Limbă și Literatură

pentru elevi

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
BUCUREȘTI—1973

18920.

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

58

LIMBĂ ȘI LITERATURĂ
pentru elevi

București, 1973

Culegerea **LIMBĂ ȘI LITERATURĂ PENTRU ELEVI** apare sub îngrijirea unui colectiv format din: **CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, AL. BISTRIȚIANU** (redactor responsabil), **STELA COADĂ** (elevă), **MIRCEA FRÎNCULESCU** (secretar), **EMIL GIURGIUCA, ION HANGIU, DOINA DORU** (elevă), **VLADIMIR DOGARU, FLORIN IARU** (elev), **AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, TUDOR OPRIȘ, LIVIU PAPADIMA** (elev), **MIHAELA ROȘU, ADRIANA RUȚĂ** (elevă), **NICOLAE SAFTU, GHEORGHE ȘOVU, AURORA TOCACIU** (elevă), **G. G. URSU.**

Coperta: DANA LĂZANU
Ilustrații: DANIELA CODARCEA

SUMAR

DUMITRU MICU : *Şcoli, curente, orientări literare* . . . 5

GHEORGHE BULGĂR : *Tradiţie şi inovaţie în limbajul artistic* . 10

CICERONE POGHIRC : *Bogdan Petriceicu-Hasdeu* 13

VLADIMIR DOGARU : *Creangă şi fondul arhaic al limbii române* 16

CAIET DE ANALIZE

GHEORGHE ŞOVU : *Costache Negruzzi, „Sobieţki şi românii“* . 21

AURELIA MARINESCU : *„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii“ sau lumea şi poezia văzute de Lucian Blaga* 24

NICOLAE SAFTU : *„Arta schiţelor lui Caragiale“* (Comentariu pe marginea unor teze) 27

CONCURSURI, EXAMENE

Faza finală a Concursului de literatură „Mihai Eminescu“ 30

Răspunsurile la întrebările primei probe a Concursului de literatură „Mihai Eminescu“, ediţia 1972 32

Concurs literar, II 35

Răspunsurile la întrebările de concurs publicate în culegerea anterioară . 36

G. BELDESCU : *Texte pentru analiză gramaticală* . . . 37

Concursul de admitere în liceu, sesiunea iunie, 1972.

Rezolvarea probelor de limbă 38

Concursul de admitere la Facultatea de limba şi literatura română. Bucureşti, sesiunea iulie, 1972.

ION DIACONESCU : *Rezolvarea temei de gramatică* 39

VASILE VĂCAR : *U.T.C. — factor de îndrumare a activității literare din licee* 43

Dialog cu poetul Virgil Teodorescu 46

TUDOR OPRIȘ : *Folclorul, secretul vitalității și modernității literare* 50

ȘANTIER DE CREAȚIE

Cenaclul literar și revista „Liceului industrial pentru construcții de mașini" din Timișoara 55

TINERE SPERANȚE

VASILE POENARU : *Îmi striga tata* 60

MONICA ROHAN : *Zbor de noapte* 61

DOINA DORU : *Nocturnă, III* 62

TEODOR RĂPAN : *Horațiană* 63

MARIANA ANDREICUȚ : *Aceste flori roșii* 64

IOAN EVU : *Lui Labiș* 65

MIHAELA OPRIȘ : *Nisip* 66

VIVI ANGHEL : *Răsărit* 67

TRADUCERI

ACHILLE CAMPANILE : *Tusea* (în românește de Adriana Ruță) . 68

AUGUSTIN Z. N. POP : *Concursul revistelor școlare* 70

Știri din țară 72

Reviste școlare 74

Examene, teze, emoții și 75

Școli, curente, orientări literare

DUMITRU MICU
Universitatea din București

Pentru o judicioasă înțelegere a mișcărilor literare de la noi e de făcut distincția între curentele de ordin cultural-ideologic și curentele exclusiv literar-artistice. În literaturile cu o bogată tradiție se declanșează, îndeosebi în epoca modernă, curente cu un caracter strict artistic, ce au drept obiect fie prefacerea expresiei literare, fie conservarea unor anumite forme și formule literare existente.

În literaturile tinere, în acelea care, precum e și cazul literaturii noastre din secolul trecut, nu s-au detașat încă suficient de fenomenul mai larg al culturii, apar curente care nu au un caracter strict literar, strict artistic, ci vizează obiective mai largi, ideologice, culturale, politice, filozofice.

Astfel, în timp ce în literaturile occidentale, cum e cea franceză îndeosebi, avem de consemnat curente precum clasicismul, romantismul, parnasianismul, simbolismul, curentele de avangardă ș.a.m.d., în literatura noastră vorbim de mișcarea de la *Dacia literară*, de direcția *Contemporanului*, de semănătorism, poporanism, toate acestea fiind și ele curente literare, însă neavînd un contur artistic precis.

Cît privește distincția ce rămîne de operat între noțiuni precum *curent literar, școală, direcție, orientare literară*, e regretabil că acești termeni circulă în accepții nediferențiate. Se confundă școala cu curentul, cu gruparea ș.a.m.d. Nu s-a ajuns încă la un consens unanim. Nu există un manual, un cod care să precizeze foarte exact ce înseamnă curent, școală, grupare etc. Dar chiar printr-o simplă analiză de uz propriu a respectivilor termeni, fiecare din noi le putem preciza înțelesul.

Termenul *grupare* implică asocierea unui anumit număr de oameni care împărtășesc în mare aceleași concepții, urmăresc aceleași tendințe. Existența unei grupări nu presupune cu necesitate întemeierea unei școli. *Junimea* a fost o grupare literară, nu o școală. A fost o asociație de spirite cultivate, de personalități talentate, care urmăreau același țel : ridicarea literaturii și, în general, a culturii naționale. În cuprinsul grupării de la *Convorbiri literare* s-au definit mai multe *direcții* artistice : romantică prin

Eminescu, clasico-realistă prin Caragiale, un anume clasicism de tip popular prin Creangă, un realism critic prin Slavici. După părerea mea, *Junimea* a fost o grupare, fără să constituie implicit o şcoală literară şi fără să declanşeze un curent.

Ce înseamnă un *curent* ? O mişcare de idei declanşată în contra alteia. Curentul presupune existenţa unui contra-curent. Nu se poate vorbi de un curent, atîta timp cît nu există un curent opus. În timpul cît *Junimea* a fost aceea care a imprimat cursul esenţial al literaturii şi culturii româneşti, nici o altă tendinţă de mare amploare nu s-a putut manifesta. Au existat adversari ai *Junimii* : Vasile Alexandrescu-Urechia, Hasdeu şi alţii, dar ei n-au reuşit să grupeze în jurul lor scriitori de un talent atît de puternic precum Eminescu, Caragiale, Creangă, Slavici şi alţii, încît să poată opune *Junimii* un contra-curent. Atunci cînd, în 1880, Macedonski întemeiază *Literatorul* şi opune „direcţiei noi" junimiste o contra-direcţie, *Junimea* intrase în faza ei agonică şi rolurile se schimbă. De data aceasta *Junimea* se dovedeşte neputincioasă de a stăvili tendinţele de la *Literatorul* printr-o tendinţă, opusă, la fel de puternică. Părăsită de scriitori sau pierzîndu-i prin dispariţia lor naturală — Eminescu, Creangă încetează din viaţă — *Junimea* nu mai e în stare să opună *Literatorului* o contra-direcţie, un contra-curent.

De ce nu constituie nici o *şcoală* ? Fiindcă şcoala implică o anumită unitate de tendinţe, o convergenţă a tendinţelor ideologice sau artistice. Or, cum am arătat, în cadrul *Junimii* s-a manifestat şi romantism şi realism şi clasicism, deci nu putem vorbi de o convergenţă artistică. *Junimea* a imprimat însă o *direcţie*. Cînd zicem direcţie, acest termen e destul de vag şi imprecis, pentru a putea desemna prin el mai multe lucruri. Putem vorbi de o direcţie artistică precisă, dar şi de o direcţie mai generală, de orientarea culturii spre un anumit ţel. În cazul concret, avem de a face cu o pluralitate de direcţii artistice, dar subsumate toate unei *direcţii culturale* care le corelează armonic : direcţia pe care Maiorescu a pus-o sub semnul *adevărului*. Adevăr în ştiinţă, simţire autentică, adevărată în artă.

Orientare e un termen care nu angajează prea mult. Are o accepţie foarte largă, mai largă decît aceea de direcţie, aşa încît a vorbi despre „semănătorism" de pildă, ca o orientare sau ca un curent este aproape acelaşi lucru. Nu exact acelaşi, întrucît curentul se defineşte neapărat în raport cu un alt curent, în timp ce *orientarea* nu implică obligator un termen opus.

Ce înseamnă *mişcare* ? Mişcare e un termen cu înţeles atît de vast încît îl putem aplica oriunde, acolo unde se agită idei, unde există luptă, contradicţii, unde este o efervescenţă a ideilor care vin în contradicţie cu alte idei.

Se ştie că un curent literar presupune o ideologie literară, o estetică proprie. Curentul de la *Semănătorul* nu are o astfel de ideologie, el continuînd curentul naţional pornit de la *Dacia literară*. Dar dacă e adevărat că *Semănătorul* nu face decît să continue, din punct de vedere estetic, o anumită orientare de tip tradiţional, existentă de mai înainte, dacă el nu face decît să reia acea direcţie din cultura românească ce îşi are începu-

turile în *Dacia literară*, prin simplul fapt că, preluînd-o și dezvoltînd-o în anumite condiții social-istorice precise, a ridicat-o din virtualitate în actualitate, respectiva direcție a căpătat anumite nuanțe, anumite note particulare, ce o diferențiază de mișcările literare precedente.

E adevărat că semănătorismul are drept linie directoare, drept principiu călăuzitor — întocmai ca *Dacia literară*, ca *România literară*, ca revistele lui Hasdeu — ideea națională, însă problema națională însăși se punea în alți termeni la începutul secolului nostru decît în 1840, 1855 sau 1887.

Din păcate, ceea ce au adus semănătoriștii specific în această chestiune a fost de natură nu să accentueze caracterul progresist al modului de a pune problema națională, ci, dimpotrivă, prin semănătorism au pătruns în literatură anumite idei, anumite opinii care au alterat în parte ideea națională. Semănătorismul aduce un mod îngust, retrograd, de a concepe națiunea și întreaga problematică legată de conceptul de națiune. Mai precis, în cuprinsul curentului de la *Semănătorul* s-au exprimat tendințe de izolare națională, de respingere în plan cultural a influențelor din afară, a influențelor culturilor occidentale contemporane și, de asemenea, s-a manifestat uneori în cadrul semănătorismului, pe plan social, tendința de a opune națiunea română altor comunități naționale ; prin *Semănătorul* ideea națională a căpătat anumite accente șovine, tendințe ce nu sînt de natură a ne asigura locul năzuit în concertul de națiuni. Asta nu înseamnă, firește, că trebuie respins semănătorismul în totalitatea lui, cum s-a procedat la un anumit moment. Dar nici nu putem prelua în bloc moștenirea literară semănătoristă.

Semănătorismul a păstrat din literatura anterioară, din ideologia literară elaborată de Kogălniceanu, de Hasdeu, de Eminescu și de alții o sumă de idei deosebit de prețioase : atașamentul față de pămîntul strămoșesc, dragostea pentru trecutul național, încrederea în popor, interesul pentru creația populară, pentru datine, tradiții ; toate acestea, semănătorismul le-a conservat, le-a accentuat, dar, pe acest fond pozitiv, ideologii semănătoriști au grefat uneori idei inacceptabile, concepții îngust naționaliste, pe care, evident, nu ni le putem însuși.

Care sînt cei mai reprezentativi scriitori simboliști români, în ce constă deosebirea dintre simbolismul român și cel francez și prin ce se manifestă în operele simboliștilor români ?

Scriitorii simboliști reprezentativi de prim plan sînt doi : Ion Minulescu și George Bacovia. Aceasta, spre a da răspuns telegrafic.

Promotorul simbolismului românesc, a fost, după cum se știe, Al. Macedonski prin revista sa *Literatorul* și prin alte numeroase periodice de durată efemeră. Macedonski n-a fost însă un poet simbolist. A fost un teoretician al simbolismului, fără ca propria sa operă să-i valideze concepția estetică. Macedonski, ca poet, a fost un mare romantic, un romantic de tip activ, combativ, dinamic. A scris și poezii în manieră simbolistă, dar acestea nu-l reprezintă, fiind sub nivelul talentului său.

În jurul lui Macedonski s-a grupat la *Literatorul* un număr de poeți, dintre care numai Ștefan Petică este cu adevărat un pionier al simbolis-

mului. Ştefan Petică este, de fapt, primul autentic simbolist român şi el şi-a scris poeziile în jurul anului 1900, deci mult după apariţia revistei *Literatorul*. Ceilalţi poeţi din jurul lui Macedonski au receptat şi ei anumite influenţe simboliste franceze, dar, în esenţă, ei nu sînt simbolişti. Cei mai mulţi sînt parnasieni, alţii neoromantici.

Simbolismul ca un curent se conturează după 1900 şi o publicaţie care a stimulat simbolismul în vremea cînd se constituia în curent a fost *Viaţa nouă* a lui Ovid Densusianu, însă nu e singura şi, în nici un caz, nu putem spune că simbolismul este creaţia ei. În afară de această revistă, au mai apărut în jurul anului 1910 numeroase altele : *Revista celor-lalţi, Insula, Simbolul, Grădina Hesperidelor, Absolutio, Versuri şi proză* etc. De fapt, în aceste publicaţii mici, s-a afirmat simbolismul mai nestînjenit, plenar.

Viaţa nouă (1905—1925) a teoretizat acest curent, dar, pe de altă parte, Ovid Densusianu, spirit riguros, ştiinţific, avînd formaţie de filolog, nu a promovat un simbolism autentic.

Simbolismul autentic, aşa cum l-au creat Verlaine, Mallarmé, Rimbaud şi alţi poeţi francezi, e o poezie a stărilor de interiorizare sufletească, o poezie a nuanţelor, a discreţiei, în timp ce Densusianu pleda în numele simbolismului pentru o poezie impetuoasă, dinamică, factor de transformare a existenţei, şi el însuşi, Densusianu, sub pseudonimul Ervin, a publicat mai multe volume de poezii, în cea mai mare parte retorice, declamatoare.

Nu numai direcţia pe care Densusianu a încercat să o dea simbolismului naţional diferă de mişcarea simbolistă franceză, ci, în ansamblul său, simbolismul român are anumite note specifice. Acestea decurg din faptul că la noi simbolismul a devenit curent după 1900, cînd în Franţa el dispăruse. Simbolismul francez nu mai exista ca un curent după 1900, el afirmîndu-se cu două decenii mai înainte.

Aşa cum s-a întîmplat şi cu romantismul, pe la mijlocul secolului trecut, care a asimilat elemente clasice, tot astfel simbolismul român a asimilat elemente romantice şi mai ales parnasiene, deci a preluat rămăşiţe ale unui curent pe care simbolismul francez tocmai îl scosese din uz. Se ştie că simbolismul francez a apărut ca o reacţie împotriva parnasianismului. În literatura română, parnasianismul nu numai că nu a fost o şcoală opusă simbolismului, dar simbolismul şi-a integrat-o. De aci o deosebire esenţială între simbolismul român şi cel francez. Pe de altă parte, obiectivele simbolismului român se deosebeau, în multe privinţe, de cele ale simbolismului francez. Simbolismul francez a militat pentru o anumită orientare strict estetică, pentru muzicalitatea poeziei, pentru o poezie a stărilor sufleteşti vagi, nediferenţiate, care să nu „redea" pur şi simplu lumea exterioară, ci să sugereze pe cale analogică stările sufleteşti vaporoase ale poetului. *Simbolismul român* avea de înfruntat curente ca semănătorismul, poporanismul şi, în consecinţă, el nu milita pentru o anumită orientare artistică, ci pentru însăşi orientarea artistică. Semănătorismul şi poporanismul puneau înaintea preocupării de artă preocuparea

socială, morală, deci așezau *tendința* înaintea *expresiei*. Simbolismul inversează termenii. El acordă prioritate elementului *artă*, situează expresia înaintea tendinței. Nu militează neapărat pentru un anume tip de expresie, ci pentru prioritatea expresiei ca atare. În același timp, simboliștii modifică decorul poetic, substituind universului rural, acreditat de poezia tradițională, unul citadin. În literatura franceză, o asemenea mutație se produsese înaintea apariției simbolismului. Astfel încît, în timp ce în Franța simbolism însemna „de la musique avant toute chose", la noi simbolism era egal cu : urbanizare, modernizare și întîietatea expresiei. Așa se face că în cuprinsul simbolismului românesc au intrat toate acele manifestări artistice care se împotriveau semănătorismului, poporanismului, romantismului post-eminescian, deci modurilor tradiționale de expresie, și care urmăreau ca pe un ideal suprem înnoirea artistică.

Tradiție și inovație în limbajul artistic

GH. BULGĂR
Universitatea din București

Operele literare ne înfățișează o originală sinteză a puterii de expresie a cuvintelor, oglindind atît moștenirea tezaurului limbii naționale cît și nivelul dezvoltării ei, ba chiar perspectivele perfecționării sale viitoare, în opera fiecărui scriitor de talent dintr-o epocă anumită. „Limba înaintează datorită marșului maiestuos al marilor scriitori" — spunea Victor Hugo în secolul trecut. Această înaintare este în realitate unul dintre cele mai instructive fenomene de cultură, de progres: în limbajul scriitorilor se aliază în același timp cuvintele vechi, uitate chiar, cele populare sau chiar regionale, de circulație restrînsă, neologismele cele mai noi în limbă și uneori termenii rari, inventați chiar de scriitori. Deci aria lexicală a operei literare este mult mai mare, mai cuprinzătoare decît vocabularul limbajului cult, îngrijit, de care ne folosim cu toții pentru nevoile comunicării cotidiene. Iată un exemplu din Sadoveanu:

„Nu cerca să fii jude, dacă nu ai destulă silință ca să sfărmi silințele nedreptății." (Revista Fundațiilor, *1944, nr. 11*).

Citatul are cuvinte vechi, pe care azi nu le mai folosim, dar care ne duc spre vremuri trecute, pe care le înțelegem fără efort, chiar dacă scriitorul atît de artist, care a fost Sadoveanu, le dă o valoare figurată în partea a doua a citatului: „destulă știință ca să sfărmi silințele nedreptății" *Deci:* a cerca *în loc de* încerca ; jude *pentru* judecător ; silință *pentru* chemare, strădanie ; a sfărma silințele nedreptății *care vrea să spună* a înlătura răul, neadevărul, uneltirile. *Se vede cum scriitorul a ales cuvintele și expresiile pentru a spune în* felul său *un adevăr al vieții, cum a folosit cuvintele vechi și populare pentru a sugera o atmosferă, pentru a formula un aforism sobru.*

Tudor Vianu spunea că funcția limbajului artistic este și de a data și localiza eroii și acțiunea, *cu alte cuvinte situarea în timp și loc a mediului, a întîmplărilor despre care vorbește un scriitor. Dacă literatura este artă prin limbaj, dacă stilul și limba scriitorilor tind spre tablouri veridice*

ale vieții, fiind „meșteșugul de a da cuvintelor relief, culoare și însuflețire", cum spunea Tudor Arghezi, atunci întregul fond expresiv al limbii, vechi, popular, regional, neologic și chiar tehnic este de mare folos pentru arta literară.

Fără operele scriitorilor noștri, limba română de astăzi ar fi mai săracă, ar dispune doar de jumătatea mijloacelor de expresie pe care le are la îndemînă, pentru că orice scriitor autentic, regenerează fondul vechi în construcții noi, în imagini și metafore sugestive, cu mari perspective de răsunet afectiv în cititorii cărților.

Alături de funcția conservatoare a limbajului artistic *stă forța lui* inovatoare, *care asociind în contexte noi cuvintele, dă acestora valori figurate pe care nu le-au avut niciodată.* Expansiunea semantică *prin creația metaforică este unul din impulsurile cele mai vii și mai eficace ale înnoirii continue a limbajului comun sub puterea creatoare a talentului scriitoricesc. După ce Eminescu a scris o variantă la* Singurătate : *„Intră-n* cadrul de-ntuneric / O icoană de lumină", *nemulțumit de exprimarea aproximativă, neologică, a unei stări de suflet, reia versurile și* învechind lexicul înnoiește expresia, imaginea, *într-o formă memorabilă, definitivă pentru tipar :*

„În privazul negru-al vieții-mi
E-o icoană de lumină..."

Acest paradox continuu al limbajului artistic explică inepuizabila regenerare a limbii în cazul creațiilor literare de talent ; din materia comună a vorbirii noastre, scriitorul compune metaforele cele mai neașteptate, imprevizibile în context, și cu atît mai expresive, prin care sensurile vechi ale cuvintelor se îmbogățesc cu valori noi, expresive. *De aceea, o bună parte a bogăției de semnificații, înscrisă în dicționarele limbii noastre, este atestată, explicată, pe baza citatelor scoase din scriitori, la toate cuvintele de largă circulație. La acest tezaur se adaugă și cuvintele noi, neologismele, de care se folosesc în largă măsură scriitorii pentru a fi în acord cu vorbirea contemporanilor, cu nevoile civilizației celei mai noi, opera lor fiind o componentă esențială a acestei civilizații și un factor propulsiv al înnoirilor culturale. N-a spus oare Eminescu într-o notă de manuscris că :* „Limba și legile ei dezvoltă cugetarea" ? *Deci, structura ei specifică, logică și expresivă, veche și mereu nouă, elastică, sugestivă, focar de gîndire și de simțire, subtilă secvență de cuvinte, cu rost creator în conștiința noastră,* limba operelor literare este o vastă sinteză de civilizații și de aspirații înnoitoare, *în care putem descifra toate sensurile capacității de gîndire și de creație ale colectivității, pentru că scriitorul, prin arta lui, este exponentul forțelor spirituale ale poporului pentru care el gîndește și scrie, promovînd în cărțile lui valorile durabile ale graiului obștesc, ilustrîndu-i trecutul, nuanțînd în toate modurile varietatea vorbirii prezente și enunțînd perspectivele dezvoltării limbii naționale sub impulsul creației în toate domeniile.*

Văzută prin această prismă complexă, limba literară, cu cele două componente esențiale ale sale : tradiție și inovație, *ilustrează într-un chip aparte specificul expresiv al culturii naționale și oferă un cîmp imens de investigații, cu o forță nesecată de atracție pentru tineretul dornic de cunoștințe solide, preocupat totdeauna atît de istoria civilizațiilor, a culturilor, cît și de aspectele cele mai noi ale inovației, ale progresului modern. Limba rămîne, în același timp, un instrument de afirmare a individualității,* marca cea mai evidentă a unui nivel de cultură, de sensibilitate și de artă, *colectivă și individuală. Se cuvine, deci, s-o prețuim ca atare și s-o cultivăm, învățînd mereu din pilda artiștilor limbii care sînt scriitorii noștri de ieri și de astăzi.*

Bogdan Petriceicu-Hasdeu
(1838—1907)

CICERONE POGHIRC
Universitatea din București

S-au împlinit, în 1972, la 24 august, 65 de ani de la moartea lui Bogdan Petriceicu-Hasdeu, una din cele mai proeminente personalități ale culturii românești. Poet, prozator, dramaturg, istoric și critic literar, om politic de acțiune și teoretician, jurist, economist, arhivist și istoric, filolog în sensul cel mai larg al cuvîntului și lingvist riguros, savant, profesor și publicist, el ne-a lăsat, după o jumătate de secol de activitate prodigioasă, o operă care cuprinde zeci de mii de pagini. Ceea ce a scris în fiecare dintre domeniile citate în parte ar fi suficient să facă din el o personalitate de prim rang, căci, după expresia unui scriitor antic [1], „a citit atît de mult, încît te întrebi cum de a mai avut timp să și scrie, și a scris atît de mult, încît abia ai timp să-i citești opera". Manifestîndu-se ca un scriitor profund și original în mai toate genurile literare, el a îmbogățit, în același timp, știința românească cu opere monumentale ca *Arhiva istorică a României* (4 volume, 1864—1868), *Istoria critică a românilor* (2 volume, 1873—1875), *Cuvente den bătrîni* (3 volume, 1877—1881), *Etymologicum magnum Romaniae* (4 volume, *a — bărbat*, 1887—1896) și altele.

Activitatea lui Hasdeu a început ca publicist, în preajma Unirii (1858), la vîrsta de numai 20 de ani, dar publicistica acestui crucial moment din trecutul nostru cerea adîncite cunoștințe de cultură și istorie națională și universală. El reînnoiește studiul istoriei patriei, preconizînd riguroase metode științifice de cercetare a ei. În afara cercetării izvoarelor istorice propriu-zise, el cere istoricului cunoașterea tuturor documentelor epocii studiate, și, în acest scop, el publică monumentala sa *Arhivă istorică*. Tuturor acestor izvoare el le aplică discernămîntul științific formulat în reguli precise, valabile și astăzi, în prefața la *Istoria critică*, și ilustrate în cursul acestei epocale lucrări.

Întrucît însă istoria noastră cunoaște epoci în care documentarea directă nu e posibilă, Hasdeu face apel la limba română, această arhivă vie

[1] Aurelius Augustinus, *Despre Varo*.

a istoriei noastre ; cercetate cu metode exacte, diversele ei elemente ne dezvăluie lucruri necunoscute pe altă cale din trecutul nostru — relațiile noastre cu alte popoare, modul de constituire a unora dintre concepțiile noastre de bază etc.

Treptat, centrul de interes al preocupărilor lui Hasdeu trece în domeniul filologiei și al lingvisticii. Literatura populară, textele vechi, păstrătoare ale atîtor comori, sînt cercetate de el în raport cu vremurile care le-au creat și în contextul literaturii universale, ceea ce face din Hasdeu, alături de Heliade Rădulescu, și poate mai mult decît acesta, creatorul literaturii comparate la noi, cum dovedesc primele două volume din *Cuvente den bătrîni*. Originile unora dintre creațiile noastre populare sînt căutate de Hasdeu pînă în India și Persia, sau în Peninsula Iberică. Studiul celebru *Doina, originea poeziei poporane la români* (1882), pune pentru prima dată problema aportului autohton dacic la literatura noastră populară. Edițiile sale de texte — *Psaltirea* lui Coresi din 1577, cronica cunoscută sub numele lui Zilot Românul, privind anii 1800—1821 — rămîn și astăzi modele de ediții filologice critice.

Din preajma anului 1875 însă, cînd deschide primul curs de filologie comparată la catedra special creată pentru el la Universitatea din București, preocupările lui Hasdeu devin în primul rînd lingvistice. El este primul care introduce la noi noua metodă de cercetare comparativ-istorică, cea care a făcut din cercetările lingvistice cu adevărat o știință. Cu ajutorul acestei metode, el reușește să clarifice originea diverselor elemente ale limbii noastre, să arate care este adevărata pondere a elementului latin, exagerată de latiniști, a celui slav, exagerată de A. Cihac, dar mai ales de unii cercetători străini, ca și a altor elemente, în primul rînd a celui autohton, neglijat pînă la el. Pentru a îmbogăți materialul lingvistic cercetat, în afara studierii textelor vechi, Hasdeu întreprinde studiul graiurilor populare, prin anchetele declanșate în numeroase localități din țară privind obiceiurile juridice ale poporului român (1877) și apoi, în vederea dicționarului, privind limba română în întregul ei (1883), ceea ce îl clasează printre precursorii geografiei lingvistice pe plan mondial. Contribuții de valoare mondială a adus Hasdeu și la teoria lingvistică generală, în primul rînd în vol. III din *Cuvente den bătrîni*, intitulat *Principie de linguistică* (1881), ca și în alte studii, dintre care amintim numai faimoasa sa teorie asupra circulației cuvintelor. Toate acestea s-au concretizat în monumentalul *Magnum etymologicum*, ca și în studiile grupate sub titlul *Din istoria limbii române* (1876 ș.u.).

Ceea ce izbește în primul rînd în opera lui Hasdeu sînt metodele științifice noi și foarte riguroase, grija pentru exactitatea detaliului, ca și pentru latura teoretică, filozofică a problemelor, teoriile sale îndrăznețe. Deopotrivă de izbitor, în același timp, este caldul său patriotism, conștiința civică permanent prezentă în literatura ca și în știința sa. Definind undeva personalitatea, Hasdeu se definea și pe sine : „O adevărată capacitate nu poate fi personală, ci este eminamente colectivă... ; ea se pune totdeauna în cea mai strînsă armonie cu necesitatea secolului său și a națiunii sale ;

mai pe scurt, ea este servă în loc de a fi domn". Patriotismul îl înțelegea Hasdeu ca datoria de a ne ocupa cu precădere de cele privitoare la poporul nostru, „nu însă pentru a deveni în știință o piedecă la cercetarea adevărului, fie acesta plăcut sau urît sub punctul de vedere momentan al susceptibilității naționale... Voi cerceta totdeauna mai cu drag limba românească, dar nu voi uita că știința e știință. A=A este d-opotrivă adevărat pentru umanitatea întreagă."

Chiar și puținele aspecte relevate pînă aici justifică pe deplin caracterizarea făcută de N. Iorga lui Hasdeu : „Un erou al cugetării românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea".

Creangă
și
fondul arhaic
al limbii române

Prof. VLADIMIR DOGARU
Liceul „Mihai Eminescu", București

Printre scriitorii noștri clasici, care au folosit cu multă artă — dar și cu multă autenticitate — cuvinte, locuțiuni și expresii din fondul arhaic al limbii române, se află, la loc de frunte, și Ion Creangă.

Cînd afirmăm că marele povestitor a folosit, în operele sale, cuvinte, locuțiuni și expresii din fondul arhaic al limbii române, nu înțelegem de loc că autorul *Amintirilor din copilărie* a studiat, cu anticipație, limba română, spre a-i descoperi fondul arhaic, pentru ca, apoi, împrumutînd din el anumite elemente, să-și creeze o limbă și un stil propriu.

Marii creatori de limbă — Creangă e unul dintre aceștia — descoperă valorile estetice (printre care și elementele arhaice) cu ajutorul intuiției.

Limba română, din ținutul Neamțului, în care s-a născut și a copilărit Ion Creangă, cuprindea, pe vremea cînd acesta și-a scris primele povești, bogate elemente arhaice. Eminescu — îndrăgostit și el de farmecul locuțiunilor și expresiilor arhaice, transmise prin viu grai din vremuri imemoriale, va semnala îndată prezența lor în scrisul proaspăt al prietenului său :

„Dar la dreptul vorbind," — va reproșa el, în ianuarie 1877, conducerii foii județene *Colectorul literar*, care apărea chiar la Piatra Neamț — „la Piatra, într-un ținut muntos *plin de legende, de proverbe, locuțiuni* (subl. ns.), apoi de localități istorice, «Colectorul» nu găsește ce să culeagă ? Un muntean de baștină, născut aseminea în ținutul Neamțului e Ioan Creangă. Citit-au vreodată *Colectorii* pe *Dănilă Prepeleac*, pe *Soacra cu trei nurori* și altele, ca să vadă, care ar trebui să fie izvoarăle, din cari să se inspire, și cum vorbesc și se mișcă ținutașii din Neamț ?

Foi literare în provincie ar putea să facă un serviciu nemăsurat literaturei și lexiconului român. Limba de rînd a ziarelor politice amenință a îneca cu buruiana rea holda limbei vie a poporului. Afară de aceea cu propășirea realismului modern, se șterg legende și povești, proverbe și locuțiuni, *adevărate nestimate ale gîndirei poporului românesc*" (subl. ns) [1].

[1] M. Eminescu, *Colectorul literar*, în *Curierul de Iași*, X, 1877, nr. 1, 5 ianuarie, p. 3, la rubrica *Diverse*.

*

Convinși că — deși asupra limbii creatorului lui *Harap Alb* s-au scris de-a lungul anilor numeroase și valoroase studii — totdeauna va mai fi ceva de spus, ne propunem să analizăm, într-o serie de articole — din punct de vedere etimologic, semantic și stilistic — acele cuvinte, locuțiuni și expresii arhaice din opera lui Creangă, rămase unele neobservate pînă în prezent, iar altele interpretate insuficient ori chiar eronat.

Se cuvine să ne îndreptăm atenția, întîi de toate, asupra celor două scrieri, *Soacra cu trei nurori* și *Dănilă Prepeleac*, semnalate de Eminescu, cu atît mai mult, cu cît, în ordinea apariției lor în revista *Convorbiri literare*, ele sînt și cele dintîi capodopere ieșite din pana lui Creangă. [2]

„Șugubață"

Cuvîntul *șugubăț-șugubață* (cu funcție de adjectiv) circulă în limba română cu mai multe sensuri : *„glumeț-glumeață"* (sens foarte răspîndit) ; *„ucigaș-ucigașă"* [3], alături de *„înșelător-înșelătoare"*, *„amăgitor-amăgitoare"*, *„primejdios-primejdioasă"*, *„rău-rea"* [4].

Sensurile din urmă ale cuvîntului *„șugubăț-șugubață"* (mai ales cel de *„primejdios-primejdioasă"*) aparțin fondului arhaic al limbii române (alcătuit din cuvinte întrebuințate în cadrul satului străvechi românesc, care ulterior, sau au dispărut, sau au circulat cu sens schimbat).

Următorul exemplu, pe care-l extragem din *Soacra cu trei nurori*, confirmă, credem, întru totul opinia că, prin sensul de *„primejdios-primejdioasă"*, cuvîntul *șugubăț-șugubață* aparține fondului arhaic al limbii române :

„Apoi [nora] cea mai tînără, fiind mai *șugubață* decît cele două, trîntește baba în mijlocul casăi și o frămîntă cu picioarele, ș-o ghigodește ca pe dînsa ; *apoi îi scoate limba afară, i-o străpunge cu acul și i-o presură cu sare și cu piperiu, așa că limba îndată se umflă și soacra nu mai putu zice nici cîrc !"* (subl. ns.).

Nora mai tînără, care-și trîntește soacra la pămînt și *„o frămîntă cu picioarele"* căreia îi scoate apoi limba afară, străpungînd-o *„cu acul"*, e — ne spune Creangă — *„mai șugubață"* decît celelalte două — adică *mai nesupusă, mai pornită, mai rea, mai primejdioasă.*

Cuvîntul *șugubăț-șugubață* provine din v. sl. *desegubici : ucigaș, primejdios ;* e clar deci că, în *Soacra cu trei nurori*, Creangă a folosit adjectivul *șugubață* cu unul din sensurile lui inițiale : *„primejdios* (cu care a circulat în limba română arhaică).

Scriitorul a mai întrebuințat cuvîntul *șugubăț* și în *Povestea lui Harap Alb*, tot cu sensul de *„rău"*, *„primejdios"* (ceea ce ne duce, de asemenea, către fondul arhaic al limbii române) :

---

[2] *Soacra cu trei nurori* a apărut în *Convorbiri literare*, XI, octombrie 1875, iar *Dănilă Prepeleac*, cinci luni mai tîrziu, tot în *C.L.*, IX, 1 martie 1876.

[3] Vezi I. A. Candrea, *Dicționar enciclopedic ilustrat*, p. 1 261, și Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*, Ediția a III-a, f.a., p. 729.

[4] *Dicționarul limbii române contemporane*, IV, p. 366.

„— Mergi de-acum tot înainte (fătul meu), că tu eşti vrednic de împărat. Numai ţine minte sfatul ce-ţi dau : în călătoria ta, ai să ai trebuinţă şi de răi şi de buni, dar să te fereşti de omul roş, iară mai ales de cel spîn, cît îi putea ; să n-ai de a face cu dînşii, căci sînt *foarte şugubăţi*" (= foarte *primejdioşi*).

Sau :

„De ce te scumpeşti pentru nimica toată şi nu-ţi iei o slugă vrednică, ca să-ţi fie mînă de ajutor la drum ? Locurile astea sînt *şugubeţe* (= *primejdioase*) ; de unde ştii cum vine întîmplarea şi, Doamne fereşte, *să nu-ţi cadă greu singur*" (subl. ns.).

Sensul de *„glumeţ"* — al cuvîntului *şugubăţ* e mai nou şi a apărut ca urmare a apropierii (care s-a produs în masa vorbitorilor) de verbul *a şugui* = *„a glumi"*.[5]

Creangă n-a folosit însă nicăieri adjectivul *şugubăţ*, cu sensul de *„glumeţ"*, ci numai verbul *a şugui*, alături de substantivul *şagă* = *glumă* :

— *Şuguieşti*, măi omule, ori ţi-i într-adins ?

— Eu *nu şuguiesc(Dănilă Prepeleac)*.

*

— „Zău, *nu şuguieşti*, măi Buzilă" *(Povestea lui Harap Alb)*.

*

— „...De nu-ţi fi mîncători şi băutori buni, v-aţi găsit beleaua cu mine... să nu vă pară lucru *de şagă*" (Idem).

„A face treampa"

Revenind la *Dănilă Prepeleac* — atît de mult preţuit de Eminescu — se cuvine să insistăm asupra următoarei expresii, care, după părerea noastră, aparţine de asemenea fondului arhaic al limbii române, *a face treampa* :

— „Prietene, ştii una ?

— Ştiu, dacă mi-i spune.

— Hai *să facem treampa* (subl. ns.) : dă-mi carul, şi na-ţi boii".

Din contextul, pe care-l punem sub ochii lectorului, reiese destul de clar că *a face treampa* înseamnă *„a face schimb în natură"*. Într-adevăr, după cum ştim, Dănilă schimbă boii pe un car nou ; apoi dă carul pe o capră, capra pe un gînsac şi, în cele din urmă, gînsacul pe o pungă goală... Ne aflăm, aşadar, în faţa unui veritabil *schimb în natură*, — adică în faţa unui *troc*, temă literară foarte răspîndită în folclorul european.[6]

Se ştie că *trocul* e caracteristic comunei primitive, constituind forma cea mai simplă a comerţului, dovadă sigură că expresia *a face treampa* (= *„a face schimb în natură"*) aparţine fondului arhaic al limbii române.

---

[5] Sorin Stati, *Povestea vorbei — Contraste*, în *Flacăra*, XIII, nr. 31, 1 august 1964, p. 20.

[6] Vezi Al. Dima, *Baza folclorică a povestirii lui Creangă : „Dănilă Prepeleac"*, în volumul *Studii de istorie a teoriei literare româneşti*, Bucureşti, 1962, p. 257 şi urm.

De altfel, însăşi etimologia substantivului *„treampă“*, din expresia la care ne referim, confirmă vechimea ei : *treampă* (sub forma nemoldovenizată : *trampă*), provine din limba turcă : *trampa* = *„schimb în natură“*.[7]

E de presupus că tc. *trampa* a intrat foarte de timpuriu în limba română, odată cu începutul expansiunii otomane asupra teritoriului românesc.

Maestru neîntrecut în arta de a povesti şi stăpîn deplin pe formele stilistice ale limbii române, alături de expresia arhaică *a face treampa*, Creangă foloseşte echivalentul — devenit curent — *a face schimb* :

„Nu vrei să facem schimb ? (subl. ns.) *să-ţi dau capra* asta şi să-mi dai gîsca ?“

„A umbla (de) frunza frăsinelului“

Înţelesul expresiei *„a umbla de frunza frăsinelului“* sau *„a umbla frunza frăsinelului“* (prima prezentă în *Amintiri din copilărie*, a doua în *Povestea lui Harap Alb*) e uşor de dedus : *„a umbla degeaba, fără folos“* :

„Tot umblînd noi din şcoală în şcoală mai mult ia aşa de frunza frăsinelului (= *degeaba, fără folos* — n.n.), mîne-poimîne avem să ne trezim nişte babalîci“ *(Amintiri din copilărie)*.

Şi :

„Să umblaţi numai aşa *frunza frăsinelului* (= *degeaba, fără folos* — n.n.) toată viaţa voastră şi să vă lăudaţi că sînteţi feciori de crai asta nu miroasă a nas de om“ *(Povestea lui Harap Alb)*.

Ambele expresii — deosebite formal doar prin prezenţa ori absenţa prepoziţiei *de* : *„a umbla de frunza frăsinelului“* şi *„a umbla frunza frăsinelului“* — s-au format, în mod sigur, în ambianţa satului arhaic, într-o perioadă cînd superstiţiile făceau casă bună cu medicina populară.

Pornind de la unul din răspunsurile din *Chestionarul lui Hasdeu*, privitoare la întrebările despre plante, Ion Muşlea explică — după părerea noastră foarte plauzibil — apariţia în limba română a expresiilor de mai sus :

„Frăsinelul este o buruiană cu proprietăţi terapeutice, foarte căutată, mai ales de către bolnavii „luaţi din iele“, de prin părţile Olteniei (şi, desigur, şi din Moldova şi alte părţi ale ţării — n.n.) — constată cunoscutul folclorist. Ei mergeau, în noaptea de Ispas, în poienele unde creştea miraculoasa plantă şi se dedau la diferite practice magice. Firesţe, bolnavii nu se însănătoşeau şi în anul următor porneau iar... *după frunza frăsinelului*. Cu vremea, practica obiceiului a slăbit, numărul celor care mergeau la poienele cu frăsinel a scăzut simţitor, *faptul acesta începînd a fi privit ca o pierdere de vreme*. Bolnavii şi însoţitorii lor ajung, în cele din urmă, *să fie luaţi în rîs* spunîndu-se *„că umblă de frunza frăsinelului“* (subl. ns.)[8].

---

[7] Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbii române*, p. 769 şi *Dicţionarul limbii române moderne*, p. 872.

[8] Ion Muşlea, *Importanţa materialului folcloric din răspunsurile la Chestionarul lui Hasdeu* (în volumul Ion Muşlea, Ov. Bîrlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarul lui B. P. Hasdeu*, Ed. „Minerva“, Bucureşti, 1970, p. 79.

„A fi de haimană"

O expresie foarte rară, care aparține de asemenea fondului arhaic al limbii române, este aceea pe care Creangă o folosește cînd se referă la carul fratelui lui Dănilă Prepeleac :

„Toate ca toate, dar carul său *era de haimană* (subl. ns.). Nu treceau două-trei zile la mijloc, și se trezea la ușa ei cu Dănilă, cumnatu-său, cerînd să-i împrumute carul : ba să-și aducă lemne din pădure, ba făina de la moară, ba căpiți din țarină, ba multe de toate".

Pentru a explica înțelesul expresiei *„a fi de haimană"*, trebuie să lămurim mai întîi sensul cuvîntului haimana.

Cuvîntul *haimană* e de origină turcă *(haymană)* și însemna, atunci cînd a pătruns în limba română, — *„om fără căpătîi"* [9]. În satul vechi românesc, *„om fără căpătîi"* era, în primul rînd, țăranul sărac. De aceea, la început, trebuie să se fi spus *„haimană"* omului care, fiind sărac, a pornit din locul de baștină (îndeosebi din mediul sătesc) să-și caute, printre străini, un rost în viață (așa vor fi luat naștere satele cu numele *Haimanale*, printre care satul natal al lui I. L. Caragiale [10]). Cu timpul, au început să cutreiere însă, alături de oameni săraci, porniți să-și caute un rost în viață, și mulți leneși ori mulți aventurieri, încît, pînă la urmă, cuvîntul *haimană*, din *„om fără căpătîi"* (în sens larg : *„sărac, lovit de soartă")* a ajuns să însemne *„vagabond"*...

Revenind la expresia *„car de haimană („carul său era de haimană")* — din *Dănilă Prepeleac* — credem că ea poate fi înlocuită prin : *„car asemenea unei haimanale, unui vagabond"* (într-adevăr, carul fratelui lui Dănilă ajunsese să fie dus cînd la pădure, cînd la moară, cînd la țarină...).

„A rămîne de haimană"

Cuvîntul *„haimană"* apare și în expresia *„a rămîne de haimană"*, pe care o rostește, învîrtind biciul deasupra cailor, moș Nichifor Coțcariul, fălindu-se față de jupînești Malca :

„De-oiu pune eu mînele pe piept, *are să rămînă căruța asta de haimană* și iepușoarele de *izbelișe !"* (subl. ns.).

Din context, reiese că *„a rămîne de haimană"* înseamnă : *„a rămîne asemenea unei haimanale"*. E tocmai ceea ce vrea să spună și Nichifor Coțcariul : după moartea sa, căruța va fi purtată, *încoace și încolo*, de alții...

Sensul propus de noi (din multele care s-ar putea sugera) este întărit de înțelesul expresiei *„a rămîne de izbelișe"* (= *a rămîne fără stăpîn)*, prezentă în același text : „și (= iar) iepușoarele [*au să rămînă] de izbelișe !"*, adică *fără stăpîn*...

---

[9] Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*, p. 335.

[10] Vezi Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Editura Academiei R.P.R., București, p. 324.

Costache Negruzzi: „Sobieţki şi românii"

Prof. GHEORGHE ŞOVU
Liceul nr. 39, Bucureşti

Ştergînd „colbul de pe cronice bătrîne", cum zice marele Eminescu, ctitorul nuvelei istorice în literatura noastră, Costache Negruzzi, autorul celebrei scrieri *Alexandru Lăpuşneanu*, realizează în povestirea *Sobieţki şi românii* o emoţionantă imagine care învie una din paginile de eroism ale strămoşilor noştri : pilda celor nouăsprezece plăieşi, care şi-au apărat cetatea timp de cinci zile, împotriva armatei „regelui de Polonia", Sobieţki.

Tipărită în *Almanahul de învăţătură şi petrecere pe anul 1845*, această scriere reapare în volumul *Păcatele tinereţelor* (1857), grupată în compartimentul intitulat *Fragmente istorice*.

Povestirea începe cu fixarea cadrului, a locului şi timpului în care se va desfăşura întîmplarea evocată : „Pe drumul ce duce către cetatea Neamţu, pe la sfîrşitul lui septemvrie 1686 se vedea o oaste mergînd...".

Într-o imagine panoramică, scriitorul adună, apoi, o serie de elemente care vor contura tabloul armatei poloneze, în fruntea căreia se aflau trei ofiţeri : „unul în floarea vîrstei, posomorît, gînditor, necăjit", care nu era altul decît regele Sobieţki, „şi doi mai bătrîni" : hatmanii Iablonovski şi Potoţki.

Înfăţişînd starea sufletească a regelui, Negruzzi precizează cauzele acesteia : vestitul Sobieţki era „supărat şi necăjit" pentru că „el,... fala leşilor, eroul creştinătăţii, mîntuitorul Vienei", fusese nevoit „pentru a doua oară a da pas turcilor, a se trage dinaintea tătarilor şi a moldovenilor...".

Suita de expresii determinative atrage, de pe acum, atenţia asupra orgoliului nemăsurat al personajului.

Aceeaşi cale urmează Negruzzi în descrierea armatei lui Sobieţki, reuşind să creeze un sugestiv tablou, peste care pluteşte o atmosferă apăsătoare. Soldaţii veneau „amestecaţi, în neregulă, cu steagurile strînse, cu capul plecat, cu armele răsturnate, cu întristarea pe faţă şi cu durerea în inimă. Nu se auzea nici surlă, nici dobă, numai tropotul cailor şi pasul oamenilor ce abia se mişcau, pentru că de zece zile caii n-au ros decît coaja copacilor, şi oamenii s-au hrănit numai cu poame".

Atenția se îndreaptă apoi către o altă imagine : în fața regelui, apare silueta cetății Neamțului. Descrierii de pînă acum îi ia locul dialogul ce se angajează între regele polonez și hatmanii săi. Scriitorul are prilejul să evidențieze, chiar din acest moment, unele trăsături distincte ale celor doi hatmani. Înțelept și cumpătat, păstrîndu-și în orice moment demnitatea, Iablonovski sfătuiește pe rege să-și continue drumul, replicînd astfel îndemnurilor date de Potoțki de a se opri și de a încerca să cucerească cetatea, presupunînd că „la vreme de război, aici domnii Moldovei obicinuiesc a-și trimite averile lor".

Măgulindu-și stăpînul, Potoțki va spune : „Numele Măriei tale e destul tun...", ca răspuns la remarca celuilalt hatman, care socotea că tunurile de cîmp ale armatei nu sînt potrivite pentru asaltul cetății. Încîntat de această „groasă lingușire", cum va sublinia Negruzzi, regele poruncește ca oastea să se oprească din drumul său și să se îndrepte către cetate.

Planul descrierii și al povestirii se mută acum în cetatea Neamțului, unde se aflau optsprezece plăieși, cărora, în curînd, li se adaugă cel de al nouăsprezecelea, un tînăr sosit cu vești de la Iași. În timp ce plăieșii comentau veștile aduse, străjerul de pe ziduri dă zvon din bucium, anunțînd intențiile leșilor, care se îndreptau spre cetate.

Urmărim pregătirile din tabăra plăieșilor, făcute în grabă, dar cu hotărîrea de neclintit de a apăra, în orice condiții, cetatea. Peste larma creată, se aude glasul celui mai bătrîn dintre plăieși :

„La porți, flăcăi !... Încuieți-le și grămădiți bolovani pe ziduri. Așezați-vă toți pe la metereze. Să nu zică leahul c-au intrat într-o cetate românească, *ca într-o țarină pustie !*" (subl. ns.).

Comparația, construită cu elemente din vorbirea populară, este sugestivă pentru limbajul plastic al bătrînului și pentru mîndria patriotică a românilor.

Un moment cheie al acestei scrieri îl constituie confruntarea plăieșilor cu solul trimis de regele Poloniei spre a cere moldovenilor să-i închine cetatea. Folosindu-se de ironie, scriitorul scoate, din nou, în evidență orgoliul regelui, fapt sugerat, de data aceasta, prin felul în care solul său se adresează plăieșilor.

Răspunsul celui mai bătrîn dintre plăieși ne aduce în minte răspunsul înțelept, plin de bunăvoință, dar demn și hotărît, în același timp, pe care Mircea îl dă trufașului Baiazid.

— „Du răspuns Măriei sale, spune bătrînul, că laude și îngroziri de astea am mai auzit noi, și tot nu ne-am spăriet. Cetatea n-avem de gînd să i-o dăm cu una cu două, măcar că nu sînt în ea nici averi, nici merinde. Tot ce-i putem da este plumbul din pusce, pre care i-l vom trimite noi de pe ziduri, fără să se mai ostenească să vie înuntru !"

Rostite răspicat, cuvintele acestea simple, dar solemne, se umplu, parcă, de ecourile întregii noastre istorii de luptă pentru apărarea libertății pămîntului strămoșesc.

Cu ajutorul descrierii, al povestirii și al dialogului, mijloace literare folosite și pînă acum, în aceeași limbă care, spre a sugera culoarea locală și a timpului, împletește vorbirea obișnuită cu expresii, cuvinte și formulări arhaice, Negruzzi înfățișează, în continuare, episodul luptei

dintre armata polonezã şi cei nouăsprezece plăieşi, notînd pierderile înregistrate de o parte şi de alta.

După cinci zile, cei nouă plăieşi rămaşi în viaţă cer regelui polonez pace, punînd condiţia să fie lăsaţi slobozi. Acum se va desfăşura momentul culminant al povestirii, căruia îi urmează, imediat, deznodămîntul.

Sobieţki primeşte condiţia şi ordonă armatei să se înşire pe două rînduri, pentru a primi pe cei care capitulaseră. Cînd regele vede „ieşind şase oameni, din care trei duceau pe umerele lor pe alţi trei, ce erau răniţi", este cuprins de furie şi ordonă să fie spînzuraţi. Intervenţia înţeleaptă a hatmanului Iablonovski salvează de la moarte pe plăieşi, întorcînd asupra lor cuvinte şi sentimente de preţuire, pe care le meritau pentru vitejia dovedită. „Ca deşteptat din somn", Sobieţki, după ce mulţumeşte hatmanului său, se adresează moldovenilor :

— „Voinicilor,... sînteţi slobozi ; mergeţi în pace şi spuneţi copiilor şi fraţilor voştri că aţi avut cinstea a vă împotrivi cinci zile regelui de Polonia".

Răspunsul mai păstrează, după cum se vede, o formulare prin care regele încerca să-şi salveze, cît de cît, orgoliul rănit.

Luîndu-şi răniţii, ostaşii moldoveni se îndreaptă către munţi, în vreme ce oastea coboară-ncet la vale.

Povestirea se încheie cu o imagine simetrică aceleia cu care debutează. Pentru a se păstra, parcă, peste veacuri amintirea acestui dramatic moment, apare din nou imaginea Cetăţii Neamţului, de data aceasta comparată cu un „mare schelet de uriaş", purtînd pe zidurile sale urmele luptei.

Sorbind din izvorul faptelor şi din aerul cronicilor, Costache Negruzzi s-a adresat, prin ceea ce a ieşit de sub pana sa înmuiată în „coloarea unor vremi de mult trecute", contemporanilor săi şi generaţiilor ce le-au urmat, cu năzuinţa de a trezi şi a cultiva nobilele sentimente ale iubirii de ţară, ale preţuirii faţă de cei mulţi.

„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii"

sau

lumea și poezia văzute de Lucian Blaga

Prof. AURELIA MARINESCU
Liceul „Dimitrie Cantemir", București

Poetica modernă postulează, după cum se știe, incompatibilitatea dintre valoarea lirică și cea teoretică.

Nu vom retrage textului pe care îl avem în față modernitatea, nici — cu atît mai puțin — poezia, văzînd cu toate acestea în el un program.

Poezia lui Blaga este departe de a fi exclusiv o emanație spontană, fără complicitate cu sistemul filozofic, așa cum din anume motive s-a crezut într-o anume perioadă.

Dimpotrivă, condiția ei intelectuală este mereu verificată de întrebările tulburătoare pe care le ridică. Naivitatea ei e simulată, mirarea e anticipată de cugetare.

Nu s-ar putea deduce de aici că ar fi în întregime vorba de o poezie programatică. În primul rînd, pentru simplul motiv că programul însuși enunțat de poet e un program propice poeziei și stării poetice. Mai exact spus, acest program poetic refuză chiar programarea poeziei, adică simplificarea și anihilarea ei printr-o raționalitate suficientă sieși.

De altfel, însăși filozofia lui Blaga aduce argumente în alt plan, dar în același sens, și între temele gînditorului și cele ale poetului o identitate esențială nu e dificil de stabilit.

Din acest motiv mai ales nu vom sta să răspundem la întrebarea dacă poezia lui Blaga „traduce" ideile filozofului, ori dacă, invers, filozofia lui sistematizează niște intuiții de poet.

În orice caz, între cele două forme de manifestare ale spiritului blagian există o comunicare organică pe care ne va face plăcere s-o surprindem de cîte ori această analiză ne va oferi vreun prilej.

Poemul începe cu o declarație „pașnică" :

„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele, ce le-ntîlnesc
în calea mea
în flori, în ochi, pe buze ori morminte."

În spatele acestei retrageri se citește însă un protest împotriva rațiunii risipitoare de taine, împotriva pretențiilor ei de a elucida și rezolva totul.

Lumina, identificată cu rațiunea, planează tragic asupra destinului uman și astfel ne explicăm de ce poetul glorifică misterul cu toate că își închină volumul luminii.

Gestul esențial este refuzul dezvăluirii brutale, al sfîșierii, gest evidențiat de tensiunea care se stabilește între verbele agresive (strivesc, ucid, sugrum) și substantivele de suavitate și noblețe (flori, ochi, buze, morminte etc.).

Poetul se disociază însă, pentru a-și rosti crezul său solitar :

„Lumina altora
sugrumă vraja nepătrunsului ascuns
în adîncimi de întuneric,
dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină —
și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții,
așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi fiori de sfînt mister
și tot ce-i neînțeles
se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari
sub ochii mei —
căci eu iubesc
și flori și ochi și buze și morminte."

La adierea suflului poetic, lucrurile își pierd forma, contururile, închizîndu-se în sine ca niște corole bătute de noapte. Taina lumii trebuie apărată și chiar crescută.

Semnificativ pentru organicitatea gîndirii blagiene e faptul că un aforism din „Pietre pentru templul meu" reformulează simultan aceeași idee : „Cîteodată datoria noastră în fața unui adevărat mister, nu e să-l lămurim, ci să-l adîncim așa de mult încît să-l prefacem într-un mister și mai mare." [1]

Mulți ani mai tîrziu, după ce sistemul său filozofic se articulase, Lucian Blaga se dovedește credincios aceleiași idei. Definiția pe care o dă în „Trilogia culturii", metaforei revelatoare, nu este decît o amplificare riguroasă a intuițiilor inițiale :

„Metaforele revelatorii sînt destinate să scoată la iveală ceva *ascuns*, chiar despre faptele pe care le vizează. Metaforele revelatorii încearcă într-un fel *revelarea* unui «mister», prin mijloace pe care ni le pune la îndemînă lumea concretă, experiența sensibilă și lumea imaginară. Cînd de pildă ciobanul din *Miorița* numește moartea «a lumii mireasă» și pieirea sa «o nuntă», el relevează, punînd în imaginar relief, o latură *ascunsă* a faptului „moarte".

[1] Lucian Blaga, *Pietre pentru templul meu*, București, „Cartea Românească", 1919, p. 25.

Metafora îmbogățește în cazul acesta însăși semnificația faptului la care se referă, și care, înainte de a fi atins de harul metaforelor în chestiune, avea încă o înfățișare de taină pecetluită. Cînd ciobanul spune :

„am avut nuntași
brazi și păltinași,
preoți munții mari,
păsări lăutari,
păsărele mii,
și stele făclii".

faptele, asupra cărora se revarsă avalanșa de metafore, constituiesc întreaga «natură».

Se poate spune despre aceste metafore, că au un caracter *revelator* deoarece ele anulează înțelesul obișnuit al faptelor, substituindu-le o nouă viziune." [2]

Ideea aceasta a „potențării misterului", pe care textul de față o anticipează, nu trebuie interpretată ca un mesaj iraționalist, ci ca o apologie a poeziei și o precizare a specificului ei.

De altfel, de-a lungul întregii sale cariere poetice, Lucian Blaga a fost un „prieten al adîncului", un „tovarăș al liniștei", un semănător de „rune" și într-un vers memorabil se închipuia „mut ca o lebădă".

Mai puțin convingător însă, rămîne el din punct de vedere strict teoretic — căci nu se poate să nu vedem în acest program o încercare de a defini actul poetic, și astfel o trădare paradoxală a „minunii" lui.

[2] Lucian Blaga, *Trilogia culturii, Geneza metaforei și sensul culturii*, E.L.U., *1969, p. 280.*

„Arta schițelor lui Caragiale"
(comentariu pe marginea unor teze)

NICOLAE SAFTU
Liceul nr. 21, București

Cel mai important lucru în alcătuirea unei teze — deci a unei lucrări de literatură — este planul de expunere. Fără el, mai ales la clasele mari, axarea consecventă pe temă este imposibilă, ordinea logică a ideilor și echilibrul părților, improbabile.

Iată cîteva exemple strict autentice din trimestrul III : La anul II de liceu, tema a fost : *„Arta schițelor lui Caragiale"*.

Se cerea elevilor să descifreze modalitățile artistice folosite de scriitor, relevînd calitatea acestora și, în ultimă instanță, durabilitatea peste timp a „monumentelor" lui Caragiale.

Și acum, exemplele :

Elevul D. R. Introducere : C. maestru al schiței
Tratare : comic de moravuri (Telegrame).
„ de nume (Bostandaki — High life).
„ de limbaj (Un pedagog...).
„ de situație (C.F.R.).
Încheiere : Caragiale, Eminescu, Creangă, triumvirat de aur.

E clar că un astfel de plan în care sînt enumerate cîteva feluri de comic nu epuizează tema ; de aceea, elevul a luat o notă mică.

*

Eleva D. Cr. I Caragiale — maestru al genului scurt.
II a) Lumea schițelor lui C. (mica burghezie).
b) Realismul.
— oameni : funcționari (Lache), comersanți (Nițâ), studenți (Coriolan D.), profesori (Marius Chicoș Rostogan) etc.
— relații specifice vremii — Arendașul român, — Telegrame, Urgent.
c) Comicul.
— moravuri — Telegrame
— caracter — Amici

— situații — C.F.R.
— limbaj — Articolul 214
— nume — Lanțul slăbiciunilor
— absurd — Căldură mare.

d) Tipuri de schițe.
— scenetă (Amici, C.F.R.)
— povestire (Triumful talentului)
— antologie de scrisori (Urgent)

e) Limba schițelor (mica burghezie).
— jargonul (imitație)
— clișeele verbale ; ex.
— hiperurbanismul ; ex.
— etimologia populară ; ex.

III. Actualitatea schițelor lui C.

Avem de data aceasta în față planul unei lucrări complexe și organizate în care arta lui Caragiale este analizată atent. Eleva pornește de la conținutul de idei (lumea schițelor), relevînd realismul exprimării artistice, atitudinea comică, felurile ei, apoi tipurile principale de schițe, după alcătuire, în sfîrșit limba și încheie subliniind actualitatea permanentă a clasicului.

Grija exemplificării variate arată și gama cunoștințelor. Și totuși : De ce limba (și stilul) schițelor apare ca un capitol separat, la urmă ? Nu este ea un mijloc artistic pentru descrierea realistă a vieții (capitolul b) ? Și, în aceeeași ordine de idei, se poate vorbi, mai ales la Caragiale, despre comic și separat despre limbă ? Procedînd astfel, eleva sau trebuie să repete ceea ce spusese mai înainte, sau să enunțe niște generalități fade (ceea ce s-a și întîmplat în lucrare). Apoi : tipurile de schițe (d) și-ar fi avut locul la început după lumea schițelor (a), pentru a alcătui cadrul general al prezentării, lăsînd în continuare loc succesiunii firești de la caracterul realist pînă la actualitatea operei. Lucrarea este totuși bună și, dacă n-ar fi fost unele „bîlbîieli" în scris, ar fi luat peste 8.

*

Un al treilea caz, eleva H. N.

I. Schița realistă ca mijloc de critică.

II. a) Viața în schițele lui C. (crîmpeie-momente)
b) Tipuri de schițe :
— scenetă
— povestire
— telegrame, rapoarte, scrisori
— tablă de materii (Moșii)
c) *Comicul* — satiră (accesibil)
— moravuri
— limbaj
— situații
— nume
— absurd (Căldură mare)

d) Limbă, stil (sonoritatea)

— limbajul de mahala (direct), etimologie populară, hiperurbanism

— stil indirect liber

— graiul muntean și altele.

Un plan ceva mai sumar, bine echilibrat. Calitățile lui se vor transmite lucrării. Dar și defectele :

Aceeași separare a considerațiilor despre limbă și stil de restul problemelor. Este perpetuarea vechii împărțiri a operelor în fond și formă, cultivată îndelung la școală. Ea constituie un obstacol major în calea înțelegerii literaturii și generează formalismul. Teoretic, elevii sînt de acord cu viziunea integrală, dar practic iată că vechia racilă persistă.

Spre deosebire de precedenta lucrare, eleva H. N. nu subliniază realismul schițelor și nu deduce comicul din această viziune a realității. Fără această bază, procedeele de compoziție și formele comicului plutesc în gol.

Nici arta portretului nu este subliniată, tipurile create de Caragiale și mijloacele de individualizare ; în această privință, eleva D. Cr. e mai atentă și mai substanțială.

De altfel, se remarcă în planul ultim lipsa aproape completă a exemplelor. Credeți că apar în lucrare ? Nu, nici acolo. Dacă nu le-ai indicat în plan, s-ar putea să nu le găsești repede sau de loc în timpul redactării, sau constați la corectare că se repetă. Iarăși D. Cr. a procedat mai bine.

Lucrarea nu are încheiere (caz frecvent în școală). H. N. a lăsat-o la inspirație și a terminat cu o banalitate generală. Aceasta pentru că nu a urmărit o anumită idee centrală sau răspunsul la o întrebare, ci a spus pur și simplu lecția. În planul precedent, eleva a încercat să dovedească actualitatea lui Caragiale și aceasta apare în încheiere.

Pentru această lucrare, H. N. a luat nota 7.

*

Nu știu dacă veți fi de acord cu tot ce s-a scris aici. Poate ați putea concepe mai inteligent acest subiect cu atîtea valențe.

Un lucru este însă sigur : calitatea unei lucrări depinde în primul rînd de felul cum e gîndită și gîndirea înseamnă ordine, plan.

La liceu, la facultate și peste tot.

CONCURSURI, EXAMENE

FAZA FINALĂ A CONCURSULUI DE LITERATURĂ „MIHAI EMINESCU"

Devenit o tradiție în viața școlară, concursul de literatură atrage, an de an, zeci de mii de elevi într-o competiție deschisă tuturor celor pasionați de istoria literaturii, de problemele criticii și teoriei literare.

Începînd cu anul 1971, elevii școlilor cu limbile de predare maghiară și germană se prezintă la concurs în cadrul unor secții paralele, redactîndu-și lucrările în limba maternă. Mulți dintre aceștia participă, cu rezultate bune și foarte bune, la concursul de literatură română. La ediția 1972, s-a organizat și un concurs de limba rusă, iar șase din cei premiați au participat la o olimpiadă internațională de limbă rusă, la Moscova.

La concursul din anul școlar 1971—1972, s-a aplicat, experimental, un nou sistem de organizare, menit să asigure o selectare mai riguroasă a candidaților. S-a constatat că sistemul a răspuns așteptărilor, la etapa finală prezentîndu-se, într-adevăr, elevi cu bogate cunoștințe de istorie și teorie literară, cu vădite aptitudini literare. Față de concursurile anterioare, procentul lucrărilor slabe a scăzut, înregistrîndu-se mult mai puține greșeli de exprimare sau de gramatică.

Cu toate acestea, la faza finală a concursului de literatură română au existat 11 lucrări notate sub limită (majoritatea provenind de la anul IV), iar alte 49 la limită. Cele mai multe au avut o valoare medie (57 cu 6 și 6,50 ; 42 cu 7 și 7,50).

În competiția pentru acordarea premiilor a intrat, față de alți ani, un mare număr de lucrări, notate cu 8 (22), cu 8,50, cu 9 (35) și peste 9 (6). S-au acordat 42 de premii și mențiuni.

La această ediție a concursului, editurile, în afara premiilor în cărți, au oferit premii speciale. Astfel, Editura Minerva și Editura Militară au participat la acordarea premiilor : premiul *Minerva* și premiul *Columna*. Festivitatea de premiere a constituit un eveniment de seamă în viața școlară, moment final al unui concurs la care au participat peste 20.000 de elevi din întreaga țară și din toate categoriile de școli.

Proba de cunoștințe a cuprins întrebări de istorie literară din materia predată, ca, de pildă : „Cui i se încredințează în 1840 direcția Teatrului Național ?", „Indicați speciile literare cultivate de C. Negruzzi" (anul I) ;

„Titlurile variantelor poeziei *Împărat și proletar*", „Numiți trei lucrări filologice importante apărute în secolul trecut" (anul II) ; „Trei titluri de reviste apărute în perioada interbelică sub conducerea sau sub îndrumarea P.C.R. (anul III) ; „Denumiți două mituri specifice creației dramatice a lui Lucian Blaga", „Indicați trei reviste care apar în zilele noastre, ale căror titluri se întîlnesc în presa din secolul trecut" (anul IV). De asemenea, au fost solicitate răspunsuri la probleme de teorie literară — „Prin ce se caracterizează eroul romantic" (anul I) — și de literatură universală : „Indicați două opere din literatura universală care, ca și *Luceafărul*, pun problema geniului" (anul II) ; „Numiți trei tipuri de avari din literatura universală în ascendența lui Hagi Tudose" (anul III). La toți anii de studii și la toate categoriile de școli o întrebare cerea candidaților să înlocuiască unele metafore eminesciene cu termeni concreți.

E de remarcat faptul că, la această probă, au răspuns exact, în afara celor care au primit premii și mențiuni, 25 de elevi care au fost evidențiați la festivitatea de premiere.

Cea de-a doua probă a concursului a oferit concurenților largi posibilități de exprimare a talentului literar. Reproducem, aici, temele date : „Chipuri de neuitat din copilăria mea" (anul I) ; „Cîntare României socialiste" (anul II) ; „Anii tinereții noastre" (anul III) ; „Trăsături morale ale poporului român în creația literară" (anul IV).

Se impune observația că, la această ediție, marea masă a concurenților a tratat compunerea liberă cu mijloace modeste, atît în privința concepției generale, cît și în realizarea concretă a planului lucrării. Unii elevi nu s-au concentrat asupra unei idei coordonatoare și nu au putut selecta fapte și atitudini — din viață sau din literatură — care să servească expunerii. Lipsa de originalitate face ca multe lucrări să semene între ele. Concurenții se rezumă, uneori, la copierea unor imagini clasice, iar, alteori, la reluarea unor clișee stilistice din limba vorbită.

*

Noul sistem de concurs permite o apreciere mai exactă a lucrărilor de valoare. Sub raportul corectitudinii în exprimare, ediția din acest an se află în evident progres. Au dispărut, aproape, frazele delirante, construcțiile bombastice, divagațiile fără sfîrșit. A scăzut procentul greșelilor de ortografie și de gramatică. Pentru elevii care doresc să se prezinte la concursul din anul școlar viitor, publicăm răspunsurile date de premianți la prima probă.

M. F.

RĂSPUNSURILE LA ÎNTREBĂRILE PRIMEI PROBE A CONCURSULUI DE LITERATURĂ „MIHAI EMINESCU", ediția 1972

ANUL I

1) *În ce lucrări și-a expus Ion Heliade Rădulescu părerile despre limbă?*

„Gramatica românească, 1828 ;
Paralelism între dialectele român și italian". *
(Gheorghe I. Gabriela, Liceul nr. 1, Brașov).

2) *Cui i se încredințează, în 1840, direcția Teatrului Național din Iași?*

„În 1840, direcția Teatrului Național din Iași este încredințată lui Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu și Costache Negruzzi".

3) *Prin ce se caracterizează eroul romantic?*

„Eroul romantic este un personaj excepțional, indiferent dacă el se caracterizează prin noblețe sufletească sau prin demonism. El e un răzvrătit, nemulțumit de societatea în care trăiește... Personajul este urmărit în evoluția sa psihologică, evoluție de multe ori spectaculoasă (Răzvan din piesa *Răzvan și Vidra*). Dispar barierele sociale, personajul aparținînd oricărei categorii sociale. El se află într-o permanentă luptă, chiar cu el însuși". (Stoie Rodica, Liceul nr. 2, Oradea).

4) *Indicați speciile literare cultivate de Costache Negruzzi.*

„Nuvelă istorică *(Alexandru Lăpușneanu)*; epistolă *(Negru pe alb)*; nuvelă *(Zoe)*; poem istoric *(Aprodul Purice)*; satiră etc.".

---

* Unii elevi au notat titlul acestei scrieri și în forma: *Paralelism între limba română și italiană*, ceea ce nu este greșit, deoarece acesta este titlul lucrării apărute în broșură. Pentru o deplină edificare, transcriem aici un fragment din *Notele și comentariile* lui Dimitrie Popovici la ediția *Operelor* lui I. Heliade Rădulescu:

„*Paralelism între dialectele român și italian*, care constituie biblia italienismului în filologia română, cuprinde două părți: prima... apare în 1840 în *Curierul de ambe sexe*, III, și în broșură separată, sub titlul *Paralelism între limba rumână și italiană*; a doua apare anul următor, la București, sub titlul *Paralelism între dialectele român și italian sau forma ori gramatica acestor două dialecte*". (I. Heliade Rădulescu, *Opere*, Tomul II, Ediție critică cu introducere, note și variante de D. Popovici, București, Fundația pentru literatură și artă, 1943, p. 548).

5) *Găsiți sinonime pentru cuvîntul „dor" în versurile următoare :*
a) „Mai am un singur dor..."
b) „El deșteaptă-n sînul nostru dorul țării cei străbune".
a) *dorință*
b) *dragoste*

ANUL II

1) *Indicați două opere din literatura romantică universală, care, ca și* Luceafărul, *pun problema geniului.*
„*Moïse*, de Alfred de Vigny ;
Demonul, de Lermontov".
(Zane Rodica, Liceul „I. L. Caragiale", București).

2) *Numiți doi scriitori români din secolul al XIX-lea cu preocupări enciclopedice.*
„Ion Heliade Rădulescu ;
Bogdan Petriceicu-Hasdeu".

3) *Titlurile variantelor poeziei* Împărat și proletar.
„Proletarul ; Ideile unui proletar ; Umbre pe pînza vremii".

4) *Numiți trei lucrări filologice importante apărute în secolul trecut.*
„*Gramatica românească*, de I. Heliade Rădulescu ;
Magnum Etymologicum Romaniae, de Bogdan Petriceicu-Hasdeu ;
Despre scrierea limbii române, de Titu Maiorescu".
(Pitea Mihaela, Liceul „C. Diaconovici-Loga", Timișoara).

5) *Înlocuiți metaforele subliniate din versurile de mai jos printr-un termen concret corespunzător :*

a) „Critici voi, cu *flori deșarte*
Care roade n-ați adus..."

b) „Toată *floarea cea vestită* a întregului Apus".

a) *vorbe goale*

b) *cei mai mîndri cavaleri*

(Grigoroiu Radu, Liceul „N. Bălcescu", București).

ANUL III

1) *Numiți trei tipuri de avari din literatura universală în ascendența lui Hagi Tudose.*
„Shylock (*Negustătorul din Veneția*, de Shakespeare) ;
Harpagon (*Avarul*, de Molière) ;
Gobseck (*Gobseck*, de Balzac)".

2) *Cine este autorul versurilor :*
„O luptă-i viața, deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor..."
„George Coșbuc *(Lupta vieții)*".

3) *Trei titluri de reviste apărute în perioada interbelică sub conducerea sau sub îndrumarea P.C.R.*
„Bluze albastre ; Cultura proletară ; Cuvîntul liber".

4) *Indicați trei titluri de opere sadoveniene inspirate din peisajul Transilvaniei.*
„Valea Frumoasei ;
Ochi de urs ;
Povestiri de la Bradu-Strîmb".

5) *Înlocuiți metaforele subliniate din versurile de mai jos printr-un termen concret corespunzător :*
a) „De-oi adormi curînd
În noaptea uitării..."
b) „Ideal pierdut *în noaptea unei lumi ce nu mai este"*.
a) *moarte*
b) *trecut*

ANUL IV

1) *Indicați trei reviste care apar în zilele noastre, al căror titlu îl întîlnim în presa secolului trecut.*
„România literară ; Contemporanul ; Familia".

2) *Denumiți două mituri specifice creației dramatice a lui Lucian Blaga.*
„...mitul artistului care trebuie să aducă o jertfă pe altarul creației, pentru a putea atinge perfecțiunea în artă, prelucrat din balada *Meșterul Manole* și sintetizat în opera dramatică cu același nume.
— mitul sacrificiului individual pentru promovarea unei idei în mase *(Zamolxe)*". (Clinciu Aurel, Liceul „B. P. Hasdeu", Buzău).

3) *Cine adresează îndemnul de mai jos și în ce operă :*
„Nimic să nu uiți. Să spui copiilor tăi și copiilor pe care îi vor avea copiii tăi să le spui".
„Maria, mama lui Darie, în *Desculț*, de Zaharia Stancu".

4) *Principala trăsătură morală a lui Moromete.*
„Disimulația".

5) *Găsiți sinonime pentru cuvîntul* vis *din versurile următoare :*
a) „Cucu-ntreabă : — «Unde-i sora
Viselor noastre de vară ?»".
b) „O, vis ferice de iubire
Mireasă blîndă din povești".
a) *reverie*
b) *ideal*

M. F.

CONCURS LITERAR

II

CINE DESPRE CINE

Aprecierile care urmează aparţin unor autorităţi în lumea literară şi privesc artişti ai cuvîntului scris, cunoscuţi nouă.

Rămîne să răspundeţi cine le-a scris şi despre cine.

N. S.

1. *„Se poate spune că opera lui . . . . . este cea mai vastă sinteză artistică a naturii şi societăţii româneşti din cîte cunoaşte literatura noastră, realizată pe linia de dezvoltare a inspiraţiei naţionale şi populare, într-o adîncă şi originală lucrare de transformare şi îmbogăţire a limbii şi a artei literare".*

2. *„Pentru epoca în care a apărut . . . . . trebuia să însemne un eveniment şi astăzi, privind înapoi, romanul acesta apare ca un pas mare în istoria genului. Cu mult înaintea lui Rebreanu, ... zugrăvise puternic sufletul ţărănesc de peste munţi şi cu atîta dramatism încît romanul este aproape o capodoperă".*

3. *„Tot mai citesc măiastra-ţi carte,*
Deşi ţi-o ştiu pe dinafară :
Parcă urmînd şirul de slove
Ce-a tale gînduri semănară,
Mă duc tot mai afund cu mintea
În lumile de frumuseţi
Ce-au izvorît, eterni luceferi,
În noaptea tristei tale vieţi".

4. *„De maiorescianism, înşuşi . . . . . e legat cu fire trainice, nu e vorba numai de debutul său, patronat de bătrînul critic, în foiletoanele* Epocii, *din 1904, şi de spiritul activităţii sale de totdeauna, pus sub semnul atitudinii estetice".*

5. *„Numai acestii, poate fi, au fost oameni neînvăţaţi de n-au cetit bine la istorii, că au defaimat pre moldoveni scriind că sînt din talhari. Pentru aceasta dar nimene din scrisorile lor nici cele ce ar fi fost adevărate, auzite sau văzute a lor, nu le potu oamenii a credere".*

6. *„În opera lui . . . . . problema numelor proprii e mai importantă decît în opera altor scriitori, pentru că opera lui e comică şi într-o astfel de operă numele e o însuşire mai esenţială a personajului decît în alte genuri literare.*

Numele . . . . . luminează, în felul lor, istoria şi sociologia României din a doua jumătate a veacului trecut şi sînt formule rezumative".

RĂSPUNSURILE

LA ÎNTREBĂRILE DE CONCURS PUBLICATE ÎN CULEGEREA ANTERIOARĂ:

I. Secolul XX. Bucureşti, Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*, 1952.
II. Secolul XIX. Bucureşti, I. L. Caragiale, *Două loturi*, 1899.
III. Secolul XVI. Orăştie, Şerban şi Marien, *Palia de la Orăştie*, 1582.
IV. Secolul XIX. Sibiu, I. H. Rădulescu, *Gramatica românească*, 1828.
V. Secolul XIX. Bucureşti, Al. Odobescu, *Mihnea Vodă cel Rău*, 1857.

TEXTE PENTRU ANALIZĂ GRAMATICALĂ

G. BELDESCU
I.C.P.P.D., București

1. (a) *Mi-am citit o lecție la istorie.* (b) *Mi-am citit compunerea.* (c) *Mi-a citit compunerea.*

Sarcini : (1) Puteți interpreta pe *mi* după cum urmează : în (a) — într-un singur fel ; în (b) — în două feluri ; în (c) — în trei feluri. Trebuie să descoperiți toate modalitățile de interpretare și să dați o explicație dublei și, respectiv, triplei posibilități de analiză. (2) Puteți preciza care dintre comunicările posibile în (b) și (c) este, pentru fiecare propoziție, cea reală ? De ce ?

2. (a) *Informarea noastră, venită prea tîrziu, n-a mai avut nici un rezultat.* (b) *Au fost indignați de amenințarea tînărului.*

Sarcină : Încercați să desprindeți din analiza gramaticală a propozițiilor sensul fiecărei comunicări. Vă va fi greu sau imposibil. De ce ?

3. *Nulaiscris ?*

Sarcini : (1) Puteți analiza gramatical această secvență de expresie în două feluri. Cum ? (2) Explicați după ce criterii v-ați condus în delimitarea celor două interpretări. (3) Arătați cum se organizează ortografic textul în fiecare dintre cele două interpretări și de ce organizarea nu este aceeași. (4) Rezultă că prin *Nulaiscris ?* putem comunica două întrebări, la care, evident, trebuie să dăm răspunsuri diferite. Presupunînd că răspunsul este afirmativ în amîndouă cazurile, dar că trebuie să-l realizăm cu termenii întrebării (nu numai prin „Ba da !"), scrieți fiecare răspuns și explicați organizarea ortografică a fiecăruia.

Notă

Puteți să ne comunicați și dv. probleme asemănătoare. Le vom publica sub semnătură.

CONCURSUL DE ADMITERE ÎN LICEU

Sesiunea iunie, 1972

REZOLVAREA PROBELOR DE LIMBĂ

1) *Înlocuiți punctele de suspensie din frazele de mai jos cu articolul posesiv și pronumele relativ corespunzătoare :*

Am citit o carte *al cărei* autor ne era cunoscut.
Un scriitor, *a cărui* operă era apreciată de elevi, ne-a vizitat școala.
O carte, *ale cărei* coperte sînt frumos ilustrate, atrage cititorii.
În scrisoare este vorba despre un coleg *ai cărui* părinți au fost decorați pentru merite deosebite.

2) *Înlocuiți punctele de suspensie din propozițiile următoare cu pronumele de întărire corespunzătoare substantivelor și pronumelor personale :*

Profesorul *însuși* ne-a făcut această demonstrație.
Înseși faptele lor îi recomandă.
Au lucrat ei *înșiși* la organizarea expoziției.
Elevele *înseși* au pregătit serbarea.
Elevelor, vouă *însevă* vă revine această sarcină.

3) *Indicați cîteva cazuri în care folosirea virgulei ar constitui o greșeală de punctuație. Dați exemple în acest sens, marcînd locul unde virgula n-ar fi îngăduită.*

a) Între subiect (subiectivă) și predicat.
Ex. Copilul acesta * e colegul fiului meu.
Cine se scoală de dimineață * departe ajunge.

b) Între predicat și complementul direct (completiva directă).
Ex. Am urcat ieri * Ceahlăul.
Nu face altuia * ce nu-ți place ție.

c) Între predicat și complementul indirect (completiva indirectă).
Ex. Se gîndește tot timpul * la colegii lui de clasă.
Se gîndește tot timpul * la cine va veni în locul său.
Ș.a.m.d.

G. B.

CONCURSUL DE ADMITERE LA FACULTATEA
DE LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

București, sesiunea iulie, 1972

REZOLVAREA TEMEI DE GRAMATICĂ

ION DIACONESCU
Universitatea din București

La concursul de admitere la Facultatea de limba și literatura română, la proba de *limba română*, s-au dat, în afara problemelor teoretice, două texte și urma să se analizeze, la alegere, unul din ele. Se cerea să se facă analiza sintactică a frazei și să se analizeze sintactic și morfologic textul subliniat.

I. „Că **puteau**[1] / **să** *mă* **omoare** *în fața primăriei*,[2] / fiindcă **vrusesem**[3] / **să-i fac**[4] / **să înțeleagă**[5] / că *nu* **e bine**[6] / **să tragă foloase** *de pe urma nenorocirii altora*,[7] / **era posibil**,[8] / **sigur era** însă[9] / că[13] / dacă nu-mi **luam** măsuri de prevedere[10] / tot[13] / ce **se urzise**[11] în jurul meu / și **se pregătise**,[12] / **m-ar fi expus**[13] unor situații / din care,[15] / oricît **aș fi încercat**[14] /, n-**aș** mai **fi ieșit**[15] /.

A. Analiza sintactică a frazei :

1. *Că puteau* = propoziție subordonată subiectivă, simplă, enunțiativă, afirmativă.

2. *să mă omoare în fața primăriei* = propoziție subordonată completivă directă, dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

3. *fiindcă vrusesem* = propoziție subordonată cauzală, simplă, enunțiativă, afirmativă.

4. *să-i fac* = propoziție subordonată completivă directă, dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

5. *să înțeleagă* = propoziție subordonată completivă indirectă (corect ar fi predicativă suplimentară, dar, cum programa nu prevede această categorie, nu s-a cerut această definire), simplă, enunțiativă, afirmativă.

6. *că nu e bine* = propoziție subordonată completivă directă, simplă, enunțiativă, negativă.

7. *să tragă foloase de pe urma nenorocirii altora* = propoziție subordonată subiectivă, dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

8. *era posibil* = propoziție principală regentă, simplă, enunțiativă, afirmativă.

9. *sigur era însă* = propoziție principală coordonată adversativ, simplă, enunțiativă, afirmativă.

10. *dacă nu-mi luam măsuri de prevedere* = propoziție subordonată condițională, dezvoltată, enunțiativă, negativă.

11. *ce se urzise în jurul meu* = propoziție subordonată atributivă, dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

12. *și se pregătise* = propoziție subordonată atributivă coordonată copulativ, simplă, enunțiativă, afirmativă.

13. *că... tot... m-ar fi expus unor situații* = propoziție subordonată subiectivă, dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

14. *oricît aș fi încercat* = propoziție subordonată concesivă, simplă, enunțiativă, afirmativă.

15. *din care... n-aș mai fi ieșit* = propoziție subordonată atributivă, dezvoltată, enunțiativă, negativă.

B. Analiza sintactică și morfologică a textului subliniat :

să omoare = predicat verbal, exprimat printr-un verb predicativ, tranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural.

mă = complement direct, exprimat printr-un pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul acuzativ, formă neaccentuată.

în fața primăriei = complement circumstanțial de loc, exprimat printr-un substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv cu locuțiunea prepozițională „în fața", articulat cu articolul hotărît enclitic *-i*.

nu = adverb de mod negativ, fără funcție sintactică.

e bine = predicat nominal, exprimat printr-o expresie verbală impersonală, formată din verbul copulativ *a fi*, intranzitiv, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, unipersonal, și numele predicativ *bine*, adverb de mod.

să tragă foloase = predicat verbal, exprimat printr-o locuțiune verbală, intranzitivă, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural.

de pe urma nenorocirii = complement indirect exprimat printr-un substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională „de pe urma", articulat cu articolul hotărît enclitic *-i*.

altora = atribut pronominal genitival, exprimat printr-un pronume nehotărît, numărul plural, cazul genitiv.

II. „**Se vedea**[1] / că[6] asemeni unui copil / care **a descoperit**[2] / că **existau** înălțimi[3] / pe care **putea**[4] / **să se cațere**,[5] / **era**[6] mereu **fericit**, ca și data trecută, *de noua înfățișare a lumii* / *și nu* **se** *mai* **gîndea**[7] *la nimic, răpit de tot* / *ce* **înseamnă înălțare**[8] /, de sentimentul amețitor de libertate / pe care ți-l **dă**[9] izolarea în văzduh" /.

A. Analiza sintactică a frazei :

1. *Se vedea* = propoziție principală regentă, simplă, enunțiativă, afirmativă.

2. *care a descoperit* = propoziție subordonată atributivă, simplă, enunțiativă, afirmativă.

3. *că existau înălțimi* = propoziție subordonată completivă directă, simplă, enunțiativă, afirmativă.

4. *pe care putea* = propoziție subordonată atributivă, dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

5. *să se cațere* = propoziție subordonată completivă directă, simplă, enunțiativă, afirmativă.

6. *că asemeni unui copil... era mereu fericit, ca și data trecută, de noua înfățișare a lumii* = propoziție subordonată subiectivă, dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

7. *și nu se mai gîndea la nimic, răpit de tot... de sentimentul amețitor de libertate* = propoziție subordonată subiectivă, coordonată copulativ, dezvoltată, enunțiativă, negativă.

8. *ce însemna înălțare* = propoziție subordonată atributivă, simplă, enunțiativă, afirmativă.

9. *pe care ți-l dă izolarea în văzduh* = propoziție subordonată atributivă, dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

B. Analiza sintactică și morfologică a textului subliniat :

de înfățișare = complement indirect cu nuanță cauzală, exprimat printr-un substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ cu prepoziția *de*, articulat cu articolul hotărît *a* în structura adjectivului *noua*.

noua = atribut adjectival, exprimat printr-un adjectiv calificativ, cu două terminații, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, gradul pozitiv.

a lumii = atribut substantival genitival, exprimat printr-un substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic *-i* și precedat de articolul genitival *a*.

și = conjuncție coordonatoare copulativă.

nu = adverb de mod negativ, fără funcție sintactică.

se gîndea = predicat verbal, exprimat printr-un verb predicativ, intranzitiv (uneori e și tranzitiv), conjugarea a IV-a, diateza reflexivă cu pronumele reflexiv în acuzativ cu valoare dinamică, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular.

mai = adverb de mod fără funcție sintactică.

la nimic = complement indirect, exprimat printr-un pronume negativ, cazul acuzativ cu prepoziția *la*.

răpit = complement circumstanțial de cauză, exprimat printr-un adjectiv participial cu două terminații, se acordă în gen, număr și caz cu subiectul subînțeles (*el*).

de tot = complement de agent, exprimat printr-un pronume nehotărît, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ cu prepoziția *de*.

ce = subiect exprimat printr-un pronume relativ invariabil.

însemna înălțare = predicat nominal exprimat prin verbul copulativ *a însemna*, intranzitiv, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, și numele predicativ *înălțare*, substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, nearticulat.

N.B. *Ordinea propozițiilor în frază este determinată de ordinea strictă a predicatelor și nu de ordinea elementelor de relație sau a altor termeni.*

U.T.C. — FACTOR DE ÎNDRUMARE A ACTIVITĂȚII LITERARE DIN LICEE

Prof. VASILE VĂCAR

Tineretul școlar, prin caracteristicile specifice vîrstei, reprezintă un mediu deosebit de receptiv față de creația literară, domeniu cu deosebite valențe în formarea personalității elevilor. Angajarea efectivă, prin procesul de învățămînt, a tuturor copiilor și tinerilor de vîrstă școlară, în studierea sistematică și cunoașterea temeinică a tot ceea ce este mai reprezentativ în literatura națională și universală, se înscrie la loc important în tabloul realizărilor obținute în perfecționarea și modernizarea continuă a activității instructiv-educative.

Elevii nu sînt însă doar receptori ai fenomenului literar, ai creațiilor aparținînd clasicilor sau scriitorilor contemporani consacrați. La această vîrstă, din rîndul lor s-au ridicat și s-au afirmat veritabili creatori în cîmpul literaturii, mai ales în cel al poeziei. Ca urmare, o dată cu realizarea scopurilor procesului de învățămînt, între care cunoașterea și însușirea valorilor literare naționale și universale, este imperios necesar ca școala, ceilalți factori educaționali, să se ocupe cu grijă și competență de descoperirea și cultivarea înclinațiilor și talentelor, de îndrumarea, promovarea și afirmarea creației literare a elevilor.

Îndemnul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, exprimat în cuvîntarea rostită la cea de a doua Conferință Națională a Organizației Pionierilor, de a acorda cea mai mare atenție îndrumării și promovării creației artistice a elevilor, dă adevăratele dimensiuni ale încrederii conducerii partidului și statului, a întregii societăți, în capacitatea creatoare a tinerei generații. Aprecierile exprimate de secretarul general al partidului la adresa creației literare din țara noastră, cu prilejul recentei Conferințe a Uniunii Scriitorilor, cerințele formulate cu acest prilej reprezintă un ghid clar și pentru activitatea de creație din rîndul elevilor.

Militînd neobosit de-a lungul întregii sale existențe pentru înfăptuirea politicii Partidului Comunist Român, organizația revoluționară a tineretului și-a făcut o datorie de importanță prioritară din educarea și formarea tinerei generații în spiritul socialismului și comunismului. În acest context

se înscrie și grija manifestată față de îndrumarea creației elevilor, a celei literare cu deosebire.

Din rîndul membrilor Uniunii Tineretului Comunist, sau dintre tinerii aflați sub influența organizației comuniste de tineret, s-au afirmat, încă din anii ilegalității, scriitori de real talent, unii dintre ei reprezentînd, astăzi, personalități de marcă ale literaturii noastre. Apare firesc ca, în prezent, Uniunea Tineretului Comunist să înscrie în preocupările sale grija pentru îndrumarea creației literare a elevilor. Conștient fiind că nu voi putea acoperi întreaga paletă a inițiativelor și practicilor organizațiilor U.T.C. în acest domeniu, mă limitez la a menționa cîteva care mi se par a fi cele mai reprezentative.

Împreună cu școala, organizațiile U.T.C. au acționat perseverent pentru crearea cadrului propice descoperirii, cultivării și promovării creației literare a elevilor. În toate școlile sînt organizate cercuri literare pentru elevi, iar într-un număr important de licee tinerii creatori sînt grupați în cenacluri literare. Funcționează, de asemenea, peste 200 de societăți literar-artistice sau secții literare ale societăților, toate acestea reprezentînd forme utilizate de organizațiile U.T.C. din școli pentru a realiza nu numai gruparea celor dotați, dar și cadrul de dezbatere, de apreciere și de promovare a creației literare a tineretului școlar. Totodată, cele peste 700 de reviste școlare editate de organizațiile U.T.C. cu sprijinul cadrelor didactice, prin atenția cu care tratează fenomenul literar din rîndul elevilor, constituie o tribună a stimulării și afirmării talentelor, a celor mai izbutite creații literare ale elevilor, în aproape toate genurile literare.

Începînd din anul 1967, Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist organizează, în colaborare cu Ministerul Educației și Învățămîntului, tabăra de vară pentru cei mai reprezentativi creatori elevi. Tabere similare s-au organizat pentru membrii cenaclurilor literare, pentru elevii din colegiile de redacție ale revistelor școlare. Cele mai reușite creații ale participanților la aceste tabere au fost cuprinse în caietul liric *Excelsior*, editat de secția „Școli" a Comitetului Central al U.T.C. Nu de mult a apărut cea de a cincea culegere, dedicată aniversării semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist. Taberele au prilejuit, de fiecare dată, întîlniri fructuoase ale elevilor creatori, ale acestora cu personalități consacrate ale vieții noastre literare și artistice, reprezentînd ocazii minunate de analiză a producțiilor literare școlare, de confruntare a acestora cu opinia criticii competente și calificate, de îndrumare a tinerilor autori.

În anul școlar care a trecut, Comitetul Central al U.T.C. și Ministerul Educației și Învățămîntului au organizat prima ediție a concursului de creație literară *Tinere condeie*. Confirmînd amploarea și valoarea creației literare din rîndul elevilor, concursul s-a bucurat de o largă participare, de o deosebită reușită valorică. În concurs s-au prezentat aproape 1000 de elevi creatori de poezie, proză, teatru, montaj literar. Concursul a pus în evidență valoarea poeziei tinerilor creatori, a demonstrat, cu prisosință, capacitatea și calitățile reale ale elevilor în cultivarea genurilor literare, chiar și a teatrului, domeniu mai dificil de abordat.

În vacanța de vară, cei premiați și evidențiați la concursuri au participat, alături de președinții societăților literar-artistice și ai cenaclurilor literare, la tabăra organizată de C.C. al U.T.C. la Păușa, pe Valea

Oltului, iar cele mai izbutite creații vor fi publicate în antologia *Ritmuri solare*, a doua după *Tinerii poeți*, apărută în 1969.

De un binemeritat prestigiu se bucură în rîndul elevilor suplimentul literar artistic pentru elevi publicat de *Scînteia tineretului*, sub titlul *Preludiu*, ca urmare a atenției cu care tratează creația literară școlară, a grijii pentru a supune opiniei publice cele mai reprezentative creații și nume din generația aflată pe băncile școlii. Înregistrăm, totodată, plusul de preocupare din partea revistelor *Amfiteatru*, *Viața studențească*, *Ifjumunkás* față de promovarea creației literare a elevilor, precum și valoarea, din an în an mai ridicată, a plachetelor editate de comitetele județene ale U.T.C..

Prin toate aceste modalități, organizațiile U.T.C. aduc o importantă contribuție la cunoașterea, stimularea și îndrumarea fenomenului literar școlar, la asigurarea cadrului de cultivare și afirmare a creației literare originale.

Apreciind la modul cuvenit aceste preocupări, trebuie subliniată necesitatea continuării extinderii și perfecționării lor, o dată cu străduința permanentă pentru îmbogățirea conținutului lor. Totodată, va trebui să se insiste pentru o mai mare receptivitate din partea forurilor și publicațiilor de specialitate față de creația literară a elevilor, îndeosebi din partea asociațiilor scriitorilor, a revistelor *România literară*, *Luceafărul*. O grijă mai mare trebuie să trezească creația literară a elevilor și pentru emisiunile de profil de la radio și televiziune, pînă în prezent insuficient de atente față de această categorie de creatori.

Rămîne, însă, și în viitor, în seama organizațiilor U.T.C. din școli, a cadrelor didactice, sarcina să-și sporească prezența în cunoașterea, cultivarea și promovarea creației literare a elevilor, să asigure îndrumarea competentă a acesteia, o receptivitate sporită față de cerințele formulate de societatea noastră. O dată cu grija pentru a-i ajuta pe cei talentați în cunoașterea vieții, a operei cu adevărat eroice, în care este angajat poporul român, ca sursă de inspirație pentru creația lor literară, școala și organizația U.T.C. trebuie să-i determine la aprofundarea patrimoniului literar-național și universal, a spiritualității noastre, să-i ferească de rătăciri și teribilisme, de mimetism și cultivarea modei.

Se cere, totodată, angajarea fermă a elevilor creatori în viața școlii, a organizației de tineret, un contact permanent cu eforturile și realizările poporului nostru în cîmpul producției materiale. Atenției sporite față de evoluția lor în planul creației literare să i se adauge grija pentru cultivarea setei de cunoaștere, de investigare a realității, a dorinței de autoperfecționare și autodepășire, a deprinderilor de muncă tenace, a responsabilității sociale în creație și conduită.

Alături de școală și de ceilalți factori educaționali, organizațiile U.T.C. dispun de posibilități multiple pentru a cunoaște, stimula și încuraja creația literară a elevilor. Este o datorie de înaltă responsabilitate socială ca ele să valorifice integral aceste posibilități, să militeze consecvent pentru împlinirea încrederii cu care sînt investite de către partid.

Dialog cu poetul VIRGIL TEODORESCU,
vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor

„ARGHEZI MI-A PUBLICAT TOATE POEZIILE PE CARE I LE-AM TRIMIS, FĂRĂ NICI O MODIFICARE"

— Sînt bucuros să constat în prezenţa dv., stimate tovarăşe Virgil Teodorescu, că revista *Luceafărul*, pe care o conduceţi nu de prea multă vreme, are o mare audienţă la publicul cititor. Cărui fapt credeţi că i se datorează ea ?

— *Poate pentru că revista începe să aibă o fizionomie, să capete un chip al ei pe care şi-l alcătuieşte dintr-o multitudine de trăsături, pentru că aici sînt chemate să colaboreze toate forţele şi posibilităţile scriitoriceşti, de la mic la mare şi de la tînăr la bătrîn. Este o revistă cu paginile deschise fenomenului literar actual, începe să aducă ceva care stîrneşte interesul cititorilor, menţinîndu-se pe planul literaturii şi silindu-se să evite mizeria intelectuală. Încercînd să fie actuală, să dezbată probleme de cea mai mare importanţă pentru viaţa noastră literară, pentru etapa actuală — foarte diversă şi foarte dinamică —, revista încearcă să păstreze şi să nu piardă ritmul.*

Trebuie spus că o mare parte din spaţiul revistei Luceafărul *este dedicată tineretului. Ne silim să promovăm scrierile tinerilor, dar, în acelaşi timp, să promovăm literatura veritabilă. Noi vrem să îmbinăm audienţa cu exigenţa.*

— Există o anumită prejudecată conform căreia o revistă literară se susţine numai şi numai prin girul unui anume scriitor. Dv. împărtăşiţi aceeaşi părere ?

— *Desigur că nu. Ar fi să facem o operă de interzicere, în care scriitorul de care spui ar deţine monopolul acestei publicaţii, ceea ce este imposibil în stadiul actual al literaturii noastre. Scriitorul acesta poate da strălucire revistei prin colaborarea sa excepţională, dar, ocupînd în întregime scena, revista devine în cel mai bun caz o publicaţie de clan. Mi se pare că faci o operă de interdicţie literară pentru ceilalţi, o operă de discriminare între totalitatea scriitorilor şi această excepţională personalitate. Există un front literar. „Literatura trebuie să fie făcută de toţi, nu de unul."*

O revistă poate însă să reprezinte un grup cu un punct de vedere comun; nu un grup de interese, ci un grup literar. Asta s-a întîmplat, după cum știi, în trecut. O personalitate literară, artistică, poate să imprime unei reviste o direcție, dar numai cu ajutorul colaboratorilor săi. Mă gîndesc la grupul Vieții românești *de sub conducerea lui Ibrăileanu, la revistele de avangardă...*

— *Luceafărul* trebuie să fie cu precădere o revistă a tineretului pentru tineret sau, pur și simplu, o revistă a Uniunii Scriitorilor?

— Luceafărul *este o revistă editată de Uniunea Scriitorilor. După cum am mai spus, ea are rezervat un larg compartiment lucrărilor tinerilor autori. Redacția acordă o atenție deosebită lucrărilor tinerilor; ei au posibilitatea să se întîlnească și să discute cu redactori ai revistei; avem și un cenaclu de lucru, cu o activitate susținută. Putem spune deci că există, în acest sens, din partea noastră, o muncă de îndrumare permanentă și, aș putea adăuga, cu bune rezultate. Asta nu înseamnă că se face o diferență între generații. Prin interesul manifestat față de autorii tineri, revista nu vrea să adîncească această falsă pauză, această discrepanță între generații. E o pură invenție care nu ține de morala și nici de ideologia noastră revoluționară.*

— Aveți încredere în literatura autorilor foarte tineri pe care îi publicați în paginile revistei?

— *Am mai spus-o și altădată — sigur că da! Nu-i așa de ușor să îndrumi niște tineri, mai ales că unii își imaginează că, scriind cîteva poezii, pot fi publicați imediat. Aceștia trebuie convinși că încă nu a sosit momentul debutului; e o muncă dificilă care cere răbdare și înțelegere. De altfel, orice scriitor nu are un debut, ci o serie întreagă de debuturi...*

— Fiindcă anul trecut au apărut cîteva cărți de poezie cu totul remarcabile, ale unor tineri și foarte tineri autori, v-aș ruga să enumerați cîteva nume.

— *Sînt mai mulți. Vasile Sav, deși nu are încă o carte, mi-a atras de la început atenția. Apoi Paul Emanuel, Mihail Ursachi, Vasile Poenaru. Acesta din urmă, un talent deosebit, l-am prezentat în revista Cutezătorii, am scris despre prima lui carte de versuri publicată de Comitetul de Cultură și Artă. Pentru vîrsta lui este un poet excepțional.*

— Vasile Poenaru a debutat în urmă cu doi ani, la nici 16 ani împliniți...

— *Vezi, debutul ăsta e un lucru care nu se poate măsura. Eu, de pildă, am scos prima carte la 35 de ani, deși scrisesem și publicam de cînd eram pe băncile liceului. La* Bilete de papagal *am început să colaborez de la 16—17 ani, Arghezi publicîndu-mi în revista sa multe poezii. Primul debut însă nu m-a mai interesat absolut de loc; primele mele poezii nu le-am mai pus în nici un volum.*

Cartea poate nu o publici niciodată. Vinea nu a publicat nici un volum de versuri cît a trăit, deși era supranumit prințul poeziei...

— Fiind de acord că Vasile Poenaru e un caz de excepție, vreau să vă atrag atenția că în viața noastră literară se manifestă nu rareori la tineri o grabă nemotivată de a forța publicarea...

— *Da, azi există alte condiții ale debutului și ale primirii operei, alte condiții în ceea ce privește remunerarea. Există însă o lipsă totală de exigență la unii tineri. Multe cărți de poezie ale tinerilor care nu au nici un fel de valoare sînt cel puțin inutile. Din frica de a respinge un lucru care ar putea să însemne totuși ceva, din frica de a nu condamna la tăcere un talent (chiar dacă în versurile sale nu se observă decît un vag vîrtej al cuvintelor) sau pe cineva pentru care poezia e un lucru important, deși încă fantomatic, îți scapă destule compoziții sortite eșecului. Responsabilitatea pe care ți-o conferă calitatea de a respinge sau de a promova nu e treabă ușoară.*

— Poezia română contemporană se bucură de o bună primire peste hotare. Ce elemente specifice credeți că aduce ea în peisajul poeziei europene ?

— *Dificil de spus în cîteva cuvinte... Eu cred că poezia noastră aduce o viziune nouă asupra omului și asupra lumii, că ea exprimă o tradiție revoluționară pe care o impune și că, prin imagistică și limbaj, prin specificul nostru național și prin orientarea principală spre realitățile vieții noastre sociale, începe să devină din ce în ce mai originală.*

— Ați susținut pînă de curînd în revista brașoveană *Astra* o rubrică de selecție lunară de poezie din revistele de cultură și literatură ale țării. Ce rațiuni v-au călăuzit în această suavă îndeletnicire ?

— *Mai întîi dorința de a descoperi poeți noi și de a-i remarca, de a sublinia și a atrage atenția asupra accentelor superioare ale poeziei. Antologia avea cîteva cuvinte introductive în care spuneam că poemele sînt niște păsări mai mari decît vîntul, care au nevoie de un popas pe un catarg de corabie în zborul lor infinit. Era tocmai o reculegere.*

— Ați condus împreună cu Tașcu Gheorghiu și Mircea Pavelescu revista *Liceu*, printre primele publicații suprarealiste autentice de la noi. Care au fost premisele apariției sale ? Ca reacție împotriva cărora stări de fapt a luat ea naștere ?

— *Aș putea spune că am avut o evoluție de sine stătătoare, o evoluție marină. Eu începusem să scriu așa, poate și din cauza lecturilor; aveau o influență foarte mare atunci asupra mea Rimbaud și Lautréamont. Nu aveam legături cu cel mai puternic centru suprarealist aflat în Franța. (La noi grupul suprarealist s-a constituit ceva mai tîrziu). Această pasageră revistă a apărut dintr-un spirit de opoziție împotriva practicismului, conformismului, obișnuinței stupide. A fost dorința de a elibera expresia, de a salva poezia de convenție. Nu mai acceptam ca poezia să fie acel bătrîn cal de circ, care se învîrtește ca o marionetă la auzul muzicii militare. Atitudinea noastră în poezie era în deplină concordanță cu concepția noastră socială și politică. Toți membrii grupului suprarealist făceau parte din Uniunea Tineretului Comunist. Activitatea lor practică și activitatea lor politică se contopeau constituind un întreg. Revoluția spirituală și revoluția materială aveau loc nu paralel, ci în același timp la diferiți indici de realizare, potrivit conjuncturii și posibilităților individuale.*

— Colaborînd la *Bilete de papagal* nu v-ați întrebat niciodată ce fapt sublim, ce întîmplare ni l-a adus în cale nouă, românilor, pe acest venerabil domn Arghezi ?

— *Ba da. Mai întîi, fiind în liceu, a apărut cartea sa Cuvinte potrivite", un adevărat eveniment în viaţa literară de atunci. În ceea ce priveşte limbajul, cartea lui Arghezi a avut o influenţă hotărîtoare asupra oricărui poet tînăr. Eu îi ştiam poeziile pe dinafară, la liceu organizam festivaluri literare în care făceam cunoscută poezia sa. Arghezi nu era prea bine privit datorită atitudinii sale neconformiste.*

Am întîmpinat şi eu condiţii potrivnice ; tot ce făceam nu convenea spiritului îngust burghez. Din cauza asta n-aş fi îndrăznit să trimit poezii spre publicare. Eram însă sigur că Arghezi o să înţeleagă ; aveam o totală încredere în discernămîntul său poetic. Mi-a publicat toate poeziile pe care i le-am trimis, fără nici o modificare. Nu l-am cunoscut însă personal niciodată...

GABRIEL STĂNESCU
student, Universitatea din Bucureşti

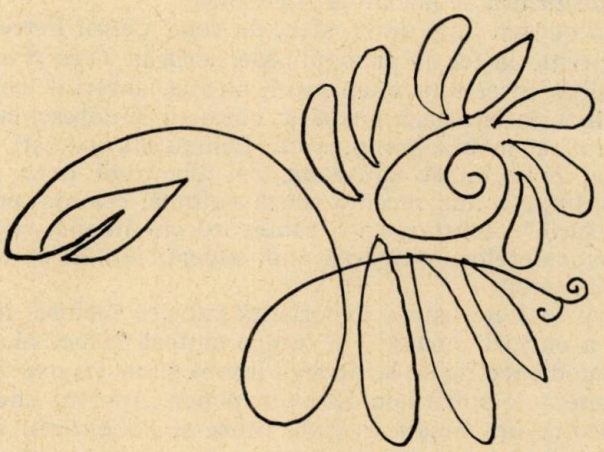

FOLCLORUL, SECRETUL VITALITAȚII ȘI MODERNITAȚII LITERARE

Prof. TUDOR OPRIȘ
Liceul „Gh. Lazăr", București

Să recunoaștem: unii dintre tinerii noștri prieteni tratează folclorul cu superioritate, cu blazare și consideră drumul spre izvoarele de inspirație ale creației populare ca un act de involuție, ca o întoarcere la „țărănie", la tradiționalismul „pășunist", incompatibil cu așa-zisul spirit modern.

Desigur că nimeni nu pledează pentru o poezie națională legată de tot ce e mai patriarhal și mai imun la inovație, dar nici pentru o poezie românească desprinsă de izvoarele ei genetice.

În urmă cu mai bine de un sfert de veac, Camil Petrescu, combătînd cele două extreme la fel de primejdioase, scria în *Teze și antiteze*: „Pentru unii, tradiția înseamnă plugușorul, steaua, anteriul, coliba și opincile lui Dincă Priboi, însemnează neapărat cîntecul lăutăresc, cuvîntul turcesc, călugărul incult și mobila pirogravată. Pentru europeniști, valabile rămîn doar cea mai nouă modă apuseană, cel din urmă dans, cea din urmă formă a versului, cea mai recentă proză strîmbă, cea mai nouă absurditate discutată cu furie". Aceste poziții rămîn ireconciliabile, reprezentînd „antagonismul suprafețelor, îndîrjirea unei superficialități pe care o amenință altă superficialitate."

Folclorul însă nu este o experiență istorică închisă, legată de o fază de copilărie a culturii noastre, ci este o sinteză colectivă, profund originală, a unui mod specific de a înțelege lumea și de a o exprima artistic, definind permanențele spirituale ale unui popor. Aportul unei literaturi naționale la cultura universală include firesc și obligatoriu aceste referințe particulare de gîndire, de sensibilitate și de expresie artistică.

O strălucită dovadă a capacității de generalizare umană, de modelare și de modernizare continuă a elementului folcloric o reprezintă miturile populare grecești. Condiția umană a individului modern își găsește pe plan filozofic o expresie metaforică în miturile lui Anteu, Prometeu și Sisif, cel din urmă atît de exploatat de literatura existențialistă a ultimelor decenii. Seducătorul mit al lui Narcis a alimentat egotismul liricii romantice și proza contemporană de introspecție.

La rîndul său, folclorul românesc a oferit modele metaforice extrem de productive pentru literatura scrisă. Simbolul etico-social al haiducului

în care se întrupează spiritul de dreptate, de omenie, dorința de îndreptare a lumii, combativitatea socială a poporului, a fost absorbit de marii scriitori. „Atitudinea cea mai izbitoare la scriitorii români este atitudinea luptătoare, sentimentul care îi urmărește mai insistent este cel al participării la viața întreagă a poporului lor în trecut și în luptele lui contemporane" notează poetul Al. Philippide. De aici și modul specific de însușire a romantismului în veacul trecut și a umanismului socialist în epoca noastră.

Pe de altă parte, „dorul", starea lirică atît de complexă și specifică sensibilității românești, stă la temelia marii noastre poezii lirice de la Eminescu pînă la Blaga, Ion Barbu și Nichita Stănescu.

Așa cum a fost o „școală" pentru scriitorii clasici, folclorul continuă să rămînă un „izvor pururea întineritor" și pentru toți scriitorii tineri. Filozoful Athanasie Joja, într-un remarcabil studiu de sinteză din volumul *Ethos și logos*, pornind de la folclor, fixează marca definitorie a spiritualității poporului nostru în marea familie a popoarelor lumii. Spiritul de ordine, dreapta judecată, claritatea, echilibrul, simțul de măsură, realismul, refuzul misticismului, adînca omenie, sentimentul național adînc, dar sobru, însoțit de un spirit de largă toleranță, umorul și vivacitatea sînt componente fundamentale ale fizionomiei sale morale care imprimă și literaturii dimensiuni echivalente. De aceea, pe drept cuvînt, alăturîndu-ne lui Al. Philippide, susținem că niciodată literatura noastră n-a fost viciată în substanță, în liniile ei directoare, de excesele curentelor literare. Esența ei autentică nu a fost alterată nici de rigidități clasicizante, nici de inspirația tenebroasă, bizareria macabră sau deznădejdea romantică, nici de exotismul manieristic al simbolismului, nici de cochetarea cu absurdul și iraționalul diferitelor *isme* de ultimă oră. Asemenea manifestări le întîlnim la poeți mimetici, minori, care tocmai prin neaderarea lor la profilul spiritualității naționale n-au putut să se impună și să supraviețuiască în conștiința generațiilor.

Materia creației orale stă la temelia multor capodopere ale literaturii scrise. Aparent simple, elementare, creațiile populare ne copleșesc prin esențele lor profunde, prin prospețimea pulsului ritmic și a invenției metaforice care se cer mereu descoperite, mereu redimensionate din unghiul fiecărui pas înainte pe drumul aprofundării viziunii despre lume și al rafinării mijloacelor de expresie.

Ar fi inutil să amintim că fiecare specie orală găsește un echivalent în literatura scrisă, cu diferențe justificate de avantajele culturii și de experiența artistică, și că nu există un mare scriitor care să nu fi pornit de la folclor (mit, viziune, sentiment, material paremiologic), pentru a ne da cele mai desăvîrșite și rezistente creații, de la tulburătoarea, prin simplitatea ei, romanță, de la umorul „horelor" copilărești, pînă la amplele poeme filozofice. Pilda *Luceafărului*, a baladelor argheziene și barbiene, a „cîntecelor" lui Lucian Blaga, a „viziunilor" lui Nichita Stănescu este suficient de elocventă.

Socotesc că pentru un tînăr scriitor, contactul cu literatura populară, pe cale indirectă (lectură), sau directă (culegere de folclor la sursă), este deosebit de util și de rodnic. Folclorul deține cheia universalității poeziei

moderne românești, născută, ca în mitul lui Anteu, din contactul regenerator cu realitatea etnică.

Dar și aici trebuie să ne ferim de mimare. „Inspirație" folclorică nu înseamnă pastișarea ritmului, preluarea mecanică a motivelor, decorativismul de paradă.

Folclorul trebuie explorat si valorificat în lumina viziunii moderne. a capacității artistice contemporane de a descoperi, în lumea eternă a miturilor folclorice. a înțelepciunii și sensibilității populare, semnificații actuale. nervuri trainice pentru zborurile cele mai înalte.

Coborîrea la izvoarele literaturii, pentru a stropi cu apa vie a folclorului ramurile de gînd și de cuvînt ale veacului nostru, este poate unul din cele mai necesare gesturi ale tinerei generații de condeieri.

ȘANTIER DE CREAȚIE

„Sînt convins că cine încearcă să nu fie sincer cu propria lui inspirație nu poate fi poet. Aceasta nu înseamnă că sinceritatea e suficientă în arta poetică, dar că lipsa ei distruge orice poezie".

Ion Pillat, Mărturisiri, *în vol.* Mărturisiri literare, *București, Editura Minerva, 1971, p. 360.*

Cenaclul literar şi revista „LICEULUI INDUSTRIAL PENTRU CONSTRUCŢII DE MAŞINI" din Timişoara

LICM

UNIVERSUL TEHNIC

REVISTA ŞCOLARĂ A LICEULUI INDUSTRIAL PENTRU CONSTRUCŢII DE MAŞINI

ANUL IV NR. 13 TRIMESTRUL II 1972 8 PAGINI

O NOUĂ PROMOŢIE!

Gînduri pentru voi

Casca după metalore

Universul tehnic

Revista şcolară a Liceului industrial pentru construcţii de maşini din Timişoara a împlinit patru ani de la apariţie şi a devenit o necesitate atît a educaţiei în şcoală, cît şi a afirmării înclinaţiilor spre frumos ale elevilor. Respectarea termenului de apariţie (trimestrial), formatul (de ziar), punerea în pagină şi ilustraţiile îi conferă un loc aparte între realizările similare din presa şcolară.

Deşi avem de-a face cu un liceu de specialitate, care pregăteşte cadre medii pentru industria constructoare de maşini, revista are preocupări dintre cele mai largi. Rubricile indică această diversitate de preocupări: *Graiul faptelor, Viaţa şcolii, Pagina elevului seralist, Pe teme educative, Afirmări, Practică-Teorie-Practică, Magazin.*

Pornind de la premisa că un specialist bun trebuie să aibă un fond ideologic şi cultural larg, la nivelul cerinţelor actuale, trebuie să fie dezvoltat multilateral, în paginile *Universului tehnic* apar articole menite să ajute la formarea omului de mîine. De la număr la număr, revista îşi îmbogăţeşte conţinutul ideologic şi educativ, tratează probleme ce frămîntă tineretul, discută faptele pozitive şi negative ale vieţii şcolare, urmărind îndeaproape transformările pe care le produce asupra conştiinţei elevului contactul cu producţia — factor primordial în formarea conştiinţei muncitoreşti.

S-ar părea că preocupările artistice ale elevilor din liceu ar fi umbrite de cele tehnice și științifice. Dimpotrivă, se poate constata că înclinațiile spre frumos ale celor ce semnează paginile literare au adus rezultate dintre cele mai bune. Participarea la concursul de literatură și, mai ales, satisfacțiile succesului sînt argumente ale interesului manifestat pentru literatură în școală.

Cercul de creație, sub îndrumarea tov. prof. Pitrop Petra, a devenit cenaclul revistei, desfășoară o activitate bogată și întreține în permanență legături cu mișcarea literară din liceele timișorene. Entuziasmul cu care sînt abordate problemele tehnicii literare, ingeniozitatea dovedită în interpretarea fenomenului literar, admirația pentru istorie, cîntecul luptei pentru transformările lumii se împletesc cu naivitatea, gravitatea, sinceritatea poeziei. Suflul patriotic din versurile închinate țării, partidului, se îmbină cu elanul tineresc din poemele muncii. Dragostea de viață devine expresie a tinereții. Se disting, în acest sens, versurile lui Marcel Sămînță, Otto Gräbeldinger, Petru Petrovici, Iosif Turcu, Geza Banfi, Ionel Crăciun. Grafica revistei este realizată de talentele liceului și ea îmbină lirismul, fantezia, mitul. Visurile și gîndurile noastre sînt puncte de pornire ale poeziei — simbol al dragostei de frumos. Revista este scrisă de elevi pentru elevi, ceea ce-i conferă o notă de autenticitate, un ritm tineresc.

Revista *Universul tehnic* încurajează dorința de afirmare, de cunoaștere, prin căutarea unor forme de educație cît mai eficiente. Tocmai rolul educativ îi conferă un loc de frunte în mișcarea revistelor școlare din țară. Ca rod al muncii realizatorilor ei, de curînd *Universul tehnic* a obținut o mențiune la concursul revistelor școlare, fapt pe care îl socotim drept o recunoaștere a muncii și un imbold pentru activitatea viitoare.

Comitetul de redacție al revistei *Universul tehnic*

LEGENDA BUCURIEI

Poate că așa e firesc. Poate că așa o cere o lege din noi ce caută parcă să ne apere de violența cinismului și să ne definească drept oameni. Sau poate e doar o întîmplare. Oricum, ne vom opri puțin în graba noastră juvenilă de a intra în istorie, răsturnînd ceasul de nisip cu patru ani în urmă, încercînd parcă să ne imaginăm un trecut ce se vrea încă prezent : patru ani de liceu.

Un ctitor binevoitor voise să sădească în noi o mănăstire. Voise să ne crească, să ne educe, să muleze în noi oameni. Voise să ne ofere cunoaștere, să ne introducă în frumos. Voise să ne modeleze și să ne dea un nume. Să ne ofere pîine și un suflet. Meșterii pedagogiei au început să clădească ceea ce ctitorul pregătise cu atîta ardoare : oameni.

Multă vreme însă mănăstirea n-a rezistat ; refractari, luam revolta adolescentină drept un mod de viață. Voiam să ne impunem. Negam tot ce era deja consacrat. Promovam valori dubitabile, deformînd și răsturnînd orice scară justă de ierarhizare și de selecție. Negam cu îndîrjire. Zădărniceam migala meșterilor care osteneau parcă degeaba. Și toate acestea sub lozinca nonconformismului, cinismului, plictiselii, grosolăniei. Fiecare gest, fiecare lîncezeală, fiecare încercare de răsturnare a unei scări juste de valori, fiecare „Nu" categoric aruncat romantismului vîrstei prăbușea mănăstirea educației clădită cu răbdare și cu pricepere de meșteri...

...Și atunci cineva și-a adus aminte de Ana lui Manole. Situația era similară. Aveam bunăvoința ctitorului, priceperea meșterului, teren și

materiale. Lipsea însă spiritul de sacrificiu. Lipsea acel ceva care să dea viață mănăstirii. Acel ceva ce trebuia să nască. Lipsea Ana lui Manole cu a cărei jertfă dezinteresată să se clădească mănăstirea : fericirea noastră.

Am crescut. Și orice creștе doare. Iar dacă peste durerea creșterii oaselor fiecare poate trece cu ușurință, creșterea noastră interioară avea nevoie de alinare. Trebuia să fim fericiți. Fericiți... și cineva trebuia să ne-o-ngăduie. Și am avut bucuria, ca cineva să ne-o-ngăduie, să ne-o dorească chiar. Trei dascăli, pe care îi vom păstra în chip de idoli o viață-ntreagă, s-au oferit dezinteresat și integral. Am întîlnit astfel de oameni care-și construiau propria fericire doar din fericirea pe care ne-o ofereau nouă. Singura lor bucurie a fost bucuria pe care ne-o întindeau nouă celor ce aveam nevoie de ea. Undeva în sublimul situației, cuvintele mari se pierd în grotesc. Poate de aceea aș numi, doar simplu și firesc, bucurie a împlinirii, senzația magnifică, trăită de fiecare dintre noi la orice contact cu dascălii noștri. Sînt ore de curs care te interesează, sînt altele pe care doar le suporți. Sînt însă ore pe care le-aștepți. Ore pe care le dorești cu înfrigurarea unei experiențe unice. Ore care îți oferă bucuria elementară de care ai nevoie să trăiești. Sînt ore în care la catedră urcă dascăli debarasați de mituri și de prejudecăți. Ore în care catedra nu-și impune punctul de vedere, ci așteaptă, convinge, învinge. Ore în care catedra oferă. Ore în care te simți prea mic, dar în care crești. Iar durerea creșterii devine bucurie. Sînt ore în care dascălii adevărați clădesc pe sacrificiul lor spiritual mănăstirea din noi care va rezista timpului, care va deveni epocă.

Lor le vom aduce omagiu și gratitudine — preț al mănăstirii din noi. Lor le vom intona o odă a bucuriei.

Otto Gräbeldinger

POET

Noaptea visez cu zîne și uit să dorm.
Dimineața sorb din rouă și mă îmbăt.
Ziua fumez raze de soare.
Seara mă spăl cu vînt și mă trezesc.

Marcel Sămință

ÎNCHINARE

Cîmpia e pîinea de nuntă a miresei
Dospită sub soarele verii.
Adusă cu cinste în mijlocul mesei
Și ruptă sub cerul vegherii.

Pe dealuri, podgorii cu struguri șirag
Încing coapsa țării cu brîuri,
Munții sub flacăra verdelui brad
Își spală tăciunii în rîuri.

Maramă de-argint pe umerii țării
Dunărea leagă dragostea-i vie
Și trece spre poarta cea largă a mării
Cîntîndu-te-n veac, Românie !

Iulian Georgescu

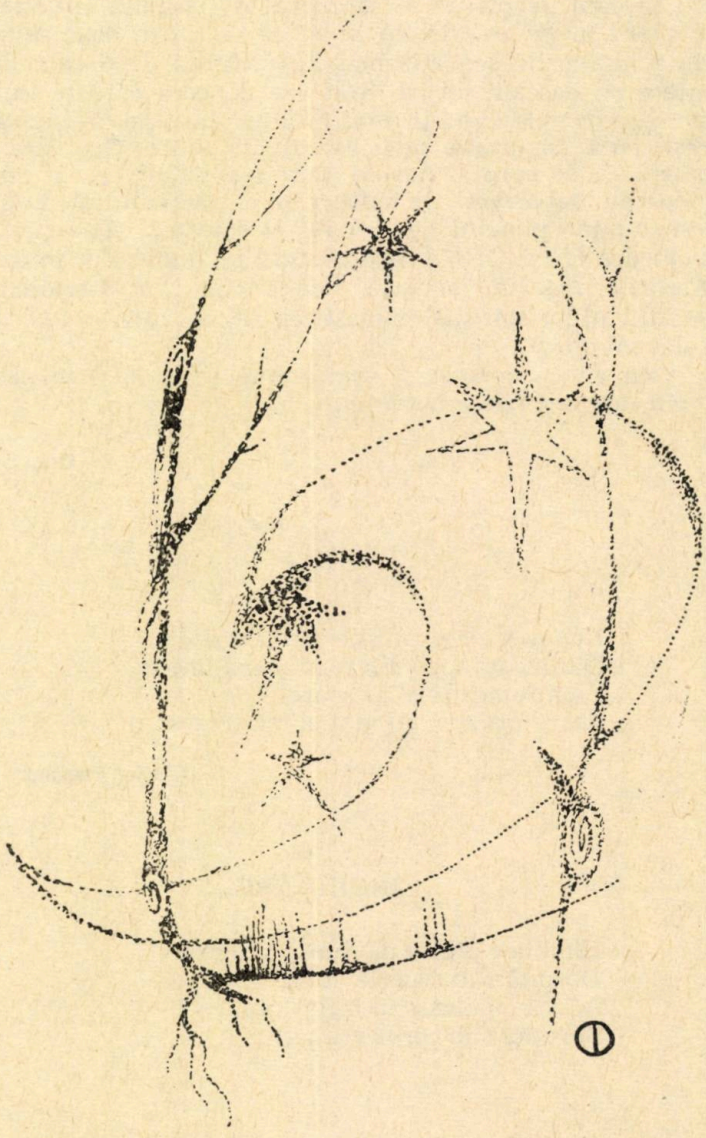

TINERE SPERANȚE

„În literatură poate că nu există lege mai aspră decît să știi ce să nu scrii sau, cu alte cuvinte, să știi ce să tai, dacă ai avut ghinionul să scrii ce nu trebuia.

Nu sînt deloc indulgent față de opera mea. Nu mă sfiesc niciodată a tăia în carne vie. Știu din experiența de lector că e preferabil să regreți un gol decît să sai pagini întregi necitite".

Liviu Rebreanu, „Cum am scris Răscoala", *în* Manuscriptum, *an III, 1972, nr. 3, p. 117—118.*

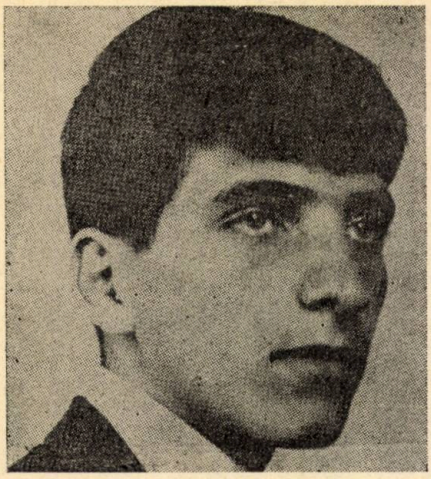

VASILE POENARU

Născut în 1955 în comuna Miloşeşti — Ialomiţa. Elev la Liceul „N. Bălcescu" din Bucureşti. Premiul I la Concursul naţional de literatură al pionierilor, ediţiile 1968, 1969, 1970, 1971. I se publică în 1969 placheta de versuri *Naşterea mea în poezie*, iar în 1971 volumul *Jungla marină*, la *Editura Albatros*. Prezent în presa literară şi inclus în diverse antologii (*Copii-poeţi*, *Crisalide*, *Săgetătorul*, *Ritmuri solare* etc.).

ÎMI STRIGA TATA

Buturugile poeziei împotmolite în mlaştina firavelor ape, cine
munţii să urce spre stele, vă întreb. Fiarele mai răscolesc prin
vizuini şi hălci de carne încă mai devoră. Cine
donează sînge universului, dacă tractoarele nu trec cu pluguri
înfierbîntate prin birouri. Vinele tatălui meu
cu patimă frămîntă brazdele vieţii şi-mi strigă-n vîltoare
o oală de lumină să-aduc, să ciocnim sub butuc, mestecînd strugurii
sfintei oboseli născătoare de vară.
Grîul nebun explodează în mine răscolind zăpezile timpului spre
soare. Cruzimea
animalicelor muşcături ale ierbii veşnice mă seacă vuind.
Savanele de sînge să fulgere, nebune, cînd pe un fruct te răstigneşti.
Nu te teme
îmi striga tata arzînd în incendiul încolţirii pe Bărăganul noului an.

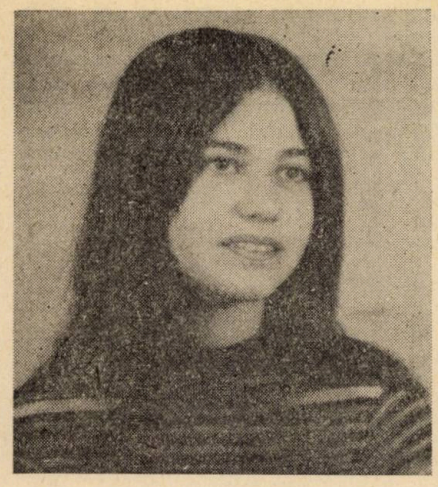

MONICA ROHAN

Născută la 1 aprilie 1956, în comuna Șieu-Odorhei, județul Bistrița-Năsăud. Elevă în clasa a IX-a a Liceului de construcții urbane din Timișoara. Premiată la concursul republican de literatură al pionierilor, ediția 1971 ; publică în *Amfiteatru* și *Preludiu* — supliment literar-artistic pentru elevi al *Scînteii Tineretului*.

ZBOR DE NOAPTE

...Și-n fiecare zi
cînd mă nasc
soarele apune...
Mă doare
pămîntul-flăcări...
Luna m-a mîngîiat
ca o mamă
și m-a dăruit
stelelor.
Mă dor
tălpile-flăcări
înflorite-n lapte.
Mă doare
trupul-flacără
zdrobită de cer.
Mă dor
brațele-flăcări
grele de stele,
ostenite de zbor.
Am așezat fiecare stea
la locul cuvenit,
apoi mi-am găsit
și mie un loc
de așteptare
unde, în zori,
să mă sting
odată cu ele.
...Și de fiecare dată
cînd eu mă nasc
soarele apune.

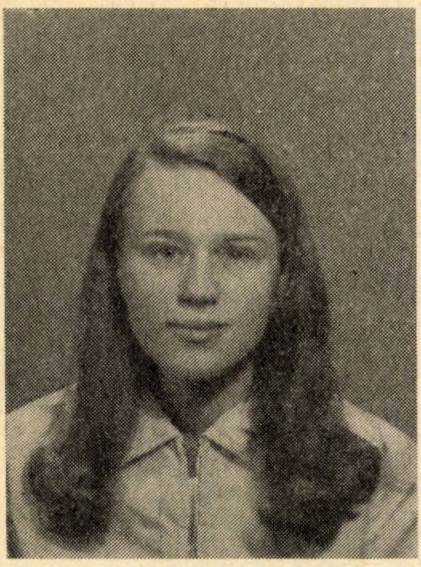

DOINA DORU

Născută în 1955, este elevă la Liceul „M. Eminescu" din București. Inclusă în antologiile *Stele noi, Excelsior, Săgetătorul, Ritmuri solare.* Publică în *Preludiu, Amfiteatru, Cronica.* Este prezentă în emisiunile radio-televiziunii. În 1972 obține premiul III la concursul național *Tinere condeie.*

NOCTURNĂ, III

Iubitul meu,
ne-așteaptă lumina din ierburile
răsucite spre noapte :
am orbit căutîndu-te
ca-ntr-un somn fără sfîrșit —
pădurile sînt ostenite
și țărmul nostru-i pustiu —
noi nu vom mai ști niciodată
calea întoarcerii,
ceasul cînd ne-ntunecă noaptea —

cît de tîrziu plecat-ai,
cît de departe...

TEODOR RĂPAN

Născut în 1954, la Balaci-Teleorman. Este elev la Liceul nr. 2 din Roșiorii de Vede. A publicat în *Teleormanul literar* (unde a și debutat în 1970), în *Preludiu, Amfiteatru, Familia*, și e inclus în diverse antologii.

HORAȚIANĂ

Oglinzile suspină iar chipul nimănui
se mistuie pe rug de aurore
cînd soarele e-n tălpi ori poate nu-i
de nimeni prins în fuga printre ore.

Osînda reînvie pe frunze de castani
împerechind chemările-ancestrale ;
hai, să țîșnim din lut ori dintre ani
pe-același vechi hotar de deal și vale...

Și răscolind adîncul nedospit,
să ne boltim mai larg peste ninsoare
căci e prea alb de floare și joc de infinit
și jos, prea trist scrumează o aripă ce moare.

Născută în 1956 la Baia-Mare. Elevă la Liceul „Gh. Șincai" din Baia-Mare. Laureată a concursului național al pionierilor, remarcată la concursul național *Tinere condeie*, 1972. Publicată în *Amfiteatru*, în *Preludiu* și în antologia *Ritmuri solare*.

MARIANA ANDREICUȚ

ACESTE FLORI ROȘII

Aceste flori roșii
mirosind a vară
poartă urma trupului meu...
Au să vină
păsări-săgeată
să-mi aducă
umbrele uitate în alte lumi...
Aceste flori roșii
m-au cerut așa cum sînt
și-am să împlinesc porunca :
n-am să mai ating
lucrurile de dincolo de mine.
Au să vină păsări-săgeată
să-mi aducă
semnul puterii ce-o stăpînesc
și pînă atunci
voi pleca departe
să-mi cioplesc trupul
în stîncă...

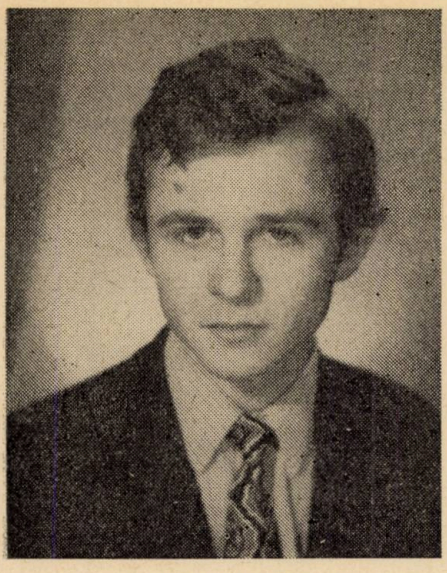

Născut în 1954, la Hunedoara. Elev la Liceul nr. 2 din Hunedoara. Colaborează la presa locală, la *Cutezătorii*, *Amfiteatru*, *Preludiu*, unde a și debutat, în 1970.

IOAN EVU

LUI LABIȘ

Mai ard în suflet tandru culorile-mirese,
Izvoarele în urma de ciută locuind...
Sub zodii-nmiresmate pe sub păduri mă țese
Melancolia verde din care mă desprind

Cu sîngele iernatic din rănile ninsorii
Cînd visul se desface cu cearcăn ruginit,
Străinul din oglindă mai tînguie cocorii
Și cineva-n *culoare* mă tulbură, zenit...

O, noaptea nu-i decît un cearcăn de lumină
Cîntînd în stele pururi din tulbure clavir ;
Mă plec cu fruntea-n roua albastră din grădină
Și-n buciumul de rîuri, a doină, mă resfir.

MIHAELA OPRIŞ

Născută în anul 1956 la Bucureşti. Elevă a Liceului „Mihai Eminescu" din Bucureşti. Premiată la concursurile naţionale pioniereşti din 1969, 1970, 1971. Publicată în *Cutezătorii, Scînteia Tineretului* şi în antologiile *Copii-poeţi, Săgetătorul, Ritmuri solare, Crisalide.*

NISIP

Paşii nisipului
meu, luaţi de valurile
mării
vor ajunge la tine,
soare,
aurind ridicarea
din ceaţă
a vetrei străbune.

Paşii nisipului
meu,
luaţi de adierea
vîntului
vor ajunge la tine,
pădure
ce-ţi freci smaraldele
de palmele cerului
şi asculţi nemurirea
cu urechile rădăcinilor...

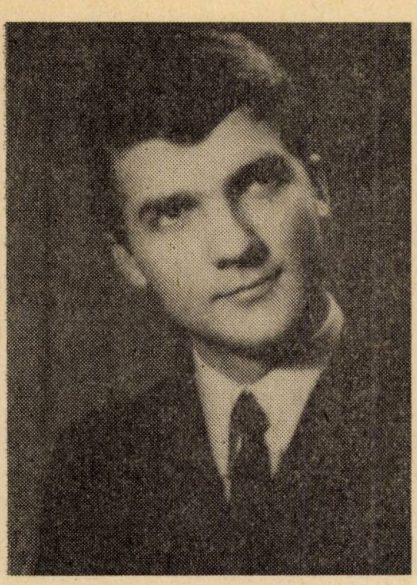

VIVI ANGHEL

Născut în 1956, în satul Pătroaia-Dîmbovița. Elev al Liceului din Găești. Activează în cenaclul literar al liceului, este secretarul revistei *Trimestre* și face parte din conducerea Societății literare „Al. Vlahuță" din Tîrgoviște. A debutat în 1970 în revista *Cerc*. A publicat în *Dîmbovița, Cutezătorii, Preludiu* și *Amfiteatru*. Premiul I la concursul național al pionierilor în 1971 și premiul III pe județ la concursul consacrat semicentenarului P.C.R. Este inclus în antologiile *Cîntec spre soare, Omagiu, Dăruiri adolescente, Ritmuri solare*.

RĂSĂRIT

Cerul pornește la vînătoare de capre
sălbatice și-și pătează veșmîntul
cu sînge.
Se-adună din nopți suspinele,
albatroșii sufletului zvîcnesc spre ochi,
în văpaia pămîntului trupul meu
nu mai era,
rămăseseră ochii și sufletul.
Hai, vino, te-aștept,
vino de-mi topește risipa ochilor,
vino de-mi alungă sufletul
peste țărmul timpului.
Sînt nebun, soare,
dar marginile pămîntului
sînt în mine
și coloșii zilei îmi trimit oracolele
nescrise la ceas neașteptat.
Simt cum pămîntul îmi acoperă
trupul desprins
și ruga ochilor s-a contopit cu tine...

TRADUCERI

ACHILLE CAMPANILE

TUSEA

A. Campanile — născut în 1899 — e gazetar, prozator, umorist. Autor al volumelor de povestiri : *Giovanotti, non esageriamo, La moglie ingenua e il marito malato, Il diario di Gino Carnaso* etc. A colaborat la revista *Notocento* condusă de Massimo Bontempelli.

Unul dintre elementele care pot provoca insuccesul unei opere dramatice este tusea spectatorilor. Însă și mai periculoasă este tusea la spectacolele lirice. Apoi, foarte, foarte periculoasă este cea din timpul concertelor. Putem afirma, fără să ne temem de exagerare, că tusea în cursul unui concert a fost socotită drept unul dintre cele mai supărătoare lucruri din ultimele secole. Există momente cînd o sală de concert devine un sanatoriu și accesele de tuse se fac auzite de prin fotolii și galerii.

Nu mai știu care medic a explicat că tusea este în strînsă legătură cu emoția, dar știu că a spus-o pentru că accesele de tuse izbucnesc cu cea mai mare frecvență tocmai în momentele de liniște deplină, în acele momente pline de forța emoțională a punctului culminant sau a deznodămîntului, în acele momente încărcate de sentimente, ca de pildă melancolia.

...Cine știe, poate teoria medicului e adevărată ! Ea susține că emoția îngroașă nu știu care glande din gîtlej, iar acestea, îngroșîndu-se, provoacă tusea.

În ceea ce mă privește, eu susțin că tusea e în strînsă legătură și cu iarna : am observat, într-adevăr, că acest anotimp coincide în mod straniu cu stagiunea concertistică. Abia auzi sunetul concertelor, că începe și iarna, abia nu-l mai auzi, că iarna se și sfîrșește.

Prin urmare, muzica are anumite raporturi cu condițiile meteorologice ? Poate da, poate nu.

Oricum, e probabil că dacă stagiunea concertistică ar coincide cu vara, starea emoțională n-ar mai îngroșa atît „glandele tusei", tuse care-i supără pe oameni (prin zgomotul specific), nu numai pe cei care aud, dar chiar pe cei care tușesc (ei simțind că enervează). Oamenii aceștia, cu cît se forțează mai mult să nu tușească, cu atît sînt mai chinuiți de

nevoia de a tuși. Se abțin, așteptînd un moment cînd orchestra execută un „forte", dar momentul se lasă prea mult așteptat, și atunci respectivul explodează într-un colosal acces de tuse.

Mai sînt și timizii care tremură la gîndul că au să tușească și gîndul ăsta le dă o mîncărime în gît, care îi face să izbucnească exact în momentele de liniște (despre care vă spunem pe la-nceput), sub privirile de blîndă dojană ale asistenței.

Mai sînt, pe urmă, aceia care simt nevoia să tușească pentru că au uitat să-și ia caramele. Și, la sfîrșit, vine categoria de persoane care tușesc de necaz că se tușește.

Toate acestea duc la o enervare generală, în dauna artei, și la o situație care, sub nici un motiv, nu trebuie să dureze.

Dar, vă rog să-mi spuneți, cum să se facă să se împiedice lumea de a mai tuși? Asta nu se poate pretinde. Dar, totuși, eu aș face o mică propunere:

— Nu să se elimine inconvenientele generate de rumoarea tusei în timpul execuțiilor muzicale, ci să se profite de pe urma acestui neajuns, în avantajul artei, fără să se împovăreze bilanțul stagiunii lirice.

Iată despre ce e vorba, în cîteva cuvinte: „Să transformăm tusea într-un instrument muzical!"

Hai să mă explic: Ar fi de ajuns ca muzicanții să noteze pe partiturile lor, alături de părțile muzicale pentru viori, violoncele etc. și partea cu tusea.

La acest instrument ar „cînta", ca să spunem așa, tocmai spectatorii, care, desigur, nici n-ar avea nevoie să frecventeze conservatorul.

Ar fi deajuns să se abțină numai un pic, să fie atenți la semnalul dirijorului, pentru ca toți cei ce simt nevoia să tușească de 2—3 ori, după indicațiile partiturii.

Normal că, după mișcările baghetei, publicul ar înțelege cînd trebuie să tușească sec, sau mărunțel, rapid și discret, și, în felul acesta, am avea un „crescendo", un „pianissimo" și așa mai departe.

Dacă asta ar lua proporții și s-ar înrădăcina la noi ca un obicei, atunci să vezi că acești „instrumentiști" inoportuni n-ar mai încurca lucrurile și, în mod organizat, sub bagheta dirijorului, s-ar putea auzi, eventual, și falanga acelora care-și suflă nasul pe la concerte.

Muzicanții or să se mai gîndească la chestia asta și or să găsească ei o modalitate de a înscrie printre părțile instrumentale, cu scopul de a ridica efectul binefăcător al artei lor, la timpul potrivit, și părți pentru tuse, strănut și suflarea nasului.

În românește de ADRIANA RUȚĂ
elevă la Liceul nr. 39, București

CONCURSUL REVISTELOR ŞCOLARE

AUGUSTIN Z. N. POP
preşedintele juriului,
Institutul pedagogic de 3 ani, Piteşti

Precum se ştie, măsurile privind îmbunătăţirea activităţii de editare a publicaţiilor şcolare au determinat multiple preocupări atît pentru conducerile de licee şi şcoli, cît şi pentru organizaţiile U.T.C., în vederea realizării unui salt calitativ în profilul, conţinutul şi concepţia redacţională a revistelor şcolare.

Cu prilejul festivităţilor semicentenarului U.T.C., Comitetul Central al U.T.C. şi Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului au organizat un concurs al periodicelor editate în liceele, şcolile profesionale şi şcolile de cultură generală ale ţării, stabilind o serie de măsuri organizatorice menite să facă selectarea necesară şi să conducă, prin analiza revistelor preselectate, la o premiere în concordanţă cu exigenţele etapei pe care o străbatem.

N-a fost uşor de ales cele 278 de periodice ale liceelor şi şcolilor speciale prezentate la concurs, din cele 742, cîte apar în ţară.

Juriul, pe care l-am prezidat, a trebuit, în patru zile, să procedeze, în plenul său, la patru baraje succesive, din ce în ce mai exigente, împărţind între membrii săi publicaţiile meritorii şi discutînd, de fiecare dată, „întrecerile" şi, deci, caracteristicile lor de calitate şi de profil, mai concret : structura redacţională a periodicelor, indicele de realizare a materialelor publicate, procentajele cu care elevii şi cadrele didactice participau statistic în nobila întrecere dedicată semicentenarului înfiinţării organizaţiei revoluţionare a tineretului. Ne-a fost dată, în schimb, bucuria să constatăm cel mai ridicat număr de reviste şcolare din cîte s-au tipărit vreodată în ţara noastră, şi apreciem grija pentru conţinutul ştiinţific, politic, tehnic, literar, profesional în zecile de mii de pagini tipărite sub egida învăţămîntului liceal, pedagogic şi profesional de pe toate meleagurile patriei.

În ansamblul activităţilor de formare şi de educare comunistă a elevilor, revistele şcolare — este clar — deţin un loc important în cultivarea dragostei de carte şi de muncă, în preocuparea pentru tot ce este actual şi nou, pentru cunoaşterea şi dezvoltarea înclinaţiilor artistice, literare, ştiinţifice şi culturale.

Revistele *Dintre sute de catarge*, *Țara visurilor noastre*, *Licăriri*, *Freamăt*, *Zorile*, *Ancora*, *Hermes*, *Rădăcini*, *Universul tehnic* s-au distins, pe lîngă conținutul lor divers, îngrijit, principial, prin atitudini just orientate politic, prin materiale cu caracter militant, prețuind la adevărata valoare realizările oamenilor muncii din R. S. România.

Publicația Liceului „Spiru Haret" din București, *Vlăstar*, a Liceului „Ienăchiță Văcărescu" din Tîrgoviște, revista *Pe-un picior de plai* a Liceului nr. 39 din Capitală și *Curierul Liceului „I.L. Caragiale"* din Ploiești vădesc, pe linia continuării unor valoroase tradiții, un progres în estimarea comorilor naționale, a folclorului, etnografiei, istoriei, științei, muzicii, artelor plastice și a pildelor civice ale înaintașilor în lupta de eliberare socială și națională.

Într-o largă perspectivă analitică, se impun, totuși, o serie de măsuri menite să ridice calitativ publicațiile elevilor noștri. Voi propune cîteva mai importante :

— creșterea numărului de reviste în specificul învățămîntului profesional și îmbunătățirea sumarului publicațiilor unităților de acest tip din Brăila, Vaslui, Bistrița-Năsăud, Gorj ;

— sporirea formelor publicistice consacrate, ca : tableta, ancheta, pamfletul, mesele rotunde, interviurile, dedicate procesului de învățămînt, legării practicii de producție, reflectării realităților locale, dezbaterilor asupra îndrumării către profesii, întăririi vieții de organizație din școală — dezbateri de natură să dezvolte profilul moral al elevilor și să contribuie la formarea conștiinței viitorilor cetățeni ;

— aprofundarea problemelor de politică internă și externă ale partidului și statului nostru ;

— atragerea a cît mai multor forțe școlare în colectivele de redacție ;

— grija pentru îmbunătățirea aspectului grafic al acestor periodice ;

— stimularea schimburilor de experiență între colegiile redacționale ;

— ținerea de sesiuni estivale pe țară, pentru colegiile redacționale, preferabil în vacanța de vară, într-o tabără școlară ;

— sprijinirea presei din școli de către scriitori, oameni de știință, ziariști, graficieni, de recomandat dintre absolvenții școlilor respective sau din localitățile lor de sediu, și de cabinetele de documentare pentru presă și publicații școlare prin centrele județene de coordonare.

Socotim că se impune cercetarea publicațiilor elevilor cîte apar în țara noastră și constituirea unor indici sistematici de reper bibliografic pe discipline asupra conținutului lor.

ŞTIRI DIN ŢARĂ

BRĂILA

Cenaclul orăşenesc „Mihu Dragomir" a tipărit o plachetă de versuri la care s-a cerut şi colaborarea elevilor. Societatea literară „Panait Istrati" a elevilor a reuşit să editeze primul număr al publicaţiei sale „Dunărene", unde se afirmă nume promiţătoare : Anca Bejean, Simona Gheorghe, Adelina Pop, Ana Cuprianov, Sandu Tudori şi alţii.

Marian Piticaş

CLUJ

După o lungă perioadă de inerţie, Cenaclul „Lucian Blaga" s-a reactivat. A fost ales un nou colectiv de conducere, s-au făcut sondaje în şcoli pentru descoperirea celor mai talentaţi elevi. Două schimburi de experienţă, cu societatea literară orădeană şi cu cenaclul bucureştean „Săgetătorul", au marcat reluarea unei frumoase tradiţii.

Alături de foştii membri ai cenaclului, Benone Neagoe, Ileana Petrean, M. Dacian, Cristofor Ion, participă tinere speranţe precum Marta Sturza, Marius Tropa, Mircea Gălăţeanu-Glad, Ichim Nicolae şi alţii.

Vechiul animator al cenaclului, scriitorul I. Arcaş, a acordat din nou sprijin cenaclului în ziarul local Făclia, *înserînd, în cronicile sale săptămînale, informaţii privitoare la activitatea literară a elevilor. În acelaşi ziar se publică, periodic, şi unele din cele mai izbutite creaţii ale elevilor.*

Ion Mureşan

TIMIŞOARA

Înfiinţată în 1966, Societatea literară „Eftimie Murgu" a elevilor timişoreni a fost nu numai prima societate de acest gen din ţară, dar, pentru cîtva timp, şi un adevărat model. În ultima vreme însă, Societatea trăieşte mai mult din gloria trecutului. Deşi putem semnala activitatea intensă a secţiei de dramaturgie, sub îndrumarea prof. Al. Mangu, căreia i s-au asigurat stagiuni permanente la Teatrul Naţional (ultima premieră, „Ondine" de Giraudoux avînd loc la 12 iunie), Societatea este total absentă pe latura activităţii literare. Se face resimţită lipsa unei publicaţii a Societăţii, a unor antologii periodice de versuri (cum au toate marile oraşe şi toate judeţele ţării); este absent schimbul de experienţă cu colegii din ţară.

Marcel Săminţă

BRAŞOV

La 28 februarie 1972 s-a împlinit un an de cînd a luat fiinţă Societatea literară a elevilor braşoveni. Sala care găzduieşte şedinţele societăţii e o sală istorică. Aici se păstrează programul şedinţei din 11 noiembrie 1862, dată la care a luat naştere, din iniţiativa lui Aurel Mureşianu, „Compania literară a junilor români studioşi".

Străduindu-se să continue o strălucită tradiţie, elevii braşoveni au reuşit, cu sprijinul comitetului municipal U.T.C., să organizeze o serie de acţiuni culturale de rezonanţă, au participat la al doilea festival naţional de poezie al elevilor de la Tîrgovişte şi la taberele de creaţie din vacanţa de vară şi au tipărit primul număr al revistei societăţii.

Mihai Modruj

BUCUREŞTI

Paralel cu şedinţele de lucru, cu pregătirea antologiilor tradiţionale şi a schimburilor de experienţă cu cenacluri din Capitală şi ţară, „Săgetătorii" bucureşteni, sprijiniţi de conducerea Ateneului tineretului *şi de organele U.T.C. şi de învăţămînt, au pregătit deschiderea unui muzeu al presei şcolare de după 23 August, în care scop s-au colecţionat numeroase antologii liceale şi pionereşti, precum şi sute de reviste şcolare din tot cuprinsul ţării. Micul muzeu a fost deschis la 1 octombrie 1972, dată la care cenaclul „Săgetătorul" a sărbătorit 5 ani de la înfiinţare. Totodată, la 1 iunie s-a încheiat cursul* Etica şi arta tînărului scriitor, *organizat în anul şcolar 1971—1972 sub egida Universităţii populare de literatură (redactor, prof. dr. O. Papadima; director de curs, dr. Mircea Anghelescu) pentru elevii-scriitori ai cenaclului „Săgetătorul" şi unde au fost dezbătute o serie de teme interesante şi utile de către cunoscuţi critici, scriitori şi directori de editură. Cursul este continuat şi în actualul an şcolar.*

Doina Doru

REVISTE ŞCOLARE

Din ultimele două numere ale revistei Ţara visurilor noastre *(Liceul „Emanuil Gojdu", Oradea), care acoperă perioada lunilor ianuarie-iunie, reţin atenţia paginile de poezie semnate de Benone Neagoe, Georgeta Lazăr, Gabriela Hurezean şi Mihai Aromânesei, precum şi interviurile acordate de Gheorghe Grigurcu şi Alexandru Andriţoiu unor redactori-elevi ai revistei.*

Notabile articolele de fond ale prof. Atanasie Ţârulescu (sub a cărei conducere apare revista), intitulate Să preamărim admirabilul nostru tineret *şi* Aspiraţia către desăvîrşire, *grupajul liric „Colegii noştri de condei", ca şi materialele dedicate sărbătoririi semicentenarului U.T.C.*

Ţara visurilor noastre, *laureată a concursului naţional al revistelor şcolare, merită în continuare, nu ne îndoim, toată atenţia.*

Numărul 9 al revistei Zorile *(Liceul de matematică şi fizică „Al. Odobescu", Piteşti) beneficiază de cîteva colaborări de prestigiu : acad. Mihai Beniuc publică, la invitaţia redacţiei, o frumoasă poezie patriotică ; Horia Oprescu evocă pe acela care a fost P. Panaitescu-Perpessicius — un erudit şi un exemplu de dăruire artistică.*

Mai reţinem materialele dedicate personalităţii lui Vladimir Streinu, fost elev al liceului (Dialectica în poezia lui Vladimir Streinu *de Marian I. Barbu,* În memoria lui Vladimir Streinu *de Mihaela P. Lascu etc.) şi articolul elevei Rodica N. Runceanu,* Un scriitor al Argeşului — Ion Marin Iovescu.

Revista se remarcă printr-o prezentare grafică îngrijită.

G. S.

EXAMENE, TEZE, EMOȚII ȘI...

— *Deși avea o vîrstă înaintată, Vitoria Lipan era încă tînără.*

(cl. a VIII-a)

— *Poeziile de dragoste ale lui Eminescu sînt adresate de obicei iubitei sale.*

(cl. a X-a)

— *Limba fabulelor conține multe cuvinte de uz verbal.*

(cl. a VII-a)

— *Geo Bogza a străbătut Oltul pe bicicletă de la izvoare pînă la Dunăre.*

(cl. a XII-a)

— *Pe vodă-Tomșa, Movilă voia să-l surprindă pe picior greșit.*

(cl. a XI-a)

— *Personajele din* Neamul Șoimărești*lor sînt reprezentative pentru sec. XVII, pentru că au trăit în epoca aceea.*

(cl. a XI-a)

— *V. Alecsandri a fost supranumit Barbu de la Mircești.*

(cl. a VI-a)

— *Printre mari maeștri demagogi care neau (sic) lăsat schițe de valoare în literatura noastră uni versală (sic) se numără și I. L. Caragiale.*

(cl. a VIII-a)

— *„Dincolo" este un adjectiv cu două terminații.*

— *?!?*

— *„Dincolo" și... „dincoace".*

(cl. a V-a)

pt. conformitate,

N. S.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1/591 la
la Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89–97
București,
Republica Socialistă România.

3 lei

* *

Limbă și Literatură

pentru elevi

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
BUCUREȘTI—1973

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

LIMBĂ ȘI LITERATURĂ
pentru elevi

* *

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BUCUREȘTI, 1973

Culegerea LIMBĂ ȘI LITERATURĂ PENTRU ELEVI, apare sub îngrijirea unui colectiv format din: GHEORGHE ANTONESCU, CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, AL. BISTRIȚIANU (redactor responsabil), STELA COADĂ (elevă), MIRCEA FRÎNCULESCU (secretar), EMIL GIURGIUCA, ION HANGIU, DOINA DORU (elevă), VLADIMIR DOGARU, FLORIN IARU (elev), AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, NICOLAE I. NICOLAE, TUDOR OPRIȘ, STERE RĂDOI, LIVIU PAPADIMA (elev), NICOLAE PĂUNESCU, MIHAELA ROȘU, ADRIANA RUȚĂ (elevă), NICOLAE SAFTU, GHEORGHE ȘOVU, AURORA TOCACIU (elevă), G. G. URSU.

Coperta: DANA LĂZANU
Ilustrația: LUMINIȚA VIZITIU

Sumar

Al. Bistriţianu — *Dimitrie Cantemir* 5

Greşeli curente de limbă

B. Cazacu — *Folosirea derivatelor cu sufixele* -al *şi* -ar 11

Caiet de analize

Nicolae I. Nicolae — *M. Sadoveanu, „Hanu-Ancuţei"* 14
Mircea Gheorghe — *G. Coşbuc, „În miezul verii"* 17

Consultaţii pentru candidaţii la concursul de admitere în facultăţile filologice.

Ion Diaconescu — *Proba de limba română* 20

Alec Hanţă — *Lucrarea scrisă la literatură* 24

G. Beldescu — *Probleme de limbă şi de literatură* 27

Răspunsurile la întrebările de limba română publicate în culegerea anterioară 29

Concurs literar 31

Dialog cu poetul Mihai Beniuc 32

Ovidiu Papadima — *Cenaclul „Săgetătorii"* 34

Tinere talente

Valerian Ţopa — *Cîntec pentru ţară* 38

Domniţa Petri — *Răspuns* 39

Viorel Mureşan — *Asemenea unor copaci* 40

Daniela Popescu — *La moartea florilor* 41

Cătălin Bordeianu — *Doamnei mele, poezia* 42

Emil Muşat — *Trecere* 43

Debut

Diana Cristina Alexe — *Spre fericire* 45

Ştiri din ţară 46

Concursul de literatură „M. Eminescu", etapa judeţeană 48

Întrebări şi răspunsuri la prima probă de concurs 49

Premianţii etapei judeţene 51

Dimitrie Cantemir

AL. BISTRIȚIANU
Universitatea din București

Se împlinesc, în lunile următoare, 300 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cantemir (26 octombrie 1673) și 250 de ani de la moartea sa (21 august 1723).

Consemnarea festivă a celor trei veacuri petrecute de la venirea pe lume a scriitorului și omului de știință român — personalitatea cea mai strălucită a culturii noastre vechi — depășește caracterul unei obișnuite readuceri în actualitate și al unei evocări calendaristice de însemnătate națională. Înscrisă pe filele agendei UNESCO, în rîndul marilor aniversări culturale din 1973, organizate pe plan internațional, amintirea lui Dimitrie Cantemir capătă, sub astfel de auspicii, și o altă semnificație, aceea de apartenență a cărturarului nostru la patrimoniul culturii universale.

Eruditul principe moldovean, ajuns, în exilul său din Rusia, sfetnicul țarului Petru cel Mare, se bucura, de altfel, de o faimă europeană încă din timpul vieții, ceea ce explică alegerea sa, în 1714, ca membru al Academiei din Berlin. Diploma ce pecetluia această alegere conține un cald elogiu la adresa noului ales, înaltul for de cultură berlinez mărturisindu-și mîndria de a putea număra, printre membrii săi, pe cel care „printr-o pildă pre cît de demnă de laudă, pe atît de rară, și-a închinat numele ilustru cercetărilor științifice și prin adeziunea sa Societatea noastră a dobîndit o strălucire și o podoabă unică“ [1].

Lucrarea care l-a consacrat pe Cantemir în știința vremii, Istoria Imperiului Otoman, *redactată în 1716, în limba latină* (Incrementa atque decrementa aulae othomanicae — *„Creșterea și descreșterea curții otomane“*) *și rămasă în manuscris la moartea scriitorului, avea să fie larg răspîndită, în scurtă vreme, prin tipărirea celor trei traduceri în limbi moderne de circulație: engleză (1734—1735), franceză (1743), germană (1745). Scrierea a trezit un interes excepțional în țările din Europa apuseană, deși în Germania și Franța mai apăruseră, în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, lucrări despre istoria turcilor* [2]. *Nici una din acestea nu*

[1] A se vedea: P. P. Panaitescu, *Dimitrie Cantemir, viața și opera*, Editura Academiei R.P.R., 1958, p. 130.

[2] Ph. Lonicerus, *Chronicarum Turcicarum*, Frankfurt, 1578; La Croix, *Etat général de l'Empire Ottoman*, Paris, 1695, ș.a.

putea oferi însă, în afara informațiilor din anale și documente, și o cunoaștere directă și de durată a vieții și spiritului unui popor care, prin tendințele sale expansioniste, amenințase, mai multe sute de ani, un continent întreg. Cei peste douăzeci de ani trăiți la Constantinopol, ca ostatic și apoi capuchehaie, au fost, pentru istoricul român, un răstimp îndelungat nu numai de investigații în biblioteci, dar și de pătrundere în miezul realităților concrete ale societății musulmane.

Intrată în circuit european, Istoria Imperiului Otoman *statornicește celebritatea autorului, pe care nu a reușit s-o știrbească, la o sută de ani de la moartea sa, nici critica violentă, în bună parte subiectivă, a unui alt istoric al Imperiului Otoman, austriacul J. Hammer. Mari poeți romantici, ca Byron și V. Hugo, amatori de teme exotice, continuă să găsească, în cartea lui Dimitrie Cantemir, surse de inspirație pentru unele din poemele lor. Și ce poate fi mai concludent, pentru universalitatea timpurie a savantului român, decît faptul că, pe frontispiciul Bibliotecii Sainte-Geneviève din Paris, construită către mijlocul secolului al XIX-lea, numele său se înșiruie în galeria celor mai de seamă reprezentanți ai culturii mondiale, din antichitate și pînă în acea vreme ?*

Scrisă în același an (1716) și răspunzînd dorinței învățaților berlinezi de a se informa asupra unei țări și a unui popor despre care știau prea puțin, Descrierea Moldovei, *redactată tot în limba latină* (Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae), *pătrunde în cercurile oamenilor de știință din apusul și răsăritul Europei mai cu seamă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, cînd se tipărește o traducere în limba germană (Hamburg, 1769—1770) și alta în limba rusă (Moscova, 1789).*

Prin natura sa monografică, aceea de a cuprinde o imagine a Moldovei sub multiplele ei aspecte, întocmirea lucrării a solicitat autorului nu numai cunoștințe de istoric și geograf, dar și de etnograf și de folclorist și, ne-am îngădui să adăugăm, de sociolog și lingvist, acordînd acestor termeni, bineînțeles, sensul potrivit nivelului de dezvoltare al unor astfel de preocupări la începutul secolului al XVIII-lea.

Dintre cele trei părți care alcătuiesc monografia („Partea geografică", „Partea politică" și „Despre starea bisericească și literară a Moldovei"), „partea politică", miezul lucrării, este nu numai cea mai întinsă (19 capitole din 31), dar și cea mai valoroasă din punct de vedere documentar. Atenția lui Dimitrie Cantemir se concentrează, mai întîi, asupra instituției statale feudale, a practicilor de la curtea voievodală, a raporturilor politico-economice pe care Moldova subjugată le avea cu Imperiul Otoman suzeran. În același despărțămînt al scrierii se vorbește despre specificul de viață, despre obiceiurile și trăsăturile psihologice ale locuitorilor. Fiind, pe lîngă înfățișarea unor realități istorice, geografice, social-politice, și o încercare de a defini caracterologic un popor, studiul recurge în mod firesc la ceea ce ține de folclor, de imaginația creatoare populară și meritul autorului este, în primul rînd, că are intuiția valorii de document etno-psihologic a acestui material. Capitolele XVII—XIX din „partea politică" precum și capitolul I al ultimei părți pot forma, independent de dispunerea materialului în lucrare, un studiu unitar, deosebit de prețios, despre etnografia și folclorul moldovenilor, constituind cea dintîi contribuție substanțială din cultura noastră în acest domeniu.

Cunoştinţele enciclopedice ale savantului, asociate unor preocupări inedite, sau de abia înfiripate în ştiinţa vremii, se închegau astfel, într-o operă monografică deschizătoare de drumuri, care rămîne, cel puţin pentru cultura noastră, un monument ilustru.

*

Opera de mare erudiţie şi de maturitate ştiinţifică a închinat-o Cantemir istoriei poporului său. În gîndurile exilatului, care încercase, fără izbîndă, să cucerească independenţa ţării, stăruia intenţia patriotică de a reconstitui întreg trecutul poporului român, de la origini şi pînă în zilele sale. Viaţa i-a fost curmată prematur, înainte de a-şi duce opera pînă la capăt. Ceea ce a izbutit să scrie, Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor, *cuprinzînd, aşa cum indică şi titlul, epoca veche a existenţei noastre, pînă la întemeierea Ţării Româneşti şi a Moldovei, trebuia să fie doar prima parte a proiectatei sale istorii.*

Cea dintîi redacţie a lucrării, în limba latină (Historia Moldo-Vlahica), *destinată, ca şi* Descrierea Moldovei, *Academiei din Berlin, datează din 1717. În anii următori, pînă în pragul morţii, Cantemir a prelucrat în româneşte versiunea latină, amplificînd-o la proporţiile* Hronicului vechimii, *care are o extindere de patru ori mai mare decît textul iniţial, scris în limba latină.*

Redactarea în latineşte a celor mai multe dintre scrierile sale era impusă de necesitatea răspîndirii lor europene, ştiindu-se că limba latină continuă să fie, în secolul al XVIII-lea, mijlocul comunicării internaţionale a lucrărilor ştiinţifice. Historia Moldo-Vlahica *şi* Descriptio Moldaviae *puteau astfel să informeze străinătatea asupra existenţei şi rosturilor poporului român.*

Ideea originii latine precum şi aceea a unităţii poporului român — pietre de temelie în Hronicul *cantemirian — sînt dezbătute şi în* De neamul moldovenilor *al lui Miron Costin, înaintaşul lui Cantemir, ori în* Istoria Ţării Rumâneşti *a stolnicului Constantin Cantacuzino, contemporanul său. Deşi Cantemir susţine, fără justeţe, o geneză pur romană, adică descinderea directă din romani, fără amestecul acestora cu dacii — eroare preluată apoi de reprezentanţii Şcolii ardelene — în schimb, el este cel dintîi care pune în lumină un adevăr istoric fundamental, şi anume continuitatea românilor în hotarele fostei Dacii. Meritul întîietăţii îl are şi în privinţa aşezării istoriei noastre în cadrul istoriei universale.*

Rîvna febrilă cu care lucrează, în ultimii ani de viaţă, la versiunea românească, Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor, *moştenire lăsată, de data aceasta, poporului din care s-a născut, şi numai lui, şi de care, în ciuda numeroşilor ani de peregrinare în ţări străine, nu s-a simţit desprins nicicînd, este pe cît de impresionantă, pe atît de revelatoare pentru profundul său patriotism. Sînt memorabile, în acest sens, propriile sale cuvinte testamentare :*

„Însă acestea toate fiind de noi în limba lătinească scrise şi alcătuite, socotit-am că cu strîmbătate, încă şi cu păcat va fi, de lucrurile noastre deciia înainte mai mult streinii decît ai noştri să ştie. De care lucru acmu de iznoavă osteneală luînd, din limba lătinească iarăşi pe cea a noastră româniască le prefacem. Slujească-să dară cu ostenitele noastre niamul

moldovenesc şi ca-ntr-o oglindă curată chipul şi statul, bătrineţele şi cinstea neamului său privindu-şi, îl sfătuiesc" [3].

*

Numărul scrierilor sale cu caracter ştiinţific este mare şi învedereză preocupările enciclopedice ale savantului. Filozoful şi-a exprimat gîndirea în Divanul, *în tratatul de* Metafizică, *sau în manualul de* Logică. *Istoricul, şi mai ales memorialistul îşi mai leagă numele de lucrări ca* Viaţa lui Constantin Cantemir, *sau ca* Evenimentele Cantacuzinilor şi Brîncovenilor. *Etnograful şi folcloristul din* Descrierea Moldovei *îşi va reconfirma vocaţia în* Sistema religiei mahomedane, *unică prin informaţiile ei inedite în ştiinţa europeană de pînă atunci. Compozitorul multor cîntece orientale, pătrunse cu timpul în folclor, a fost, în acelaşi timp şi un muzicolog, un teoretician al artei pe care a practicat-o, alcătuind acel* Tratat de muzică turcească, *pentru care a creat şi un nou sistem de notare.*

*

Scriitorul — prozator şi poet — întregeşte complexa personalitate a lui Dimitrie Cantemir. Răgazul pentru îndeletnicirile beletristice nu l-a găsit însă decît în prima parte a prodigioasei sale activităţi. Ajuns domn al Moldovei, apoi „principe serenisim al Rusiei", cu importante misiuni politice şi cu imperioase obligaţii ştiinţifice, fie faţă de Petru cel Mare şi Academia berlineză, fie faţă de poporul său, scriitorul a fost nevoit să renunţe în favoarea omului de ştiinţă şi a patriotului.

Ucenicia scrisului „literar" în limba maternă şi-o făcuse prin compunerea de debut, Divanul, sau gîlceava înţeleptului cu lumea sau giudeţul sufletului cu trupul *(Iaşi, 1698, în româneşte şi în greceşte), care, deşi este o carte de etică, alimentată de o intensă lectură filozofico-religioasă, istorică şi literară din domeniul culturii universale, dezvăluie o seamă de procedee compoziţionale şi stilistice ţinînd de recuzita scriitorului : formă dialogată, expresii colorate, fraze rimate, intercalări de „versuri" — acestea din urmă vădind, uneori, influenţa prozodiei folclorice.*

Capodopera sa literară, Istorică ieroglifică, *(1705), în care este transfigurată dramatica luptă politică a autorului cu Constantin Brîncoveanu, prin caracterul său de roman alegoric şi de pamflet, avînd ca sîmbure un episod autobiografic, lasă scriitorului întreaga libertate de a-şi pune în valoare calităţile : imaginaţia, verva satirică, arta narativă şi descriptivă. Scrisă „la cald", în toiul conflictului dintre* Inorog *(Dimitrie Cantemir) şi* Corb *(Constantin Brîncoveanu), romanul răspunde unei necesităţi psihologice, de imediată răfuială cu tabăra potrivnică. Recipientul avea să fie o compunere alegorică, prin care cel ce se simţea nedreptăţit putea să-şi uşureze sufletul de toate nemulţumirile şi resentimentele. Travestirea animalieră a evenimentelor şi personajelor contemporane, dictată de prudenţa* omului, *devine însă, pentru* scriitor, *un adevărat proces de creaţie poetică.*

Alegorizarea personajelor istorice prin transpunere în fabulă nu este făcută la întîmplare. Vasta caracterologie a romanului necesita iden-

[3] Cf. P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 230.

tificarea unor numeroase simboluri în lumea faunei. Scriitorul s-a folosit, în această întreprindere, de cărți populare ca Fiziologul, Floarea darurilor, Esopia, *dar și de simbolistica de circulație orală, cristalizată în zicalele și proverbele poporului nostru. Foarte numeroasele „sentențiile" nu sînt simple podoabe retorice, presărate la întîmplare, ci, ca și la I. Creangă, mai tîrziu, expresive mijloace stilistice, de natură să caracterizeze o situație sau un personaj.*

Funcția de sporire a mijloacelor literare în definirea personajelor și a situațiilor o îndeplinesc și „poveștile" intercalate în desfășurarea subiectului. Tehnica împletirii de basme în acțiunea și conflictul narațiunii precum și tîlcul acestor basme aduc aminte de alte cărți populare, ca Halima *sau* Sindipa. *Motivele folclorice nu lipsesc, dar ele nu stînjenesc inițiativa epică a lui Dimitrie Cantemir, care se dovedește de o uimitoare inventivitate, mai ales cînd trebuie să ticluiască, în întregimea lor, o „basnă" sau o „pildă" grăitoare, potrivite unei anumite situații.*

Adeseori, și mai ales cînd e vorba de ipostaze lirice, uneori elegiace, scriitorul își instrunează proza, dîndu-i cadența și rima versurilor. În acest caz, pasajele romanului pot fi transcrise cu ușurință în secvențele lor prozodice. De cele mai multe ori, aceste „poeme" au o evidentă amprentă folclorică, netăgăduite rezonanțe din bocete, descîntece sau cîntece bătrînești. Similitudinea cu structura poeziei noastre populare nu se întîlnește, în același grad, la nici unul din stihuitorii de mai înainte, nici la Miron Costin, nici la Dosoftei.

Autorul Istoriei ieroglifice *știe să trateze magistral imprecația populară, în cadențe de vers de o expresivitate inedită pentru poezia noastră scrisă de pînă atunci. Tonurile imprecative din pasajele în care sînt deplînse nenorocirile Inorogului sînt, în lirica noastră cultă, cele dintîi preluări și prelucrări de „blesteme" din descîntecele populare malefice. Ca atare, între precursorii lui T. Arghezi, și înaintea lui Dimitrie Bolintineanu și I. Heliade Rădulescu, Dimitrie Cantemir este cel care trebuie să ocupe locul deschizătorului de drumuri.*

Mai persistă la unii părerea că lucrările scrise de Cantemir în limba română și, mai cu seamă, Istoria ieroglifică *ar fi ilizibile. Este adevărat că scrisul savantului este departe de naturalețea și cursivitatea stilului unui I. Neculce, de pildă. Complicațiile compoziționale, topica latinizantă, apoi prea marea încărcătură sintactică și stilistică a frazelor, specifică* barocului — *modalitate artistică prezentă, de altfel, în spiritul european al vremii — sînt fără îndoială, tot atîtea dificultăți ce pot să apară în calea unui cititor al* Istoriei ieroglifice, *dar ele constituie, totuși, una din laturile originalității scriitorului.*

Poliglot, de o erudiție greu comparabilă în epocă, autor care și-a redactat majoritatea lucrărilor în limba latină, Cantemir a încercat, cînd a scris în românește, să creeze o limbă literară pe potriva formației sale intelectuale și filologice. Modelul oferit, nefiind cel indicat, nu s-a putut impune, dar încercarea rămîne. Nu trebuie să se uite că în această singulară structură lingvistică există un tezaur de vocabule și expresii ale limbii vorbite, populare.

Un bun cunoscător al literaturii noastre nu poate și nu trebuie să ocolească lectura și studierea Istoriei ieroglifice. *Efortul de a pătrunde direct, prin lectură proprie, în tainele acestei cărți, unică în felul ei, este*

răsplătit de bucuria descoperirii incontestabilelor calităţi de scriitor ale lui Dimitrie Cantemir şi a faptului că, înainte cu un secol de Ţiganiada *lui I. Budai-Deleanu, literatura română atinsese o culme artistică spre care privirile noastre nu se pot întoarce decît cu sentimentul de preţuire datorat marilor valori spirituale ale trecutului.*

„Cei care afirmă că latina este mama adevărată şi dreaptă a celei moldoveneşti se bazează mai ales pe aceste argumente : întîi, coloniile romane au fost mutate în Dacia cu mult înainte ca limba romanilor să fi fost coruptă în Italia, datorită invaziei goţilor şi vandalilor. Nici un istoric nu arată că locuitorii Daciei s-ar fi putut întoarce în Laţiu sub domnia barbarilor, deci ei nu au putut să-şi modifice limba lor după o limbă care încă nu exista. Al doilea, moldovenii nu s-au numit niciodată itali, de vreme ce în cursul timpurilor acest nume s-a extins la romanii din diferite regiuni, ci au păstrat totdeauna numele de *romani,* care în acel timp cînd Roma era capitala lumii întregi, era comun tuturor locuitorilor Italiei. Nu are importanţă nici faptul că au fost numiţi *vloh* de unguri şi de poloni, fiindcă aceştia dau acelaşi nume şi celor din Italia. Preferăm a crede că aceşti vecini au transmis numirea aceasta de la moldoveni, ca mai cunoscuţi lor, la italieni, decît de la italieni la moldoveni. Al treilea şi cel mai puternic argument în sprijinul acestei păreri este că în limba moldovenească se află multe cuvinte latineşti pe care italiana nu le are, în schimb nume şi verbe primite de italieni de la goţi, vandali şi longobarzi lipsesc cu totul din moldoveneşte".

(Dimitrie Cantemir, *Despre limba moldovenilor,* (text tradus din latineşte), în : Gh. Bulgăr, *Scriitorii români despre limbă şi stil,* Bucureşti, Societatea de ştiinţe istorice şi filologice, 1957, p. 48—49).

Folosirea derivatelor cu sufixele *-al* și *-ar*

B. CAZACU
Universitatea din București

În cele ce urmează, ne propunem să atragem atenția asupra unor greșeli curente, care se produc prin confuzia dintre anumite forme derivate de la aceeași temă cu sufixele *-al* și *-ar*.

Există, în limba română, unele cuvinte (de pildă : *familie, literă, origine*) care pot avea două derivate, dintre care unul cu sufixul *-al* (de exemplu : *familial, literal, original*), iar celălalt cu sufixul *-ar* (de exemplu : *familiar, literar, originar*).

Întrebuințarea uneia dintre aceste forme (de exemplu *familial*), în locul celeilalte (*familiar*), este improprie.

Vom ilustra, în cele ce urmează, prin cîteva exemple, înțelesul fiecăruia dintre termenii aparținînd perechilor de tipul *familial — familiar* și vom semnala, totodată, greșelile care pot apărea, datorită lipsei de atenție în întrebuințarea unei forme în locul celeilalte.

Adjectivul *familial* are înțelesul de „referitor la familie, de familie, care aparține sau este destinat familiei". Astfel, se poate spune că *am participat la o reuniune familială*, adică o „reuniune destinată membrilor unei familii sau care privește pe membrii unei familii" ; mai pe scurt, o *reuniune familială* este, așadar, o reuniune „de familie".

Celălalt adjectiv, *familiar*, derivat tot de la substantivul *familie*, însă cu sufixul *-ar*, are pe lîngă înțelesul de „bine cunoscut" — ca, de pildă, în propozițiile : *problema pe care o discută îi era familiară* sau *lucrările pe care le consulta îi erau familiare* — și înțelesul de „neafectat", de „lipsit de ceremonie, simplu" ca, de exemplu, în expresiile : *ton familiar, stil familiar*.

Rezultă de aici că nu trebuie confundate *raporturile familiale*, adică raporturile dintre membrii unei aceleiași familii, cu raporturile *familiare* (care pot exista și între persoane care nu aparțin unei aceleiași familii).

Un superior poate avea, într-o anumită împrejurare, o atitudine *familiară* cu cei din subordinea sa, adică o atitudine simplă, prietenoasă care exprimă o anumită intimitate. Unui inferior însă nu-i sînt permise

atitudini familiare sau un *gest familiar* față de superiorul său, deoarece o asemenea atitudine sau un asemenea gest ar putea fi interpretate ca ireverențioase.

Cît de frecventă este confuzia dintre termenii *familial* și *familiar* o dovedește și faptul că ea apărea chiar și într-o lucrare de deosebită autoritate științifică, anume vechiul *Dicționar al Academiei*. Acest dicționar explică primul sens al adjectivului *familiar* prin „de familie" și îl ilustrează prin citatul : *afaceri familiare*, ceea ce este, vădit, greșit. Exprimarea corectă, în conformitate cu cele arătate mai sus, este : *afaceri familiale*. In aceeași ordine de idei, este greșit să se vorbească, așa cum auzim adesea, de *interese familiare*, atunci cînd, evident, este vorba de interese „de familie", adică de *interese familiale*.

Mai puțin frecventă este confuzia dintre termenii *literal* și *literar*.

Literal este explicat în dicționare prin „literă cu literă, cuvînt cu cuvînt, textual". Astfel se poate vorbi de transcrierea *literală* a unui text, dintr-un alfabet în altul (de ex., din alfabetul chirilic în alfabetul latin), redîndu-se literele prin echivalentele lor din alfabetul în care se transcrie, fără a se ține seamă de valoarea fonetică a semnelor. (Este așa-numitul procedeu al transliterației). De asemenea, se poate vorbi de o *traducere literală*, adică o traducere textuală, efectuată din cuvînt în cuvînt.

Spre deosebire de *literal*, celălalt termen, *literar* însemnează „de literatură, privitor la literatură, potrivit cu normele literaturii". De exemplu : *jurnal literar, cerc literar, limbă literară*.

Rezultă, deci, că o *traducere literală* nu este în același timp și a *traducere literară:* prima traduce textul cuvînt cu cuvînt, uneori cu anumite stîngăcii de exprimare, iar cea de-a doua urmărește să redea expresiv conținutul originalului, potrivit cerințelor literaturii.

În vorbirea curentă se constată, de multe ori, de asemenea, confuzia dintre termenii *original* și *originar*.

Adjectivul *original* înseamnă „care nu e imitat sau copiat, care e autentic, care n-a fost făcut după un model, care e propriu unei persoane sau unui autor".

Se vorbește astfel de un *text original*, de *acte originale*, *concepție originală* etc.

Originar însă înseamnă „care este de fel din, care își trage originea din...". *Eminescu*, de exemplu, *este originar din nordul Moldovei ; porumbul este o plantă originară* din *America de Sud*.

Este greșit, așadar, să spunem că înaintăm unei instituții *actele în originar* (corect, trebuie spus : *în original*) sau că *Blaga este original din Transilvania* (corect trebuie spus : *Blaga este originar din Transilvania*). Se poate însă afirma că *stilul lui Blaga este original*.

În aceeași ordine de idei, se cuvine să semnalăm unele confuzii și în întrebuințarea cuvintelor *temporal-temporar*.

Temporal aparţine, în special, terminologiei gramaticale şi înseamnă „care indică timpul, privitor la timp". Deci, *propoziţie temporală, conjuncţie temporală* etc.

Temporar înseamnă „vremelnic, trecător, provizoriu". De exemplu, cineva poate exercita o *autoritate temporară*, adică nepermanentă. Datorită confuziei dintre cei doi termeni, am întîlnit exprimarea : *X a avut o simpatie temporală* (greşit, în loc de *simpatie temporară*), în sensul că a manifestat, un anumit timp, o afecţiune faţă de o persoană.

CAIET DE ANALIZE

Mihail Sadoveanu: „*Hanu-Ancuței*"

NICOLAE I. NICOLAE
Liceul industrial al M.E.I., București

Apărut în 1928, în plină maturitate creatoare, volumul *Hanu-Ancuței* poate fi considerat ca definitoriu atît pentru universul spiritual al operei sadoveniene, cît și pentru arta narativă a unuia dintre cei mai mari povestitori români. Tot ceea ce e specific lui Sadoveanu sub raport tematic, ideologic, filozofic, tehnic și stilistic se găsește aici, în această operă de sinteză, a cărei originalitate frapează prin construcție, pentru că în rest întîlnim elemente comune și altor creații ale scriitorului, rezultante ale aceluiași mod de a gîndi și de a exprima universul.

Compoziția e inedită, pentru că avem de a face cu o culegere de nouă povestiri montate într-o ramă, după tehnica bijutierului care montează pietrele prețioase într-un suport de aur sau de argint. Din această cauză, *Hanu-Ancuței* a și fost considerat *Decameronul* lui Sadoveanu, știindu-se că Boccaccio a făcut din retragerea celor zece tineri florentini, înspăimîntați de ciumă, într-o vilă din apropierea Florenței, pretextul, „rama", celor o sută de povestiri ale sale. Formula a fost preluată ulterior de Margareta de Navara în *Heptameron* și de Chaucer în *Povestirile din Canterbury*, dar ea este mai veche și o întîlnim combinată cu tehnica povestirii în povestire în *Halima*, culegere de basme arabe din Evul Mediu.

A. Dezvoltați ideile de mai sus, răspunzînd sau orientîndu-vă după următoarele probleme :

1. Care este „rama" povestirilor lui Sadoveanu ?
   Notă. Dat fiind caracterul de succesiune al faptelor literare, stabiliți cele două componente ale „ramei" : spațiul și timpul. Încercați să le analizați parafrazîndu-l pe Sadoveanu.
2. Ce elemente de limbaj concură la realizarea nedeterminării temporale ?
   Notă : Subliniați-le în primele două aliniate ale volumului.
3. Există o influență a exprimării populare din basme, de a plasa în timp un fapt epic sau e o simplă coincidență ?
   Notă : Prin ce argumente susțineți o ipoteză sau alta ?

Valorificînd o tehnică celebră, Sadoveanu s-a îndepărtat de predecesori prin grija deosebită pentru arta montajului și prin perfecta

corespondență dintre lumea de la Hanul Ancuței — comunitate efemeră de tranzit, care petrece pantagruelic — și lumea evocată în povestiri, care nu e decît o proiecție în spațiul Moldovei a lumii de la han. Printr-un montaj de secvențe, de un rafinament oriental, cele două lumi devin unitare, lumea istoriei fiind pur și simplu actualizată într-o minuțioasă punere în scenă, care dă impresia de spectacol teatral.

B. 1. Există o scenografie a acestui spectacol ?

Notă. Refaceți decorul, stabilind elementele de fundal, primplanul și intensitatea luminii ; urmăriți apoi atmosfera pe care o degajă și corespondența ei cu starea de spirit a oamenilor.

2. Care este punerea în scenă ?

Notă : Indicațiile de regie pot fi stabilite prin distribuția în cadru a grupului de ascultători, prin detașarea din grup a protagonistului, prin mișcările Ancuței, prin asimilarea noilor veniți, prin notarea elementelor de comportament (intonație, gest, mimică).

3. Există o modalitate stilistică de a marca unitatea celor două lumi ?

Notă : Dezvoltați problema, analizînd următorul fragment (sau altul — la alegere) :

„— Spune, omule, îl sili iar lița Salomia, cîrnind spre el nasul și strîmbînd sprîncenele. Spune cum ai făcut poc ! cu talpa opincii :

— Aici, cucoane, dăm de apă.

— În acest loc ?

— În acest loc, cucoane Dimachi. Dă-mi robi cu hîrlețe și cazmale... ; dă-mi ajutoarele de care am nevoie și țidulă la rateș pentru băutură ; și pe urmă, în scurtă vreme, te poftesc aici cu un pahar de cleștar, să-ți dau să bei din el lacrima pămîntului.

— Așa-i, încuviință Zaharia.

— Ei, și după aceea boierul zice : Așa să fie și să-mi zidești fîntîna ! Și se duce cu fîntînașul la curte și strigă la gramatic să-i aducă o pană de gîscă...“.

a) Operați cîteva identificări : cine sînt vorbitorii, care dintre ei apare ca autor al povestirii, cine sînt autorii reali ai replicilor, cum se face alternanța planului prezent și trecut (prin semn de dialog sau alte mijloace ?).

b) Opriți-vă asupra tehnicii de reproducere, în cursul unui dialog, a vorbirii altui personaj, semnalînd în textul citat toate exemplele de trecere de la planul povestirii la planul reproducerii directe a vorbirii vii, deci situațiile de vorbire indirectă liberă, de vorbire indirectă legată, de vorbire directă.

c) Stabiliți dacă diversele modalități de reproducere a spuselor personajelor sînt folosite la întîmplare sau denotă o tehnică de actualizare scenică.

C. Nuanțați dezvoltarea problemei prin analiza stilului narativ.

a) Delimitați planurile de expresie : al naratorului, al dialogurilor, al povestirilor, într-un fragment care să le cuprindă pe toate trei, și

observați dacă stilul naratorului e mai legat de limba literară actuală sau nu se diferențiază cu nimic de stilul celorlalți vorbitori sau de stilul eroilor din povestiri. Dacă nu se diferențiază, care e scopul acestei „topiri" stilistice ?

b) Urmăriți într-un fragment mai mare, de cîteva pagini luate la întîmplare, următoarele fapte de limbă :

1. Dacă Sadoveanu valorifică elemente specifice folclorului : procedeul repetiției, al unității frazeologice ritmate și rimate, inserturi de zicători și proverbe etc. (exemple).
2. Dacă apar particularități de limbă vorbită : formule de adresare, folosirea interjecțiilor și a propozițiilor exclamative sau interogative, regionalisme moldovenești, eliziuni de sunete sau de silabe etc. (exemple).
3. Dacă în lexic și în construcții sintactice apar reminiscențe livrești : din cronici sau cărți bisericești (exemple).

c) Definiți trăsăturile principale ale stilului lui Sadoveanu, procedînd poate invers față de cum se obișnuiește ; încercați să stabiliți dacă lumea evocată corespunde stilului ei.

Hanul sadovenian e un loc de tranzit al unor comunități umane, alcătuite din călători sau pribegi, care se întîlnesc întîmplător și apoi se despart, înainte de a destăinui altora o taină ascunsă pînă atunci în tăcerea sufletului lor. Moș Leonte Zodierul afirmă însă că, sub raportul durabilității, Hanul Ancuței e un loc de excepție : „Noi, aici, de cînd țin eu minte, încă de pe vremea Ancuței celei de demult, am luat obicei să întemeiem sfaturi și să ne îndeletnicim cu vin din Țara-de-jos. Gustînd băutură bună, ascultăm întîmplări care au fost. Socot eu, cinstite comise Ioniță, că nu se mai găsește alt han ca acesta cît ai umbla drumurile pămîntului".

D. 1. Cine sînt acei „noi de aici" ?

Notă : Enumerați-i. Faceți aprecieri asupra creației de personaje, urmărind procedeele de individualizare fizică și, mai ales, caracterologică. Stabiliți similitudini între personaj și povestire, oprindu-vă la comisul Ioniță și la Constandin Moțoc.

2. Care din trăsăturile următoare caracterizează lumea de la Hanul Ancuței „adunată la lucrarea care se vede" :

a) arhaică, scufundată în trecut ;
b) epicureică, bucurîndu-se de roadele acestui pămînt și de înțelepciunea acestui popor ;
c) sălbatică, incapabilă de rafinament ;
d) rezistentă la procesul de civilizație modernă ;
e) atinsă de mari nedreptăți sociale ;
f) pasivă în fața exploatării ;
g) purtătoare a unui spirit de dreptate, de frumos, și adevăr ;
h) trăind instinctual ;
i) contemplativă, întoarsă cu fața spre eternitate.

Notă : Selectați trăsăturile care vi se par potrivite și generalizați.

3. Se poate trage concluzia că *Hanu-Ancuței* este un simbol ? Al cui ?

Notă generală. Realizați o compunere despre *Hanu-Ancuței* după acest plan de probleme.

G. Coşbuc: „*În miezul verii*"

MIRCEA GHEORGHE
Biblioteca centrală pedagogică, Bucureşti

I. Locul poeziei în ansamblul operei lui George Coşbuc.

1. Ce etapă a creaţiei sale o ilustrează ?
   a) din ce volum face parte *În miezul verii* ?
   b) ce mai publicase poetul pînă la apariţia volumului *Fire de tort* (1896) ?
2. În ce măsură tema abordată în pastel este reprezentativă pentru întreaga operă a poetului ?
   a) ce anotimpuri îl inspiră cu precădere pe George Coşbuc ? (Iarna şi, mai ales, vara).
   b) ce alte pasteluri a închinat poetul verii ? (*Noapte de vară, Vara, Faptul zilei, Pastel, Pace,* din volumul *Ziarul unui pierde-vară*).

II. Comentariu general al textului :

1. Structura compoziţională a pastelului.
   a) prima secvenţă : imaginea panoramică a peisajului (strofele 1—2, pînă la versul *Lunca-i goală...)* ;
   b) a doua secvenţă : localizarea punctului de observaţie al poetului (strofele 2—4 pînă la versul *viu nimic nu se iveşte)* ;
   c) a treia secvenţă : apariţia femeii şi a copilului (strofele 4—6) ;
   d) a patra secvenţă : portretul femeii copleşite de căldură (strofa a şaptea) ;
   e) a cincea secvenţă : scena de la fîntînă (strofele 8—10) ;
   f) a şasea secvenţă : revenirea imaginii panoramice a peisajului (strofele 11—12) ;
   g) a şaptea secvenţă : scena în care apare vîntul (strofele 13—15).
2. Specificul structurii compoziţionale a pastelului :
   a) desfăşurarea poeziei pe secvenţe vizuale sugerează o viziune cinematografică. Poetul alternează perspectiva panoramică cu planurile apropiate, ce cuprind figuri şi acţiuni individualizate.

III. Analiza stilistică.

1. *În miezul verii* este pastelul căldurii copleşitoare : *cîmpii* sînt *arşi de soare,* pretutindeni *e pustiu şi linişte/ ca-ntr-o mînăstire arsă,* lumea pare *moartă,* nisipul sub picioare devine *cărbune,* soarele e *un cuptor,* căldura se revarsă *valuri-valuri* într-un peisaj încremenit, dominat de un cer de foc, prin care nici păsările nu se încumetă să zboare ; *să se observe cum toate notaţiile converg către un număr restrîns de motive esenţiale :* 1. *pustiu ;* 2. *toropeală (linişte) ;* 3. *căldură ;* 4. *nemişcare.*
Aceste motive sînt reluate şi amplificate de o seamă de elemente vizuale şi acustice, se corelează reciproc într-o imagine de ansamblu, exprimînd plenitudinea şi viziunea optimistă a poetului.
2. Analiza detaliată pe secvenţe şi strofe a motivelor :
   a) strofa întîi : *pustiul (o fişie nesfîrşită...)* şi *toropeala (toată culmea-i adormită).* Prin ce fel de imagini se realizează corelaţia ?
   b) strofa a doua : după prima strofă introductivă, strofa a doua cuprinde toate motivele :
   — *linişte (Liniştea-i deplin-stăpînă) ;*
   — *căldură (peste cîmpii arşi de soare) ;*
   — *pustiu (Lunca-i goală ; la fîntînă*
   E pustiu) ;
   — *nemişcare (...şi nu se-ngînă*
   Nici o boare).
   c) strofa a treia : zumzetul de albine, nesfîrşit *(fără-ncepere şi-adaos)* într-un peisaj obosit, lipsit de variaţia mişcării, amplifică toropeala, senzaţia de căldură ; monotonia lui adoarme, paralizează voinţa.
   Să se observe sugestia acustică a strofei.
   d) strofele 4—6 : şocul uşor pe care-l produce apariţia punctului mişcător ; *să se observe caracterul progresiv al percepţiei vizuale (Şi tot creşte).* De asemenea, curiozitatea poetului aflat în situaţia de observator, frămîntările sale. *(Poate-i vrun bătut de soartă...).*
   e) strofa a şaptea : portretul femeii.
   Să se observe ce elemente cuprinde acest portret.
   f) strofele 8—10 : caracterul intim al scenei de la fîntînă. Tonul narativ al secvenţei, lipsa figurilor de stil, verbele la prezent. Fîntîna este o oază, un loc de refugiu din faţa căldurii.
   g) strofele 11—12 : revenire la imaginea de ansamblu a peisajului marchează revenirea motivelor esenţiale ale poeziei.
   Să se analizeze împletirea acestora în strofele în discuţie, precum şi figurile de stil utilizate.
   h) strofele 13—15 încheie graţios pastelul care, propriu-zis, a luat sfîrşit odată cu strofa anterioară :
   — vorbirea indirectă *(Mai e mult !),* funcţia ei stilistică (ironizarea surîzătoare a vîntului) ;
   — aglomerarea de verbe la timpul prezent (strofa a paisprezecea), pentru a sugera febrilitatea ; acţiunea vîntului (personaj rezultat dintr-o personificare).

3. Concluzii generale extrase din analiza stilistică :
   a) convergența imaginilor poeziei în direcția unor motive esențiale care, la rîndul lor, se structurează în jurul celui mai important dintre ele, *căldura ;*
   b) caracterul de sine stătător, independent al strofelor :
      — folosirea cu precădere a propozițiilor principale, aflate în raporturi de coordonare copulativă și prin juxtapunere ;
      — structura strofelor : patru versuri de cîte opt silabe și unul scurt de patru silabe ; ritm trohaic ;
   c) preferința pentru anumite figuri de stil :
      — epitete
      — comparații
      — unitatea sintactică dintre versul al patrulea și al cincilea, de exemplu : *Somnuros în sus el cată / Către soare.*

IV. *Originalitatea lui Coșbuc ca autor de pasteluri :*
   a) față de Alecsandri, poet în special al iernii, Coșbuc evocă în pastelurile sale mai ales vara, văzută ca un anotimp al plenitudinii ;
   b) sugestiei picturale întîlnite la Alecsandri, Coșbuc îi adaogă deseori și sugestii acustice ;
   c) la Coșbuc, spre deosebire de Eminescu, natura nu devine o expresie a sufletului poetului, ci poetul se cufundă în natură și se lasă transfigurat de ea ;
   d) evocînd peisaje rustice, însuflețite de prezențe omenești, sub căldura toropitoare a soarelui de vară, pastelurile lui Coșbuc ilustrează caracterul solar al sensibilității artistice a poetului, legătura sa puternică cu lumea naturală și socială a satului.

Consultații
pentru candidații la concursul de admitere
în facultățile filologice

Proba de limba română

ION DIACONESCU
Universitatea din București

Concursul de admitere la Facultatea de limba și literatura română se va desfășura în aceleași condiții ca și în anii precedenți : probe scrise la *literatura română, limba română* și *limba străină,* iar probă orală la *literatura română.* Ceea ce va constitui însă noutatea, în acest an, va fi modalitatea de examinare, atît la probele scrise cît și la cele orale, menită să asigure o mai temeinică verificare a cunoștințelor sub raport teoretic și practic și, în același timp, o notare mai obiectivă.

În acest scop, la proba scrisă de limba română, se va renunța la temele generale, care se dădeau pînă acum, și se vor introduce, sub formă de teste, probleme care să verifice, într-o mai mare măsură, nivelul de cunoștințe, capacitatea candidaților atît sub aspect *informativ* cît și sub aspect *aplicativ.*

În cele ce urmează, vom prezenta un model de subiect posibil pentru lucrarea scrisă la *limba română,* avînd în vedere, bineînțeles, cunoștințele și deprinderile dobîndite în școlile de cultură generală. Se vor da cinci probleme, care, pe cît e posibil, vor reprezenta aspecte din întregul material cuprins în programă ; răspunsul la fiecare problemă, în raport cu gradul de dificultate și cu nivelul de tratare, va primi un număr de puncte, care, totalizate, vor proiecta o notă întreagă sau cu zecimale.

1. Derivatele cu sufixe ale substantivului *munte* (10 puncte).
2. Ce sînt diftongii și triftongii ? (10 puncte).
3. Întrebuințarea articolului genitival și trăsăturile sale morfologice (20 de puncte).
4. Analiza sintactică a frazei : *„S-ar părea după felul cum freamătă și își repede apele, că scopul suprem al vieții lui e să se întoarcă în locuri asemănătoare cu acelea din care a pornit, și acolo să rămînă pentru veșnicie“.* (30 de puncte).

5. Să se reconstituie fraza care are ca model schema următoare : (30 de puncte).

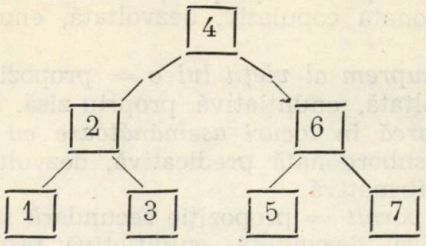

Răspuns :

1. Substantivul *munte* prezintă următoarele derivate cu sufixe : *muntean, munteancă, muntenesc, muntenește, muntenism, munteniza, munticel, muntișor, muntos.*

2. *Diftongii* sînt grupurile de sunete, alcătuite dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă ; dacă al doilea element al grupului este o vocală, diftongul este *urcător : ia* (iarnă), *ea* (stea), *ie* (pierde), *oa (coală) ;* dacă al doilea element al grupului este o semivocală, diftongul este *coborîtor : ai* (dai), *au* (stau), *ou* (stilou), *ui* (pui), *ău* (său).

Triftongii sînt grupurile de sunete alcătuite din o vocală și două semivocale, pronunțate în aceeași silabă : *iau* (vuiau), *eau* (vreau), *iai* (trebuiai), *eai* (veneai).

3. *Articolul genitival* se întrebuințează pe lîngă substantive sau substitute ale substantivului în cazul genitiv, cînd substantivul determinat este nearticulat : *„casă a* vecinului", sau este urmat de un atribut sau de verbul *a fi :* „casa *cea nouă a* vecinului", „casa *este a* vecinului". Se mai întrebuințează pe lîngă pronume posesive : *al* meu, *a* mea, *ai* noștri, și pe lîngă numerale ordinale : *al* treilea, *a* treia. Din punct de vedere morfologic, prezintă forme variabile după *gen* și *număr,* în funcție de substantivul determinat : *casă a* vecinului, *case ale* vecinului, (caiet) *al* meu, (carte) *a* mea.

4. *„S-ar părea* după felul / c u m *freamătă* / ș i *își repede* apele / c ă scopul suprem al vieții lui *e* / *s ă se întoarcă* în locuri asemănătoare cu acelea / din c a r e *a pornit* / *ș i* acolo *să rămînă* pentru veșnicie" /.

A. Odată determinate predicatele, elementele de relație, limitele dintre propoziții și ordinea lor, se trece la definirea propozițiilor. Se vor avea în vedere următoarele : a. *principală — secundară,* b. felul principalei : *independentă, regentă* sau *coordonată* (copulativ, adversativ, disjunctiv, conclusiv) ; felul secundarei : *subordonată* (subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, indirectă, de agent, circumstanțială de loc, de timp, de mod etc.) ; c. *simplă — dezvoltată ;* d. *enunțiativă* (propriu-zisă, optativă, potențială, dubitativă, exclamativă, imperativă) — *interogativă* (directă, indirectă, retorică) ; e. *afirmativă — negativă.* Se va avea grijă ca propozițiile să fie prezentate în ordinea dată de succesiunea predicatelor și nu a altor elemente.

1. *S-ar părea după felul* = propoziție principală regentă, dezvoltată, enunțiativă potențială, afirmativă.

2. *cum freamătă* = propoziție secundară subordonată atributivă determinativă, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.
3. *și își repede apele* = propoziție secundară subordonată atributivă, coordonată copulativ, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.
4. *că scopul suprem al vieții lui e* = propoziție secundară subiectivă, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.
5. *să se întoarcă în locuri asemănătoare cu acelea* = propoziție secundară subordonată predicativă, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.
6. *din care a pornit* = propoziție secundară subordonată atributivă determinativă, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.
7. *și acolo să rămînă pentru veșnicie* = propoziție secundară subordonată predicativă, coordonată copulativ, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

Analiza sintactică la nivelul frazei se încheie cu schema relațiilor pe baza cărora cele șapte propoziții se constituie într-o frază ; în funcție de natura raporturilor, se va stabili tipul de frază (frază formată prin *subordonare*, prin *coordonare* sau *mixtă*), precum și gradul sau nivelul de subordonare. În cazul de față, avem de-a face cu o frază mixtă, cu trei nivele de subordonare.

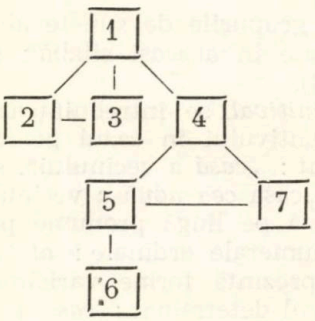

B. Analiza sintactică și morfologică a cuvintelor indicate se face în același timp, în ordinea strictă a categoriilor specifice. Să presupunem că avem de analizat cuvintele din propoziția *„că scopul suprem al vieții lui e"* :

că = conjuncție simplă subordonatoare.

scopul = subiect, exprimat printr-un substantiv comun, declinarea a II-a, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic -l.

suprem = atribut adjectival, exprimat printr-un adjectiv cu două terminații (suprem, -ă), se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, gradul pozitiv (nu are alte grade de comparație).

al vieții = atribut substantival genitival, exprimat printr-un substantiv comun, declinarea I, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic -i.

lui = atribut pronominal genitival, exprimat printr-un pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv.

e = verb copulativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, neregulat, diateză activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă neaccentuată, formează predicatul nominal împreună cu numele predicativ exprimat prin propoziția predicativă *„să se...“*.

5. Fraza care are ca model schema dată poate să fie, din multiplele posibilități, următoarea :

„Convins că tot ce i-a spus părea să fie adevărat, el a plecat pentru că, dacă ar mai fi așteptat o clipă, ar fi pierdut tot ce a cîștigat“.

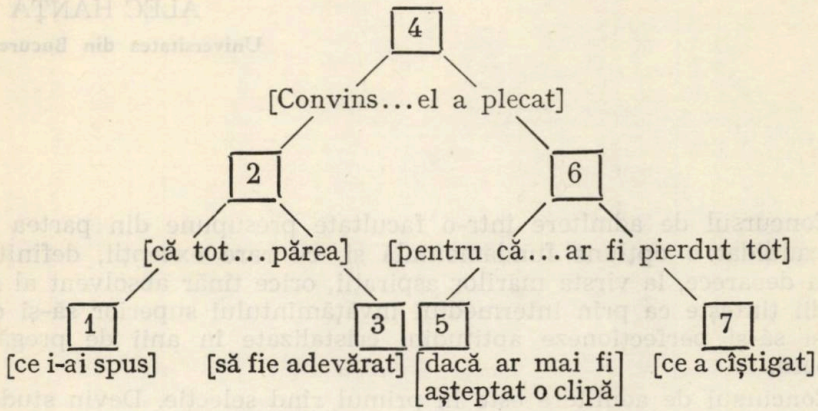

Evident că acest gen de exerciții prezintă un grad mai mare de dificultate, dar pentru capacitatea creatoare a candidaților este mai mult decît convingător.

Lucrarea scrisă la literatură

ALEC HANȚĂ
Universitatea din București

Concursul de admitere într-o facultate presupune din partea fiecărui candidat o opțiune fundamentală și, cu rare excepții, definitivă. Aceasta deoarece, la vîrsta marilor aspirații, orice tînăr absolvent al școlii medii țintește ca prin intermediul învățămîntului superior să-și dezvolte și să-și perfecționeze aptitudini cristalizate în anii de pregătire anterioară.

Concursul de admitere este în primul rînd selecție. Devin studenți cei mai buni dintre cei mai buni, în urma unei trieri riguroase și a unei concurențe loiale și principiale. De aceea, înscrierea la concurs a unor tineri fără o pregătire corespunzătoare, fără vocație, la „întîmplare", ni se pare un act lipsit de simțul realității, a cărui responsabilitate incumbă atît celui în cauză, cît, mai ales, și familiei, școlii elementare și medii. Nu există facultăți „ușoare" și facultăți „dificile". În sfera preocupărilor sale, orice disciplină sau sector de activitate implică anumite exigențe specifice care nu pot fi satisfăcute decît printr-o muncă îndîrjită și perseverentă. Experiența de ani de zile a concursului de admitere demonstrează, în acest sens, că la facultățile filologice, toți cei care în timpul studiilor liceale, ca și la examenul de bacalaureat, au obținut numai note de cinci și șase la limba și literatura română, la istoria României, la disciplinele filozofice sau la limbile străine, nu au nici un fel de șansă de reușită, îngroșînd zadarnic listele de înscrieri și, mai grav, consumîndu-și într-un mod inutil ani de viață pe care i-ar putea utiliza cu folos într-un sector productiv sau într-o școală post-liceală.

În conformitate cu actele normative care reglementează desfășurarea concursului de admitere, Ministerul Educației și Învățămîntului editează anual un îndrumar care cuprinde instituțiile de învățămînt superior la care vor avea loc asemenea concursuri, disciplinele obligatorii pentru fiecare facultate în parte, însoțite de programe analitice detaliate, numărul examenelor și felul lor (oral sau scris).

În cazul disciplinei *Literatura română*, programa analitică a concursului include integral materia parcursă în liceu, deci istoria literaturii române de la origini și pînă astăzi.

Cunoașterea programei de concurs, în ansamblu și în detaliu, este absolut obligatorie, menționînd totodată că nu este vorba de memorizarea și reproducerea mecanică a momentelor și a operelor literaturii noastre, ci și de înțelegerea, explicarea, interpretarea lor, la un mod matur și personal.

Dat fiind faptul că literatura este un fenomen care exprimă o lume de gînduri și de sentimente prin mijlocirea limbajului, este de neconceput un cercetător literar, fie el chiar la începuturile sale, care să nu cunoască limba română și gramatica sa. Afirmația unora : „îmi place literatura, dar nu-mi place gramatica" înseamnă diletantism și mediocritate. Frumusețile literaturii se materializează în posibilitățile de plasticizare, emoționale, ale limbii, în utilizarea de către creatori la un mod specific, original, a diverselor ei componente, într-o asemenea situație gramatica recomandîndu-se drept principalul mijloc, condiția elementară pentru atingerea scopului : explicarea operei. Evoluînd în timp, în cadrul unor solicitări politice și sociale autohtone, literatura implică îndeaproape, în cercetarea ei, datele istoriei naționale, cadrul istoric luminîndu-i intențiile, explicînd frecvența unor genuri, preponderența în unele momente a eticului asupra esteticului, păstrarea nealterată de către toți marii scriitori, chiar și în cazul eforturilor de perfecționare și diversificare a fenomenului, a caracterului dominant, național și popular, al literaturii române.

Situat pe tărîmul solid al faptelor, obținut printr-o lectură asiduă și atentă, candidatul este nevoit, de asemenea, să apeleze în permanență la sprijinul pe care i-l oferă, în efortul de analiză, explicare și interpretare, concepția despre lume și despre viață a clasei muncitoare, filozofia marxist-leninistă, datele socialismului științific și ale economiei politice însușite în școală. Este, credem, de prisos să mai amintim de rolul covîrșitor al cunoștințelor de psihologie în abordarea naturii originale, individuale, a unei opere, în definirea acesteia ca „stare", mod specific de interpretare a existenței.

De aceea, respingem într-un mod hotărît „șabloanele", formulele stereotipe, utilizate de către unii candidați pentru indiferent ce operă și indiferent ce autor. Este adevărat, în manualele școlare există unele formulări memorabile, din nefericire încă destul de rare, dar ele sînt adecvate numai epocii, scriitorului, sau operei pe care le dezbat. În plus, sînt unii candidați care, în speranța că vor impresiona pe membrii comisiei de admitere, își încep lucrările cu interminabile introduceri, așa zis „poetice", ocolind tema în discuție, analiza sobră și la obiect. Nu repudiem scrisul „colorat", expunerea „încălzită" de integrarea candidatului în atmosfera momentului literar sau a operei comentate, dar sîntem în total dezacord cu artificialitatea și impostura. Lucrarea scrisă trebuie, prin urmare, să fie sobră, concisă și la obiect, să releve posibilitățile interpretative ale candidatului, capacitatea sa de a utiliza judicios amănuntul în perspectivă sintetică, volumul, calitatea și diversitatea informației, priceperea de a stabili asocieri și de a integra faptul individual în ansamblul fenomenului.

Nu putem ști de pe acum care vor fi temele și cum vor fi ele formulate. Este însă cert că acestea vor fi extrase din datele programei, fie așa cum sînt transcrise în textul acesteia, fie mai ales prin

combinarea, gruparea unor probleme pe o idee anumită. Teme, precum *Contribuția cronicilor la dezvoltarea limbii și literaturii române, Școala ardeleană. Direcții, reprezentanți, opere, Folclorul în opera scriitorilor de la 1848, Poezia filozofică a lui Mihai Eminescu, Nuvela românească în veacul al XIX-lea, Începuturile romanului românesc, Poezia naturii la Alecsandri, Eminescu și Coșbuc, Poezia cu caracter social a lui G. Coșbuc și O. Goga, Drama istorică la Alecsandri și Delavrancea, Drama pămîntului în romanul lui L. Rebreanu și Marin Preda, Problematica intelectualului în romanul românesc interbelic* etc. sînt doar cîteva din multele teme care pot constitui obiectul lucrării scrise.

În același timp, comisia de concurs are latitudinea de a întocmi anumite teste, care să verifice atît siguranța informației, lectura candidatului, cît și nivelul intelectual, sensibilitatea față de arta literară a acestuia. În acest caz, candidatul va trebui să răspundă la un număr sporit de probleme, care, în ansamblu, vor preciza nivelul general al pregătirii de specialitate și vor contura perspectivele. Despre necesitatea de a se răspunde concret și precis la aceste întrebări nu mai este nevoie să insistăm, la fel cum, dacă în cadrul lor va fi indicată analiza unei strofe din poezia lui Eminescu, Arghezi, Blaga, Barbu, Beniuc, etc. vor trebui atestate deprinderi în abordarea unui text literar, cunoștințe de istorie, teorie, critică și prozodie literară.

Probleme de limbă și de literatură

G. BELDESCU
I.C.P.P.D., București

Rezolvați problemele de mai jos în conformitate cu indicațiile date la fiecare în parte :

1. a. Ne-a vorbit despre Vrancea, despre frumusețile (sale ? lui ? ei ?) *și despre cercetările* (sale ? lui ? ei ?) *în această regiune. Cu toată admirația* (sa ? lui ? ei ?) *pentru Ionescu, prietenului meu nu i-a plăcut atitudinea* (sa ? lui ? ei ?) *de ieri. L-am întrebat care este caietul* (său ? lui ? ei ?). *b. Sînt unii* (ce ? care ? pe care ?) *nu se pot stăpîni. Din datele* (ce ? care ? pe care ?) *le avem nu rezultă nimic. E fiul bătrînilor* (ce ? care ? pe care ?) *i-ai cunoscut. c.* (Cu oricine ? Ori cu cine ?) *ai veni, tot nu te primesc.* (Pe oricare ? Ori pe care ?) *l-am întreba ne-ar răspunde la fel. Poate pleca* (în orice ? ori în ce ?) *zi vrea.*

Sarcini : Trebuie să alegeți dintre paranteze forma pe care o considerați corectă pentru fiecare comunicare și să motivați alegerea.

2. Astăzi sînt la bibliotecă.

Sarcini : (a) Propoziția dată cuprinde, virtual, trei comunicări. Le-ați putea descoperi ? (b) De ce felul în care vi se propune propoziția nu vă îngăduie să precizați care dintre comunicările posibile va fi intrat în intenția celui ce a construit-o ?

3. a. Văd copi- jucîndu-se. b. Puțin- vînători de la noi nu dau atenție potîrnichilor.

Sarcini : (a) Puteți face ca fiecare propoziție să comunice două informații diferite. Totul depinde de felul cum veți completa cuvintele neterminate. (b) Rămîne să explicați ce înțeles dobîndește fiecare propoziție prin primul mod de completare și prin al doilea, ce fapte de limbă creează opozițiile de înțeles și cum sînt ele materializate în limba vorbită și în limba scrisă.

4. a. Ies inginer- . b. Sînt toți copi- .

Sarcini : Să nu vă înșele aparențele. Exercițiul acesta nu repetă pe cel dinainte, nu cuprinde același gen de situații. Raportul dintre posibilitățile de completare și posibilitățile de comunicare este aici altul. Care și de ce ?

5.

a. *Cînd*	*mergi tu*	*merg şi eu.*	b. *Merg şi eu*	*cînd*	*mergi tu.*
Unde				*unde*	
Cum				*cum*	
Dacă				*dacă*	
Pentru că				*pentru că*	

Sarcini : Din materialul de mai sus s-ar părea că puteţi alcătui numai zece fraze. În realitate, posibilităţile sînt mai numeroase. De ce ?

6. *„Şi eu, rămîind fără tovarăşi de ispravă, şi mai dîndu-mi părintele Isaia un pui de bate, aşa din senin, cihăiam pe lîngă mama să se puie pe lîngă tata, ca doar m-a da şi pe mine la catihet, macar că eram un ghibirdic şi jumătate.“*

Sarcini : Putem spune, odată cu lingvistul şi filologul J. Byck, că „Pasajul acesta, scos din *Amintiri din copilărie*, e scris într-o limbă savuroasă“. Autorul citat adaugă însă că „el [= pasajul] n-ar putea fi citat ca exemplu de limbă literară. [...] Ne putem noi imagina că s-ar găsi cineva să ne recomande să vorbim sau să scriem ca în pasajul reprodus mai sus ? Desigur că nu“. Sînteţi de aceeaşi părere ? Care credeţi că au fost temeiurile afirmaţiilor lingvistului ? Care sînt argumentele eventualei voastre păreri contrare ?

7. *„Am fost adesea pe la examene ş-am văzut la tablă băieţi foarte inteligenţi analizînd cu de-amănuntul şi după tipic şiruri de propoziţiuni, fără să puie în acţiune o părticică cît de mică din inteligenţa lor, fără să ştie ce analizează, ce fac, ce spun, rămîind încremeniţi cînd-i întrerumpi c-o întrebare cît de elementară despre însemnătatea, înţelesul şi rostul unor vorbe din acele propoziţii“.*

Sarcini : (a) Rîndurile de mai sus au fost scrise în 1887 de A. Odobescu. Reflectînd asupra lor şi analizîndu-vă cinstit atitudinea faţă de limba română ca disciplină de învăţămînt, vă recunoaşteţi în vreun fel oarecare în elevii care-l impresionaseră dureros pe scriitor ? (b) A. Odobescu a lăsat să se întrevadă ce ar trebui să se facă în lecţiile de limba română. I-aţi putea preciza ideile ? Le-aţi putea completa cu ceea ce credeţi voi înşivă despre rostul acestui obiect în şcoală ?

*
* *

1. Despre *Alexandru Lăpuşneanul* de C. Negruzzi, N. Iorga scria că este „o mare naraţiune istorică dramatizată, un mare tablou al istoriei româneşti în veacul al XVI-lea“. Caracterul dramatic al evocării a fost totdeauna subliniat. Nuvela nu este lipsită totuşi de anumite intervenţii directe ale autorului. Descoperindu-le, aţi putea spune care e sensul lor în raport cu atitudinea generală a scriitorului faţă de lumea operei sale ?

2. a. Două discursuri electorale memorabile : al lui Farfuridi şi al lui Caţavencu. Ce credeţi despre fiecare orator în parte : vorbeşte pre-

gătit sau improvizînd ? Cu ce argumente v-aţi susţine părerea ?

b. Ce rost credeţi că are distincţia pe care a trebuit s-o faceţi ?

3. Întrebaţi care sînt personajele dintr-un fragment din *Amintiri din copilărie* de I. Creangă, elevii omit de regulă unul. Care este personajul, de ce e omis şi de ce omisiunea e fundamentală ?

4. S-ar putea spune că, opunînd „leului Moldovei" figura minoră a paharnicului Ulea, Delavrancea a ratat în *Apus de soare* construcţia dramatică prin conflict nesemnificativ. Aţi fi de acord ?

5. Sînteţi întrebaţi de obicei dacă acţiunea din *Baltagul* de M. Sadoveanu este sau nu contemporană cu opera. Dacă vi s-ar pune aceeaşi întrebare cu privire la *Fraţii Jderi* sau la *Floare ofilită*, aţi zîmbi. De ce o acceptaţi în cazul *Baltagului* ?

6. a. *Cultura — şi cea literară — nu se primeşte din afară, ca un dat ; ea este rodul unei activităţi interioare, a ta — asupra ta,* (după Pierre Clarac.). b. *Literatura, un obiect care ar trebui să formeze gustul elevilor, să le trezească şi să le dezvolte sensibilitatea, a ajuns să fie tratată de ei ca o materie oarecare la care trebuie să înveţe o sumă de cunoştinţe şi atîta tot* (după Bernard Beugnot). c. *Lucrul cel mai grav este dispariţia efortului personal real de căutare, de descoperire, de trăire şi de însuşire a valorilor. Elevii îi substituie astăzi memorarea manualelor, a analizelor gata confecţionate etc.* (după Charles Gateau).

Sarcini : Vi s-au reprodus trei păreri cu privire la o anumită atitudine faţă de literatură ca obiect de învăţămînt. Reflectaţi asupra lor şi confruntaţi-vă atitudinea cu cea enunţată.

RĂSPUNSURILE LA ÎNTREBĂRILE DE LIMBĂ ROMÂNĂ PUBLICATE ÎN CULEGEREA ANTERIOARĂ

EXERCIŢIUL nr. 1

1/a : *mi* = *mie* (pentru mine, în interesul meu) : dativ, complement indirect.

1/b : (a) *mi* = *mie* + *a mea* (am citit compunerea mea acasă, pentru mine) ; dativ, complement indirect + dativ posesiv, atribut pronominal ; (b) *mi* = *a mea* (am citit compunerea mea în clasă, pentru alţii) ; dativ, complement indirect.

1/c : (a) *mi* = *mie* (eram da faţă, compunerea însă nu era a mea) ; dativ, complement indirect ; (b) *mi* = *a mea* (compunerea era a mea, dar eu nu eram de faţă) ; dativ posesiv, atribut pronominal ; (c) *mi* = *mie* + *a mea* (eram de faţă, ca interlocutor, iar compunerea era a mea) ; dativ, complement indirect + dativ posesiv, atribut pronominal.

2 : În (b) şi (c) toate interpretările sînt posibile, dar pe cea reală n-o ştim, pentru că nu cunoaştem împrejurările comunicării (ce s-a spus mai înainte sau situaţia concretă în care a avut loc comunicarea).

EXERCIȚIUL nr. 2

Posesivul ***noastră*** și genitivul *tînărului* pot fi, în raport cu acțiunea, agent (autor) sau obiect: *informarea noastră* = faptul de a fi informat noi pe cineva + faptul de a fi fost noi informați de cineva; *de amenințarea tînărului* = de faptul că tînărul a amenințat + de faptul că tînărul a fost amenințat. Analiza gramaticală nu poate diferența legăturile de înțeles dintre atribut și substantiv; pentru a le înțelege trebuie să știm ce s-a întîmplat înainte de fiecare comunicare.

EXERCIȚIUL nr. 3

1. ai = (a) auxiliar; (b) predicat.

2. După înțeles: (a) tu n-ai scris ceva; (b) tu nu ai (posezi) ceva de scris (de tine sau de altcineva), înțelesurile rezultînd din pozițiile accentului: *ai* auxiliar este neaccentuat, iar *ai* = *(posezi)* este accentuat.

3. (a): *Nú l-ai scrís?* (b) *Nú-l ái scrís?* (*l* nu face silabă cu începutul vocalic accentuat).

4. (a) *L-am scrís;* (b) *Îl ám scrís.*[1]

G. B.

[1] **Publicăm soluțiile problemelor din volumul precedent numai pentru a ilustra modul de rezolvare a unor exerciții neobișnuite în școală. Spațiul nu ne va îngădui să reluăm, în volumele viitoare, partea de răspunsuri.**

Concurs literar

În pagina de față s-au strecurat tot felul de greșeli, cărora le-am dat „bun de tipar" numai în speranța că le veți corecta voi.

★

★ ★

Secretar de redacție, Garabet Ibrăileanu a publicat în „Viața românească" din 1919 o serie de articole despre prietenul său Mihail Sadoveanu.

Tot el publica în 1926 articolul „Balaurul", dezvăluind geneza povestirii cu același nume, inclusă apoi în volumul „Vremuri de bejenie".

N-am găsit însă nimic în scrierile lui Ibrăileanu despre trilogia „Frații Jderi", dar am recitit în letopisețul lui Ureche — cartea de căpătîi a lui Sadoveanu — bătălia de la Vaslui : „gioi, ghenarie 10 dzile" „vă leato 6983" (1475) și am mai aflat că în 1477 (6985), „dichemvrie, 19 pristăvitu-s-au doamna Mariia..."

Un coleg se lăuda cu ediția princeps din 1916 a lui Topîrceanu „Balade vesele și triste", dar nu l-a crezut nimeni. În schimb, cînd a recitat : „Pe trotuar alături saltă / Două fete vesele", toți au strigat : „Rapsodii de primăvară" !, recunoscînd imediat versurile poetului moldovean prin naștere și grai.

★

Cred că nici una din cele 8 erori voite n-au să vă scape. Succes !

N. SAFTU

DIALOG CU POETUL MIHAI BENIUC

„Simt pulsînd viața nouă ori de cîte ori descopăr un tînăr talent"

— *Vin la dumneavoastră pentru prima oară cu o dorință fermă și nu știu dacă am în fața mea pe academicianul, pe poetul sau, pur și simplu, pe omul Mihai Beniuc. V-aș ruga să vă dezvăluiți...*

— În fața tuturor mă prezint ca simplu om și cetățean al țării cu dorința de a pune același semn de egalitate, căci numai așa putem conversa omenește. Excepție de la această situație, dar în mică măsură, face calitatea mea de profesor, cînd mă vreau cît de cît ascultat de studenți ; de asemenea, pe vremuri, constituia o calitate situația de soldat sub arme, cînd eram element de grad inferior al unității mele ; și mai mult, calitatea mea de vechi membru al P.C.R. în ilegalitate, cînd mă simțeam ca sfîntul Denis umblînd cu capul propriu în mînă, și căutînd locul unde să ridic o biserică Poeziei. O stare de beatitudine ori de răzvrătire adîncă pe care în rare momente o aduc și prietenilor la cunoștință. Dar, o parte din ea o tipăresc în cărți, pe răbdătoarea hîrtie și o las să plece, ca un vaporaș de hîrtie, făcut de copii, pe un șuvoi primăvăratic.

— *Pentru că tineretul vă interesează într-o mare măsură, poate și din pricina profesiunii dumneavoastră, aș îndrăzni să vă întreb ce viitor îi găsiți poeziei în anii apropiați.*

— În anii tineri entuziasmul e mare și atunci se înalță stindardele. Acesta e norocul vieții. Dar vin după aceea și vînturile puternice. Abia atunci înțelegi vechiul cuvînt latin : *Ars longa, vita brevis est.* Dar acest cuvînt nu ar avea nici o valoare, dacă n-ar clocoti stindardele viu colorate ale tineretului. Și eu cred în strălucirea lor, chiar dacă în primele cazuri ea ar fi efemeră. Din luptă nu se știe cine scapă cu viață și înfige steagul pe cea mai înaltă culme.

— *Credeți, deci, într-o nouă generație poetică strălucită ?*

— Credința mea în noua generație a poeziei, mereu împrospătată, depinde de credința ei în destinele sociale și umanitare ale țării și ale lumii. Fără aceasta totul rămîne fîlfîire în jocul vînturilor.

— *Recent, în paginile unui cotidian bucureștean afirmați că „Opera scriitorului, în desfășurarea ei, este acțiune de voluntariat, cu răspunderea și riscurile implicite acestui fel de acțiuni".* Scriind, dumneavoastră *ce ați riscat ?*

— Tot scrisul meu a fost și este un risc. Nu e vorba de talent, ci

de mesaj. Talentul te scutește de riscuri. Mesajul te împinge în linia de foc a vieții. Dar vorba lui George Călinescu, cine se teme de lup să nu meargă în pădure, cine nu vrea să se înspine să nu sădească trandafiri. Mesajul meu n-a fost al meu, ci al comuniștilor și poate ceva mai străvechi, cel puțin de la „Chivără Roșie". Firește că acest mesaj l-am dorit întruchipat cu talent. De aceea am și învățat foarte multe din cărți și de la oameni.

Pentru talent am primit de obicei insulte, cu mesajul e mai greu. Pleci la atac cu o companie de patru plutoane și te întorci îndărăt cu o grupă de unsprezece — doisprezece inși și aceștia ca vai de ei, dar mîndri.

— *Urmînd firul expunerii, literatura militantă, angajată, cu tendință, e azi, aici și în lume, singura literatură posibilă?*

— Literatura luptă în general pentru ceva. Cu talent se poate milita pentru orice, poți să dai cuvintelor frumusețea unor dalii sau strălucirea armelor. Nu mi-i străină frumusețea florilor, a rimelor, a oamenilor, a dragostei, — da — de ce n-aș spune-o? — iubesc strălucirea armelor cînd sînt în mîinile celor ce apără viața năpăstuiților. Am fost mulți ani soldat în viața mea nu prea scurtă...

— *Sînteți un admirator devotat al celor tineri și foarte tineri. Știu că printre altele colaborați și cu elevi-redactori ai unor reviste școlare, că ați preferat nu o dată culegeri lirice aparținînd unor cenacluri de elevi...*

— Iubesc în pădure să descopăr primele flori, prima vatră de brazi ori îmi răsare în copac, printre ramuri o veveriță, o pasăre, ori aud un cîntec întîia oară. Astea sînt bucuriile mele tinerești, rămase din copilărie. Și ce bucurie mai mare poți avea decît să descoperi un tînăr de talent?

Simt pulsînd viața nouă ori de cîte ori descopăr un tînăr talent. Și poate pentru că iubesc viața am îndrăgit științele naturii. Iar mai presus de tot, omul în devenirea sa.

Convorbire realizată de GABRIEL STĂNESCU

CENACLUL „SĂGETĂTORII"

OVIDIU PAPADIMA
Institutul de istorie și teorie literară
„G. Călinescu", București

Rememorînd cei cinci ani de activitate a cenaclului *Săgetătorii*, al elevilor de liceu din București — ani împliniți în toamna anului 1972, ani în care am avut și eu bucuria de a-i fi oaspete — mă cuprinde o dulce melancolie. Mă gîndesc cu cîte elanuri pornisem spre literatură cînd eram ca ei și cît de puține posibilități de formare și de afirmare aveam pe atunci, în comparație cu cele de astăzi.

Păstrez o caldă recunoștință revistei asupra căreia am deschis prima dată ochii ca cititor : *Revista copiilor și a tinerimii*, redactată în anii care au urmat primului război mondial, de generosul umanitarist C. Costaforu. Era o revistă tipărită pe hîrtie de ziar, cu o ilustrație tot atît de modestă, dar în ea am citit *Pasărea albastră* de Maeterlinck și părți din *Cartea junglei*, a lui Kipling. O și mai vie recunoștință păstrez revistei *Lumea copiilor* — editată de transilvăneanul Gh. Filip, prietenul lui Eugen Lovinescu — unde mi s-au publicat primele poezii, în condiții grafice foarte frumoase. Eram elev în clasa a II-a de liceu, corespunzînd astăzi clasei a VI-a a școlii generale. Aveam și o societate de lectură a liceului „Al. Papiu-Ilarian" din Tîrgu Mureș, unde mi-am citit primele exerciții de critică literară. Cînd eram în clasa a III-a de atunci, a început să apară și o revistă a liceului : *Îndemnul*, inițiată de profesorii de limba latină și limba franceză și, în consecință, avînd un profil mixt : didactic-științific-literar. Am publicat aici poezie și critică, iar în 1927 am ajuns eu redactorul ei, orientînd-o ferm spre literatura modernă. Dar tocmai aceasta i-a fost fatală, căci — alarmat mai ales de o poezie cu idei ateiste — consiliul profesoral a interzis-o la sfîrșitul anului. Revista se susținea în întregime prin abonamentele colegilor din liceul nostru și de la alte școli din țară. Vă închipuiți cît era de modestă ca ținută tipografică și cu cîte greutăți aveam de luptat. Eram puțini, și sprijin — afară de cîțiva profesori înțelegători — nu aveam de nicăieri. Fără să vreau înadins, meditez la contrastul cu zilele noastre, citind prefața entuziastului și priceputului îndrumător al cenaclului *Săgetătorilor*, profesorul Tudor Opriș, aflată în fruntea antologiei din anul 1972 a cenaclului, dedicată aniversării unui sfert de secol de la proclamarea Republicii. În cei cinci ani de existență a cena-

clului, au participat la activitatea lui peste 800 de elevi din București, formîndu-se într-o atmosferă de caldă prietenie și, totodată, de necesară exigență în aprecierea valorilor artistice. Cei mai talentați dintre ei au avut îndată posibilitatea de a se afirma public — și în afara cenaclului — prin cele șase antologii din versurile, proza și teatrul lor. Și aici aș vrea să subliniez o caracteristică deosebită a acestui cenaclu și a îndrumătorului său : atenția continuă față de întreg procesul de formare și afirmare a fragedelor talente. Cenaclul *Săgetătorilor* poartă grija să selecteze primii muguri ai talentului elevilor și să-i încredințeze, cînd au absolvit liceul, cenaclurilor și revistelor studențești. Acest caracter deschis e accentuat și prin colaborarea cu cenacluri ale elevilor din alte orașe ale țării, la a căror întemeiere a și contribuit, și cu ai căror membri au ajuns a se cunoaște bine, prin vizite reciproce. Nu trebuie să uităm nici sprijinul masiv din partea instituțiilor care puteau să acorde un astfel de sprijin, în frunte cu Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, Ministerul Educației și Învățămîntului, revistele pentru liceeni și studenți, din București, și organele îndrumătoare ale culturii din Municipiul București. Acest sprijin a luat forme concrete în fiecare an și prin taberele de creație ale acestor foarte tineri scriitori din toată țara, prin festivalul de poezie de la Tîrgoviște, prin concursul național de poezie, intitulat *Tinere condeie*. Și fiindcă a fost vorba de continuitate, să amintesc aici și primele impulsuri generoase, prin antologiile splendid editate, cuprinzînd opere ale pionierilor, realizate și apărute și ele prin grija profesorilor Tudor Opriș și Mircea Claudiu Vodă. Și iarăși nu trebuie să uităm că această continuă veghe asupra formării precocelor talente nu se limitează numai la descoperirea și încurajarea lor, nici numai la lărgirea orizontului lor de cultură și la rafinarea percepției și expresiei lor artistice, dar se îndreaptă și spre educația lor cetățenească. Multe dintre aceste antologii au fost dedicate unor mari evenimente politice, ca semicentenarul Partidului Comunist Român și al Uniunii Tineretului Comunist român, sau 25 de ani de existență a Republicii.

Într-un asemenea climat spiritual, nu este de mirare că mulți dintre aceia cărora numeroasele reviste școlare din București le-au deschis larg paginile lor și cărora cenaclul *Săgetătorii* le-a oferit apoi o atît de înțelegătoare ospitalitate s-au putut afirma cu strălucire la concursurile literare pe țară, la admiterea în învățămîntul superior, în coloanele revistelor pentru studenți, în volumele înscrise în planurile de apariție ale marilor edituri.

Am putut să-mi dau seama cît de elevată și de rodnică este această atmosferă nu numai din urmărirea felului cum a evoluat fiul meu, Liviu, care s-a putut bucura din plin de toate luminile ei, ci și prin participarea directă la activitatea cenaclului *Săgetătorii*, mai ales în anii 1971-1972, cînd — afiliindu-se Societății literar-artistice *G. Călinescu*, a elevilor din București, cu sediul la Ateneul Tineretului — a colaborat cu Salonul literar, de sub auspiciile Universității populare de literatură, al cărei rector am cinstea să fiu. Ceea ce m-a bucurat să constat aici a fost și faptul că cenaclul *Săgetătorii* nu-și orientează membrii numai spre o profesionalizare în domeniul literaturii. Cu o grijă plină de amicală delicatețe, sînt îndrumați spre convingerea că pasiunea pentru literatură și afirmarea

talentului de scriitor se pot realiza paralel cu aplicarea serioasă la oricare altă profesiune. Faptul că acest discret îndemn a găsit ascultare adesea pînă acum mă îndeamnă să le aduc *Săgetătorilor* și în această privință un meritat elogiu.

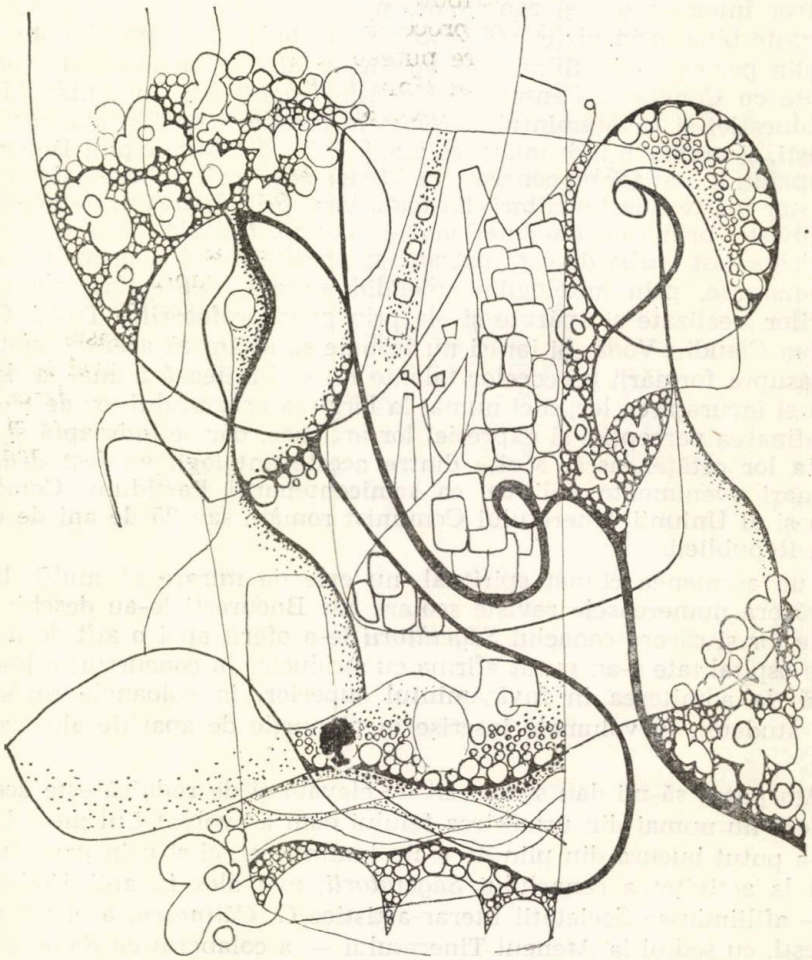

Tinere talente

„Două lucruri pot da unui scriitor ceea ce trebuie pentru ca ale sale scrieri să fie plăcute și folositoare ; pe de o parte, talentul firesc, care naște de sineși, dar care însă se risipește în zadar cînd se agață de idei greșite, și care, prin urmare, trebuie să se rezeme pe idei nobile și cinstite, pe învățături tari și sănătoase ; pe de altă parte, sînt chiar aceste învățături ce pun talentul pe calea cea bună.

Puterea imaginației, focul expresiei, bogăția închipuirilor sînt daruri ale firei ; bunul gust, mulțimea și lămurirea ideilor, curățenia limbei, sînt calități ce le dau numai studiul".

(Alexandru Odobescu, *Bazele unei literaturi naționale*, în *Opere*, vol. I, București, Editura Academiei R. S. România, 1965, p. 185).

Valerian Ţopa

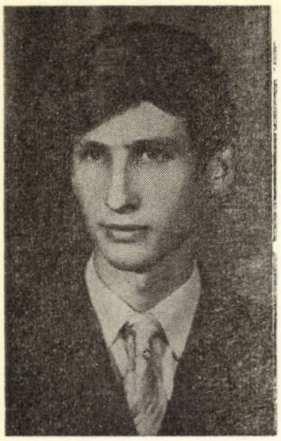

S-a născut în anul 1955, la Botoşani. Elev al Liceului nr. 1 din localitate. Laureat al concursurilor pioniereşti ; a primit o menţiune la concursul naţional *Tinere condeie*. A publicat în antologiile : *Contemporani cu viitorul*, *Ritmuri solare*, precum şi în presa locală, în *Amfiteatru* şi în *Preludiu*.

Cîntec pentru ţară

N-am cuvinte să-ţi laud îndeajuns cîmpiile
Tivite cu aur, ţesute cu ploi,
Uscate-n durerile tale şi-n sîngele
Prelins — fir de datină-n noi.
Nu găsesc laudă pentru vîrstele tale
Rodite în fapte săpate-n bazalt,
Preschimbate în aur de sărutul luminii
In mersul năvalnic spre-nalt.
Ştiu că ard aripi de cer pentru tine
Chemîndu-ţi răsfrîngere-n zori,
Conturînd fericirii palat de-nnoire
Prin mersul precis a o mie de sori.
Mi-i inima plină în versul de foc
Moştenit din vechime prin brazdă şi lemn
Şi mă simt voievod genunchind către tine,
Curat în iubire aflîndu-mi însemn.
N-am cuvinte să-ţi cînt îndeajuns strălucirea
Ţîşnită din ape, iscată din ploi,
Prezentă-n durerile tale şi-n sîngele
Prelins — fir de datină-n noi...

Domnița Petri

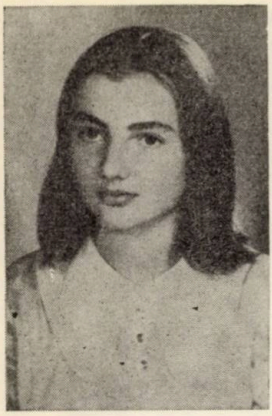

S-a născut în anul 1956 în satul Nepos, jud. Bistrița-Năsăud. Este elevă în clasa a X-a a Liceului „Liviu Rebreanu" din Bistrița. A primit premiul II — proză — la concursul național al pionierilor și o mențiune la concursul *Tinere condeie*. A publicat în ziarul local *Ecoul*, și în antologiile *Adolescență*, *Crisalide*, *Ritmuri solare*, *Excelsior '72*.

Răspuns

Ne-ntrebați
pe drept cuvînt mirați
de ce avem un suflet
așa mare
și cum purtăm în orișice
cîntare
mirosul viu de pîine
și de cer ?
Ni-i inima — pesemne — atît
de largă
fiindcă-n ea
săpînd înfrigurată
mîndria noastră
va găsi-n filoane
la orice colț de timp
o nestemată.
Și poate-n suflet
rădăcina doinei
ce veșnic o udăm
cu dor de glie
ne lăstărește uriaș
și-n lume
cresc ramuri cu-nfloriri de
România...
Și-atunci simțim că inima
ni-i mare
și bate comunist
în fiecare...

Viorel Mureşan

S-a născut în anul 1953, în comuna Vicea din Maramureş. Este elev al Liceului din Cehu-Silvaniei. A colaborat la ziarul judeţean *Năzuinţa*, la *Luceafărul* şi *Preludiu*. A publicat în antologiile naţionale *Excelsior '71* şi *'72* şi *Ritmuri solare*.

Asemenea unor copaci

Somnul cîmpiei,
semănînd a cocori
prin care lunecă noaptea...
Cine
întinde tăcerea în strune ?
O, jocul acela
cînd păsări
răstoarnă în mine cărările,
cînd ochii tăi
se fac
una cu cerul,
încît alerg
sub pleoapa fîntînii
să-ţi adun
din albastru
privirea...
Ca şerpi
surprinşi adormiţi
pe nisip,
visele
se trag
sub cămaşa ţărînii.
Spărgînd petale de cer,
visele cresc
asemenea unor copaci
în care se deschid
pleoapele mirilor.

Daniela Popescu

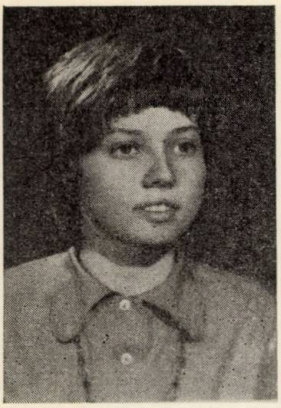

S-a născut în anul 1955, la Ploiești. Este elevă la Liceul nr. 3 din localitate. A primit, în 1969, premiul II la concursul național al pionierilor. A publicat în antologia *Crisalide*, în culegerea *Excelsior '72*; a colaborat la *România literară*, *Amfiteatru*, *Preludiu*, *Flamura Prahovei*.

La moartea florilor

Obosit
Cerul a plecat
În altă parte
Să-şi lepede stelele.
Păsări călătoare
Au cosit
Bruma cîmpului
Şi vîntul
A călcat desculţ
Peste florile
Dezgolite
Ca peste
O rană
Uitată-n război.
La moartea florilor
Să nu vii
Cu mîna goală.
Adu-ţi măcar copilăria !

Cătălin Bordeianu

S-a născut în anul 1954, la Iași. Elev al liceului „M. Eminescu" din Iași. Se face cunoscut iubitorilor de poezie, încă din 1969, în emisiunile radio-televiziunii. Publică în *Preludiu, Amfiteatru, Flacăra Iașului, Cronica, Convorbiri literare.* Este inclus în diferite antologii : *Excelsior, Ritmuri solare, Cerul în apă, II.* Laureat al concursurilor *M. Eminescu, N. Labiș* (1971), precum și al concursului național *Tinere condeie,* 1972.

Doamnei mele, poezia

Astăzi cerul meu se rupe în două
Ca o pasăre de toamnă dănțuind între munți —
Doamnă a vîrstei mele de rouă
Așteaptă-mă-n focul înalt iscat peste punți.

Voi bate cu crinul meu lung în oglindă
Să nu fiu decît aer, nopții tale de vină —
Făpturile noastre prea albe își schimbă puterea
Uimind acel cîntec prin năvod de lumină...

Și limpezi stau straiele noi, neîncercate,
Genunchiul rotund se-nchide-n cuvînt —
Cum cresc fîntînile sîngelui și nu se mai poate,
Doamnă a vîrstei mele de rouă, fără să cînt...

EMIL MUȘAT
Liceul „N. Iorga",
Vălenii de Munte

TRECERE

Cînd nu era alături de tovarășii săi, suferea cumplit. Se simțea ca rupt din însăși inima lui, peisaj simbolic al alambicărilor de linii și forme ciudate de țevi și sclipiri metalice. Părea ca trezit dintr-un vis urît cu plecări nedorite care-l înfricoșau. Înșira cuvinte goale. Uneori păreau colțuroase, pătrate. Apoi a urmat o tăcere adîncă, nefiresc de adîncă, în care se gîndi pentru ce se afla acolo, de ce trupul îi era alb, înghițit de imobilitatea pereților cu miros de antiseptice și urmărea umbra unei surori lunecînd la intervale fixe, chinuitor de alb.

Voia să se ascundă în amintirile sale, să uite acest decor straniu, să vadă iar, de la înălțimea schelelor, mult mai înalte decît copacii străzilor, oamenii în a căror sevă se conturau drumuri.

Negreșit, ele erau viața. Spectacolul străzii îl îmbăta ca și răsăritul soarelui răsfrînt în fiecare dimineață pe asfaltul umed în desenele copiilor. Desenase în copilărie, dar nu pe asfalt (încă nu se putea vorbi de așa ceva atunci), desenase păsări, albastrul cerului, copaci, desenase mult, încît domnul profesor Avramovici îi promisese că-i va deschide o expoziție, dar într-o zi tatăl îi muri și el, rămas aproape singur, apucă drumul unei școli tehnice. Se pregătea să devină sudor. Numele acesta avea o rezonanță aparte în conștiința lui. Văzuse cu ani în urmă o coloană de oameni cu steaguri roșii și salopete albastre. Brațele lor sprijineau portrete proaspăt tipărite. Strigau și cîntau. Undeva, în mijlocul lor, un om mînuia focul încrustînd în oțel sensuri noi. Flacăra lui vie era ruptă din soare, hărăzită să plămădească peste noapte constelații de sticlă și beton.

Școala n-a durat mult. A terminat-o într-o primăvară ninsă de parfumul cireșilor înșirați într-o fascinantă simfonie de culori de-a lungul străzilor. De fiece dată cînd colinda orașul își amintea cu nostalgie de prima lui împlinire ; timp de o săptămînă muncise cu pasiune la încheierea articulațiilor de metal ale unui teren de sport. În zilele acelea, a venit o ploaie cu stropi vineți și mari, potop în jurul lui. Toți au fugit care-ncotro. El a întîmpinat ploaia cu brațele deschise, ba chiar a zîmbit fericit că terminase, prin asamblarea unui panou concav, construcția destinată luptei cu timpul. De încăpățînarea lui au rîs îndelung tovarășii săi. Lui îi părea rău că prima împlinire s-a terminat atît de fulgerător, că visul a

doi ani de trudă pe băncile şcolii s-a sfîrşit. Un timp se simţi gol, lipsit de vise, pînă cînd conducerea întreprinderii a încredinţat echipei din care făcea parte construcţia unui turn de televiziune, simbol al oraşului, dominînd net înălţimile relative ale blocurilor şi siluetele vegetale din parcuri. Începutul a fost greu şi nu se aşteptase la asta. Muncea mult în arşiţa verii şi deseori îşi ştergea de pe frunte stropi mari de sudoare care, precum nisipul clepsidrelor, planau de la altitudinea colosului de oţel. Jos, pe străzi, fete vindeau trandafiri multicolori ca anotimpul ordonat, omogen. Tovarăşii lucrau tot sus, alături de el. Unii făceau semne bizare unei macarale care pluteau în zbor anarhic deasupra lor. Bîzîitul unei sonerii anunţă sfîrşitul lucrului. Toţi coborîră scările de metal.

De jos se auziră strigăte. Era sîmbătă, trebuia să fie un bal, seara vor merge acolo, aşa îi strigară cîţiva. Strigătul deveni cu atît mai neînţeles, în larma de fiare cu scîrţiit prelung şi ruginit, cu cît vîntul, la înălţimea aceea, părea că va smulge totul şi-l va duce în inima lui mistuită de-atîtea migraţii. Se uita cu insistenţă la cei de jos. De acolo, din vîrf, le făcea semne indescifrabile. Asfaltul străzilor încinse de soare şi vîntul în goana-i nebună îl fascinau. Privea oamenii ce se îmbulzeau, epuizaţi de căldură, într-un imens efort spre chioşcurile din fundul unei grădini îngropate în clorofilă. Era cel mai înalt din tot oraşul. Deseori se urca în vîrful turnului neterminat încă. Voia să fie sus, alături de păsările cerului, dar niciodată n-a fost atît de sus ca astăzi. Inima îi zvîcnea cu putere, ochii-i sorbeau cu nesaţ vastul peisaj. O indescifrabilă bucurie puse stăpînire pe el. Mişcările deveniră necontrolate, spasmodice. Începu a rîde ca un copil pe care vîntul îl smulge din faţa cărţilor sale şi-l poartă în zbor printre culori calde de basm, printre chipurile dragi şi cunoscute ale celor de aproape, oameni şi păsări, frunze şi zbor către înălţimi de neatins. Aripile-i devin neascultătoare, se frîng, nu mai poate zbura, totuşi e fericit...

Jos tovarăşii săi aleargă, se îmbulzesc în jurul lui, cel ce a redevenit lut plămădit din dorul de înălţimi : o nepotrivire între umbră şi setea de infinit.

În camera albă părea trezit ca dintr-un vis urît cu plecări nedorite care-l înfricoşau. Nu mai înşira cuvinte (de fapt n-avea pentru cine). Trupul îi era alb, înghiţit de imobilitatea pereţilor cu miros de antiseptice şi urmărea umbra unei surori lunecînd la intervale fixe, chinuitor de alb.

Era ora cinci. Tovarăşii îi trmiseseră un buchet de flori roşii şi crezu că mîine din nou o să zboare.

DEBUT

Diana Cristina Alexe

Liceul „N. Bălcescu", Bucureşti

Spre fericire

Am să culeg,
Din florile şi stelele mele,
Colbul de petale
Şi norul de comete.
Şi-am să alerg cu ele
Prinse-n păr, spre fericire.

Voi încerca să prind în palme
Pentru o clipă
Puterea şi izbînda
Lucrurilor cu greu săvîrşite.

Am să culeg,
Din lacrimile şi bucuriile mele,
Lumina vieţii
Şi-am să alerg cu ea,
Lipită de frunte şi înfiptă în inimă,
Spre fericire.

Ştiri din ţară

BUCUREŞTI

După Anca Hariton, o nouă membră a cenaclului *Săgetătorul*, Irina Vainovschi, elevă a Liceului nr. 15 din Bucureşti, a obţinut medalia de aur „Nehru" la concursul „Sharkar", organizat în India, din doi în doi ani, concurs la care participă în mod obişnuit peste 150 000 de copii din toată lumea.

Semnalăm, de asemenea, apariţia celei de-a şasea antologii a cenaclului *Săgetătorul*, închinată aniversării Republicii şi care, în cuprinsul celor peste 250 de pagini, oferă cititorului poezii omagiale şi trei piese originale semnate de laureatele concursului naţional *Tinere condeie :* Anca Visdei, Olga Tătaru şi Geta Matei. Prin proporţiile sale şi prin calitatea materialelor publicate, această culegere prezintă un mic eveniment în viaţa tipăriturilor şcolare, înscriindu-se printre cele mai frumoase omagii literare aduse evenimentului. Tot cu acest prilej, membrii cercului de artă plastică ai Societăţii *G. Călinescu* a elevilor bucureşteni au deschis o expoziţie de grafică, iar studioul de artă dramatică a Societăţii a prezentat un montaj de versuri originale ale elevilor, închinate Republicii.

FLORIN IARU

VĂLENII DE MUNTE

În octombrie 1972, a luat fiinţă un cenaclu literar care poartă numele regretatului poet Miron Radu Paraschivescu, la care participă cei mai talentaţi reprezentanţi ai societăţii literare a elevilor. Recent, a avut loc vernisajul expoziţiei unor talentaţi graficieni-elevi : Ion Drăgneanu şi Viorel Frîncu. În cursul vacanţiei de iarnă, a fost organizat un schimb de experienţă cu Societatea *G. Călinescu* a elevilor din Bucureşti. Bucureştenii au participat la un pelerinaj la casa poetului Miron Radu Paraschivescu, urmat de un recital poetic, iar elevii din Văleni au prezentat o expoziţie de grafică în saloanele *Ateneului Tineretului.*

EMIL MUŞAT

TÎRGOVIȘTE

În toamna anului 1968, elevii din Tîrgoviște și din județul Dîmbovița au pus bazele Societății literare *A. Vlahuță*. Cu sprijinul Comitetului municipal Tîrgoviște al U.T.C. și al Comitetului municipal de cultură și educație socialistă, societatea condusă de inimosul ei președinte, Mihail Vlad, a desfășurat variate activități concretizate în tipărirea a două antologii de creație și în organizarea unor schimburi de experiență și manifestări cultural-artistice. Printre acestea, semnalăm festivalul anual *Testament literar*, aflat la a treia ediție, unde sînt invitați elevi din toate județele țării. Cele trei ediții ale festivalului, care s-au bucurat de un real succes, au fost consemnate în caiete lirice, difuzate participanților.

Din „matricea Văcărești lor" răsar în ultimul timp nume care îndreptățesc reale speranțe : Corneliu Vișan, Maria Mănică, Marian Bodea, Sorin Minghiat, Gh. Albu, Nicolae Anghel, Irina Florescu, Alina Simionescu, Gabriel Manea, Cintia Oprescu, Anca Popescu, Elena Dumitru, George Mereuță, Carmen Zelghiu, Florin Cristian Boescu, Elena Burcă, Bica Severa, Florina Manta și alții.

Printre acțiunile societății tîrgoviștene mai pot fi semnalate serile de poezie, întîlnirile tradiționale cu colegii lor din București, Rîmnicu-Vîlcea, Vălenii de Munte, Cîmpulung-Muscel, precum și recitalurile susținute în cadrul *Serilor Scînteii Tineretului* și aniversării a 25 de ani de la proclamarea Republicii.

G. S.

POGOANELE (județul Buzău)

Înființat în anul 1971, cenaclul *N. Labiș* din Pogoanele (județul Buzău) urmărește stimularea creației originale, menținerea unui interes viu pentru literatură în rîndurile liceenilor. Roadele celor 40 de ședințe ținute pînă acum n-au întîrziat să apară : s-au afirmat în presă doi tineri poeți : Ion Macoveanu și Ioan Preda, se editează, săptămînal, *Gazeta de perete* a cenaclului, se organizează periodic seri de poezie în cadrul liceului și se pregătește o antologie cu lucrările cele mai reprezentative, toate sub îndrumarea competentă a profesorului Mihai Costaș.

Dintre tinerele speranțe remarcăm pe : Elena Bobocea, Toader Petrașcu, Georgeta Drăgușin, Luminița Partenie, Maria Gheorghe, Cornelia Sandu, Ioana Maratoi, Constantin Vasile, precum și pe plasticiana cenaclului, Florica Petre.

V. MIHALAȘCU
Președintele cenaclului

CONCURSUL DE LITERATURĂ „M. EMINESCU"

etapa județeană

Concursul de literatură română oferă elevilor din întreaga țară prilejul de a-și verifica într-o confruntare deschisă rezultatele și succesele obținute în asimilarea unuia dintre principalele obiecte de învățămînt, cu un rol formativ deosebit de important.

Ca și în anii trecuți, Concursul de literatură „M. Eminescu" se desfășoară în trei etape : pe școală, pe județ și pe țară.

Anul acesta concursul a adunat la start 20.000 de elevi, dintre care au fost selecționați pentru etapa județeană aproximativ 10.000.

Numărul celor care au intrat, anul acesta, în competiția finală a crescut sensibil ; și-au confruntat cunoștințele și talentul literar 360 de elevi.

Privind comparativ cu anul precedent — cînd la etapa republicană au participat 200 de elevi — putem constata că acest concurs are o rezonanță din ce în ce mai mare în viața și preocupările tineretului care, de pe băncile școlii, descifrează tainele lumii literelor.

La etapa județeană, prima probă a solicitat răspunsuri scurte la șase întrebări (de teorie, de critică și de istorie literară) din materia parcursă ; răspunsurile s-au notat pe baza unui punctaj stabilit în funcție de dificultatea fiecărei întrebări, punctajul maxim fiind 10.

Proba a doua — compoziția literară liberă — a urmărit să sondeze posibilitățile creatoare ale elevilor. Temele date au solicitat nu numai talentul literar al elevilor ; ele au impus candidaților valorificarea lecturii literare parcurse, trecută prin capacitatea de simțire și de imaginație a fiecăruia.

Analizînd materialele informative primite de la inspectoratele școlare județene, desprindem cîteva aspecte menite să ne conducă la unele concluzii cu privire la etapa județeană a concursului din acest an.

Așteptările organizatorilor sînt, în general, confirmate de rezultatele bune obținute de majoritatea elevilor promovați pînă la faza finală și chiar de participanții de la etapele anterioare. Se remarcă preocuparea de a înțelege corect și profund fenomenul literar, de a-l încadra într-o viziune mai largă a literaturii.

Pentru elevii care se pregătesc să participe, în anul şcolar viitor, la concursul de literatură, cît şi pentru profesorii care îi pregătesc, publicăm răspunsurile corecte la întrebările primei probe.

De asemenea, dăm publicităţii numele elevilor premiaţi la etapa judeţeană.

Maria Anghelescu

ÎNTREBĂRI ŞI RĂSPUNSURI LA PRIMA PROBĂ A CONCURSULUI DE LITERATURĂ „MIHAI EMINESCU"*

(ediţia 1973 — etapa judeţeană)

ANUL I

1) Care sînt dialectele limbii române ?

Dialectele limbii române sînt : aromân, dacoromân, istroromân şi meglenoromân.

2) Precizaţi titlul primului text redactat în limba română.

Scrisoarea lui Neacşu din Cîmpulung (1521).

3) Cui aparţine ideea : „Cuvintele trebuie să fie ca banii, că banii aceia sînt buni carii îmblă în toate ţările" ?

Ideea aparţine lui Simion Ştefan *(Predoslovie către cetitori — Noul Testament* de la Bălgrad, 1648).

4) Completaţi *Testamentul :* „Urmaşilor mei..." şi precizaţi autorul.

„Urmaşilor mei Văcăreşti !
Las vouă moştenire
Creşterea limbei româneşti
Şi-a patriei cinstire !"

(Ienăchiţă Văcărescu)

5) Daţi trei exemple de metafore.

„Pe-un picior de plai
Pe-o gură de rai"

(Mioriţa)

„De treci codrii de aramă, de departe vezi albind,
Şi-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint."

(M. Eminescu — *Călin*)

(Golea Pompiliu, Liceul de marină, Constanţa)

6) Care sînt cei trei fondatori ai presei româneşti (titlurile ziarelor şi anii apariţiei lor) ?

* Răspunsurile de faţă sînt selecţionate din lucrările elevilor. Pentru întrebările care solicitau un răspuns mai detaliat, s-au menţionat şi numele elevilor.

Ion Heliade Rădulescu, *Curierul românesc* — 1829 ; Gheorghe Asachi, *Albina românească* — 1829 ; Gheorghe Barițiu, *Gazeta de Transilvania* — 1838.

ANUL II

1) Numele membrilor fondatori ai „Junimii".

Numele membrilor fondatori ai societății Junimea : Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Petre Carp, Vasile Pogor și Theodor Rosetti.

2) Citați titlurile a trei poezii publicate de M. Eminescu în *Familia* și precizați anul.

De-aș avea, Din străinătate, Speranța (1866).

3) Cînd și unde a apărut poezia *Epigonii ?*

Poezia *Epigonii* a apărut în 1870 în revista *Convorbiri literare.*

4) În ce lucrări și-a expus Titu Maiorescu părerile sale despre limbă ?

Titu Maiorescu și-a expus părerile despre limbă în : *Despre scrierea limbii române, Limba română în jurnalele din Austria, Neologismele* etc.

5) Enumerați trei titluri de opere în proză aparținînd lui M. Eminescu.

Făt-Frumos din lacrimă, Cezara, La aniversară.

6) Precizați izvorul de inspirație al poeziei *Luceafărul.*

Basmul *Fata în grădina de aur,* cules din Muntenia de călătorul german Richard Kunisch.

ANUL III

1) Precizați titlurile romanelor din ciclul Comăneștenilor.

Viața la țară, Tănase Scatiu, În război, Îndreptări, Anna.

2) Cui aparțin versurile : „La noi sînt codri verzi..."

Versurile aparțin lui Octavian Goga și fac parte din poezia *Noi.*

3) Indicați titlul și autorul operei traduse de George Coșbuc din literatura italiană.

Divina Comedie de Dante Alighieri.

4) Menționați trei reviste literare apărute în primele două decenii ale secolului al XX-lea, care au dat naștere unor curente literare.

Semănătorul (1901), *Viața nouă* (1905), *Viața românească* (1906).

5) Citați trei reprezentanți ai simbolismului românesc.

Ștefan Petică, Dimitrie Anghel, George Bacovia.

6) Cine l-a propus pe Octavian Goga la un premiu academic și pentru ce volum ?

Titu Maiorescu, pentru volumul *Poezii,* publicat în 1905.

ANUL IV

1) Indicați și comentați două figuri de stil din poezia *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii.*

„Metafora *corola de minuni* reprezintă frumusețea deplină a universului, inefabilul care, după opinia lui Blaga, există îndărătul cuvintelor și lucrurilor. Al doilea mijloc artistic folosit de poet este comparația : lumina lunii reprezintă cunoaștere, lumina lunii țese un cadru

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

romantic, întreține misterul" (Rădulescu Victoria, Liceul „Mihai Viteazul", București).

2) Ce elemente clasice conține romanul *Enigma Otiliei?*

„În *Enigma Otiliei*, George Călinescu recurge la tipologii, la crearea unor personaje cu caractere general umane și universal valabile. Scriitorul este tributar realismului clasic balzacian și în ce privește descrierea atmosferei, a interiorului, a felului în care acesta reflectă viața socială și spirituală a personajelor". (Gologan Daniela Miruna, Liceul „Ion Neculce", București).

3) Autorul și titlul textului : „drama războiului... această permanentă verificare sufletească..."

Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război.*

4) Citați două titluri de reviste conduse de G. Călinescu.

Capricorn, Jurnalul literar.

5) Care este deosebirea dintre proza obiectivă și proza subiectivă (exemple).

„În *proza subiectivă* se observă o participare a autorului în cursul desfășurării evenimentelor ; există judecăți de valoare care fac simțită prezența lui *(Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război).* În *proza obiectivă* nu se simte această participare ; se observă tendința de a-l face pe cititor să tragă concluzii asupra faptelor prezentate *(Răscoala).* (Toader Voichița, Liceul „N. Bălcescu", București).

6) Titlul ultimului volum al lui Lucian Blaga, apărut în timpul vieții.

Nebănuitele trepte.

PREMIAȚII ETAPEI JUDEȚENE

ALBA

Anul III. *Premiul II :* Kerestel Maria, Liceul Sebeș ; Anul IV. *Premiul II :* Dragoman Mihai, Liceul „Horia, Cloșca și Crișan", Alba Iulia. Școli profesionale. Anul II. *Premiul II :* Tuhuț Dumitru, Școala profesională Zlatna. *Premiul III.* Anul I : Cetean Ilina, Lazăr Lidia, Quai Monica ; Anul II : Alexa Cristina, Bar Teodorița, Dediu Lucis ; Anul III : Boitor Ștefania, Felea Daniela, Popa Lidia, Savu Ovidiu ; Anul *IV : Căprariu Eliante, Trif Ileana, Voica Liana ; Anul V : Gligor Olivia ;* Școli profesionale. Anul I : Pancu Vetuța.

ARAD

Anul I. *Premiul II :* Maftei Graziella, Liceul de muzică, Arad ; Negoescu Maria, Liceul „Ioan Slavici", Arad. Anul II. *Premiul II :* Betea Lavinia, Liceul pedagogic, Arad ; Schwartz Mihaela, Liceul nr. 3, Arad ; Sobol Vasile, Liceul agricol, Arad. Anul III. *Premiul I :* Dan Călin, Liceul „Ioan Slavici", Arad ; *Premiul II :* Cristea Radu, Liceul Chișineu-Criș. Anul IV. *Premiul II :* Csik Maria, Liceul nr. 3, Arad. Anul V. *Premiul I :* Horvat Ana, Liceul pedagogic, Arad. *Premiul II :* Brad Delia, Liceul pedagogic, Arad. Școli profesionale. Anul II *Premiul I :* Bivaleanu Vasile, Școala profesională textilă, Arad ; Butcaru Valentin, Școala

profesională C.F.R., Arad. *Premiul II:* But Teodor, Şcoala profesională C.F.R. Arad. *Premiul III. Anul I:* Cosma Cornelia; *Anul II:* Bălan Ioana, Covăsală Octavian, Ispravnic Lavinia; Anul III: Binchiciu Viorel, Jorza Viorica; Anul IV: Bunaciu Doina, Miheţ Rodica; Anul V: Varzariu Dorina; Şcoli profesionale. Anul I: Cosma Nicolae; Anul II: Crăciun Ştefan.

ARGEŞ

Anul I. *Premiul II:* Ciobotaru Viorica, Liceul cu limba de predare germană, Piteşti; Constantinescu Liana, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti. Anul II. *Premiul II:* Bobi Doru, Liceul Corbeni; Marinescu Raluca, Liceul cu limba de predare germană, Piteşti; Moisei Corina, Liceul „Dinicu Golescu", Cîmpulung; Pîrvu Radu, Liceul cu limba de predare germană, Piteşti. Anul III. *Premiul II:* Chirtoacă Maria, Liceul nr. 2, Cîmpulung; Gană Mariana, Liceul „Vlaicu Vodă", Curtea de Argeş. Anul IV. *Premiul II:* Ghiţă Maria, Liceul pedagogic, Cîmpulung; Postelnicu Mariana, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti; Renga Mihaela, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti; Şuţu Dorina, Liceul pedagogic, Cîmpulung. Anul V. *Premiul II:* Ghiţă Maria, Liceul pedagogic, Cîmpulung. Şcoli profesionale. Anul I. *Premiul II:* Bejan Ileana, Grupul şcolar U.M.M., Cîmpulung. Anul II. *Premiul II:* Radu Marta, Grupul şcolar petrol, Piteşti; Ghirca I. Radu, Grupul şcolar U.M.M., Cîmpulung. *Premiul III.* Anul I: Cenuşă Adina, Ciobotaru Viorica, Cuţaru Viorela, David Doina, Dinescu Elena, Enescu Irina, Geantă Eleonora, Ghencea Georgeta, Iarca Georgeta, Irimia Marta, Nica Liliana, Predescu Marian, Sain Camelia Carmen, Stănculescu Elena, Tebeică Maria, Urban Gabriela; Anul II: Adamescu Gheorghe, Albu Gherghina, Balaşa Liliana, Cocea Radu, Frăsineanu Mihaela, Georgescu Elena, Ghidarcea Lucia, Marin Alexandrina, Panţuroiu Dan, Pătru Gheorghe, Petrescu Ion, Plăşan Marian, Popa Ion, Popescu Georgeta, Tonu Georgel, Trăistaru Iuliana; Anul III: Arsenescu Anca, Bădulici Sonia, Blăjan Nicolae, Cioabă Mirela, Dragomir Adrian Gabriel, Iordache Lucica, Matei Rodica, Popescu Dorina, Rezeanu Angelica; Anul IV: Apostol Gabriela, Bălan Mihaela, Crînguş Carmen, Croitoru Gabriela, Nicolae Gheorghiţa, Mihai Ligia, Oprea Mihail, Vişan Maria, Voiculescu Maria; Anul V: Ghiţă Maria; Şcoli profesionale. Anul I: Niţu Vasilica; Anul II: Badea Dumitra, Colţan Mihaela, Matei Marin.

BACĂU

Anul III. *Premiul II:* Codău Mariana, Liceul Buhuşi; Melinte Gabriela, Liceul nr. 2, Bacău. Anul IV. *Premiul II:* Mancu Marilena, Liceul nr. 2, Bacău; *Premiul III.* Anul I: Oglan Adina, Purice Simina, Toma Maria; Anul II: Cojocaru Tamara; Anul III: Baltă Elena, Bîrleanu Viorica, Butnaru Denisa, Ciuciu Aurelia, Hanganu Lucica, Moisina Camelia, Olaru Natasa, Predoiu Minodora, Rugină Mariana, Vieru Valentina; Anul IV: Barbu Maria.

BIHOR

Anul I. *Premiul II:* Drimba Corina, Liceul nr. 3, Oradea; Merț Janeta, Liceul Aleșd; Mureșan Sorina, Liceul nr. 4, Oradea; Seichea Monica, Liceul Salonta. Anul II. *Premiul II:* Balaciu Pascu, Liceul „S. Vulcan", Beiuș; Ciorba Liviu, Liceul Salonta; Gui Liana, Liceul nr. 2, Oradea. Anul III. *Premiul II:* Laza Catița, Liceul nr. 2, Beiuș; Mureșan Maria, Liceul nr. 2, Oradea. Anul IV. *Premiul I:* Cosma Marcela, Liceul nr. 4, Oradea. *Premiul II:* Moraru Doina, Liceul nr. 5, Oradea; Silaghi Gheorghe, Liceul Popești; Pintea Adrian, Liceul nr. 2, Oradea. Anul V. *Premiul I:* Laza Ioan, Liceul pedagogic, Oradea. Școli profesionale. Anul I. *Premiul I:* Rad Gheorghe, Școala profesională „Înfrățirea". *Premiul III.* Anul I: Lencar Emilia, Vidican Eugenia; Anul II: Buzoianu Anamaria, Frese Cornelia, Marc Lucia Rodica, Păcală Marilena, Sivan Mihaela; Anul III: Bar Liana, Bocșe Rodica, Burcea Ofelia, Pătroi Floare, Tabacu Aurora; Anul IV: Abramov Adrian, Mureșan Maria.

BISTRIȚA-NĂSĂUD

Anul I: *Premiul II:* Deac Margareta, Liceul „A. Mureșanu", Bistrița; Filimon Adriana, Liceul „A. Mureșanu", Bistrița; Lorințiu Cleopatra, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistrița; Pop Carmen, Liceul Beclean. Anul II. *Premiul II:* Rusu Felicia, Liceul nr. 2, Năsăud. Anul III. *Premiul I:* Bogza Eleonira, Liceul „A. Mureșanu", Bistrița; Onigoaie Rodica, Liceul pedagogic, Năsăud. *Premiul II:* Bichigean Doina, Liceul Prundu Bîrgăului. Anul IV. *Premiul II:* Bizău Zoița, Liceul Beclean; Diugan Flavia, Liceul Beclean. *Premiul III.* Anul I: Gavrilă Smaranda, Mureșan Emilia; Anul II: Lenca Maria, Siriorean Voichița; Anul III: Corci Ioana, Odaie Aurica, Spinu Doina.

BOTOȘANI

Anul I. *Premiul II:* Petrișor Lăcrămioara, Liceul „Mihai Eminescu", Botoșani. Anul II. *Premiul II:* Chiriac Mariana, Liceul de muzică și arte plastice, Botoșani. Anul III. *Premiul I:* Armașu Elena, Liceul nr. 1, Dorohoi. *Premiul II:* Huțanu Veronica, Liceul nr. 1, Dorohoi; Movilău Rodica, Liceul „Mihai Eminescu", Botoșani. Anul IV. *Premiul II:* Hoișie Silviu, Liceul „A. T. Laurian", Botoșani. *Premiul III.* Anul I: Găină Doina; Anul II: Horodincu Iulia; Anul III: Buliga Cornelia, Regenstreif Irina, Rusu George; Anul IV: Apostol Silvia.

BRAȘOV

Anul I. *Premiul I:* Ganea Dana, Liceul pentru prelucrarea automată a datelor, Brașov; Nan Cecilia, Liceul Unirea Brașov. *Premiul II:* Andriesei Mirela, Liceul nr. 1 Brașov; Gavrilescu Elena, Liceul nr. 1 Brașov; Pat Ileana, Liceul nr. 1 Brașov. Anul II. *Premiul I:* Gheorghe Gabriela, Liceul nr. 1 Brașov; Munteanu Delia, Liceul nr. 1 Brașov. *Premiul II:* Calițoiu Carmen, Liceul nr. 1 Brașov; Ghișoi Elena, Liceul

Unirea, Brașov ; Stănescu Adriana, Liceul nr. 4, Brașov. Anul III. *Premiul I :* Bunea Sanda, Liceul nr. 1 Brașov ; Huttman George, Liceul nr. 1 Brașov ; Șerban Sorin, Liceul nr. 1 Brașov. *Premiul II :* Pirău Vasile, Liceul „Radu Negru", Făgăraș ; Pop Aurel, Liceul nr. 1 Brașov ; Zavici Cristina, Liceul nr. 1 Brașov. Anul IV. *Premiul I :* Sasu Carmen, Liceul economic Brașov ; Soviani Octavian, Liceul nr. 1 Brașov. *Premiul II :* Neagu Mihaela, Liceul „Dr. I. Meșotă", Brașov ; Schiller Marianne, Liceul nr. 2, Făgăraș. Școli profesionale. Anul I. *Premiul I :* Spulber Ioraș, Școala „Rulmentul", Brașov. *Premiul II :* Peteu Floarea, Școala „Electroprecizie", Săcele ; Preda Mariana, Școala „Electroprecizie", Săcele. Anul II. *Premiul I.* Olea Elena, Școala „Electroprecizie", Săcele. *Premiul II :* Anton Nicușor, Școala „Electroprecizie", Săcele ; Ciurea Maria, Școala „Electroprecizie", Săcele. *Premiul III.* Anul I : Gavrilă Carmen, Stegaru Adriana ; Anul II : Lupea Dorina, Ignat Valeria, Ioniță Dana ; Anul III : Deji Vifor ; Anul IV : Popescu Adriana, Țeposu Gicu. Școli profesionale. Anul II : Anghel Ștefan, Zudor Iosif.

BRĂILA

Anul I. *Premiul II.* Iconaru Dana, Liceul „Nicolae Bălcescu", Brăila ; Nicolcioiu Anica, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila. *Premiul III.* Anul I : Cican Elena, Nistor Diana Lorelei ; Anul II : Ionescu Mariana, Spulber Dumitrica ; Anul III : Piticaș Marian, Vasiliu Lucia ; Anul IV : Ștefănescu Elena Valentina.

BUCUREȘTI

Anul I. *Premiul I :* Papadima Liviu, Liceul „I. L. Caragiale". *Premiul II :* Babitz Bogdan, Liceul „Dr. Petru Groza" ; Glavce Adriana Ioana, Liceul nr. 33 ; Șubinschi Carmen, Liceul „Nicolae Bălcescu". Anul II. *Premiul I :* Popescu Gh. Beatrice, Liceul nr. 36. *Premiul II :* Gîrbovu Aurel, Liceul industrial de poligrafie ; Lupu N. Rodica, Liceul nr. 36 ; Mihăiță Gabriela, Liceul nr. 36 ; Negoiță Lelia, Liceul nr. 36 ; Negoiță Marilena, Liceul nr. 10 ; Tudose Mihaela, Liceul „I. L. Caragiale". Anul III. *Premiul I :* Bulancea Roxana, Liceul „Nicolae Bălcescu" ; Chelaru Oana, Liceul „I. L. Caragiale" ; Crețan Gabriela, Liceul „Gh. Șincai" ; Doru Doina, Liceul „M. Eminescu" ; Graur Atena, Liceul „I. L. Caragiale". *Premiul II :* Cișmașu Luminița, Liceul nr. 43 ; Cristu Luiza, Liceul „Gh. Șincai" ; Dragnea Gabriela, Liceul nr. 24. Anul IV. *Premiul I :* Gologan Daniela Miruna, Liceul „Ion Neculce". *Premiul II :* Bâsca Gabriela, Liceul „Nicolae Bălcescu" ; Constantinescu Ruxandra, Liceul „Gh. Șincai" ; Culceag Anca, Liceul „Tudor Vladimirescu" ; Iordache Marioara, Liceul „Dimitrie Bolintineanu" ; Moga M. Cătălina Mihaela, Liceul nr. 10 ; Safta Camelia, Liceul „Mihai Viteazul" ; Ștefan M. Rodica, Liceul „Mihai Viteazul" ; Ștefănescu Ioana, Liceul „Dimitrie Cantemir" ; Toader Voichița, Liceul „Nicolae Bălcescu" ; Visdei Anca, Liceul „Gh. Lazăr". Școli profesionale. Anul II. *Premiul II :* Dinu F. Alexandru. *Premiul III.* Anul I : Condeescu Crăița, Culceag Adriana Ioana, Bucuroiu Ion, Ionescu Mihai, Macovei Sanda, Popa Denissa Gabriela ; Anul II : Ceucă Ștefan, Iancu Dan, Malanca Florentina, Tufeanu Marilena ; Anul III : Anghel Florica, Atanasiu Mir-

cea, Burnea Rodica, Ceuță Carmen, Chiselescu Anișoara, Clavac Doina, Cojescu Norocica, Cosma Traian, Costaș Sandina, Crăciunoiu Mihaela, Creiu Viorica, Dumbravă Vladimir, Eremia Luminița, Franga Liviu, Gheorghe Mihaela Luminița, Goanță Dan, Goldbach Gabriela, Ilie Ionica, Manta Daniela, Mănescu Ruxandra, Popa Mihaela, Preda Adriana, Stănciulescu Mugurel; Anul IV: Bîrsan Ruxandra, Ionescu Iolanda, Nisirius Anca, Rădulescu Veronica, Rădulescu Victoria, Rîpă Florin, Rotaru Cristina, Tabacu Horia, Vitvitchi Antonina. Școli profesionale. Anul I: Slabu Cezar; Anul II: Nicolae Dumitru.

BUZĂU

Anul I. *Premiul II:* Comănici Carmen, Liceul „Mihai Eminescu", Buzău; Manole Marian, Liceul „B. P. Hasdeu", Buzău; Popescu Adriana, Liceul economic, Buzău; Radu Vasile, Liceul industrial, Buzău; Anul II. *Premiul II:* Calancea Vineteanca, Liceul economic, Buzău; Dogaru Elena, Liceul „Mihai Eminescu", Buzău. Anul III. *Premiul II:* Bocu Dorin, Liceul Beceni. *Premiul III.* Anul I: Burlacu Iuliana, Chitic Maria, Cîlț Teodora, Cîndea Laura, Elias Gerard, Nedelcu Luminița, Stănescu Sorela, Zota Ion; Anul II: Costache Florentina; Anul III: Apostu Elena, Ghiță Niculina, Lavry Cornelia, Nicolae Viorel, Pană Liliana; Anul IV: Andruh Marius, Drăgan Ilioara, Popa Marioara, Robe Petruța. Școli profesionale. Anul II: Mihalcea Ion.

CARAȘ-SEVERIN

Anul I. *Premiul I:* Barbacioru Maria, Liceul pedagogic, Caransebeș; Nicola Maria, Liceul economic, Reșița. *Premiul II:* Franți Cornel, Liceul industrial, Reșița; Mîndroane Maria, Liceul Oravița; Tripcea Gheorghe, Liceul nr. 1, Caransebeș. Anul II. *Premiul I:* Kolko Mariana, Liceul economic, Reșița; Raca Adriana, Liceul Oțelul Roșu, *Premiul II:* Biro Mioara, Liceul Anina; Fălcuțescu Greta, Liceul Oravița; Laza Adriana, Liceul Oravița. Anul III. *Premiul I:* Lehozcki Maria, Liceul Moldova Nouă; Miuță Mariana, Liceul Oravița. *Premiul II:* Chicin Rodica, Liceul pedagogic, Caransebeș; Ivan Zoe, Liceul Oravița. Anul IV. *Premiul II:* Clești Ariana, Liceul Oțelul Roșu; Steiner Gertrude, Liceul nr. 2, Reșița; Ștefănescu Nicoleta, Liceul nr. 1, Reșița. *Premiul III.* Anul I: Deac Ana, Guia Maria, Hobafcovici Gheorghe, Petric Delia, Petrucean Călina, Potoceanu Emilia; Anul II: Cârdu Daniela, Gheorghiu Tornina, Ghiaur Ana, Kadar Erica, Livovschi Gabriela, Perva Camelia, Secheșan Gheorghe, Suclea Elvira; Anul III: Bălănescu Dana, Bălănescu Manuela, Lighezan Veronica, Petruțiu Cărmănuș, Vunetu Maria; Anul IV: Aionesei Maria, Arghiriu Manuela, Bălteanu Domnica, Barany Elisabeta, Dimcea Sorina, Matcovschi Daniela, Nagy Amalia, Nagy Olga.

CLUJ

Anul I. *Premiul I:* Ciacoi Delia, Liceul „Ady-Șincai", Cluj; Suciu Elena, Liceul „Mihai Viteazul" Turda. *Premiul II:* Andrei Cornelia,

Liceul „Mihai Viteazul", Turda; Mare Cornelia, Liceul „Ady-Şincai", Cluj. Anul II. *Premiul II:* Bogdan Alina, Liceul nr. 15, Cluj. Anul III. *Premiul I:* Dărăbanţiu Mircea, Liceul „G. Bariţiu", Cluj; Vasc Mariana, Liceul „Mihai Eminescu", Cluj. *Premiul II:* Maghiar Adina, Liceul „G. Bariţiu", Cluj; Pavel E. Marioara, Liceul nr. 2, Dej. Anul IV. *Premiul II:* Pleşa Daniela, Liceul „Mihai Viteazul", Turda; Sîrghea Dorin, Liceul de arte plastice, Cluj; Zăgreanu Liana, Liceul „G. Bariţiu", Cluj. Şcoli profesionale. Anul II. *Premiul II:* Şuiu Vasile, Grupul şcolar M.I.U. Cluj. *Premiul III.* Anul I: Dumitrache Liliana, Moldovan Lucia, Nicolescu Mona, Popa Georgeta; Anul II: Budu Dorina, Bwrian Gabriela, Mateescu Smaranda, Moisii Adina, Popa Steluţa, Tropa Marius, Veris Adina; Anul III: Costin Ofelia, Dolog Georgeta, Horoba Gabriela, Tătar Sanda; Anul IV: Bundoi Gabriela, Pop Mihaela. Şcoli profesionale. Anul I: Pupeza Vasile, Sechelea Gavril; Anul II: Nicoară Paul, Nistor Vasile.

CONSTANŢA

Anul I. *Premiul I:* Tănase Doru, Liceul nr. 5, Constanţa. *Premiul II:* Dediu Viorela, Liceul nr. 5, Constanţa. Anul II. *Premiul II:* Drumea Marcelica, Liceul nr. 2, Medgidia; Varga Eugenia, Liceul nr. 4, Constanţa. Anul III: *Premiul I:* Cîrstocea Dumitru, Liceul energetic, Constanţa. *Premiul II:* Mihalcea George, Liceul nr. 1, Constanţa; Vişan Florentin, Liceul nr. 1, Constanţa. *Premiul III.* Anul I: Bechir Aida, Goba Pompiliu, Pazara Steliana. Anul II: Matei Cristiana, Socol Anica, Voicu Voina; Anul III: Cotescu Dorina, Dobrescu Elena-Carmencita; Drăguţ Marian; Anul IV: Antonescu Delia.

COVASNA

Anul I. *Premiul II:* Tohăneanu Elena, Liceul Întorsura Buzăului. Anul IV. *Premiul II:* Dermişek Miroslava, Liceul nr. 1, Sf. Gheorghe; Stancu Silvia, Liceul nr. 1, Sf. Gheorghe. *Premiul III.* Anul II: Timar Anca; Anul III: Dötti Teodora, Fancsali Rozalia, Onisca Sanda; Anul IV: Bakai Gyöngver, Buzea Ştefan, Neagoe Doina, Perpits Marcus.

DÎMBOVIŢA

Anul I. *Premiul I:* Mareş Doru, Liceul Pucioasa. *Premiul II:* Chiriţă Sînziana, Liceul Găeşti; Constantinescu Alina, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte; Dinescu Gertruda, Liceul „I. H. Rădulescu". Anul II. *Premiul II:* Bogdan Camelia, Liceul Pucioasa. Anul III. *Premiul II:* Durac Mihaela, Liceul „I. H. Rădulescu", Tîrgovişte; Stancu Mihaela, Liceul Pucioasa. Anul IV. *Premiul II:* Săndulescu Alexandru, Liceul „I. H. Rădulescu", Tîrgovişte. *Premiul III.* Anul I: Dinu Gheorghiţa; Anul II: Doleţi Daniela; Anul III: Niculescu Alexandrina, Oprescu Cintia, Sora Mihaela, Vissarion Sorina; Anul IV: Ioniţă T. Fiore.

DOLJ

Anul I. *Premiul I:* Vasilescu Mihaela, Liceul nr. 3 Craiova. *Premiul II:* Boangiu Daniela, Liceul nr. 3, Craiova; Căciulescu Aloisia, Liceul nr. 3, Craiova; Hopîrţeanu Vasile, Liceul nr. 3, Craiova; Popescu Maria, Liceul nr. 3, Craiova; Stancu Liliana, Liceul nr. 3, Craiova. Anul II. *Premiul I:* Digă Anca, Liceul nr. 3, Craiova. *Premiul II:* Iordăchiţă Mioara Mihaela, Liceul nr. 3, Craiova. Anul III. *Premiul II:* Ionescu Mihaela, Liceul nr. 3, Craiova. Anul IV. *Premiul II:* Barbu Constantin, Liceul „Fraţii Buzeşti", Craiova; Calotă Firmilian, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova; Ivan Doina, Liceul pedagogic, Craiova; Mateescu Rodica, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova; Visăroiu Felicia, Liceul „Nicolae Bălcescu", Craiova. Şcoli profesionale. Anul I. *Premiul I:* Arato Mariana, Grupul şcolar chimie, Craiova; Popa Floarea, Grupul şcolar comercial, Craiova; Radu Polixenia, Grupul şcolar comercial, Craiova. *Premiul II:* Pîrvu M. Mariana, Grupul şcolar comercial, Craiova; Turcu Florica, Grupul comercial, Craiova. Anul II. *Premiul I:* Raşcu Mela, Grupul şcolar comercial, Craiova. *Premiul II:* Sinescu Daniel, Grupul şcolar C.F.R., Craiova. *Premiul III.* Anul I: Bîrlan Tatiana, Bizu Cecilia, Catan Eugenia Georgeta, Ciobanu Rodica, Cristea Mihaela, Gavrilă Rodica, Gligor Delia Maria, Istocescu Manuela, Jivcu Ileana, Mitrică Gabriela, Nicola Rodica, Popa Reta, Popescu Rodica, Scovei Aurelia, Ştefănescu Isabela, Voiculescu Carmen; Anul II: Bărbuţ Doina, Ceauşescu Cristian, Cergă Olivia, Ciocan Gina, Dalimon Camelia, Făget Emilia, Floarea Ana, Fulga Rodica, Popa Adriana Emilia, Trifu Elena; Anul III: Cărămidă Daniel, Ciobanu Ion, Cojocaru Mihai, Cosma Dragoş, Florescu Melania, Militaru Emilia, Neguţ Virgil, Onţeluş Alexandra, Piru Doina; Anul IV: Dincă Marinela, Dinculescu Liana, Ghiţă Ion, Ghiţă Anişoara, Gorgos Cristina, Ivan Florentina, Mihai Nineta, Miu Ilinca. Şcoli profesionale. Anul I: Andronie Vasile, Crăciun Stelian, Vîslan Marin; Anul II: Budoiu Iulian, Constantinescu Gheorghe, Ionescu Marcel.

GALAŢI

Anul I. *Premiul II:* Grümberg Hermina, Liceul sanitar, Galaţi. Anul II. *Premiul I:* Manolescu Maria, Liceul de muzică, Galaţi. *Premiul II:* Constantin Gina, Liceul nr. 1, Tecuci. *Premiul III.* Anul I: Daroga Alexandra, David Carmen, Diaconu Mariţica, Dolea Mihaela, Iliuţă Mariana; Anul II: Răduca Mihai; Anul III: Aramă Maria, Toma Lucia; Anul IV: Lupea Ioana, Medeleanu Gabriela, Stan Emil.

GORJ

Anul I. *Premiul I:* Diaconescu Olivia, Liceul „Tudor Vladimirescu", Tg. Jiu. *Premiul III.* Anul II: Chiriţescu Irinel, Pătroescu Veronica, Sichitiu Georgeta: Anul III: Bogza Gabriela, Mîtcă Elena, Popescu Adriana, Popescu Aurelia, Popescu Aurică; Anul IV: Dumitru Maria.

HARGHITA

Anul I. *Premiul II.* Bărbat Liviu, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc, Şcoli profesionale. Anul I. *Premiul II.* Andronache Ionel, Şcoala profesională construcţii, Gheorgheni. *Premiul III.* Anul IV: Bakk Sandor.

HUNEDOARA

Anul I. *Premiul I:* Golcea Delia, Liceul „Avram Iancu", Brad; Jurcă Alina, Liceul „Decebal", Deva; Lebedeu Emilia, Liceul nr. 1, Hunedoara. *Premiul II:* Stanca Amelia, Liceul de muzică, Deva; Ştefan Dana, Liceul Petroşani. Anul II. *Premiul I:* Ardelean Lucia, Liceul pedagogic, Deva. *Premiul II:* Petric Lucian, Liceul „Aurel Vlaicu", Orăştie; Purice Daniela, Liceul Vulcan. Anul III: *Premiul II:* Dragolea Mihai, Liceul Petroşani. Anii IV—V. *Premiul II:* Bădău Irina, Liceul Petrila; Manoliu Mirela, Liceul pedagogic, Deva; Viaşu Dan, Liceul pedagogic, Deva. Şcoli profesionale. Anul I. *Premiul II:* Astner Ana, Grupul şcolar metalurgic, Hunedoara. Anul II. *Premiul I:* Simina Gheorghe, Şcoala profesională „Victoria", Călan. *Premiul III.* Anul I. Dineş Ariana, Hîrza Cosma, Lascoiu Elisabeta, Pascal Jenica; Anul III: Baltă Ligia Anca, Ciucă Adriana, Cişmăleanu Aurelia, Geber Elisabeta, Mârza Victoria, Nesţianu Mariana, Zănescu Smaranda; Anii IV—V: Blehuiu Viorica, Burza Mihaela, Hera Ana Maria, Iacov Elena, Marinescu Constantin, Mustaţă Rodica.

IALOMIŢA

Anul II. *Premiul II:* Marin Anda, Liceul Slobozia; Meleacă Viorica, Liceul nr. 1, Călăraşi. *Premiul III.* Anul I: Ravac Doina, Voinea Constanţa; Anul II: Cîmpeanu Laurian, Vlad Elaria; Anul III: Ioniţă Dumitru.

IAŞI

Anul I. *Premiul I:* Merişcă Dan, Liceul nr. 3, Iaşi. *Premiul II:* Popescu Miruna, Liceul de muzică, Iaşi; Unţanu Cristina, Liceul de informatică, Iaşi. Anul II. *Premiul II:* Olaru Rodica, Liceul nr. 2, Iaşi; Rotaru Oltea, Liceul Paşcani. Anul III. *Premiul II:* Gherghel Valeriu, Liceul nr. 6 Iaşi. Anul IV. *Premiul II:* Ciochină Dan, Liceul nr. 8, Iaşi; Dogaru Maria, Liceul de muzică, Iaşi. *Premiul III.* Anul I: Damian Liviu, Norocea Georgeta, Tăbuleac Mihai; Anul II: Băloiu Mihaela, Bodor Georgeta, Tănase Silviu; Anul III: Bursacovschi A.; Anul IV: Alexa Maria, Postolache Doina, Simion Relu, Şcoli profesionale. Anul I: Bendescu Elena, Drugan Petru; Anul II: Bozan Mircea, Cristea Mihai, Filip Constantin.

ILFOV

Anul IV. *Premiul II:* Paraschiv Dorina, Liceul Urziceni. *Premiul III.* Anul I: Cotfas Cristina, Ivan Gheorghe, Popa Doina, Roşioară Adriana, Şerban I. Ion; Anul II: Avram Doina, Burcă Daniela, Crăciun

Ioana, Dulman Maria, Nunu Mihaela, Popa Eduard ; Anul III : Blegu Lăcrămioara, Gaţea Georgeta, Şerban Tania ; Anul IV : Maftei Mihaela, Manea Maria, Nan Vasilica, Vasile Nicoleta ; Anul V : Popescu Simona Nina, Stămimiur Maria.

MARAMUREŞ

Anul I. *Premiul I :* Man Marta, Liceul pedagogic, Baia Mare ; Ulici Dorina, Liceul nr. 3, Baia Mare. *Premiul II :* Adamek Diana, Liceul nr. 3, Baia Mare ; Lodin Ana, Liceul economic, Baia Mare. Anul II. *Premiul I :* Dărăbuş Veronica, Liceul nr. 3, Baia Mare. *Premiul II :* Horvath Margareta, Liceul pedagogic, Baia Mare ; Ilieş Emilia, Liceul pedagogic, Baia Mare. Anul III. *Premiul I :* Dan Monica, Liceul „Dragoş-Vodă", Sighetul Marmaţiei ; Fetie Mihai, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare ; Pop Maria, Liceul nr. 3, Baia Mare. *Premiul II :* Vaum Ecaterina, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare. Anul IV. *Premiul I :* Tiberian Sanja, „Gh. Şincai", Baia Mare. *Premiul II :* Iugu Nicolae, Liceul Borşa. Anul V. *Premiul I :* Filip Viorica, Liceul pedagogic, Sighetul Marmaţiei ; Şcoli profesionale. Anul I. *Premiul I :* Belbe Gheorghe, Grupul şcolar minier, Baia Mare. *Premiul III.* Anul I : Augustin Traian ; Anul II : Petruş Georgeta ; Anul III : Ciurte Ionel Adrian ; Anul IV : Groşan Ioan ; Anul V : Cazan Maria.

MEHEDINŢI

Anul I. *Premiul II :* Rotaru Ofelia, Liceul de arte plastice, Turnu Severin. Anul II. *Premiul II :* Bogdan Viorica, Liceul „Traian", Turnu Severin ; Chilea Liliana, Liceul „Traian", Turnu Severin ; Peptan Marinela, Liceul „Traian", Turnu Severin ; Sfetcu Luminiţa, Liceul Strehaia. Anul III. *Premiul II :* Mihalache Olga, Liceul Strehaia ; Omir Carmen, Liceul „Traian", Turnu Severin ; Spineanu Doina, Liceul nr. 3, Turnu Severin. *Premiul III.* Anul I : Cobneac Alexandru, Roşca Mihaela ; Anul III : Crîngoiu Rodica, Modanu Elena, Roşu Valeria, Văcaru Carmen, Viişoreanu Nicolae.

MUREŞ

Anul I. *Premiul II :* Crăciun Natalia, Liceul nr. 1, Luduş. Anul III. *Premiul II :* Ernst Corina, Liceul nr. 1, Sighişoara. Anul IV. *Premiul II :* Epure Marcela, Liceul nr. 1, Reghin. *Premiul III.* Anul I : Balog Virginia, Borteş Gabriela, Florea Voichiţa ; Anul II : Chira Ligia, Petrulescu Doina, Suceaghi Alexandrina. Şcoli profesionale. Anul I : Jeler Laurian, Weber Eugen ; Anul II : Cridon Maria, Ioniţă Clara, Kîmpean Felicia.

NEAMŢ

Anul I. *Premiul II :* Mancaş Marta, Liceul „Petru Rareş", Piatra Neamţ. Anul II. *Premiul II :* Bararu Liana, Liceul „Petru Rareş", Piatra Neamţ. Anul IV. *Premiul II :* Munteanu Vasile, Liceul „Petru Rareş", Piatra Neamţ, Popescu Gheorghe, Liceul Roznov. Şcoli

profesionale. Anul I. *Premiul I:* Alexandriuc Eugenia, Grupul şcolar chimie, Piatra Neamţ. Anul II. *Premiul II:* Lipan Ioan, Şcoala profesională auto, Piatra Neamţ. *Premiul III.* Anul I: Sufletu Maria; Anul II: Tănase Lidia; Anul IV: Dabija Alexandru, David Elena, Zaiţ Niculina.

OLT

Anul I. *Premiul II:* Rosman Lavinia, Liceul „R. Greceanu", Slatina. Anul II. *Premiul II:* Chitez Nely, Liceul „Ion Minulescu", Slatina. Anul III. *Premiul II:* Cruceru Gica, Liceul pedagogic Slatina; Ruţă Angela, Liceul nr. 1, Caracal. Anul IV. *Premiul I:* Omet Elena, Liceul nr. 2, Caracal. *Premiul II:* State Ionela, Liceul Văleni. *Premiul III.* Anul I: Bustuchină Mihaela, Duca Maria, Popa Anca; Anul II: Dinu Ion; Anul III: Dindirică Doina, Ştefan Mariana, Tobescu Doina; Anul IV: Buciu Marian, Iliescu I. Mariana, Truţă Elena.

PRAHOVA

Anul I. *Premiul I:* Vădan Luminiţa. *Premiul II:* Nuţu Liliana; Pătraşcu Iolanda. Anul II. *Premiul I:* Năstase Rozaura; Şerban Melania. Anul III. *Premiul I:* Mitroi Georgeta Sanda. *Premiul II:* Ceafcă Doina; Dumitru Nicolae. Anul IV. *Premiul I:* Tuchilă Costin. *Premiul II:* Roşu Irina. Anul V. *Premiul II:* Ştefan Elena. *Premiul III.* Anul I: Marinescu Raluca, Rogozea Elena, Tudose Alexandrina; Anul II: Andreescu Carmen, Braşoveanu Constanţa, Rădulescu Aurelia; Anul III: Ionescu Margareta, Mircescu Simona, Udreanu Ioana; Anul IV: Anton Eugenia, Culcer Casandra, Totescu Anca; Anul V: Pătraşcu Georgeta.

SATU MARE

Anul I. *Premiul I:* Govor Marioara, Liceul nr. 3, Satu Mare. Anul II. *Premiul II:* Bodonea Maria, Liceul nr. 3, Satu Mare; Racoşi Doina, Liceul de muzică, Satu Mare. Anul III. *Premiul I:* Todea Rafila, Liceul Carei. *Premiul II:* Ardelean Silvia, Liceul nr. 3, Satu Mare; Bud Ana, Liceul nr. 1, Satu Mare; Cioica Delia, Liceul nr. 2, Satu Mare; Cosma Draga, Liceul nr. 2, Satu Mare; Mihalca Doina, Liceul nr. 1, Satu Mare. Anul IV. *Premiul II:* Silaghi Armina, Liceul pedagogic, Carei. Şcoli profesionale. Anul I. *Premiul II:* Bărbos Damian, Şcoala profesională C.F. *Premiul III.* Anul I: Ciglemanu Rodica, Georgescu Teodora; Anul II: Bălaj Iuliana, Condor Stela, Grigoraş Rodica, Miulan Silvia, Petran Catrina, Tunde Berbely; Anul III: Brîndușan Dorina, Codreanu Zorica, Dragomir Maria, Jakob Ştefan, Moldovan Cristina, Oşan Doiba, Peţa Adela, Pop Natașa.

SĂLAJ

Anul I. *Premiul II:* Şerbănescu Carmen, Liceul Zalău. Anul II. *Premiul II:* Benea Maria, Liceul agricol Şimleul Silvaniei; Mîndraş Doina, Liceul Zalău. Anul III. *Premiul I:* Pop Leonora, Liceul

Zalău. *Premiul II:* Petruca Maria, Liceul pedagogic, Zalău; Velea Traian, Liceul „S. Bărnuțiu", Șimleu. Anul IV. *Premiul II:* Marchiș Viorica, Liceul Jibou; Pop Florica, Liceul Jibou. *Premiul III.* Anul I: Postaru Elena; Anul II: Duca Maria; Anul III: Costin Voica, Muste Maria.

SIBIU

Anul III. *Premiul I:* Frum Anca, Liceul „Gheorghe Lazăr", Sibiu; Stănilă Maria, Liceul „A. Sever", Mediaș. *Premiul II:* Albu Manuela, Liceul „O. Goga", Sibiu; Botez Maria, Liceul Ocna Sibiu; Miclăuși Maria, Liceul „O. Goga", Sibiu; Munteanu Liviu, Liceul Agnita; Pintea Camelia, Liceul Agnita. Anul IV. *Premiul I:* Cobzaru Florentina, Liceul „Gheorghe Lazăr", Sibiu. *Premiul II:* Asăndulescu Gheorghe, Liceul Agnita. *Premiul III.* Anul I: Albu Cornelia, Chiriac Jeny, Munteanu Carmen; Anul II: David Pompiliu, Doboș Mihaela; Anul III: Cișmaș Liviu, Crețulescu Rodica, Criștiu Corina, Dumitrescu Gabriela, Ileni Andrei, Munteanu Doina, Oszacoics Miloslava, Popa Cornelia, Rațiu Rodica, Stoia Dana, Stoica Mioara. Școli profesionale. Anul I: Nunu Ruxandra.

SUCEAVA

Anul I. *Premiul I:* Aromânesei Radu, Liceul militar, Cîmpulung. *Premiul II:* Arsintescu Ioan, Liceul Boroaia. Anul III. *Premiul I:* Rusu Victor, Liceul Ștefan cel Mare, Suceava. *Premiul III.* Anul II: Drăguşanu Valeria; Anul III: Crăciunescu Adriana, Florea Violeta; Anul IV: Ștefoi Elena.

TELEORMAN

Anul I. *Premiul II:* Crăcea Natalia, Liceul nr. 2, Roșiorii de Vede; Greșeanu Cristian, Liceul nr. 1, Roșiorii de Vede. Anul II. *Premiul II:* Dorcescu Mihail, Liceul „Unirea", Tr. Măgurele; Stoian Viorela, Liceul „Unirea", Tr. Măgurele. Anul III. *Premiul II:* Constantin Viorel, Liceul „Unirea", Tr. Măgurele; Poșircă Gina, Liceul nr. 2, Alexandria. Anul IV. *Premiul I:* Dobrescu Iulian, Liceul nr. 1, Alexandria, *Premiul II:* Stavarache Marin, Liceul „Unirea", Tr. Măgurele; Truțiu Camelia, Liceul nr. 2, Alexandria.

TIMIȘ

Anul I. *Premiul II:* Chiper Adriana, Liceul „C. D. Loga", Timișoara; Stoca Simona, Liceul nr. 1, Timișoara. Anul II. *Premiul II:* Bugariu Mihaela, Liceul „C. D. Loga", Timișoara; Man Daniela, Liceul „C. D. Loga", Timișoara; Munteanu Gabriela, Liceul „C. D. Loga", Timișoara; Păcuraru Carmen, Liceul „C. D. Loga", Timișoara. Anul III. *Premiul II:* Pitea Mihaela, Liceul „C. D. Loga", Timișoara; Seiman Dorina, Liceul pedagogic, Timișoara; Vintilă Violeta, Liceul nr. 1, Timișoara. Anul IV. *Premiul II:* Kiss Brînduşa, Liceul „C. D. Loga", Timișoara; Neagu Livia, Liceul „C. D. Loga", Timișoara; Șandru Marinela, Liceul

nr. 6, Timişoara. Şcoli profesionale. Anul II. *Premiul I:* Nicola Vasile, Şcoala profesională Electromotor, Timişoara. *Premiul II:* Damian Ilie, Şcoala profesională U.M.T., Timişoara. *Premiul III.* Anul I: Diaconescu Diana, Farcaş M., Levin Andreea, Micota Gheorghe; Anul II: Călinescu Florin, Garcea Rodrig, Maxim Valentin, Tomici Nicolae, Trîmbiţaş Georgeta; Anul III: Bugaiu I., Dumbravă Rodica, Magheţ Petru, Rus Daniela, Turculeanu Emilia, Varga Rodica; Anul IV: Oprean Cornelia. Şcoli profesionale. Anul I: Lupoştean Vasile, Mezei Viorica.

TULCEA

Anul II. *Premiul I:* Bidoaie Liliana, Liceul „Spiru Haret", Tulcea; Ion Dumitriţa, Liceul nr. 2, Tulcea; Ioneanu Mioara, Liceul nr. 2, Tulcea. Anul III. *Premiul II:* Neacşu Angela, Liceul Măcin. *Premiul III.* Anul I: Dorobanţu Liviu; Anul II: Boţocan Ligia, Canareica Dorina, Pop Mihaela; Anul III: Ion Didia, Lupaşcu Viorica.

VASLUI

Anul I. *Premiul I:* Ciobotaru M. Anca, Liceul nr. 1, Vaslui. *Premiul II:* Corniţă Angela, Liceul pedagogic Bîrlad; Dumbravă Maria, Liceul nr. 3, Bîrlad. Anul II. *Premiul II:* Matei Georgeta, Liceul Negreşti. Anul III. *Premiul I:* Leuştean Elena, Liceul Negreşti. *Premiul II:* Ionescu Irina, Liceul nr. 2, Bîrlad. Anul IV. *Premiul II:* Chelaru Dan, Liceul nr. 1, Bîrlad; Haba Marieta, Liceul nr. 3, Bîrlad. *Premiul III.* Anul I: Marcu Mariana, Nastac Maria, Savin Doina; Anul II: Cazacu Cornelia, Năstase Aurica, Pricop Viorel; Anul III: Dimitriu Doru, Dobre Mihai, Ionescu Gabriela; Anul IV: Mocanu Elena. Şcoli profesionale. Anul I: Ceacîru Velu; Anul II: Petre Valentina.

VÎLCEA

Anul I. *Premiul I:* Greere Vasile, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea. *Premiul II:* Dobriţoiu Elisabeta, Liceul pedagogic, Rm. Vîlcea; Enache Georgeta, Liceul Drăgăşani. Anul II. *Premiul II:* Călin Filica, Liceul Drăgăşani; Constantinescu Minodora, Liceul „Nicolae Bălcescu", Rm. Vîlcea. Anul III. *Premiul II:* Brutaru Elena, Liceul Horezu; Păunescu Aleodor, Liceul de construcţii, Băbeni. *Premiul III.* Anul I: Istrate Adrian, Mehedinţu Adela; Anul II: Bogdan Nicolae, Nicola Angelica, Pîrvulescu Emil; Anul III: Cucu Elena, Martinescu Dorina, Păun Marin.

VRANCEA

Anul I. *Premiul II:* Radu C. Mioara, Liceul pedagogic, Focșani. Anul II. *Premiul II:* Cristian Valeriu, Liceul „Unirea", Focșani; Sandu Mihaela, Liceul Mărășești. Anul III. *Premiul II:* Zehan Mioara, Liceul „Unirea", Focșani. *Premiul III.* Anul I: Boghin Mariana, Roman Carmen; Anul III: Dumitrache Mariana, Micu Minuța. Școli profesionale. Anul I: Apopei Mihai.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Culegerea LIMBĂ ȘI LITERATURĂ PENTRU ELEVI este editată de Societatea de științe filologice, Bd. Republicii, nr. 55, sector III, București.

Tiparul executat la Intrep. Polig. „13 Dec. 1918". București

* * *

Limbă și Literatură

pentru elevi

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
BUCUREȘTI—1973

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

LIMBĂ ȘI LITERATURĂ
pentru elevi

* * *

BUCUREȘTI, 1973

Culegerea LIMBĂ ŞI LITERATURĂ PENTRU ELEVI apare sub îngrijirea unui colectiv format din: GHEORGHE ANTONESCU, CONSTANŢA BĂRBOI, G. BELDESCU, AL. BISTRIŢIANU (redactor responsabil), STELA COADĂ (elevă), MIRCEA FRÎNCULESCU (redactor), EMIL GIURGIUCA, ION HANGIU, DOINA DORU (elevă), VLADIMIR DOGARU, FLORIN IARU (elev), AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, NICOLAE I. NICOLAE, TUDOR OPRIŞ, STERIE RĂDOI, LIVIU PAPADIMA (elev), NICOLAE PĂUNESCU, MIHAELA ROŞU, ADRIANA RUŢĂ (elevă), NICOLAE SAFTU, GHEORGHE ŞOVU, AURORA TOCACIU (elevă), G. G. URSU.

Coperta: DANA LĂZANU

Ilustraţii: STELA COADĂ
DANIELA CODARCEA

Sumar

AURELIAN SACERDOȚEANU — *Gheorghe Lazăr* 5

*

ILEANA LITTERA — Vasile Alecsandri, Pasteluri de iarnă *(Iarna, Gerul, Viscolul)* 12
AL. TUDORICĂ — Alexandru Macedonski, *Rondelul pagodei* 15
ION VASILE ȘERBAN — Octavian Goga, *Rugăciune* 19
GRAZIELLA ȘTEFAN — Mihail Sadoveanu, *Un om năcăjit* 25

*

VALERIA GUȚU-ROMALO — *Exprimarea corectă* 28
G. BELDESCU — *Probleme și exerciții de limbă și de literatură* 30
VLADIMIR DOGARU — *Creangă și fondul arhaic al limbii române* (II) . . 34
NICOLAE SAFTU — *Folosirea fișelor în redactarea unei compuneri* . . . 38

*

STERIE RĂDOI — *Educația estetică a elevilor prin literatură* 41
TUDOR OPRIȘ — *Antene spre viață* 44
Scriitori care au debutat în reviste școlare 46
GHEORGHE ȘOVU — *Reviste școlare* 48

Șantier de creație

RALUCA-MIRUNA MACOVEI — *Poveste* 50
AURELIAN HAHUI — *Ore de veghe* 51
ELENA LEUȘTEAN — *Pastel* 52
LAURENȚIU DRĂGUȘIN — *Am adunat* 53
ANA FENOGHEN — *Ceas de sărbătoare* 54
IULICĂ TALIANU — *Această cîmpie* 55
ADRIANA RUȚĂ — *Păstorii timpului* 56

Concursul de literatură „Mihai Eminescu", ediția 1973

MARIA ANGHELESCU — *Etapa finală* 57
G. G. URSU — *Pe marginea unor lucrări premiate* 59
Proba de compunere — fragmente 61
Răspunsurile la întrebările primei probe 64
Sesiunea de comunicări științifice 67
Premianții concursului
— Literatura română 69
— Literatura maghiară 72
— Literatura germană 74

În atenția elevilor care se pregătesc pentru Concursul de literatură „Mihai Eminescu", ediția 1974 75
— Bibliografie selectivă despre viața și opera lui Mihai Eminescu . 79

Gheorghe Lazăr

AURELIAN SACERDOȚEANU

Fiu al unui țăran din satul Avrig, aflat în posesia baronului iluminist Samuel Bruckenthal, Gheorghe Lazăr (născut la 5 iunie, 1779) izbutește să învețe carte, să facă studii superioare, ajungînd dascăl de limbă și cultură românească.

Despre el și despre locul lui în istoria poporului român nu aflu cuvinte mai potrivite decît să împrumut cele spuse de un alt apostol al neamului, care zice : „Opera lui Lazăr nu e un profesorat, ci un apostolat, cu toată căldura, măreția, avîntul generos, lipsa de plan și de disciplină care se găsesc întrunite fatal într-o asemenea misiune [...]. Nu mai e un dascăl, ci un „învățător" ; cu el nu vine o inteligență, un capitol de cunoștințe, o metodă, ci însuși sufletul Școlii ardelene de înălțare a sufletului național prin admiterea originii glorioase. El nu aparține unui curent, deși pornește din el ; ca toate personalitățile excepționale e o întrupare omenească superioară a necesității bune a lucrurilor. El se naște la Avrig, învață pretutindeni, predică în București și moare în satul lui, dar nu se sălășluiește în nici unul din aceste locuri, ci locuiește permanent în idealul acestui neam" [1].

Gheorghe Lazăr vine în Țara Românească ca un fugar. Nu mai avea zile bune cu episcopul Vasile Moga de la Sibiu, căruia îi fusese contracandidat la alegerea în episcopat ; îi erau ostili și ceilalți slujbași episcopești, care se temeau de hărnicia și de prioritățile morale și spirituale pe care le avea acest fost candidat la episcopat. Și unii și alții se înspăimîntau însă de consecințele ce puteau veni din partea stăpînirii, datorită manifestărilor fățiș și îndărătnic românești, ca și de aderarea lui la ideile înnoitoare ale vremii. Pe deasupra, mai era și admirator al lui Napoleon, marele adversar al monarhiei habsburgice. De aici mai ales puteau izvorî neplăceri politice pentru toți domnii în sutană de la Sibiu.

Din asemenea mediu, Lazăr trebuia să evadeze. Și-a luat astfel toiagul pribegiei, primind să fie preceptor și învățător al copiilor Bărcănească (1816), „în condiții pe care nu le știm dar nu le putem bănui

[1] N. Iorga, *Partea românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească. Influențe și conflicte*, Vălenii de Munte, 1911, p. 4—5.

prea onorabile", zice Iorga [2]. În această muncă l-au cunoscut marii boieri, mitropolitul ţării Nectarie (16 decembrie 1812—1 mai 1819), urmaşul său Dionisie Lupu (1 mai 1818—ianuarie 1823) şi însuşi domnul Ion Gheorghe Caragea (august 1812—septembrie 1818), care tocmai se gîndeau la un învăţămînt românesc în concurenţă cu Academia grecească din Bucureşti.

*

A fost o simplă întîmplare că Gheorghe Lazăr a trecut munţii în Ţara Românească, una din acele fericite întîmplări care au croit drum nou istoriei noastre, dînd importanţa cuvenită şi limbii naţionale.

Ceea ce săvîrşise Gheorghe Lazăr, în scurta şi neliniştita lui trecere prin Bucureşti, a fost apreciat pozitiv şi laudativ de toţi contemporanii săi, din cele trei ţări româneşti. Iar foştii săi elevi n-au încetat niciodată să-i preamărească faptele, gîndirea şi iubirea patriotică.

Astfel, dr. Vasile Popp, cel dintîi căutător al vechilor noastre tipărituri şi organizatorul cunoaşterii lor bibliografice, încă în anul 1827 scria următoarele : „A simţit lipsa aceştii limbi (limba latină — n.n.) acel departe privitor ochi Dionisie mitropolitul Valahii. Pentru aceia îndată după primirea înaltei păstorii, numaidecît au rînduit profesor pentru această limbă pe învăţatul acela şi mult rîvnitoriul culturii naţionalicești Gheorghie Lazăr transilvăneanul" [3].

Încă şi mai categoric se exprimă Ion Heliade Rădulescu în istorica prefaţă a celebrei sale *Gramatici româneşti*. Arătînd importanţa unei astfel de cărţi pentru învăţămîntul românesc prin şcoli, fostul elev de la Sf. Sava scrie : „...pentru aceasta Bucureştii se pot făli, pentru că încă de la anul 1816 s-a deschis aci Şcoală românească în care să se înveţe gramatica şi ştiinţele în limba românească, unde cel dintîi profesor care a aruncat într-însa cele dintîi seminţi spre luminarea românilor, a stătut fericitul arhidiaconul şi doctorul în teologie şi legi Gheorghie Lazăr, a căruia pomenire trebuie să fie de mult preţ la toţi românii. El aci a început a croi Muzelor haine româneşti şi a învăţa matematica şi filosofia în limba patrii la anul de sus numit pînă la 1822" [4].

Şi Iancu Nicola, în cărticica sa de bună selecţie dar pretenţios intitulată *Manual de patriotism*, scria la Iaşi, în 1829, între altele militînd şi „pentru facerea şcoalelor", că află „model de patriotism" în acţiunea mitropolitului Dionisie care „îmbrăţoşind pe mult învăţatul răposat D. Gheorghie Lazăr, nu numai că s-au făcut cel dintîi pricinuitor sistisirei şcoalelor naţionale, în care să să predea slobodile ştiinţă în pămîntul rumânesc în limba naţională, dar au stat şi pricină de a să trimite şasă tineri rumâni în Europa cu cheltuiala patriei (lucru ce Moldavia noastră încă nu l-au făcut), care întorcîndu-să înapoi cu feluri de ştiinţe îmbogăţiţi, filosofie, zic, mathimatică, iură şi fizică, au sistisit acel vestit Parnas de Muze, din care nu puţin să folosea tinerimea romană" [5].

---

[2] N. Iorga, *op. cit.*, p. 4.

[3] Bibliografia românească veche (BRV), III, p. 551 : Scrisoarea lui Vasile Popp către Ioan Prale, publicată drept prefaţă la *Psaltirea în versuri*, tipărită de acesta la Braşov, în 1827.

[4] *BRV*, III, p. 591.

[5] *BRV*, III, p. 632.

În dialogul consemnat în *Biblioteca Românească*, IV, 1830, unul din tineri glăsuiește : „Mare mulțămire să aducem răposatului Lazăr, că dînsul au început a sămăna grîul cel curat, din care acum secerăm“ [6].

Aprecieri de același fel au continuat să apară în literatura istorică și didactică, în aproape toate manualele școlare și în tratatele de istorie, istorie literară și istorie a învățămîntului și a pedagogiei, asupra cărora nu putem stărui [7]. Încheiem însă șirul acestor aprecieri pozitive postume, cu rîndurile scrise de un mare luptător bănățean, mare gazetar și bun român, dr. Valeriu Braniște. El spnuea că Gh. Lazăr „a trecut munții, ca de dincolo de munți, unde și-a îndeplinit apostolia, să se reverse și asupra noastră lumina ce a aprins-o acolo, ca să străbată prin secoli a neamului înălțare“ [8]. Este o profetizare care nu va fi desmințită niciodată. Două au fost meritele pentru care un popor întreg i-a rămas recunoscător : a fost un învățător în sensul cel mai sfînt al acestui cuvînt și a fost un scriitor de lucrări utile formării spiritualității românești. Toți cei care l-au auzit sau l-au citit au crezut în el, în tot ce spunea el, și în tot ce îndemna el să se facă pentru îmbunătățirea vieții de zi cu zi, atît din punct de vedere spiritual, cît și practic. Totul s-a săvîrșit într-un interval de timp de numai cîțiva ani : cît a fost profesor la școala românească din București (1818—1822).

*

Cel dintîi merit al lui Gh. Lazăr a fost fundamentarea învățămîntului în limba română. Se întîmpla aceasta într-un moment istoric cînd toată suflarea românească, de la vlădică pînă la opincă, se gîndea la schimbări sociale, politice și culturale și dorea o viață nouă, cînd iluminismul era temeiul oricărei cugetări politice, economice și culturale.

În adevăr, în ce privește învățămîntul, încă la 15 decembrie 1817, marii boieri și eforii școlilor, printr-o anafora, arătaseră domnului nevoia înființării unei școli românești [9]. Între semnatari se numără și Iosif, episcopul Argeșului, Constantin Bălăceanu, Alexandru Filipescu și Iordache Golescu [10]. În anul următor, apare și hrisovul de întemeiere a școlii, încredințată conducerii lui Gheorghe Lazăr, care pornește la

---

[6] *BRV*, III, p. 618—619, textul la N. Iorga, *Studii și documente*, XIII, București, 1906, p. 20.

[7] Menționăm totuși ca esențiale : N. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, II, București, 1901, p. 362—367, p. 510—530. Idem, *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*, I, București, 1907, p. 12—29. Idem, *Istoria învățămîntului românesc*, București, 1928, p. 164—175. G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, 1941, p. 128—130. *Istoria filozofiei românești*, I, 1972, p. 178—179 (v. și indicele).

[8] Dr. V. Braniște, *Așa a fost să fie ! Amănunt din viața lui Gheorghe Lazăr*, în *Convorbiri literare*, an. 57, 1925, p. 803—812. (Articol scris pentru un volum jubiliar ce trebuia să apară la Cluj în 1923, dar n-a apărut).

[9] Rezumată de N. Iorga, *Cărți și scriitori români în veacurile XVII—XIX*, în *Analele Acad. Rom., Mem. Sect. lit.*, t. XXIV, București, 1906, p. 23.

[10] *Istoria filozofiei românești*, I, p. 178.

drum cu celebra sa *Înştiinţare* din august 1818, amplu program de şcoală pe trei nivele de învăţământ. Iată înseşi vorbele lui Lazăr :

„*A.* Cei mai slăbănogi sau de tot nedeprinşi să vor orîndui mai întîi la alţi dascăli mai jos, unde să vor învăţa :

1. Cunoaşterea slovelor şi slovinirea cuviincioasă.
2. Cunoaşterea numerilor şi întrebuinţarea lor.
3. Cetirea desăvîrşit.
4. Scrisoarea cu ortografia, şi de mai multe feliuri.
5. Catehisisul şi istoria vivlicească, testamentul vechiu şi cel nou.
6. Gramatica şi Aritmetica încîtva, şi alte ştiinţe mai mici folositoare pruncilor.

B. După acestea vor trece la altă tagmă de învăţături, unde vor avea de a asculta :

1. Gramatica desăvîrşit, cu sintacsu dinpreună.
2. Poetica, cu mitologhii şi Gheografia globului pămîntului.
3. Retorica şi Istoria neamului cu a Patriei dinpreună şi alte ştiinţe ce sînt de trebuinţă spre înţelesul acestora.

C. Cei mai de vîrstă şi deprinşi la acestea toate vor avea de a auzi :

1. Aritmetica cu toate părţile ei.
2. Gheografia despre toată faţa pămîntului, aşijderea cu toate părţile ei.
3. Gheometria teoreticească, Trigonometria, Alghebra şi altele.
4. Gheodezia sau Ingeneria cîmpului cu Iconomia şi Arhitectura.

D. Mai avînd apoi volnicie de la mai marii Efori boeri, vom trece şi la celelalte mai înalte tagme filosofeşti, fieştecare după rîndul său, aşijderea şi la tagmele iuridiceşti sau nomică, care cum vor urma.

Pentru cei ce vor să treacă la cinul preoţesc, să va orîndui osăbită vreme şi ceasuri pentru ascultarea sfintei teologhii, dogmelor credinţii şi cunoştinţa legii creştineşti şi alte mai multe trebuincioase“ [11].

Vestea înfiinţării şcolii lui Lazăr la Sf. Sava, pe care acesta o socotea „şcoala cea mare domnească“, a atras şi elevi ai celorlalte şcoli existente atunci în Bucureşti la bisericile Sf. Gheorghe, Colţea şi Udricani, ba chiar şi de la Academia grecească (Măgureanu), la care se adăugau prăvăliaşi din oraş, şi scriitori din diferite cancelarii.

Cei care l-au chemat pe Gheorghe Lazăr la noua Academie vedeau în el pe realizatorul aspiraţiilor lor, în primul rînd şcoala românească, misiune deosebit de grea în concurenţă cu vechea şi cunoscuta şcoală grecească. Izbînda misiunii sale Iorga a văzut-o în două lucruri :

„Întîi că el credea în această misiune, credea cu acea putere de sinceritate, cu acea transparenţă a sufletului, care atrage, cîştigă şi farmecă. În graiul său plin de icoane, în vorba lui răspicată de ardelean, în rostul lui cuminte de teolog, boierii găsiau garanţii de cinste şi de seriozitate“. Apoi „Lazăr promitea boierilor a face din copiii lor ho-

[11] *Convorbiri literare*, XXX, vol. I, mai, 1896, p. 1139—1146. I[on] B[ianu], *„Academia“ lui Lazăr la 1818, ibidem*, XXXVIII, 1904, p. 399—403.

tarnici“ [12]. Astfel, în cîteva odăi de la Sf. Sava începu „școala academicească în București“, chiar în limba patriei.

În această grea sarcină Gh. Lazăr n-a fost singur. Avea alături toată țara.

Între sprijinitorii lui Gheorghe Lazăr și ai școlii sale de la București, se numără și mitropolitul Dionisie Lupu „care a luat în mîinile sale cauza purificării morale și a redeșteptării naționale“ [13] și marele boier Emanuil Băleanu, „un prelucrător în grecește al ideilor școlii ardelene“, zice N. Iorga [14].

Sub titlul *Triumful spiritului nou*, tot N. Iorga face un puternic și real portret paralel între Asachi și Lazăr, care „fără să se fi cunoscut, fără să se fi apreciat unul pe altul, au lucrat pentru același scop și au fost aceia cărora li era rezervat norocul de a-l atinge“. Ei, avînd idei naționale, de regenerare, pe care le-au pus ca bază a culturii și „pentru că le-a coborît în școală, făcîndu-le să încolțească în sufletele tinere“, au schimbat spiritul tuturor [15].

Ca profesor, Lazăr a arătat calități deosebite. Vorbea simplu, concret, dar nu rece, ci adînc inspirat. Nu disprețuia însă nici gluma, căci, după cum observa I. Heliade, „o glumă amestecată în observație făcea mai mult decît o regulă posacă și plină de o rece erudiție“ [16].

Lazăr avea o pregătire intelectuală excepțională, inclusiv cea teologică, iar lecturile sale, foarte variate, erau asimilate critic și raționalist. Aceasta se vede din modul cum înțelegea să-și țină lecțiile, din ce au reținut elevii lui din ele, dar și din acuzația de ateism ce i s-a adus de adversarii săi clerici de la Sibiu. O idee fundamentală în gîndirea lui istorică privește creșterea și descreșterea puterilor politice, pe care o împărtășea de la Dimitrie Cantemir.

Aparent, anii de profesorat ai lui Lazăr au fost puțini, dar un profesor nu trăiește numai pentru sine și în sine. Datoria lui principală este să fie trup și suflet cu „materia“ ce predă și cu „inima“ elevilor săi prin care continuă să trăiască, să fie fără moarte. Aceasta cu atît mai mult cu cît discipolii duc mai departe și îmbogățesc darul primit de la dascălul lor.

În adevăr, Gheorghe Lazăr a avut elevi și continuatori vrednici de ținut minte. Cîteva nume spun mult: Ion Heliade Rădulescu, Eufrosin Poteca, I. Pandeli, Constantin Moroiu, Simion Marcovici, Cristian Tell, Gr. Pleșoianu, Stanciu Căpățineanu și alții. Chiar din Moldova veniseră Eva de Halunga și Andrei Moldoveanu, trimiși de mitropolitul Veniamin Costache.

Practic și spiritual, opera lui Gh. Lazăr a fost imediat preluată și, în anumite domenii, adîncită de Iordache Golescu, a cărui operă, în special lexicografică, este încă în manuscris, spre marea pagubă a culturii noastre.

---

[12] N. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, II, București, 1901, p. 522.

[13] *Ibidem*, p. 379.

[14] *Ibidem*, p. 362.

[15] *Ibidem*, p. 510.

[16] Radu Tomoiagă, *Ion Eliade Rădulescu (1802—1872)*, în culegerea de studii *Din istoria pedagogiei românești*, III, București, Editura didactică și pedagogică, 1967, p. 21.

Al doilea merit al lui Gheorghe Lazăr stă în opera scrisă, nu tocmai bogată şi de valoare inegală. Aceasta numai în parte a fost tipărită, cursurile sale circulînd însă în manuscris, unele pierdute între timp, altele preluate de urmaşi, descoperirea lor cerînd o adîncă cercetare exegetică.

Gheorghe Lazăr făcea parte din acei profesori a căror întîie grijă era să se informeze solid asupra materiilor ce aveau de predat şi apoi să şi scrie. De aceea de la Lazăr au rămas puţine lucrări scrise [17]. În timpul vieţii sale numai cîteva lucrări au fost tipărite : *Versuri de laudă în limba daco-românească la logodirea prea înaltului nostru milostiv împărat stăpîn şi taica Frantz I cu Ludovica* (1808) [18], *Înştiinţarea despre şcoala de la Sf. Sava* (1818) [19] şi *Apel către publicul românesc pentru publicarea de cărţi româneşti* (1822) [20]. După moarte, Zaharia Carcalechi i-a tipărit şi *Povăţuitorul tinerimei către adevărata şi dreapta cetire* (1826) [21].

Altele au rămas în manuscris, dar numai în parte le cunoaştem astăzi. Între acestea sînt două *cuvîntări* [22], numeroase cursuri : *Aritmetica matematicească* [23], *Filosofia, Geografia, Gramatica, Istoria universală* şi *Trigonometria* [24].

Paternitatea asupra *Povăţuitorului tinerimei* a fost contestată de unii, după părerea mea fără dreptate [25]. În schimb nu s-a observat că însuşi Heliade a folosit din plin *Gramatica* lui Lazăr [26].

Lazăr a fost şi copist de texte literare. Un manuscris miscelaneu, aflat la Avrig, a fost descris de Ilarion Puşcariu, care îl numeşte *Codicele Lazăr* [27].

---

[17] O listă a lor la Al. Philippide, *Introducere în istoria limbei şi literaturei române*, Iaşi, 1897, p. 190. Înainte de a veni la Bucureşti, Gh. Lazăr mai scrisese sau tradusese cursurile : *Teologia creştină*. Traducere (1814), *Compendiu de geografia Transilvaniei* şi *Gramatica româno-germană* (1815), analizată de I. Lupaş, *Episcopul Vasile Moga şi profesorul Gheorghe Lazăr*, în *Anal. Acad. Rom. Mem. Sect. lit.* s. II, t. XXXVII, 1915 ; reprodus fără anexe în *Studii, conferinţe şi comunicări istorice*, III, Sibiu, 1941, p. 101—128.

[18] *BRV*, II, p. 531—532 (nr. 742).

[19] *Ibidem*, III, p. 281 (nr. 1003).

[20] Citat de Al. Philippide, *op. cit.*, p. 190.

[21] *BRV*, III, p. 499—503 (nr. 1279).

[22] *Cuvîntul compus de Lazăr la înscăunarea lui Dionisie, 1819*, în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură*, Braşov, 1840, p. 50 şi în *An. Acad. Rom.* s. I, t. IV, p. 111. *Cuvînt compus de profesorul Lazăr la suirea pe tron a lui Grigorie Ghica, 30 iulie 1822*, în *Revista pentru istorie, arheologie şi filologie*, I, 1882, p. 360—368. Vezi şi G. O. Gârbea, *Asupra cuvîntului compus de profesorul Lazăr, ibidem*, p. 357—359.

[23] Publicat de G. Bogdan-Duică şi G. Popa Lisseanu, *Viaţa şi opera lui Gheorghe Lazăr*, Bucureşti, 1924.

[24] Publicată de Traian Lalescu, *Trigonometria lui Gheorghe Lazăr*, Bucureşti, 1919.

[25] Cel dintîi a fost însuşi Heliade, urmîndu-i O. Ghibu, *Din istoria literaturii didactice româneşti*, în *Anal. Acad. Rom. Mem. Sect. lit.* t. XXXVIII (1915), p. 97—113. Motivele invocate nu rezistă la o critică serioasă textuală şi de idei.

[26] Între manuscrisul gramaticii lui Lazăr (1820) şi gramatica lui Heliade (1828) aproape este identitate. Obiceiul elevilor de a prelua cursurile profesorilor, tacit sau mărturisit, este străvechi şi, din nefericire, nu a dispărut nici azi.

[27] Ilarion Puşcariu, *Documente pentru limbă şi istorie*, I, Sibiu, p. 1—29.

La aceste merite ale lui Lazăr se mai adaugă unul definitoriu pentru concepțiile sale politice și sociale. El a fost un adept al ideilor înnoitoare ale vremii sale și, în oarecare măsură, un militant. De aici supărările pe care le-a avut la Sibiu. Și la București a fost alături de marii boieri patrioți care au sprijinit mișcarea lui Tudor Vladimirescu, împărtășind întru totul scopul ei. L-a vizitat și în tabăra de la Cotroceni, iar pandurii tunari aveau mare încredere în „neamțul" care le dădea unele îndrumări balistice.

Lazăr însuși sau unii din elevii săi l-au ajutat pe Tudor și în treburile cancelariei. Între aceștia Petrache Poenaru care „fusese în 1821 redactorul scrisorilor lui Tudor Vladimirescu, în acele luni de zile cît acesta fu domnul țăranilor" [28].

Așa s-a scurs viața lui Lazăr dincoace de munți în ani de răscruce pentru neamul românesc, ani grei care au copleșit și ruinat multe energii. În adevăr, datorită eforturilor fizice depuse și a zdruncinărilor morale, mai ales în împrejurările politic-revoluționare din ultimul timp, boala de piept de care suferea Lazăr se agravează. Își dădea seama că nu mai poate fi de folos nimănui, și, după un vechi obicei românesc, se hotărăște să se întoarcă în satul natal ca să moară între ai săi.

În neputință de a mai face singur drumul spre Avrig, fratele său Onea vine cu căruța ca să-i înlesnească întoarcerea. La 19 iunie 1823 obținuse pașaportul de la Aghenția cesaro-crăiască, și părăsește orașul ieșind prin bariera de la biserica Mavrogheni. Acolo Heliade își ia rămas bun de la el. La 11 iulie (st. n.) era la Turnu Roșu în carantină. Între alte mărunțișuri aducea cu sine 300 de cărți și manuscrise „într-o lădiță de trăsură" (Wagen-Trugel).

După cinci zile își continuă drumul, cu starea sănătății agravată, ca să moară la 17 septembrie în satul natal „fără moștenitori trupești". A fost îngropat în curtea bisericii ortodoxe. Bunurile sale au fost împărțite între frați prin protocolul comunal din 2 noiembrie 1823.

*

Gheorghe Lazăr este una din figurile proeminente care stau la temelia culturii românești. El, umilul Lazăr, scria Iorga, „făcu această fericită minune, poate minunea cea mai mare din istoria noastră contemporană, fiindcă era vorba de învierea sufletelor noastre" [29].

„În școală stă însăși mărimea și slava statului... Educația poporului e cea dintîi treabă a patrioților."

G. BARIȚIU

[28] N. Iorga, *Contribuții la istoria literaturii române în veacul al XVIII-lea și al XIX-lea. II, Scriitorii mireni*, în *Anal. Acad. Rom. Mem. Sect. lit.* t. XXVIII, București, 1906, p. 3.

[29] N. Iorga, *Istoria literaturii române în veacul al XVIII-lea*, II, p. 15.

Vasile Alcseandri: Pasteluri de iarnă

(Iarna, Gerul, Viscolul)

ILEANA LITTERA
Universitatea din București

I. Gruparea, în vederea unei analize paralele, a acestor trei texte din ciclul *Pastelurilor*, poate fi semnificativă în perspectiva detectării unor trăsături definitorii pentru viziunea poetică și pentru arta de pastelist a lui Alecsandri, în perspectiva degajării similitudinilor de structură stilistică. În acest sens, obiectivul esențial al analizei îl va constitui observarea, la diferite nivele, a elementelor comune celor trei pasteluri :

1. plasarea sub semnul unei atitudini unitare, mărturisirea aceluiași sentiment prin prisma căruia poetul privește și descrie peisajul hibernal ;
2. coerența stilistică : A. similitudinea schemei compoziționale, a modalității de organizare a tabloului, identitatea frapantă a finalurilor ; B. reluarea tehnicilor și procedeelor predilecte, prezența constantă a unor tropi, neta predominare a imaginilor vizuale, regia identică a detaliilor și a planurilor de ansamblu.

II.1. Înspăimîntat de stihiile dezlănțuite, copleșit de forța lor sălbatică, poetul fixează în tablouri memorabile universul cufundat în nemișcare, aparenta absență a vieții, senzația de „sfîrșit de lume" pe care o lasă peisajul cotropit de iarnă. Exegeții lui Alecsandri au vorbit în repetate rînduri despre „teroarea de fenomenul boreal" pe care o mărturisesc pastelurile iernii ; *Iarna, Gerul, Viscolul* oferă numeroase argumente în acest sens. Ostilitatea poetului se exprimă direct sau se trădează pe neașteptate, aspirația lui continuă fiind adăpostul calm, ocrotitor, al casei luminoase și calde, sau anotimpurile mai prielnice.

a. Încercați să descoperiți în cele trei texte indici ai acestui sentiment (atributele care însoțesc iarna sau gerul, de exemplu).
b. Remarcați intervențiile directe ale poetului *(Vai de cal și călător ! — Viscolul)* sau valoarea expresivă a unor semne de punctuație *(Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară ! —* semnul exclamării trădînd exasperarea în fața prelungirii la infinit a fenomenului).
c. Există, în celelalte pasteluri ale ciclului, argumente în favoarea ideii pe care o discutăm ? (comentați ultima strofă din *Sfîrșit de toamnă* și prima strofă din *La gura sobei*).

2.A. *Iarna, Gerul, Viscolul* se derulează după o schemă identică : tabloului care surprinde ravagiile anotimpului (primele trei strofe) îi urmează un altul, realizat într-o tonalitate complet diferită (strofa a patra), înlocuind tensiunea prin destindere, spaima prin siguranță și încredere. Ca acționat de un resort secret, peisajul se însuflețește și se populează ; zgomotul ia locul tăcerii, reflecția sumbră se schimbă în aluzie glumeață. În *Iarna,* versul *Dar ninsoarea încetează...* deschide porțile unui alt tărîm : decorul reintră în timp, mișcarea dinamizează peisajul ; subtextul șăgalnic din finalul *Gerului* sau imaginea surîzătoare din ultima strofă a *Viscolului* au aceeași funcție.

a. Urmăriți trecerea de la static la dinamic în strofa a patra a pastelului *Iarna :* observați funcția verbelor din această strofă.
b. Interpretați în același sens finalul pastelurilor *Gerul* și *Viscolul.*
c. Grupați, după o lectură atentă a textelor, cuvintele semnificative, cuvintele-cheie pe care se clădesc imaginile contrastante din cadrul fiecărui pastel (strofele 1, 2, 3 în opoziție cu strofa 4). Un exemplu din *Iarna : cumplita, fiori de gheață, ninge, palid, fantasme, pustie, pierdute, se pierd* (1, 2, 3) / *doritul, strălucește, desmiardă, ușoară, voios, clinchet* (4).
d. Se poate stabili o legătură între acest tip de structură și ideile discutate la punctul 1 ? Comentați echilibrul compoziției în dependență de sentimentele și temperamentul poetic al autorului.

2.B. Cele trei pasteluri prezintă trăsături stilistice comune, care pot fi observate și la alte nivele ; revenim asupra cîtorva dintre cele enumerate la I.2.B. :

— *Frecvența personificărilor*

a. Indicați, citînd textele, personificările întîlnite. În care dintre cele trei pasteluri ponderea lor e mai mare ?
b. Explicați, în contextul fiecărui pastel, funcția personificării. Extindeți analiza la întreg ciclul, alegînd exemplele cele mai caracteristice.
c. Prezența personificării poate fi pusă în legătură cu concepția despre natură a poetului ? Dar în legătură cu pastelul ca specie literară ?

— *Tehnica panoramei și a detaliului.* Realizînd tabloul grandios al iernii, Alecsandri sugerează cu mijloace specifice supunerea întregului univers dominației acesteia. Elementele disparate se unifică într-o vedere panoramică, poetul lărgind mereu unghiul de cuprindere. În *Iarna,* succesiunea *pe cîmp — pe dealuri — împrejur — în depărtare — în zare* amplifică gradat cîmpul vizual ; în *Viscolul,* același procedeu e valorificat pe mai multe planuri : lumea viețuitoarelor și a plantelor e cuprinsă de agitația generală : *lupii — turmele — corbii — răchițile ;* tumultul stăpînește pretutindeni : *de prin codri — de pe dealuri — de*

prin sate — în departe. În acest ansamblu, cîte un detaliu e încărcat şi el de sugestii : *soarele palid* din *Iarna,* ecoul nechezatului în *Viscolul.*

Încercaţi, pentru comparaţie, analiza aceleiaşi tehnici în pastelul *Dimineaţa ;* marcaţi elementele viziunii panoramice.

— *Procedeele de intensificare a sugestiei.* Repetiţia *(Ziua ninge, noaptea ninge, dimineaţa ninge iară ! —* Iarna), acumularea verbelor sau a substantivelor *(alergînd, urlînd, tremură, zbor, se-ndoaie — Viscolul),* ritmul sincopat al construcţiei *(Noaptea cade, lupii urlă... — Viscolul)* sînt cîteva exemple semnificative.

a. Reluaţi, în *Viscolul,* analiza acestui procedeu, comentînd cumulul de substantive din strofa a treia (versul 1).
b. Cele patru „definiţii" ale gerului în pastelul cu acelaşi nume (corespunzătoare celor patru strofe) pot fi interpretate ca procedeu de intensificare ? De ce ?
c. Dublarea epitetului (ex. *gerul aspru şi sălbatic*) e un procedeu de intensificare ?

— *Tehnica picturală.* Arta realizării unor imagini de o mare forţă plastică i-a fost dintotdeauna recunoscută lui Alecsandri. Cele trei pasteluri ne oferă cîteva exemple elocvente.

a. Recitiţi versul *Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă* (Iarna), în care, printr-o răsturnare a perspectivei (troienele sînt adunate „în cer", nu pe pămînt), imaginea norilor capătă densitate, consistenţă materială. Daţi încă un exemplu în acelaşi sens (al plasticizării) din *Iarna.*
b. Comentaţi imaginea din versurile 3, 4 (strofa 1) din *Viscolul,* insistînd asupra caracterului surprinzător al comparaţiei.
c. Încercaţi să analizaţi în versul *Gerul face cu-o suflare pod de gheaţă între maluri* asimilarea unor elemente ale creaţiei folclorice.
d. Imaginile auditive sînt absente în poezia pastelurilor ? Au o frecvenţă redusă ? Cum s-ar putea explica aceasta ?

— *Funcţionalitatea epitetului*

a. Observaţi frecvenţa epitetului *alb* în *Iarna ;* analizaţi funcţia diferită pe care o are în fiecare context.
b. Cum credeţi că se explică scăderea frecvenţei acestui epitet în celelalte două pasteluri ?

Timbrul stilistic comun pastelurilor analizate s-ar putea degaja şi prin examinarea 1. aliteraţiilor ; 2. tipului de ritm ; 3. tipului de rimă. În cele spuse pînă aici, am încercat să oferim doar cîteva sugestii pentru o posibilă analiză paralelă a unor texte înrudite ca viziune şi structură.

Alexandru Macedonski: *Rondelul pagodei*

AL. TUDORICA
Universitatea Bucureşti

1. De mari fluturi sărutată,
2. Pe-o movilă-artificială,
3. E pagoda argintată
4. De zîmbirea matinală.

5. Umbra pomilor, mişcată,
6. O dezbracă, virginală,
7. De mari fluturi sărutată
8. Pe-o movilă-artificială.

9. Picurînd, diamantată,
10. Porţelanul roz i-l spală
11. Roua tainic deşirată
12. Pe faţada sculpturală, —
13. De mari fluturi sărutată.

Vom urmări poezia la diferitele niveluri pe care ea le propune lecturii. Fără îndoială, actul receptării poetice e un proces complex, în cadrul căruia aceste niveluri se prezintă cititorului simultan şi întrepătrunse. Analiza le desparte din considerente de metodă. Ceea ce trebuie avut însă în mod constant în vedere este respectul pentru textul poetic şi necesitatea de a descoperi şi de a justifica *în* şi *prin el* sensurile propuse de exegeză.

Nivelul prozodic

Poezia este un *rondel*. Ea respectă tiparul tradiţional : cuprinde 13 versuri, reluînd în poziţiile 7—8 versurile 1—2, iar în poziţia 13 versul 1. *Ritmul* este trohaic (picior metric format din două silabe, cu accentul pe prima silabă), *măsura* este de 8 silabe, împărţite cu exactitate în 4 trohei. E de remarcat, din acest punct de vedere, evidenta simetrie a poemului, care nu se abate nicăieri de la măsura propusă, nici nu forţează accentele naturale ale cuvintelor în favoarea celor poetice.

Rima este, sub toate aspectele, de o mare simplitate. Încrucişată ca distribuţie în strofe (a b a b, a b a b, a b a b a), ea este feminină din punctul de vedere al corpului fonetic ce o constituie, accentul final căzînd pe penultima silabă a cuvîntului din rimă. În întreaga poezie rimează astfel numai două terminaţii : *-ată* şi *-ală*, care se succed într-o perfectă simetrie. Versul fiind scurt, rima sosește repede şi încheagă astfel poemul din sonorităţi repetate.

Nivelul morfologic

Poezia propune o evidentă predominare numerică a adjectivelor (16) față de substantive (12) și mai ales față de verbe (4). Simpla statistică ne dă astfel o primă indicație asupra caracterului descriptiv al poeziei. Prelungind sugestiile oferite de primul nivel, e interesant de remarcat faptul că rima e compusă în totalitate din adjective (cu excepția lui *spală* din v. 10 : a. *sărutată*, b. *artificială*, a. *argintată*, b. *matinală* ; a. *mișcată*, b. *virginală*, a. *sărutată*, b. *artificială*, a. *diamantată*, b. *spală*, a. *deșirată*, b. *sculpturală*, a. *sărutată*. Ele sînt toate adjective feminine, raportîndu-se astfel direct sau indirect la subiectului rondelului, care este *pagoda*. Mai mult decît atît, rima consumă *toate* adjectivele feminine ale poeziei, păstrînd pentru interiorul versurilor doar două adjective masculine, *mari* și *roz*, care determină un substantiv masculin și unul neutru : *fluturi* și *porțelanul* (substantivul *pomilor*, aflîndu-se în poziție de determinant — „umbra pomilor" — își pierde importanța). S-ar putea spune astfel că rondelul s-a constituit plecînd de la rimă, pe care poetul a avut-o mai întîi în vedere. Adjectivele care cuprind rima par să fi atras în sfera lor de determinante feminine majoritatea covîrșitoare a substantivelor poemului, distribuite aproape simetric față de adjectivele respective : *movilă, pagodă, zîmbire, umbră, roua, fațadă*.

Verbele predicate, trei la număr, se repartizează de asemenea simetric, cîte unul în fiecare strofă : *e* (verb auxiliar, aici și cu nuanță de atribuire), *dezbracă, spală*. Așezate în mijlocul strofei, ele se pierd în mulțimea adjectivelor și a substantivelor din jur. Construcția poeziei are deci la bază grupul nominal *substantiv* + *adjectiv* (nu există nici un substantiv izolat de un determinant adjectival), cu precizarea că poziția principală în această sintagmă o ocupă adjectivul, ceea ce corespunde de asemenea vocației descriptive a poemului.

Nivelul sintactic

E remarcabilă intuiția poetică a lui Macedonski, care a știut să evite prezența verbelor propriu-zise, înlocuindu-le cu participii ce se integrează caracterului adjectival general al textului, dar care, în același timp, permit apariția unor compliniri circumstanțiale și de agent. Astfel, strofa I e construită simetric în jurul cuvîntului-cheie *pagoda*, ce trimite, prin intermediul auxiliarului *e* și prin două adjective participiale *(sărutată, argintată)* la două complemente de agent, plasate în poziții extreme în versurile 1 și 4 : *de mari fluturi sărutată, (argintată) de zîmbirea matinală*. Strofa a II-a, reluînd versurile 1 și 2, are o structură mai tradițională : subiect + complinire, predicat + complinire. Strofa a III-a prezintă de asemenea o construcție simetrică interesantă, așezînd în poziție centrală — v. 11 — subiectul *(roua)* cu atributul cuvenit. Subiectul e anunțat și pregătit, încă din cele două versuri anterioare, de complinirile circumstanțiale *(picurînd, diamantată)* și directă *(porțelanul)*, ca și de predicat, și se află prelungit apoi printr-un nou adjectiv participial în versetul următor *(deșirată pe fațada sculpturală)*. Acest tip de construcție, specifică lui Macedonski, constînd în a începe și a încheia propoziția poetică prin compliniri verbale și nominale și în a plasa la mijloc predicatul și subiectul, face ca strofa să se citească

fără pauze, dintr-o suflare, şi menţine în alertă atenţia cititorului, dînd o remarcabilă unitate întregului. Deşi apare frecvent, ingambamentul (prelungirea unui vers în următorul pentru a obţine în întregime sintagma poetică) nu este şocant şi ostentativ, cum se întîmplă, de exemplu, la unii poeţi romantici.

Nivelul lexical

Se remarcă abundenţa neologismelor, unele preţioase : *artificială, matinală, virginală, diamantată, sculpturală.* Toate determinările aparţin sferei vizualului, cele auditive lipsind cu totul. E de observat de asemenea caracterul imprecis, spaţial sau temporal, al acestora. Culoarea e sugerată de nuanţe palide : *roz, argintată.* Vagul formelor e tradus prin *sculptural. Matinală* e un adjectiv obsedant la Macedonski, aducînd cu sine nu o determinare temporală, ci introducerea într-o atmosferă calmă, senină, luminoasă. Intenţionata viziune picturală se încheagă astfel mai mult din *sugestii* de culoare şi de formă decît din contururi precise.

Nivelul integrator al semnificaţiilor

Structura poemului pune în evidenţă trăsăturile specifice ale formei rondelului. Apariţia în trei rînduri a versului „de mari fluturi sărutată" ţine de tehnica generală a leit-motivului, care, înzestrat cu virtuţi muzicale în poeziile simboliste (vezi *Guzla, Cîntecul ploaiei* ş.a.), are aici un sens diferit. El serveşte la ancorarea descrierii într-un punct ferm, evitînd în acelaşi timp excesul de amănunte pitoreşti. Plecînd de la cîştigurile poeziei moderne, Macedonski dezvoltă tehnica pastelului, care îşi refuză acum caracterul mimetic, imitativ, faţă de obiectul descris, aşa cum e acesta vizibil în pastelul tradiţional de tip Coşbuc sau Alecsandri. El devine mai curînd pretext pentru sugerarea unei anume stări sufleteşti (să ne gîndim cum a evoluat această manieră în *Decorurile, Pastelurile* şi *Amurgurile* lui Bacovia). În plus, prin insistenţa sa, versul citat valorifică opoziţia creată în interiorul poeziei între substantivele şi adjectivele feminine, pe de o parte, şi puţinele substantive şi adjective masculine pe de alta, instalînd aproape o relaţie erotică între *marii fluturi* şi *pagodă.*

Indeterminarea observată mai înainte răspunde încercării de simbolizare pe care o are în vedere poetul. Pagoda dobîndeşte aici, în primul rînd, însuşirile unui obiect de artă (întocmai ca *vasul, podul de onix, cupa de Murano* din alte poezii), element caracteristic atît temei lumii Orientului în special (aşa cum apare ea mai ales în ciclul *Rondelurilor de porţelan* din care face parte şi poezia de faţă), cît şi unei viziuni parnasiene în general. Descriptivă, picturală şi impersonală, maniera parnasiană e o dimensiune bine reprezentată a poeziei macedonskiene („Vasul e de aur virgin, sculptural, sublim şi sacru" ; „Magistral şi rece vecinic, deşi viu ca un jăratic" — *Vasul ;* „Nu e de aur, e de raze, / O-ntind grifonii ce-o susţin" — *Rondelul cupei de Murano*). Cercetată din perspectiva acestei atitudini poetice, lumea Orientului înfăţişează cititorului acestei poezii o faţă imobilă şi senină. Artificiul cuprins în această poză poetică nu-l deranjează pe

poet, care îl proclamă de-a dreptul : movila e chiar „artificială", iar în *Rondelul lui Tsing-Ly-Tsi*, de exemplu, „Sub de-argint frunzos tezaur / Casa e de porţelan. // Lîngă ea, pe-acelaşi plan, / Pomi albaştri, zbor de graur", întocmai ca într-o stampă chineză. Seninătatea acestui tărîm ideal răspunde, pe de altă parte, complexului de nedreptăţit al soartei şi nevoii de puritate pe care Macedonski le afirmă în nenumărate poezii (de văzut, între altele, antiteza de factură romantică între natura „vindecătoare de nevroze" şi lumea în care „iubirea şi prietenia... au ajuns zădărnicie" din cunoscuta *Noapte de mai*.)

Materiile din care sînt constituite obiectele acestei lumi (aurul, pietrele preţioase, porţelanul ş.a.) aparţin şi ele recuzitei parnasiene, accentuînd impresia de strălucire şi de valoare. Redescoperind virtuţile descrierii unei naturi încremenite, poezia de acest tip devine, cum s-a spus, o pictură mută. Frumuseţea formei, vizibil căutată de aceşti poeţi, are de cîştigat din înfrîngerea unor dificultăţi de ordin prozodic şi compoziţional, cum sînt cele impuse de forma fixă. *Rondelul pagodei* ilustrează convingător toate aceste principii. Stînd alături de alte compuneri poetice de aceeaşi factură, el dă seama despre una din numeroasele feţe ale chipului poetic macedonskian.

Octavian Goga: *Rugăciune*

ION VASILE ŞERBAN
Universitatea din Bucureşti

Acest poem al lui Octavian Goga, aşezat la începutul primului său volum — *Poezii*, 1905 — avea semnificaţia unui manifest, a unui program. Poetul rezumă aici, asemenea lui Arghezi în *Testament* ori lui Lucian Blaga în *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii...*, crezul său artistic, credinţele şi idealurile întregii lui creaţii. Afirmaţia poate fi întărită şi de faptul că, spre deosebire de poeţii amintiţi, volumul lui Goga din 1905 conturează, aproape definitiv, personalitatea creatoare a poetului, adunînd în paginile lui poeme care pot să marcheze cuprinzător virtuţile esenţiale ale unei poezii impuse la începutul secolului cu o excepţională originalitate. Cu atît mai mult cu cît Goga nu face altceva decît să continue o tradiţie activă a literaturii ardelene, fie a celei populare, fie a celei care, plecînd din imnul lui Andrei Mureşanu, *Deşteaptă-te, române*, se regăseşte în poemele de adîncă revoltă ale lui Coşbuc.

Poeziile lui Goga — „evenimentul literar" al anului, după mărturisirile lui Maiorescu — s-au distins de la început printr-o nedisimulată implicare în actualitatea socială şi politică (poeme „din viaţa românilor transilvăneni în faza ei de astăzi"). Consecinţa acestei vii origini se va regăsi în poeme de dramatic militantism, semnificative pentru statura atît de proprie lui Goga, de *poeta vates*, coborît în agoră, purtător de cuvînt al unei mulţimi pe care o reprezenta, identificîndu-se cu ea, cu durerile şi visurile ei. „Eu, graţie structurii mele sufleteşti — mărturiseşte poetul —, am crezut întotdeauna că scriitorul trebuie să fie un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului, un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui şi se transformă în trîmbiţă de alarmă". Poetul, „pregătit pentru protestare, pentru revoltă", a ştiut închipui, din durerea unei împilări istorice, puterea unei nebănuite credinţe în împlinirea „visului de veacuri". Forţa şi vitalitatea cu care poetul se angajează în luptă vin astfel nu numai din conştiinţa inexorabilei dreptăţi a cauzei sale, ci şi din viziunea viitorului. Poetul nu e doar un luptător „deschizător de drumuri", ci profetul ales al „vremii ce va să vie". Chipul poetului profet, înfricoşat de durerile unui neam întreg, se desprinde din versurile *Rugăciunii* lui Goga, poezie simbol al unui crez artistic şi al unei forme lirice.

Înţeles astfel într-o imagine ce urmează unei lecturi integratoare, poemul îşi descoperă virtualităţile în toate detaliile sale. Poemul ne apare ca o structură, adică un tot organic format din elemente solidare, un tot în care fiecare element nu este semnificativ decît *în* şi *prin*

celelalte. Într-o ierarhie acceptată din perspectiva *substanței semnificative* a poemului, termenii structurii sale pot fi distinși la nivelul unor straturi diverse, interdependente : stratul sonor, gramatical, semantic, compozițional și al figurilor de stil, al calităților integratoare și al semnificațiilor ultime. La fiecare nivel în parte, selecția elementelor analizabile se face din punctul de vedere al imaginii prime descoperite în poem. În final această imagine apare argumentată și îmbogățită de rezultatul analizelor parțiale.

Stratul sonor

Goga nu este, asemenea lui Macedonski de pildă, un căutător conștient al efectelor sonore ale limbajului. Poezia lui — s-ar putea spune — se naște „intuitiv", remarcîndu-se printr-o mare simplitate și naturalețe. Versurile poemelor curg într-un flux discret, fără străluciri spectaculoase, farmecul lor regăsindu-se într-o melodie densă, ivită dintr-o mișcare lentă, uniformă, a cuvintelor. Analiza poate deslușî însă semnele unei organizări implicite a cîmpului sonor al poemului. Se poate observa astfel o predominare a vocalelor închise *u* și *i* într-o subliniată opoziție cu vocala *a*, opoziție susținută îndeosebi de accentul semantic al cuvintelor.

Dacă analizăm strofele marginale (I, II, V și VI), se poate constata că toate rimele se constituie în jurul vocalei *a* (ori diftongilor *ea, oa*) — *cale/tale ; zarea/cărarea ; sapă/adapă ; înțeleaptă/îndreaptă ; leacuri/veacuri* etc... În același timp însă, cuvintele accentuate semantic, cele care dau tonul poeziei sînt dominate de vocalele *u* și *i* (găsindu-se de cele mai multe ori în finalul versurilor cu rimă : *tulburi, istovit, ispită, smulge, trudă, urlă, vifor, umbră, furtună* etc.). Opoziția poate fi subliniată și la nivelul unui singur vers ; spre ex. : „Și-n *negură* se-mbracă *zarea*", ori „În suflet *seamănă*-mi *furtună*".

1. Analizați semnificația estetică a acestei opoziții vocalice.
2. Analizați strofele centrale ale poemului (III și IV), în care accentul versurilor cu rimă nu mai cade pe vocală deschisă și observați cum se materializează aici opoziția închis/deschis. Păstrează ea o semnificație estetică similară ?
3. Se poate argumenta o relație între tonul solemn, ceremonios, grav, al poemului și predominarea vocalelor închise ?

Stratul gramatical

Analiza structurii verbale din *Rugăciune* pune în evidență faptul că, din totalul celor 32 de verbe predicative, 16 (adică jumătate) se găsesc la imperativ (conjunctivul *să plîngă* are aceeași valoare). Distribuția lor nu poate fi nici ea lipsită de semnificație : majoritatea acestor impertive, 13 dintre ele, sînt concentrate în partea de mijloc a poemului (versurile 13—36). Strofele centrale — III și IV — au toate predicatele la această formă verbală. La începutul poemului, accentul cade pe trei verbe active, la indicativ prezent *(cad, caut, simt)*, însoțite de pronumele personal *eu* (prezență obișnuit facultativă în limba română), iar în final pe trei verbe reflexive, dominate de reflexivul non-personal *încheagă-și*.

1. Delimitați sensurile acestei distribuții a verbelor predicative. Explicați rolul activ și dominant al imperativului și corelați-l, în final, cu invocația retorică, figura de stil cea mai frecventă și de cea mai mare importanță în poem.
2. Explicați semnificația prezenței verbelor la diateze diferite în cele două extreme ale poemului. Poate fi pusă trecerea de la prezentul activ, marcat personal — prin acțiunea imperativului — la un reflexiv impersonal în legătură cu transformarea lui *eu* într-un eu reprezentativ, cu valoare de *noi* ?
3. Reflexivul *încheagă-și* caracterizează în vreun fel izvorul *cîntării pătimirii* ?
4. Are vreo semnificație artistică faptul că, în organizarea sintactică a poemului, fiecărui catren din octavă îi corespunde o frază (modalitate regăsită și în alte poezii ale lui Goga) ?
5. Analizați sintaxa strofei a IV-a. Puteți stabili o relație semnificativă între raportul adversativ al propozițiilor din frazele celor două catrene și opoziția adjectiv pronominal posesiv/adjectiv nehotărît ? (strigarea patimilor *mele* — durerea *altor* inimi ; rostul *meu* — jalea *unei* lumi).
6. Observați utilizarea lui *noi*, reprezentant el însuși al unei lumi nedeterminate. Observați în acest context valoarea de indeterminare pe care o are articolul hotărît ori demonstrativ în exemplele : *cei din urmă, umiliții*. Argumentați astfel vălul de mister ce acoperă lumea poemului, istoria vagă, nedefinită a acestui popor de *demult*.

Stratul semantic

Și aici poemul accentuează polaritatea pe care ne-o sugerase — la nivel morfologic — opoziția adj. posesiv/adj. nehotărît. Se consolidează, astfel, distincția esențială dintre *eu* și *noi*, dintre existența individuală, personală a poetului și sufletul colectiv al *unei lumi*, aceea a *robilor de veacuri*, a *umiliților din umbră*. Termenii pe care-i putem analiza, spre exemplu, sînt cei ce formează osatura semantică a strofei a IV-a : *patimi — durere, rost — jale*. Ei alcătuiesc două grupuri binare, unitare fiecare în parte, prin prezența în cadrul aceleiași fraze, și corelate între ele prin structura sintatică simetrică a celor două catrene ale strofei. Oprindu-ne în primul grup delimitat — *patimi/durere* — putem afirma că el se caracterizează printr-o unitate definită de apartenența la aceeași sferă semantică (*Durere, dureri* — a. senzația unei suferințe fizice produsă de o boală, de o rană, de o lovitură etc. b. Fig. suferință morală, întristare adîncă, mîhnire ; *Patimă, patimi* — a. sentiment puternic și violent care copleșește pe om, întunecîndu-i adesea dreapta judecată ; prin extensiune : pornire nestăpînită, suferință morală. b. Înv. Suferință fizică, chin, boală, cazną), dar semnificativ prin opoziția ce se realizează înăuntrul acestei sfere. Sensurile selectate sînt disonante : cel figurat pentru *durere*, deci suferință morală, și primul sens al cuvîntului *patimă*, acela de sentiment puternic al unui om. Prin extensiune putem accepta selecția aceluiași sens de „suferință morală", distribuit însă în direcții divergente : în primul caz unui *eu*, unei existențe individuale, în al doilea unui *noi*, unei *lumi*, unei existențe colective. Divergența este susținută de opoziția calificativelor adjectivale ale fiecărui cuvînt în parte (posesiv subiectiv-nehotărît) ; patimile *mele* — durerea *altor* (inimi). La nivel morfologic, noul

grup de tipul Substantiv + Adjectiv se diferenţiază din nou prin raporturi inverse la nivelul numărului :

a. S. plural — Adj. singular
b. S. singular — Adj. plural

Selectarea singularului pentru *durere,* cuvînt al cărui sens e corespunzător unei colectivităţi (unui plural) dă termenului o anume densitate şi demnitate, pe care pluralul le-ar semnifica într-o măsură mult mai mică. Selectarea pluralului pentru *patimă,* cuvînt al cărui sens e corespunzător unui individ (unui singular) are nu numai rolul de a muta accentul spre înţelesul vechi (prezent îndeosebi la plural), ci şi de a sugera fărîmiţarea voinţei subiectului în mai multe planuri.

Analizaţi următorul grup : *rost/jale,* încercînd să găsiţi trăsături noi ale celor două chipuri, ipostaze ale poetului : *eu* individual şi *noi,* eu reprezentativ. Utilizaţi sugestiile pe care vi le poate oferi întrebuinţarea diferită a celor două cuvinte în creaţia populară : *rost,* îndeosebi în proverbe şi expresii ; *jale,* în poezia populară.

Tot la acest nivel, trebuie analizat caracterul semantic al verbelor care, utilizate la imperativ, domină întregul poem. Se poate observa că, în totalitate, cu excepţia conjunctivului amintit, fiecare dintre acestea (*a da, a frînge, a semăna* etc.) sînt insuficiente semantic, cerînd cu necesitate prezenţa unui complement. Grupul predicat + complement direct devine astfel obligatoriu la fiecare imperativ. În funcţie de sensul verbului, relaţia dintre cei doi termeni se defineşte diferit : în unul din cazuri capătă un înţeles acumulativ („în suflet *seamănă-mi furtună*") sugerînd întărirea, îmbogăţirea prin posesiune, în altul un înţeles disociativ („*Alungă patimile* mele"), sugerînd purificarea prin renunţare.

După invocaţia pozitivă ori negativă a poetului se pot izola două serii de complemente directe, opuse în ordinea finalităţii ultime a invocaţiei : A. tărie, amar, trudă, vifor, durere, furtună ; B. patimă, ispită. Ele nu mai reliefează doar distincţia amintită dintre *eu* şi *noi,* ci sugerează modul de transformare a unuia în celălalt, transformarea eului personal într-un *noi,* ca eu reprezentativ.

1. Analizaţi conţinutul semantic al primei grupe de substantive şi, plecînd de aici, analizaţi noua postură a eului poetic ; faceţi un portret al poetului profet, luptător, semănător de credinţe.
2. Descrieţi lexicul poemului. Observaţi prezenţa arhaismelor, a termenilor biblici-religioşi, a celor populari etc. Definiţi rolul lor în caracterizarea stilului lui Goga ; corelaţi-l cu cel rezultat din analiza făcută la nivelul sonor al poemului.
3. Ce semnificaţie estetică are aici termenul religios ?

Stratul compoziţional şi al figurilor retorice

Poezia *Rugăciune* este compusă din şase strofe de opt versuri (octave) care au rimă numai din două în două (semirimă). Fiecare vers are nouă picioare (eneasilab).

1. Subliniați valorile estetice ale eneasilabului. Observați organizarea deosebită a octavei, datorată semiimei.
2. Comparați forma metrică a poemului cu alte texte ale lui Goga.

Poemul are o aparentă schemă epică, sugerată de prezența celor două personaje — poetul și divinitatea. Subliniată în primele două strofe, ea este părăsită pe parcursul poeziei cînd dialogul așteptat se transformă într-un monolog al poetului.

1. Ce importanță are părăsirea dialogului ?
2. Comparați „dialogul" poetului cu alte ipostaze din poemele lui, din poemele precursorilor (Gr. Alexandrescu, V. Cîrlova, A. Russo).
3. Comparați rugăciunea poetului din poezia lui Goga cu cea a lui Hyperion din *Luceafărul* lui Eminescu.

O analiză a tropilor și a figurilor de stil din *Rugăciune* relevă o deosebită sărăcie a acestora. În afara cîtorva epitete (foarte puține dintre ele capătă deschiderea metaforică), lipsesc cu totul „podoabele". Excepție face invocația retorică ; întregul poem apare ca un șir de invocații, care se subsumează în final uneia singure, al cărei sens acoperă întreaga poezie.

1. Căutați și analizați tropii, figurile de stil, topica poemului.
2. Observați construcția invocației lui Goga ; ritmul succesiunii invocațiilor ; amplitudinea lor semantică ori simbolică.
3. Observați legătura dintre procedeele predominant romantice și stilul lui Goga.

Stratul calităților integratoare, al semnificațiilor ultime

Dovedind o unitate desăvîrșită, susținută de monologul „poetului" și de stilul său, poemul lui Goga a înregistrat un șir întreg de opoziții la toate nivelele structurii sale : opoziția dintre alb și negru, dintre negură și zare, sugerată de balansul deschiderii sonore a vocalelor ; opoziția dintre personal și non-personal, dintre determinat și nedefinit, observată la nivelul gramatical și semantic ; în general, opoziția fundamentală dintre *eu* (individual, personal) și *ei* (nedefinit). Disonanța acestei opoziții se reconciliază prin nașterea acelui *noi,* înțeles ca un eu reprezentativ. Socotită un crez poetic, un program artistic, *Rugăciune* nu poate căpăta acest înțeles decît prin extensiune. Imaginea ei esențială e imaginea poetului și a destinului său. *Rugăciune* ne apare ca un autoportret dorit și ca un destin invocat. Ea devine astfel expresia unui tulburător sacrificiu : o jertfă de sine pentru alții, o jertfă a unuia pe altarul celor mulți. Dureroasă nu este opțiunea ; nu întrebări hamletiene — a fi cu sine ori cu ceilalți — macină sufletul poetului. Optînd pentru sacrificiu, poetul trăiește tragedia neputinței împlinirii lui. E o luptă între chemarea dorită a *dorurilor fără leacuri* și ispitele, patimile sale. Poetul nu își caută liniștea, singurătatea, echilibrul. El e în căutare altei *ursite, mai meșteră și mai rea,* aceea a neamului celor mulți. Din sufe-

rinţele îndurate de robi, poetul dă glas cîntării sale, *cîntarea pătimirii tuturora*.

1. Apare în acest poem chipul poetului ca mag, ca profet ?
2. Sacrificiul poetului poate fi înţeles din perspectiva titanismului romantic ?
3. Mesianismul social din *Noi, Plugarii, Oltul* e prefigurat în *Rugăciune*. Cum ?

Consecutivă imaginii poetului e „imaginea" cîntecului său. Destinul invocat şi-l poate asuma numai dînd glas poeziei durerii, revoltei şi visului neîmplinit al celor mulţi. *Cîntarea pătimirii* va fi o litanie, o jelanie în care se mistuie durerile lor şi din care luminează *fulgerele albastre* ale unei revolte demne şi drepte.

Comentaţi, în încheiere, afirmaţia lui G. Călinescu din *Istoria...* sa, propoziţie exemplară despre poetica lui Goga : „Şi Eminescu şi Goga cîntă un inefabil de origine metafizică, o jale nemotivată de popor străvechi, îmbătrînit în experienţa crudă a vieţii, ajuns la bocetul ritual, transmis fără explicarea sensului".

Mihail Sadoveanu: *Un om năcăjit*

Prof. GRAZIELLA ŞTEFAN
Liceul „I. L. Caragiale", Bucureşti

„Înzestrat cu una din cele mai puternice imaginaţii pe care natura le poate dărui oamenilor, maestrul şi-a reprezentat cu uşurinţă orice durere, pe a oricui şi pe a tuturor, a întregului popor român, pe care l-a înţeles ca puţini alţii..." [1].

O asemenea impresie de reprezentare a durerii „oricui şi a tuturor" o ai nu numai cînd străbaţi miile de pagini sadoveniene, dar şi atunci cînd te apleci doar asupra unei schiţe despre un copil şi o mioară, cum este *Un om năcăjit*.

Niculăeş, personajul principal al povestirii, e un copil maturizat înainte de vreme, pentru că a fost lipsit de bucuriile firești ale copilăriei.

„Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă şi nevinovată", exclamă cu nostalgie Ion Creangă în *Amintirile* sale, „...ce-i pasă copilului cînd mama şi tata se gîndesc la neajunsurile vieţii, la ce poate să le aducă ziua de mîine sau că-i frămîntă alte gînduri pline de îngrijorare!" Aşa este firesc să se întîmple, dar micul Niculăeş, deşi „abia intrase în a opta primăvară a vieţii lui", gîndea şi vorbea ca un om mare.

Toate elementele schiţei subliniază tristeţea nefirească a acestui copil: titlul ei, portretul fizic al personajului principal, cuvintele, gîndurile şi atitudinile lui, aprecierile autorului, precum şi descrierile de natură.

Titlul schiţei

Cuvintele *Un om năcăjit* rezumă foarte plastic drama copilului şi autorul revine adeseori asupra imaginii sugerate prin titlu, arătînd cum

[1] Tudor Vianu, *Mihail Sadoveanu la 75 de ani*, în *Literatură universală şi literatură naţională*, E.S.P.L.A., 1956, p. 208.

la început îl privise zîmbind, dar treptat înțelesese că „flăcăul de o șchioapă“ cunoștea gustul amar al „năcazurilor“.

Interpretați în sensul celor afirmate mai sus, următorul pasaj :
„— De ce oftezi, Niculăeș ?
La o asemenea *întrebare de prisos*, copilul nu-mi răspunse.“ (s.n.).

Portretul fizic

Conturarea portretului său fizic este realizată prin figuri de stil aparent banale, dar cu mare capacitate de individualizare : copilul era *palid* și *mărunțel*, avea ochi *triști*, *învăluiți* ca într-o *umbră cenușie*, glasul lui *subțirel* și *peltic* era cînd serios, cînd scăzut într-un *tremur de lacrimi*. „Ciubotele *grele* ale unui frate mai mare“ și pălăria „*veche, pleoștită ca o ciupercă*“ spuneau și ele multe despre viața tristă a lui Niculăeș.

a. Toate aceste figuri de stil apar în primele paragrafe ale schiței ; desfășurînd povestirea, autorul reia unele dintre imaginile folosite la început, sau intervine cu elemente noi, referitoare la aspectul copilului. Urmăriți aceste reluări sau elemente noi și observați care este rolul lor.
b. Identificați verbul (folosit de două ori în cuprinsul povestirii) prin care este caracterizat mersul lui Niculăeș. În ce constă forța de sugestie a acestui verb ?

Cuvinte, gînduri, atitudini

Băiatul vorbește despre moartea mamei lui, despre oaia pe care i-a lăsat-o și care-i fusese tocmai atunci plătită de un căruțaș, despre mustrările tatălui său, și din toate acestea se încheagă imaginea unei vieți triste, a vieții unui copil care „n-are cine-l spăla, n-are cine-l îngriji, n-are cine-i spune o vorbă bună“... „Apoi nu știi ? Eu n-am mamă...“, răspunde Niculăeș cînd e întrebat despre rosturile vieții lui. Cîtă durere și candoare copilărească vibrează în aceste vorbe ale băiatului. „Apoi nu știi ?“ Cine ar fi putut să nu cunoască marea lui durere ?

Căutați, în cuprinsul povestirii, alte asemenea momente, care să impresioneze prin simplitate și firesc. Referiți-vă și la felul în care stă de vorbă cu oaia pălită sau cu pițigoiul.

Aprecierile autorului

Privindu-l și ascultîndu-l, scriitorul își amintește de mama băiatului, Irina lui Avram, și înțelege că femeia „murise lăsînd sufletul ei cald și mintea ei bogată copilului... duioșia ei, înțelepciunea ei și ceea ce era în sufletul ei vis, parcă trecuseră în măruntul meu tovarăș de drum, în serile acelea singuratice de suferință, cînd amîndoi sfătuiau cu ochii în lacrimi...“

Ce atmosferă creează Sadoveanu prin introducerea acestor comentarii ? Urmăriți folosirea aceluiași procedeu în *Domnu' Trandafir*.

Descrierea naturii

Întîlnirea autorului cu Niculăeș se desfășoară într-o dumbravă de lîngă sat, de unde se vedea cum „cornii începuseră *să înfloreasca galben*... toporașii violeți răzbăteau prin frunzele moarte... umblau cu pași rari *cocostîrci cu pliscuri portocalii*... veniră din susul rîului, *fîlfîind rar din aripile lor ascuțite* și doi pescărușl albi..." (s.n.).

a. Cum se profilează chipul copilului pe acest fundal plin de culoare, lumină și mișcare ?
b. Gîndiți-vă la subiectul schiței și comentați următoarea impresie a autorului : „...și-n singurătatea care ne împresura era ceva blînd și dulce, ca-ntr-un basm al copilăriei".

Finalul povestirii ni-l prezintă pe micul Niculăeș înseninat ; mioara se înviorase și băiatul își cioplea o trișcă dintr-o rămurică de răchită. „Omul năcăjit" redevenise copil. Pentru cît timp oare ?

Exprimarea corectă

VALERIA GUȚU-ROMALO
Universitatea din București

Dacă orice comunitate omenească, oricît de primitivă, cunoaște vorbirea articulată, utilizează limba ca mijloc de comunicare, de exprimare și de realizare a gîndirii, scrierea, redarea grafică a vorbirii, presupune un grad superior de civilizație și de cultură. Utilizarea în scris reprezintă un moment extrem de important în evoluția limbii. Scrierea permite fixarea, oprirea în loc a „vorbelor care zboară". Stabilitatea comunicării scrise îi asigură un „auditoriu" mai larg, în spațiu și în timp. Un text poate circula dintr-un loc în altul, poate dăinui peste secole, poate fi citit de oameni din locuri și epoci diferite. Un text este purtătorul și păstrătorul unor gînduri, al unor sentimente, dar și al unei l i m b i. Lectura unui text impune atenției și reflecției noastre nu numai conținutul lui, „ceea ce spune" sau vrea să spună, ci și exprimarea, modul „cum spune".

Limba unei comunități mai largi, a unui popor care a atins un anumit grad de dezvoltare, de civilizație și de cultură nu are niciodată un caracter unitar. Deosebiri mai importante sau mai mărunte caracterizează exprimarea vorbitorilor : limba unui popor cunoaște variații regionale, dar și diferențe determinate de gradul de cultură și de profesiunea diverșilor ei vorbitori, de domeniul în care e folosită. Între aceste diverse variante, un loc special ocupă l i m b a l i t e r a r ă a cărei apariție presupune o fază superioară de dezvoltare a conștiinței sociale a unui popor.

Limba literară se caracterizează printr-un grad mai mare de u n i t a t e, care este asigurată de existența (și de respectarea) unor n o r m e.

Orice limbă și orice variantă a unei limbi implică prezența unor reguli, a anumitor „constrîngeri", care trebuie să fie cunoscute și respectate, a căror nesocotire face dificilă sau chiar imposibilă comunicarea. O propoziție simplă ca *Înfloresc merii* este rezultatul respectării unui mare număr de reguli, de constrîngeri.

O primă constrîngere impune a l e g e r e a unor anumite grupuri de sunete, a acelora care în limba română sînt asociate cu sensurile „a face flori (a atinge un anumit stadiu de dezvoltare)" și „pom care produce mere (un anumit fel de fructe)". Pentru a exprima aceste sensuri e o b l i g a t o r i u să folosim grupurile de sunete *înfloresc* (și nu *vin, pleacă* etc.) și *merii* (nu *cocorii, trandafirii* etc.). Dacă această constrîn-

gere nu este respectată, riscăm să comunicăm altceva (*Vin cocorii, Înfloresc trandafirii*, de pildă) sau să rostim niște șiruri de cuvinte sau de sunete fără înțeles, ca : *Înfloresc cocorii, Vin trandafirii* (sau *Niv datranfirii*). Altor constrîngeri ne supunem cînd alegem forma *merii* și nu *mere(le)* sau *mărul, înfloresc* și nu *înflorește, înfloreau* etc.

Orice limbă reprezintă, deci, un ansamblu de posibilități și de constrîngeri specifice.

Întrebuințarea eficace a unei limbi presupune cunoașterea posibilităților ei și supunerea față de constrîngerile care reprezintă regulile limbii respective.

Conformarea față de reguli conduce la o exprimare *corectă*. Încălcarea constrîngerilor specifice limbii date are ca rezultat *greșeala*.

Deosebirile care caracterizează diferitele variante ale unei limbi derivă din prezența unor constrîngeri diferite.

Limba literară se caracterizează prin faptul că regulile, constrîngerile care îi sînt proprii — și pe care le numim norme — sînt rezultatul unui proces, uneori conștient, alteori inconștient, de alegere între posibilitățile și constrîngerile de care dispun diversele variante ale limbii date. Astfel, de exemplu, limba română cunoaște formele *mîncă* și *mănîncă, dedea* și *dădea, case* și *căși, stații* și *stății*. Normele limbii române literare admit formele *mănîncă, dădea, case* și *stații* și le resping pe celelalte. Formulări ca *Mîncă picioci, Mănîncă barabule* sînt posibile și admise în diverse graiuri, în diverse regiuni, nu sînt însă *literare*. De asemenea, din punctul de vedere al normelor limbii literare sînt greșite formulări ca *Mai sînt trei stății, Hai pe la cășile noastre* etc. În asemenea situații avem a face cu exprimări neliterare, greșeli care derivă din nerespectarea *normelor* limbii române literare. Construcții de tipul *Flori albastru înflor pe deal* sînt nerom ânești, căci nu respectă reguli generale, comune tuturor variantelor limbii române, reguli care cer acordarea adjectivului cu substantivul *(albastru)* și conjugarea la prezent cu *-esc (înfloresc)* a verbului *a înflori*.

Probleme şi exerciţii de limbă şi de literatură

G. BELDESCU

I.C.P.P.D., Bucureşti

I.

1. (a) Agre.z, ali.z, apreci.z, cre.z, dilu.z, efectu.z, fotografi.z, îmbă.z, îngreu.z, înteme.z, situ.z ; (b) agre.ză, ali.ză, apreci.ză, cre.ză, dilu.ză, efectu.ză, fotografi.ză, îmbă.ză, îngreu.ză, înteme.ză, situ.ză ; (c) agre.m, ali.m, apreci.m, cre.m, dilu.m, efectu.m, fotografi.m, îmbă.m, îngreu.m, înteme.m, situ.m [prezent şi imperfect] ; (d) agre., ali., apreci., cre., dilu., efectu., fotografi., îmbă., îngreu., înteme., situ. [perfectul simplu, pers. a III-a sg.] ; (e) agre.nd, ali.nd, apreci.nd, cre.nd, dilu.nd, efectu.nd, fotografi.nd, îmbă.nd, îngreu.nd, înteme.nd, situ.nd ; (f) agre.t, ali.t, apreci.t, cre.t, dilu.t, efectu.t, fotografi.t, îmbă.t, îngreu.t, înteme.t, situ.t.

Sarcini : (1) Vi s-au dat unsprezece verbe la forme diferite, în care trebuie să înlocuiţi punctul cu ceea ce credeţi că lipseşte. (2) Toate verbele de mai sus au două însuşiri comune : se conjugă în general după tipul *a lucra* şi au rădăcina terminată în vocală. Voi trebuie să precizaţi ce deosebiri de ortografie există între ele, să explicaţi deosebirile găsite şi să arătaţi dacă ortografia fiecărei forme date corespunde sau nu cu normele de pronunţare. (3) Dacă veţi gîndi bine, veţi descoperi trei categorii de verbe cu rădăcina terminată în vocală care se conjugă după tipul *a lucra*, fiecare cu particularităţile ei de ortografie şi de pronunţie.

2. În fabrica aceasta, *premiaţ-* sînt toţi *muncitor-*.

Sarcină : Să presupunem că dintr-o cauză oarecare n-aţi putut auzi clar terminaţiile cuvintelor subliniate. Aţi putea reconstitui comunicarea ?

3.	*Este copilul*	*(al)*	*(care)*	*tată îl vezi.*
	Este fetiţa			*mamă o vezi.*
	Sînt copiii			*părinţi îi vezi.*
	Sînt fetiţele			*rude le vezi.*

Sarcini : (1) După tabelul de mai sus puteţi alcătui şaisprezece fraze cu aceeaşi structură sintactică, pe care trebuie s-o precizaţi. (2) Două dintre cuvintele din tabel cer să fie adaptate, ca formă, după regulile acordului lor, pe care trebuie să le enunţaţi şi a căror aplicare

trebuie s-o explicați în fiecare frază. (3) De ce unul dintre cuvintele de acordat are două forme într-un grup de opt fraze și o singură formă în celelalte opt fraze ?

4. Se culege	*ceva.*
Culege	

Sarcini : După tabelul de mai sus puteți alcătui două propoziții. În amîndouă se indică, prin pronumele nehotărît *ceva*, un obiect cules. S-ar părea că funcția sintactică a lui *ceva* este aceeași într-o situație și în alta. Să reflectăm și să încercăm a supune această interpretare probabilă la niște probe. (1) Să presupunem că obiectele culese sînt, pe rînd : *via, cireșile, prunele, mazărea, fasolea* și *caisele*. Precizînd astfel ce s-ar putea înțelege prin *ceva*, ați alcătuit de fapt douăsprezece propoziții. Observați-le atent, pentru că acum dețineți un argument pentru a demonstra alcătuirea identică sau diferită a propozițiilor date la început (ca și a celor derivate din ele). (2) Scrieți din nou cele douăsprezece propoziții, așezînd însă numele obiectului cules înaintea verbului. Observați ce s-a întîmplat, pentru că în ce s-a întîmplat puteți descoperi al doilea argument al alcătuirii identice sau diferite a propozițiilor date la început (ca și a propozițiilor în care *ceva* este precizat). (3) Recitiți toate propozițiile, gîndiți-vă la ce v-au spus cele două probe, la natura verbelor-predicat, pe care o veți fi descoperit ca urmare a demonstrației, și căutați să înțelegeți și să vă explicați clar ce comunică fiecare tip de propoziție. Veți găsi astfel argumentul care încununează, ca o concluzie a celorlalte, demonstrația voastră.

5. Se culege	*ceva.*
Culege	
Devine	

Sarcină : Față de problema nr. *4*, noul tabel cuprinde încă un verb la mod personal, deci posibilitatea de a alcătui încă o propoziție. Ați putea găsi, într-un mod asemănător cu cel de mai înainte, argumentele care să demonstreze că funcția sintactică a pronumelui nehotărît din ultima propoziție este identică sau nu cu funcția pronumelui nehotărît din prima și din a doua propoziție ?

6. În volumul de față, ca și în altele, precedente, vi s-au propus spre analiză cazuri mai puțin obișnuite în școală. Reflectați asupra lor și încercați să vă explicați de ce v-au dat ele de gîndit mai mult decît o analiză gramatică curentă și să descoperiți învățămintele pe care vi le vor fi prilejuit.

II.

Să recitim împreună *Telegrame*, de I. L. Caragiale. Ca să ne înțelegem mai ușor, numerotați telegramele.

1. Comunicarea prin telegramă presupune ideea de urgență și, adeseori, de gravitate. Să fie aceasta motivația telegramelor din schița noastră ? Pe de altă parte, ce legătură poate avea cu literatura o ase-

menea rețea de corespondență cu autorități de stat sau între autorități de stat ? Să vedem...

2. E nevoie să stabilim întîi faptele.

(a) Reconstituiți, după versiunea reclamanților, cele patru acte ale conflictului (T 1, T 2 — T 3 ; T 5 — T 6, apoi T 7, T 8 — T 9, T 11 ; T 13 — T 15 ; T 18 — T 19). Scoateți în relief, după reclamanți, cauzele conflictului și treptele intensității lui crescînde.

(b) Ce ar putea fi mai grav !? Abuzuri de putere care duc pînă la tortură și asasinat și care pun în mișcare forurile cele mai înalte din societatea vremii... Confruntați însă versiunea reclamanților cu relatarea corespondentului de ziar (T 4) și cu primele două rapoarte ale procurorului (T 10, T 17). Trageți concluziile singuri.

(c) Oricum, s-ar părea că reclamantul se consideră discreditat. Interpretați-i gestul (T 12) și găsiți semnificația ecoului pe care l-a produs hotărîrea personajului (T 12, T 14, T 16).

(d) Raportați la deznodămînt (T 20, T 21, T 22) toate referințele pe care le dețineți pînă acum. Felul rezolvării conflictului și urmările lui vă îngăduie concluzia finală, în cadrul căreia ați putea și răspunde la prima întrebare de la începutul dialogului nostru.

3. Această despuiere a faptelor ne-a oferit destule argumente pentru a califica o lume (indicați-i un lanț de atribute) ; dar nu toate argumentele și nici, în întregime, posibilitatea de a defini atitudinea scriitorului față de personajele sale. De ce ?

4. La întrebarea de mai sus ați putut da un răspuns general. Să-l adîncim.

(a) Că e vorba de o chestiune neserioasă, între oameni de o anumită calitate morală și culturală — mărită la scara poziției lor sociale, ne dăm seama din primele rînduri. Rîdem după primele cuvinte : ceva ne spune că nu putem lua în serios pe semnatarul telegramei, cu atît mai mult cu cît e „avocat, aleg. categ. I, fost deputat". Ce anume ?

(b) Să ducem răspunsul mai departe. În schiță, nici un cuvînt nu aparține scriitorului și nici un personaj nu vorbește. Situațiile impun celor implicați să acționeze numai prin scris, să folosească limba literară în varianta ei administrativă [1], solemnă și oficială și s-o adapteze la limbajul brahilogic al telegramelor. Prin urmare, aici, alături de fapte, scrisul este oglinda caracterelor. Ca să putem interpreta limba scrisă a personajelor în sensul arătat, am avea nevoie de un model al genului, neutru, la care să raportăm pe prima. Descoperiți-l în schiță și explicați semnificația corectitudinii lui și a caracterului lui neutru față de rest (ați putea găsi un model multiplu...).

(c) Confruntînd telegramele semnate de reclamanți, de corespondentul de ziar, de procuror, de directorul prefecturii și chiar de șeful de cabinet, cu cele considerate model al genului, încercați să întocmiți fișa individuală a fiecăruia dintre personajele menționate. Ați putea-o face mai concludent urmărind cîteva contraste mari între telegramele model și celelalte : limbă literară, reprezentînd norma supradialectală unică — redare în scris a pronunției regionale, potențate de semidoctism ;

[1] Exceptăm, evident, telegrama în altă limbă, a cărei semnificație în economia operei ar trebui s-o explicați. Care credeți că este, în cuprinsul telegramei, sensul abandonării limbii franceze ?

limbă scrisă oficială — transpunere în scris a limbii de stradă, neîngrijite și chiar triviale ; ortografie — transcriere agramată a structurilor sonore din rostirea personală ; limbajul firesc și inteligibil al telegramelor — comprimare aberantă și echivocă a comunicărilor telegrafice etc.

(d) Adînciți ideea pe care v-ați făcut-o din analiza limbii folosite de personaje cu notele pe care le dezvăluie tonul telegramelor, atitudinea semnatarului față de cel căruia îi adresează telegrama, modul de relatare a faptelor, gradul de fidelitate a relatării față de realitatea faptelor etc.

5. Pe baza datelor pe care le deținеți, sînteți în măsură să definiți mijloacele de individualizare, sursele, natura și calitatea comicului și felul atitudinii scriitorului față de lumea din schiță. Nu uitați cît ați rîs și ce anume v-a făcut să rîdeți. Dincolo de interpretarea rece și mai mult sau mai puțin organizată, necesară pentru răspunsurile cerute aici, există o legătură directă între felul și proporțiile rîsului nostru și ceea ce le provoacă. Ar trebui, poate, să vă atragem atenția că rîdem de o anumită lume și că rîdem de ea împreună cu scriitorul, dar nu chiar la fel ca el.

6. Rămîne să răspundeți la cea de a doua întrebare pe care ne-o pusesem la începutul discuției noastre. Ar trebui și să motivați opțiunea programei școlare pentru această operă literară, să explicați de ce e reprezentativă pentru o latură a creației lui I. L. Caragiale.

Creangă și fondul arhaic al limbii române (II)*

Prof. VLADIMIR DOGARU
Liceul „M. Eminescu", București

Creangă reușește să creeze sensuri noi întrebuințînd unul și același cuvînt, una și aceeași locuțiune ori una și aceeași expresie — împrumutate din fondul arhaic al limbii române. Vom alege, spre ilustrare, cîteva din exemplele pe care le oferă limba celui mai mare povestitor român, născut pe malurile Ozanei — „cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul" — numit, cîndva, de Ibrăileanu, „Homer al nostru".

„A face pocinogul"

Expresia „a face pocinogul" e folosită cu dublu înțeles (în *Amintiri din copilărie*) :

1) *„A face începutul, încercarea, safteaua" :*

„— Ia poftim de încalecă pe Bălan, jupînească, zise părintele de tot posomorît, *să facem pocinog* (= *să facem început* — n.n.) sfîntului Nicolai cel din cui".

2) *„Faptă neplăcută, bucluc, boroboață" :*

„Cîteva paturi de hîrtie, lipite una peste alta cu său de lumînare pe lîngă foc, puse încet la talpe, cînd doarme omul greu, și aprinse cu un chibrit, mai sfînt lucru nici că se poate !... Și fiindcă pe Oșlobanu toți aveau ciudă mai mare, lui *i-au făcut pocinog* (= „faptă rea", „necaz", „bucluc", „boroboață" — n.n.) întîi".

Cuvîntul *pocinog* e de origine ucraineană : *pocynok* = „început" [1].

În primul exemplu : *„să facem pocinog* sfîntului Nicolai cel din cui", sensul de „început", „încercare", pe care-l are aici substantivul *pocinog* e clar (Creangă are talentul de a întrebuința în așa fel cuvintele, locuțiunile și expresiile arhaice, încît, de foarte multe ori, le tălmăcește, prin sugerările contextului, înțelesul).

În cel de al doilea exemplu : „Și fiindcă pe Oșlobanu toți aveau ciudă mai mare, lui i-*au făcut pocinog* întîi", expresia *a face pocinogul*

* Vezi *Limbă și literatură pentru elevi*, București, 1973, I, p. 16—20.
[1] *Dicționarul limbii române moderne*, p. 634.

are alt sens. Într-adevăr, întrucît — avînd ciudă „mai mare“ pe Oşlobanu — catiheţii hotărăsc să-i facă întîi lui *pocinogul*, deducem că, de data aceasta, cuvîntul *pocinog* înseamnă : „faptă neplăcută“, „necaz“, „bucluc“, „boroboaţă“.

Folosirea cu sens schimbat a cuvîntului *pocinog* — cu nuanţele respective — e confirmată de ceea ce se spune în continuare :

„Şi cînd l-a ajuns (pe Oşlobanu) arsura la os, a sărit din somn, răcnind ca un taur, de nu-şi găsea loc prin casă, de usturime“...

Arsura la os şi *usturimea*, din cauza cărora răcnea *ca un taur* — iată *pocinogul*, pe care catiheţii i-l fac lui Oşlobanu.

„A trage butucul“

În *Povestea lui Harap Alb*, Ochilă — care stătea de strajă împrejurul odăii unde dormea fata împăratului Roş — cînd vede că aceasta „se preface într-o păsărică şi zboară nevăzută prin cinci străji“ strigă în gura mare către Păsărilă (singurul capabil, dintre toţi cinci, s-o prindă) :

„— Măi, fetişoara împăratului *ne-a tras butucul* (s.n.). A dracului sgîtie de fată : s-a prefăcut în păsărică, a zburat ca o săgeată pe lîngă ceilalţi şi ei habar n-au despre asta !“

Înţelesul expresiei *a trage butucul*, din textul de mai sus, se desprinde uşor (chiar şi pentru lectorul mai puţin versat în probleme de limbă veche românească) : „fetişoara împăratului *ne-a tras butucul*“ (= *ne-a păcălit, a fugit*).

Expresia *a trage butucul* a luat naştere în trecut, într-o perioadă cînd *butucul* (sau *obada* = „bucată groasă de lemn, prevăzută cu găuri“) era folosit în închisori, ca mijloc de *ferecare* a arestaţilor : în găurile *butucului (obadei)*, se prindeau picioarele, mîinile sau gîtul deţinuţilor.

În *Pravila lui Vasile Lupu* (prima jumătate a secolului al XVII-lea), citim : „...iară (vinovatul) de va fi de 14 ani (=ani), şi greşala ce va face se ceartă (= se pedepseşte) ca şi pre bărbaţii cei mari, ce să dzice cu moarte, cumu-i întîi furtişagul sau sodomiia, atunce-l va bate pren tot tîrgul *şi-l va închide în temniţă cu obeade* (= *obezi, butuci*) *în picioare*“... (s.n.) [2].

Uneori, cei aflaţi *cu picioarele în butuci (obezi)* reuşeau să le scoată, *să le tragă din găurile acestora* şi să fugă...

În astfel de împrejurări — presupune, pe bună dreptate, filologul V. Bogrea — paznicii temniţelor au putut spune că deţinuţii *le-au tras butucul*, adică „i-au păcălit“ [3].

„Prost-proastă“

Alături de sensul obişnuit : „mărginit“, „lipsit de inteligenţă“ („Oşlobanu, *prost* — *prost*, dar să nu-l atingă cineva, cu cît e negru sub unghie, că-şi azvîrle ţărna după cap.“), Creangă foloseşte adjectivul

---

[2] *Carte românească de învăţătură, 1646*, Ediţie critică, Ed. Academiei R.P.R., Bucureşti, 1961, p. 164.

[3] V. Bogrea, *Etimologii şi notiţe lexicografice*, în *Dacoromania*, Cluj, I, 1920—1921, p. 263.

prost-proastă și cu sensul de „mic — mică", sens care aparține, nu mai încape îndoială, tot *fondului arhaic* al limbii române : „Bucuria caprei nu era proastă" (= nu era mică — n.n.), notează povestitorul în *Capra cu trei iezi.*

Cînd fiul mijlociu al craiului din *Povestea lui Harap Alb* se pregătește să plece și el spre împărăția lui Verde împărat, tatăl său, îl previne, spunîndu-i :

„— Ai toată voia de la mine, fătul meu ; dar mare lucru să fie, de nu ți-or tăie și ție cărările. Mai știi păcatul, poate să-ți iasă înainte vreun iepure, ceva... și popîc ! m-oi trezi cu tine acasă, ca și cu frate-tău, ș-apoi atunci rușinea ta n-o fi *proastă*" (= „n-o fi mică" — n.n.).

Adjectivul *prost-proastă,* cu sensul de „mic-mică", apare și-n *Amintiri din copilărie.*

— „Dumnezeu să te-nzilească, Ionică, dragul mamei, și să-ți deie toate darurile sale cele bogate, dacă te-i purta cum văd că te porți de o bucată de vreme încoace.

Atunci eu pe loc am început a plînge și bucuria mea n-a fost *proastă*" (= „n-a fost mică" — n.n.)

Sensul arhaic „mic-mică" al adjectivului *prost-proastă,* prezent în unele din scrierile lui Creangă : *Capra cu trei iezi, Povestea lui Harap Alb* și *Amintiri din copilărie,* este confirmat de existența în limba română (începînd cu secolul al XVII-lea) a următoarelor denumiri privitoare la unitățile de măsură : „palmă *domnească*", „palmă *de om de mijloc*", „palmă *proastă*" [4]. La rîndul său, stînjenul «confecționîndu-se cu *palma* — ne informează medievalistul N. Stoicescu — purta numele *palmei* după care era făcut : cînd stînjenul avea opt palme *domnești* sau „*gospod*", el se numea „stînjen *domnesc*", iar cînd *palma* cu care se măsura era „*proastă*" sau „*de om de mijloc*", stînjenul purta numele de „stînjen *prost*"». [5]

«„Palma *proastă*" era, în genere, *mai mică* decît „palma *domnească*" — și chiar decît „palma de om de mijloc" — după cum reiese dintr-un tabel, întocmit de domnie (în Moldova), la 1842 [6] ; așa, se explică alternanța, în unele documente, a denumirilor — cu același sens — palmă *proastă*" și „palmă *mică*"» [7].

Cu timpul, sensul inițial al cuvîntului *prost :* „simplu" (din sl. *prostu :* „simplu") a evoluat, ajungînd să însemne, dincolo de sfera socială, „mic", „neînsemnat" (sub aspect etic).

Într-adevăr, ce altceva ar putea să însemne adjectivul *prost,* în exemplele culese din Creangă, dacă nu tocmai „mic", mai ales că, de fiecare dată, se pune accentul, în mod indirect, pe *mare,* opusul lui *mic,* și nu pe alt înțeles, *deștept* — să zicem —, cum ne-am așteptat : „Bucuria caprei nu era *proastă* (= nu era mică" — n.n.), prin urmare se poate conchide că bucuria caprei era mare ; în cel de al doilea exem-

---

[4] N. Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii. Metrologia medievală pe teritoriul României,* Editura științifică, București, 1971, p. 55—57.

[5] *Ibidem,* p. 55.

[6] *Ibidem,* p. 59.

[7] G. Potra, *Documente privitoare la istoria orașului București,* Editura Academiei R.P.R., 1963, p. 481—598.

plu : „...rușinea ta n-a fi *proastă*“ (= „n-a fi mică“ — n.n.), înțelegem că, în caz de nereușită, rușinea fiului de crai va fi *mare;* în fine, în cel de al treilea exemplu : „...bucuria mea n-a fost *proastă*“ (= „n-a fost mică“ — n.n.), înțelegem, de asemenea, că bucuria lui Ionică, la auzul laudelor mamei, a fost *mare.*

Așadar, unul și același cuvînt : *prost-proastă,* datorită talentului lui Creangă de a mînui în mod magistral fondul arhaic al limbii române, însemnează uneori : „mărginit“, „lipsit de inteligență“, alteori : „mic“, „mică“.

„Am adunat multe vechituri din manuscripte și tipărituri vechi românești, pe care le-aș lua bucuros cu mine. Această împrejurare îmi scumpește călătoria, dar mi-ar păstra materialele spre a-mi umple timpul liber cu adunarea de cuvinte și locuțiuni. Începe a mi se face clar că limba românească este într-adevăr bogată, posedă un număr de sufixe vii, ba chiar și cantitate. În hîrțoage vechi am descoperit mai multe formații sintactice fermecătoare, mai multe tipuri care au fost uitate, apoi conjuncții, prepoziții și adverbe și chiar două moduri noi, deși defective. S-ar putea strînge material pentru o sintaxă românească.

MIHAI EMINESCU

Folosirea fişelor în redactarea unei compuneri

Prof. NICOLAE SAFTU

Liceul nr. 21, Bucureşti

Este evident pentru întreaga lume şcolară că efectuarea unei lucrări personale, care trece dincolo de simplul rezumat, reprezintă o încercare a cărei dificultate sporeşte cu fiecare an mai mult.

Elevii se întîlnesc cu obstacole încă de la întrebarea : „cum să încep ?“, pentru a se pierde adesea, chiar atunci cînd cunosc subiectul, în labirintul organizării materialului. Cu cît nivelul cerinţelor creşte — şi noi ne adresăm acum elevilor mari — lucrarea presupune o documentare crescîndă, în „proporţie geometrică“, cum ar zice elevii de la „real“. Cele mai multe din dificultăţile ivite în calea elevilor se trag din felul greoi, stîngaci al documentării.

Caietul sau caietele cu însemnări, conspecte, rezumate sau observaţii sînt pe cît de uşor de scris, pe atît de greu de utilizat la lucrările cu caracter complex. Mulţi spun : „Eu am sistemul meu“, dar apoi caută ore întregi o însemnare pierdută cine ştie unde, iar cînd e vorba să folosească cele consemnate le găsesc într-o ordine care nu corespunde exigenţelor lucrării. Cît despre refolosire, ea devine aproape imposibilă din cauza tăieturilor, trimiterilor şi adausurilor operate în caietele faimosului „sistem personal“.

Toate aceste greutăţi le putem evita adoptînd tehnica modernă a lucrului cu fişe, cărora noi le spunem „literare“, dar se folosesc în toate domeniile muncii intelectuale.

Sistemul a fost iniţiat de Fr. Boillot, de la Universitatea din Bristol, şi constă în esenţă în notarea separată pe o fişă tip a fiecărei idei, observaţii sau exemplificări. Este cam ceea ce a făcut Guttemberg despărţind literele pentru a le putea folosi şi refolosi în orice combinaţie. Imaginaţi-vă că pregătiţi o lucrare mai pretenţioasă, să zicem la concursul de literatură „Mihai Eminescu“. Pentru aceasta trebuie să adunaţi şi să consemnaţi un material documentar, foarte amplu, operaţie care durează, luni, ani, incluzînd zeci de cărţi şi articole. Numai cu fişele o puteţi scoate la capăt.

Fişele au un format standard de 1/4 coală (pentru a fi uşor manevrate) se scriu numai pe o faţă şi foarte citeţ. Cum o fişă nu conţine decît o idee, rareori e nevoie să o dublăm anexîndu-i o nouă filă.

Un prim tip de fișă este cel pe care l-ați văzut în marile biblioteci publice, păstrate la fișier. Ea cuprinde autorul, titlul cărții, orașul, editura, anul imprimării, numărul de pagini și formatul, la care se adaugă un foarte scurt rezumat. Aceste fișe de bibliotecă se clasifică în ordinea alfabetică a autorilor sau pe probleme (filozofie, matematică, literatură etc.).

Fișa de carte interesează mai mult pentru că și-o alcătuiește fiecare. Ea cuprinde într-o ordine strict respectată : autorul, titlul, orașul, editura, anul, după care urmează foarte pe scurt conținutul lucrării și observații personale, eventual un citat ilustrativ. De exemplu :

Călinescu, G., *Viața lui Mihai Eminescu*, Ediția a V-a, București, Editura pentru literatură, 1969. (Urmează caracterizarea operei).

Ordinea indicațiilor bibliografice și sublinierea unor cuvinte este obligatorie și face parte din sistemul de notație mondial.

Pentru articole de revistă se procedează la fel, doar că indicațiile bibliografice se consemnează la urmă. De exemplu :

Cîndea, Virgil, *Note definitorii ale culturii românești*. (Conținutul), în *Secolul 20*, nr. 5 (113), 1970.

Aceste fișe, cuprinzînd în esență ceea ce știm că ne va fi folositor, se alcătuiesc imediat după terminarea lecturii și se păstrează în ordinea alfabetică după numele autorilor. Din experiența personală știu că mai sînt necesare două notații pe verso : data lecturii și de unde am citit cartea (biblioteca personală, publică, particulară). Nu mai este nevoie să subliniem ce sprijin substanțial găsește elevul în fișierul său ori de cîte ori este necesar să revadă materialele (la teze, bacalaureat, lucrări, concursuri, examen de facultate) aceasta, bineînțeles, dacă cele consemnate în fișe sînt substanțiale și ordonate.

Foarte utilă este fișa de idei, cuprinzînd, cum am mai spus, o singură idee, observație sau exemplu. Uneori e vorba de un citat :

Eminescu, M. la biblioteca din Iași (1874) „Sînt fericit că mi-am ales un loc potrivit cu firea mea..."
(G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, p. 198).

Adesea se consemnează idei personale, întrebări, poziții critice sau răspunsuri la unele probleme. De exemplu :

Caracterul popular — umor grotesc, vezi apropierea I. Creangă — Pieter Bruegel der Bauer — *Til Eulenspiegel* al lui de Coster (15.II.1973).

sau

Umorul absurd — Caragiale.
Absurditatea e numai aparentă în formulare. Vezi logica (?) discursului lui Farfuridi. (20. II. 1973).

Aceste fişe din ultimul tip citat se adnotează fiecare cu un titlu general şi un subtitlu. De ex. : *Eminescu* — viaţa ; *Caragiale — limba literară ; caracterul popular* — grotescul ; *Umorul* — absurd, purtînd data consemnării, apoi fiecare fişă capătă un număr. La alcătuirea unei lucrări, atunci cînd întocmim planul de expunere, menţionăm numai numărul fişei citate. După plan ne aşezăm acum şi fişele într-o ordine pe care o putem uşor modifica la nevoie, fără ştersături, trimiteri şi steluţe. După terminarea lucrării — adesea ea se reduce la legătura coerentă şi literară a fişelor după plan — reaşezăm fişele la locul lor, respectînd ordinea autorilor sau cea pe probleme. Orice neglijenţă o plătim cu efort şi timp pierdut la viitoarele lucrări.

Poate că unii din tinerii lectori ai acestor rînduri le vor primi cu scepticism, calificîndu-le drept tipicărie dăscălească, menită să frîneze „elanul creator" al inspiraţiei. Nu le rămîne decît să se convingă singuri, mai tîrziu, după ce se vor fi trudit inutil cu „sisteme personale".

Cele de mai sus nu reprezintă părerea sau sistemul unui singur om, ci rezultatul unei tehnici intelectuale la care au ajuns toţi specialiştii şi care se practică cu folos de cei care vor să realizeze ceva în condiţiile actuale ale creşterii cantităţii de informaţie.

Educaţia estetică a elevilor prin literatură

Prof. STERIE RĂDOI
Inspectoratul şcolar judeţean, Iaşi

Educaţia estetică este un proces complex şi de durată, realizat în mediul social şi individual, în relaţiile de tip nou dintre oameni şi, mai cu seamă, în şcoală, prin conţinutul unor obiecte de învăţămînt şi prin numeroase activităţi extraşcolare într-un cadru organizat, competent şi ştiinţific.

Generaţiile şi-au transmis în timpul mileniilor şi cerinţele de ordin estetic, contribuind fiecare la îmbogăţirea acestui tezaur de vîrtuţi şi de bun gust, de comportament şi de preferinţe, iar conştiinţa socială le-a asimilat pe cele valoroase şi le-a îndepărtat pe cele negative sau nesemnificative.

Societatea socialistă adaugă educaţiei estetice noi valenţe şi modifică unele trăsături vechi, în sensul că un om multilateral dezvoltat, cetăţean al orînduirii socialiste, trebuie să aibă toate facultăţile dezvoltate armonios, să fie dinamic şi încrezător în forţele sale, în triumful dreptăţii sociale, să lupte pentru dreptate, pentru progres şi pentru egalitate, să aibă o comportare morală corespunzătoare eticii socialiste — să fie capabil să trăiască intens bucuria, emoţiile şi satisfacţiile faţă de frumuseţile naturii, ale artei, ale eforturilor sale personale, ale colectivului unde munceşte, ale întregului popor.

Concepţia estetică, strîns legată de baza materială, nu se dezvoltă însă spontan, fără pregătire, fără iniţiere. Emoţia artistică nu se declanşează la intensitatea necesară fără ca acela care consumă arta să nu fie pregătit, instruit, fără cultura artistică cuvenită. Fără îndoială că aici intră şi numeroşi factori subiectivi, anumite înclinaţii şi preferinţe, o diversificare a gusturilor care duc la trăsături individuale ce caracterizează în mod diferenţiat pe unii şi pe alţii, fiecare avînd personalitatea lui.

Este clar, deci, că educaţia estetică are sarcina de a fixa şi lămuri idealul estetic al membrilor noii societăţi, de a dezvolta gusturi compatibile cu etica socialistă, de a intensifica capacitatea de a aprecia, de a practica şi de a trăi frumosul autentic în viaţă şi în artă — fiind o componentă indispensabilă şi inseparabilă a educaţiei socialiste.

Avînd la bază directivele P.C.R., cît şi indicaţiile tovarăşului Nicolae Ceauşescu din ultimul timp, au fost criticate şi înlăturate unele ten-

dințe sau manifestări negative din arta contemporană : estetismul, tehnicismul artistic, sociologismul vulgar, didacticismul arid, apolitismul etc. — arta reflectînd prin mijloacele ei specifice realitatea, viața și idealurile poporului, munca și lupta pentru o viață mai bună, mai dreaptă.

Alături de celelalte arte, literatura, prin aria ei de răspîndire și prin mijloacele specifice de influențare, se situează la loc de frunte și, ca atare, joacă un rol deosebit de important în educația cetățenilor.

Intensitatea și complexitatea stărilor de spirit nu pot fi însă declanșate de o operă literară, fie ea scrisă de cel mai autentic scriitor, dacă cititorul nu este avizat, dacă nu știe să aprecieze valorile artistice reale, dacă nu este instruit de cineva competent, în mod sistematizat și pedagogic. Acest lucru se realizează, fără îndoială, prin mai multe căi, însă calea cea mai autorizată și mai temeinică este școala. Ca atare, în ciuda unor opinii diferite, se conturează tot mai mult ideea că literatura nu poate fi înțeleasă la modul cel mai înalt fără o prealabilă cunoaștere, fără o studiere a fenomenului literar, iar cercetători de prestigiu, ca Wellek și Warren, precizează, prin argumente științifice, că nu putem ajunge la trăiri artistice de valoare, dacă nu sîntem pregătiți pentru a cunoaște aceste valori.

O altă problemă deosebit de controversată este cea a interdependenței operei de artă. Nu e cazul să facem un istoric al acestei probleme și nici s-o repunem în discuție. Teoria marxistă, ca și părerile acelorași cercetători amintiți, consideră că între opera literară și contextul social-istoric se stabilesc unele relații, iar opera nu poate avea decît o independență relativă.

Pe baza acestor precizări considerăm că și studiul unei opere literare, ca și trăirile artistice, sînt intensificate de unii factori suplimentari, exteriori operei, dar nu și actului de creație, care însoțesc actul înțelegerii și al instruirii. Mai adăugăm la acestea și o constatare psihologică : înțelegem, reținem și apreciem mai bine atunci cînd actul de cunoaștere are puncte de sprijin concrete și cînd stările emoționale însoțesc raționamentele.

Referindu-ne la studiul literaturii române, cele precizate mai sus ne ajută să arătăm elevilor că județul Iași și mai ales capitala sa, municipiul Iași — Florența țării noastre — oferă o bogăție inestimabilă de puncte de sprijin pentru înțelegerea unei importante părți a literaturii noastre și o încărcătură emoțională rar întîlnită pentru stimularea și intensificarea stărilor de spirit.

Localitățile : Mircești, Pașcani, Tg. Frumos, Trifești, la care se adaugă orașul Iași, cu numeroasele monumente și lăcașuri culturale, cu împrejurimile pline de chemări și amintiri de rezonanță artistică, oferă un climat demn de invidiat pentru studiul literaturii și pentru intensificarea emoției estetice — ca un nobil privilegiu pe care istoria îl oferă contemporanilor și generațiilor viitoare.

Nu intenționăm să facem o inventariere a valorilor artistice, pe care darnicul oraș ni le prezintă în mod generos, și nici o listă a personalităților artistice de valoare națională și universală care au trăit și au creat aci opere monumentale ; fiecărui om de cultură îi sînt cunoscute și, ca atare, ar fi ceva de prisos. Vrem, doar, să menționăm că Iașul se mîndrește cu nume ca : D. Cantemir, Varlaam, Dosoftei, Miron Costin, Ne-

culce, Asachi, Al. Russo, C. Negruzzi, Alecsandri, Kogălniceanu, Eminescu, Creangă, Maiorescu, Sadoveanu, Ibrăileanu şi mulţi alţii. Toate străzile evocă amintiri, multe case păstrează taine ale actului de creaţie, iar bătrînul tei din Copou, dintr-un martor al frămîntatelor gînduri eminesciene, a devenit un simbol monumental, la care priveşti cu pioşenie şi pe care natura se străduieşte să-l menţină ca un omagiu pentru cel mai mare cîntăreţ al ei şi al neamului românesc.

Folosirea acestor impresionante documente concrete în lecţiile de literatură intensifică stările afective ale elevilor, măresc puterea de convingere şi ajută în mod deosebit la înţelegerea fenomenului literar, la intensificarea actului trăirii, la sensibilitatea spirituală a generaţiilor tinere.

Dacă ne gîndim la ceea ce ne oferă acest oraş — şi elevilor şi profesorilor şi fiecărui cetăţean care trăieşte în Iaşi sau este un simplu vizitator — ajungem la concluzia că Iaşul industrial şi cultural de astăzi este şi un grandios cabinet de literatură în care studiul operei literare este permanent ajutat de elemente concrete care intensifică emoţiile artistice şi, ca atare, dau relief actului de cunoaştere a operei literare studiate.

Desigur, se impune şi în această problemă o selecţie, o stabilire a elementelor prioritare, iar, din punct de vedere metodic, se cere a se folosi aceste date cînd şi cît trebuie pentru a nu prejudicia analiza literară.

Avînd convingerea că toţi elevii care au îndrăgit literatura apreciază în mod just contribuţia ieşenilor la dezvoltarea literaturii române, că, indiferent în ce colţ de ţară îşi fac studiile, ar dori să cunoască la faţa locului această atmosferă care păstrează vie amintirea atîtor valori artistice, sîntem mîndri că întîlnirea celor mai pregătiţi elevi în tainele literaturii, în cadrul olimpiadei de literatură, s-a desfăşurat în oraşul în care *Dacia literară, Junimea, Contemporanul, Viaţa românească* au îndrumat literatura română pe drumul sănătos al valorilor reale, în oraşul în care liniile moderne ale noilor întreprinderi şi ale numeroaselor blocuri trăiesc alături de amintirile măreţe ale unui trecut cultural-artistic pe care îl cinstim cu pioşenie pentru că „nasc şi la Moldova oameni".

Antene spre viață

Prof. TUDOR OPRIȘ
Liceul „Gh. Lazăr", București

Scrierile adolescenților oscilează între doi poli : nevoia de autenticitate și dorința de epatare, tendințe la fel de firești pentru psihologia vîrstei. Seva proaspătă a fondului emoțional primar coexistă cu extraordinara capacitate de absorbție a modelelor, cu uimitoarea ușurință de mimare a tot ceea ce pare a constitui ultimul „val" în materie de artă.

În cele mai multe cazuri, însă, seducția mimării se dovedește mai puternică, alimentată pe de o parte de dorința de a concura modelele și, pe de altă parte, de credința falsă că mai ușor pot pătrunde prin „rețelele ghimpate" ale redacțiilor acele creații care se înscriu în maniera stilistică a unei anumite etape din evoluția formelor literare.

Nu-i mai puțin adevărat că în așa-zisul sector avangardist al literaturii mondiale și românești se mai manifestă unele fenomene ca : fetișizarea condiției de creator, îndepărtarea gesticei artistice de faptele umane, părăsirea lumii reale, adevărate, ceea ce face din artist un înțelept fals, un profet în deșert. Se mai cultivă onirismul, ermetismul, viziunile psihopatice, se împărtășește alarma dată de unii semantiști occidentali că în prezent cuvîntul — obosit și rigid — este incapabil să mai surprindă complexitatea de nuanțe (de aici autohtona vogă a „necuvintelor"), ceea ce face ca mulți scriitori cu reale vocații să se preocupe exclusiv de căutarea modalităților de exploatare a metalimbajului. Tinerii, îndeosebi, sînt ispitiți de ușurința cu care se pot confecționa în serie astfel de creații speculative și de mirajul unor succese imediate în rîndul unor cercuri „subțiri" de inițiați.

Să nu ne mire, dar, că multe creații ale tinerilor noștri prieteni seamănă ca două picături între ele, că din valul de poezii care inundă revistele școlare și mature doar prea puține ascund un fior autentic, iar majoritatea prozelor sînt simple colaje.

Nimeni nu neagă importanța experimentului, căutării, inventivității și ingeniozității formale. Dar ele reprezintă o etapă de lucru și nu creația în sine.

Creația literară e un tot definitiv și cu un circuit dialectic inexorabil. Ea pornește de la viață, acumulează elementele semnificative ale acesteia, le transfigurează într-o imagine artistică și apoi le întoarce către viață, adică le acordă o valoare funcțională, un sens etic, o forță de influențare social-umană.

Materia unei opere literare ne sosește prin intermediul a două canale. Mai întîi acel al observației directe. În creațiile epice, subiectul, inventarul faptic ni-l oferă contactul nemijlocit cu realitatea exterioară (chiar și la literatura de evocare istorică și de anticipație) ; la cele lirice, substanța poetică e extrasă din filoanele profunde, autentice ale sensibilității noastre, extrem de vibrante la mișcările provocate de reacția eului în fața lumii.

Al doilea canal este observația indirectă, adică procesul de cunoaștere, analizare și resorbire a fenomenului scriitoricesc actual. Ni se oferă astfel puncte estetice de referință — privind atmosfera și modalitățile artistice — care dau o anumită structură și o anumită orientare literaturii curente.

Joncțiunea acestor două canale o face talentul, acest indefinibil amestec de intuiție și de inteligență artistică lucidă, care realizează fuziunea organică și originală dintre conținut și formă, dintre idee și expresie, asigurînd astfel personalitatea operei literare. În egală măsură, la geneza unei scrieri participă conștiința artistică care imprimă operei, chiar din stadiul ei inițial, sensul utilității sociale, modernității și perfecțiunii.

Am schițat această incursiune teoretică tocmai pentru a determina unde se află călcîiul vulnerabil al creației multora dintre voi. Și credem că nu ne înșelăm descoperindu-l în absorbția neselectivă a experiențelor pur livrești, în slaba solicitare a observației directe și a conștiinței scriitoricești.

Socotim firesc faptul că sînteți atenți la evoluția mișcării literare mondiale, că citiți mult, că vă entuziasmează mirajul lumii din spatele cuvintelor și chiar că vă propuneți unele modele, precum alții aleg un idol cinematografic sau un semizeu al muzicii ușoare.

Însă, pentru a înfăptui chiar de la această vîrstă o creație meritorie și promițătoare, trebuie să căutați și să provocați confruntarea directă, sinceră cu viața, cu propria voastră conștiință. Nu uitați că adolescența este și trebuie să fie platforma afirmării pline de elan a personalității creatoare. Profitați de tot ce vă oferă ea mai autentic : prospețimea și suculența sentimentului, ascuțimea și mobilitatea spiritului de observație, curajul și frumusețea eroică a dăruirii pentru o cauză nobilă. Întindeți toate antenele spre viață, explorați cu pasiune acele medii de care sînteți legați prin activitate și preocupări, scrieți doar ceea ce primiți pe calea trăirii directe, socotiți că cea mai înaltă îndatorire a scriitorului este să întoarcă spre oamenii locului și timpului său oglinda inimii, iar spre oglinda lumii, inima patriei.

„Arta nu se potrivește cu mediocritatea; ea dă aripi, nu cîrje".

VICTOR HUGO

Scriitori care au debutat în reviste şcolare

Şt. O. Iosif

În toamna anului 1891 un grup de tineri din Craiova scot *Revista şcoalei*, prin care doreau să propage „cîteva idei sănătoase în ceea ce priveşte ştiinţa literară" şi să aducă, prin publicitate, omagii profesorilor. Tînărul Şt. Iosif din Bucureşti trimite redacţiei mai multe poezii, dintre care una, cu titlul *Izvorul*, apare în nr. 8 din iunie 1892 al *Revistei şcoalei*. La „Poşta redacţiei" se poate citi : „D-lui Şt. Iosif, Bucureşti. Mulţumim. Pentru celelalte vom vedea". În nr. 9/1892, *Revista şcoalei* îi publică a doua poezie, de data aceasta o traduce, *Craiul ielelor* (baladă după Goethe). La „Poşta redacţiei" se spune : „D-lui Şt. Iosif, T. Măgurele. Mulţumim, vom vedea încă".

Poetul Şt. O. Iosif a debutat, aşadar, la *Revista şcoalei* din Craiova. Tot aici şi-a făcut debutul literar matematicianul G. Ţiţeica, de la a cărui naştere se împlinesc anul acesta 100 de ani.

Prof. dr. I. HANGIU
S.S.F., Bucureşti

Victor Ion Popa

Cunoscutul scriitor şi slujitor al teatrului şi culturii româneşti, Victor Ion Popa (1895—1946) şi-a făcut intrarea în literatură, cu versuri tipărite într-o modestă publicaţie şcolară — *Revista noastră* (1912—1914), editată de elevii Liceului „Unirea" din Focşani.

Recent, am cercetat la Biblioteca Academiei R.S.R. colecţia vechii serii (cea aflată în posesia liceului nostru s-a descompletat în timpul primului război mondial).

Nr. 1 a apărut la 15 noiembrie 1912, sub conducerea prof. D. Papadopol, care, în „Cuvînt înainte", chema „întreaga şcolărime românească să ia parte, cu inima deschisă, la muncă comună împreună cu colegii lor" în coloanele acestei reviste. „În acest chip — se spune în continuare — va fi la îndemîna tuturor să aducă la cunoştinţă colegilor de oriunde, ceea ce cred şi simt, vor stabili între ei o scară a valorilor, se vor deprinde a mînui condeiul, iar mai tîrziu, pe băncile universităţilor, se vor

recunoaşte ca tovarăşi de idei". Răspunzînd acestui apel, Victor Ion Popa trimite încercările sale literare. Debutul se produce după numai două săptămîni (1 decembrie 1912), în nr. 2. Aici apare poezia *Linişte*, semnată cu pseudonimul Gheorghe A. Hamza.

Prof. univ. N. I. Popa, fratele scriitorului, referindu-se la acest pseudonim, arăta că el reprezintă „o formă de modestie şi precauţie". În legătură cu preocupările lui Victor Ion Popa, din perioada aceea, d-sa face următoarele precizări :

„În anii 1912—1914, cînd trimetea poezii la revista focşăneană, el era elev la Liceul Internat din Iaşi. Ca tînăr cu vocaţie artistică, se manifestase încă din clasa a II-a. Atunci a jucat în rolul principal din «Millo director», de Vasile Alecsandri. Mai tîrziu, în clasa a VII-a, a interpretat rolul lui Hlestakov din «Revizorul» lui Gogol. Paralel cu şcoala, urmărea cursurile de la Conservator ale poetului Mihai Codreanu, deşi era excelent şi la secţia reală. În clasa a VIII-a, a luat premiul I cu cunună, la concursul organizat de «Tinerimea română», la Bucureşti. Scria mereu, desena, mai ales caricaturi, scotea o revistă satirică «Bondarul», traducea din limba franceză, urmărea probleme de teatru".

În nr. 3—4, din 15 decembrie 1912, apare a doua poezie, *Apus*, semnată *V. I. Popa*. Şi celelalte creaţii *(Duşmanul meu — portret, Românul nu piere, În Bosfor, Pastel, Sonet)* — poartă ultima semnătură. Ele conţin semnele unui talent poetic autentic, care, din păcate, a fost ignorat de dramaturgul şi prozatorul Victor I. Popa.

Prof. PETRACHE DIMA

După *Revista noastră*, Focşani, an II, 1973, nr. 10—12

Reviste şcolare

Prof. GHEORGHE ŞOVU
Liceul nr. 39, Bucureşti

„La anii noştri, ani tineri, învăţăm zborul prin ani. Ne pregătim pentru el. Învolburata visare, ţîşnită din adevărurile certe ale trăirilor de azi, îşi întinde aripile spre zarea, uneori de necuprins, a zilei de mîine.

Dorim ca paginile revistei noastre şcolare să sprijine bătăile de inimă ale gîndirii şi simţirii, ale dorurilor şi speranţelor noastre. Pentru că, deocamdată, sîntem nişte speranţe... Şi avem îndrăzneala speranţelor întru aşteptate împliniri !...“

Cuvintele acestea, desprinse dintre cele ale cîtorva elevi talentaţi, cărora am avut cinstea să le fiu profesor şi modest sfătuitor în truda „potrivirii cuvintelor“, începeau primul număr al revistei *Pe-un picior de plai,* publicaţie a unui liceu bucureştean şi mi-au sunat deseori în memorie.

Astăzi, parcă, ecoul lor mi se pare mai viu şi mai clar. Astăzi, cînd publicaţia noastră — *Limbă şi literatură pentru elevi* — îşi propune să se apropie mai mult de acei tineri dăruiţi, ce-şi sprijină aripile „zborului prin ani“ pe adevărurile certe ale zilelor pe care le trăiesc, pe visarea aprinsă şi limpede către „zarea de necuprins a zilei de mîine“ şi pe hotărîta năzuinţă a speranţelor în aşteptate şi firesti împliniri, toate acestea exprimate, concretizate în miile de pagini ale sutelor de reviste şcolare.

Expresii ale minţilor iscoditoare, ale gîndurilor ce-şi trimit mereu zvîcnirile către înalt, trecînd prin pulberi de stele, ale bucuroasei vestiri despre succesele aplecărilor îndelungate peste combinaţii de cifre şi de substanţe, ori despre victoriile dobîndite prin cadenţa ordonată a paşilor aşezaţi apăsat pe un drum sigur de muncă, pe un drum sigur de viaţă, revistele şcolare sînt, deci, imagini, nu de puţine ori concludente, ale vieţii de azi a celor care le dau viaţă, constituindu-se, în acelaşi timp, ca documente, ca mesaje pornite de la noi spre cei de după noi.

Peste 700 de reviste şcolare, cu mai mult de 10.000 de colaboratori ! Iată două cifre concludente pentru efervescenţa creatoare a celor mai tineri reprezentanţi ai poporului care „s-a născut poet“.

Numele multor asemenea reviste, precum şi cele ale colaboratorilor lor au trecut, demult, hotarul comunei, oraşului sau judeţului unde apar. S-au confruntat aceste reviste în cadrul concursurilor naţionale, încununîndu-se, din cînd în cînd, cu laurii victoriilor.

Ne sînt cunoscute, astfel, pentru valoarea lor și pentru tradițiile ce și le-au creat și constituie pentru noi o plăcere să le amintim, reviste ca : *Junimea* (Liceul „N. Bălcescu", Pitești), *Țara visurilor noastre* (Oradea), *Fire de tort* (Turda), *A.B.C.* (Cluj), *Luceafărul* și *Poteci* (Satu Mare), *Vlăstarul* (Tîrgoviște), *Licăriri* (Craiova), *Freamăt* (Baia Mare), *Dintre sute de catarge* (Slatina), *Ritmuri noi* (Ploiești), *Lyceum* (Sibiu), *Revista noastră* (Focșani), *Sinteze* (Suceava), *Debuturi* și *Tradiții* (Bîrlad), iar din București : *Mugurul* (Liceul „Mihai Viteazul"), *Gînd înaripat* (Liceul „Ion Neculce"), *Pe-un picior de plai* (Liceul nr. 39), *Scîntei* (Liceul nr. 32), *Funigei* (Liceul „I. L. Caragiale"), precum și revistele unor școli generale, ca *Mlădițe* (Școala generală nr. 39), *Către stele* (Școala generală nr. 169) și *Reporter* (Școala generală nr. 198).

De asemenea, ne este cunoscut faptul că peste 500 dintre revistele școlare sînt tipărite, că unele apar în condiții grafice excelente, că și-au cucerit prestigiul printr-o individualitate distinctă.

Publicația noastră își propune să acorde un spațiu special, rezervat revistelor școlare, în cadrul căruia să mijlocească un schimb de experiență, în intenția de a valorifica, mai larg, cîștigurile muncii elevilor scriitori și gazetari și de a populariza, la nivel republican, pe cei mai valoroși colaboratori ai acestor reviste.

În acest scop, adresăm tuturor colectivelor de redacție ale revistelor școlare rugămintea de a ne trimite ultimele lor numere, însoțite de scurte date lămuritoare asupra periodicității apariției.

Deci, așteptăm reviste pe adresa : Societatea de științe filologice, Bd. Republicii, nr. 55, sectorul III, București.

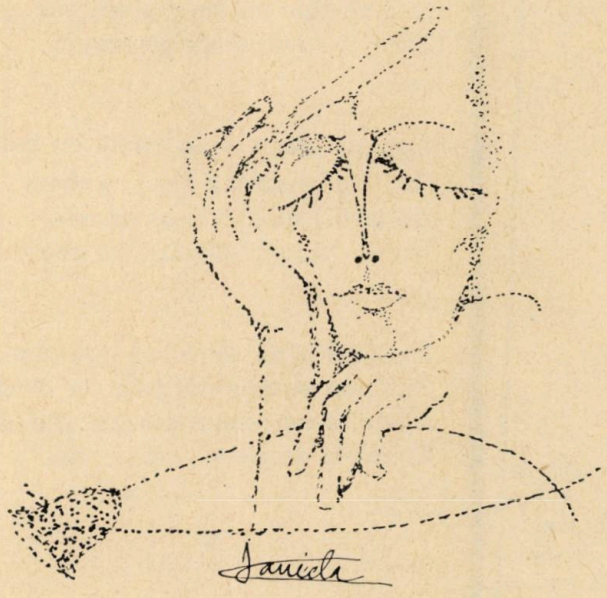

Raluca-Miruna Macovei

S-a născut în 1955, la Iaşi. Este elevă a Liceului nr. 4 din localitate. Laureată a concursurilor pioniereşti, a publicat în antologia *Crisalide*, în *Preludiu* şi *Amfiteatru*.

POVESTE

În mine dorm izvoarele de frunze
Şi cîntec molcom de caval sub lună
Şi-n sîngele-mi de veacuri zac ascunse
Tării de vin, cu aprigă arvună.

Mă simt acum de-o vîrstă cu balada
Că prea pe struna ţiterii o chem
Cu ţarina moldavă, cu ograda
În care duhul timpului stă ghem.

Vei vrea şi cu zefirul să m-asameni,
Cînd mă strecor sub fulgi de ciocîrlii
Ducîndu-mi pînă-n soarele din oameni
Spiralele de visuri, veşnic vii...

Aurelian Hahui

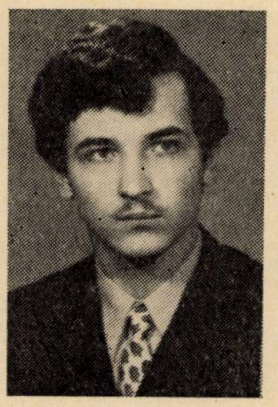

S-a născut în 1956 în comuna Iveşti, jud. Vaslui. Elev al Liceului „Spiru Haret" din Tulcea. A participat la concursuri pionieresti şi la tabere naţionale de creaţie. A publicat în revista şcolii, în antologii regionale şi în *Amfiteatru.*

ORE DE VEGHE

Ca o pădure peste care se leagănă
orele noastre de veghe
a crescut iarba
şi mi-aduc aminte de oameni
ca de nişte întrupări
pe care le-am mai văzut undeva,
acolo departe lîngă marea cea mare,
bărboşi şi plini de solzi
în bărci pe care fluviul
nu le mai putea cuprinde
cu privirea,
iar lîngă ei, nevestele cu copii în braţe
unduindu-se pe mal ca trestiile...

Elena Leuștean

S-a născut în 1955, la Negrești — Vaslui, din părinți muncitori. A participat la concursul național *Tinere condeie*, unde a fost evidențiată. Bogată activitate literară în cadrul liceului din Negrești, unde studiază. A publicat în *Amfiteatru* și în *Preludiu*.

PASTEL

Într-un tîrziu
s-au ferecat porțile cerului
cu lacătul lunii
și pămîntul din ogradă
s-a închinat în somn.

Apoi s-a făcut atîta liniște
că auzeam frunzele căzînd
pe prispă,
grele de visuri
tresăreau fîntînile —
aceste bătrîne îngenuncheate
sub copaci...

Laurenţiu Drăguşin

S-a născut în 1957 în oraşul Roşiorii de Vede. Este elev la Liceul nr. 2 din aceeaşi localitate. A participat la concursuri pioniereşti de literatură. A publicat în revista liceului, în *Teleormanul literar*, în *Preludiu* şi *Amfiteatru*.

AM ADUNAT

Am adunat cununa peţitorilor ierbii
Şi vîntului am dat-o prin păsările gri
Cu mîinile spre aripi şi glasul
dintre cerbii
Ce-adulmecă bujorii la răsărit de zi.

Dăm nopţile prin cioburi
şi ne prefacem iar
În punte ce se-ntinde pe trecerea
de ape.
Ne-a mai rămas o noapte
ca un descînt hoinar
La porţile de frunze boltite
sub pleoape.

Am adunat cîmpia cu cîntecul în jos
Lîngă izvorul negru, aproape
de temei,
Şi peste noi bătrînii au aşezat duios
Baladele cu zvonul uitat în muguri
grei.

Ana Fenoghen

S-a născut în 1953, la Sulina. Este elevă a Liceului „Spiru Haret" din Tulcea. Laureată a concursurilor pionierești ; a primit o mențiune la concursul *Tinere condeie*. A publicat în antologiile județene și în antologiile naționale *Ritmuri solare, Excelsior '71* și *'73*, precum și în presa locală și în revistele *Tomis, Amfiteatru, Preludiu*.

CEAS DE SĂRBĂTOARE

Sosea
seara
într-o prelungă
legănare
de bucurie.

Veneau
și pescarii
bărbații
cu ochii
hohotind
a răcoare
și părul
de ceară
curată...

Nevestele
așteptau
să le frîngă pîinea
cu vis de cîmpie
peste
osteneala
fărîmată
în trupuri
de pește
la ceasul acesta
de sărbătoare
a țării...

Iulică Talianu

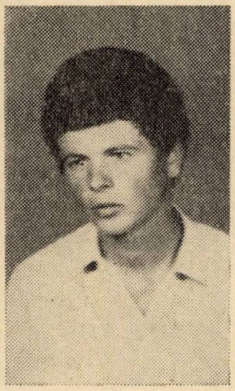

S-a născut în 1954 la Călărași. Este elev al Liceului de agricultură din localitate. A colaborat la revistele *Tomis*, *Amfiteatru* și la ziarul județean *Tribuna Ialomiței*.

ACEASTA CIMPIE...

Parcă-i ruptă din mine această
cîmpie...
Trupul țărinei în suflet îl am
Răsuflînd în grîu soarele rămîne
acum
Să aprindem cu el lămpile în geam.

Uite împrejurul meu grîul înoată
Și sufletul meu se bucură că-i vară
Îmbrățișînd grîul noi poate nu știm
Că îmbrățișăm lanuri de părinți
pînă-n seară.

Adriana Ruță

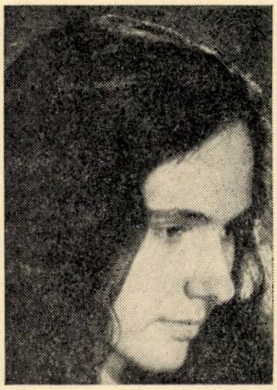

S-a născut în 1957 la București. Este elevă a Liceului nr. 39 din Capitală. A participat la taberele de creație ale elevilor. A publicat în *Scînteia tineretului*, *Amfiteatru* și în antologiile *Săgetătorul* și *Excelsior*.

PĂSTORII TIMPULUI

Să nu mai zăboviți,
păstori ai timpului !
Veniți,
căci toate potecile țării
se adună în mine !

Aici este plaiul cu ape
rostind între împrăștierile
în blond
și găsirile în boabe. Aici este !
Culorile sale sînt începute
cu ochiul meu
și nedestăinuite cu rostirea.

Să nu mai zăboviți,
păstori ai timpului !
Iată,
vă aștept cu noaptea pe cap
să vă cinstesc cu vinul din ea
după obiceiul ăstor pămînteni
care nici unul n-a ucis mioara,
deși toți v-au trecut pe dinainte.

Veniți !
Inima mea vă așteaptă
zvîcnind fără încetare,
din pămînt pîn-la cîntec !
Voi, dar, să-mi poftiți în casă
(mult am să vă mai aștept ?)

N-am să fiu cu față-ntoarsă,
(mult am să vă mai aștept ?)
Îmi pun straie de mireasă
de pe zborul cel mai drept.

Veniți,
și bună
să vă fie inima !

CONCURSUL DE LITERATURĂ „MIHAI EMINESCU", EDIȚIA 1973

ETAPA FINALĂ

Etapa republicană a Concursului de literatură română „Mihai Eminescu", la care au participat 342 elevi din toate județele țării, s-a desfășurat la Iași între 6 și 13 aprilie.

Ca și la etapa județeană, Concursul a constat din două probe : o probă de cunoștințe și o compunere liberă. Proba de cunoștințe a solicitat răspunsuri la 5 întrebări : 4 de istorie literară din materia studiată, și una din lucrarea lui G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*. Fiecare răspuns corect a fost notat cu 2 puncte. Comisiile de corectare a lucrărilor au apreciat că la această probă rezultatele au fost bune. Astfel, din cei 342 de candidați, 38 au obținut 10 puncte, 281 au fost notați cu 6—8 puncte și 23 au primit 2—4 puncte.

Publicăm în culegerea de față întrebările, precum și răspunsurile corecte.

Proba a doua, o compunere liberă cu tema *Iași, veche cetate de cultură românească* a fost unică pentru participanții din toți cei patru ani de studiu. La această probă, 72 de lucrări au fost apreciate cu note de la 7 în sus. La cele mai bune compuneri se remarcă exprimarea corectă, în termeni proprii, cu imagini inedite, care conferă textului o notă de originalitate. S-a observat însă, la unii dintre concurenți, o modestă informare în domeniul istoriei literare, precum și tendința de a se pierde în divagații de ordin psihologic sau filozofic. Fantezia îndrăzneață ce caracterizează numeroase lucrări a defavorizat, uneori, tema dată, iar alteori s-a tradus printr-o tendință spre reportaj. În acest fel se explică faptul că, din totalul de 342 de lucrări, 250 sînt notate cu 5 și 6, iar 20 cu note sub 5.

În competiția pentru premiere a intrat un număr mare de concurenți ; s-au acordat 27 de premii I, II și III, precum și 45 de mențiuni și mențiuni speciale.

Premiile în obiecte au fost acordate de Ministerul Educației și Învățămîntului și C.C. al U.T.C., iar mențiunile de către edituri.

Au acordat mențiuni speciale : Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași, Editura Militară, Editura Junimea, Inspectoratul școlar județean Iași, revosta *Cronica*, ziarul *Flacăra Iașului*, Studioul de radio Iași.

După susținerea lucrărilor de concurs, în timpul celor șase zile petrecute la Iași, elevii au participat la un program de activități cultural-

educative, dintre care amintim : emoționanta ședință de deschidere organizată de Inspectoratul școlar al județului Iași, la care elevii și profesorii veniți din întreaga țară au fost salutați de reprezentanți ai organelor de partid și de stat, vizitarea zonei industriale a orașului, a muzeelor și caselor memoriale din Iași, întîlnirea cu scriitori și critici literari ieșeni.

Participanții la concurs au apreciat în mod deosebit sesiunea de comunicări științifice, în cadrul căreia s-au prezentat 45 de lucrări ale elevilor.

Titlurile lucrărilor, precum și numele tinerilor cercetători sînt publicate în acest volum.

Prof. MARIA ANGHELESCU

S.S.F., București

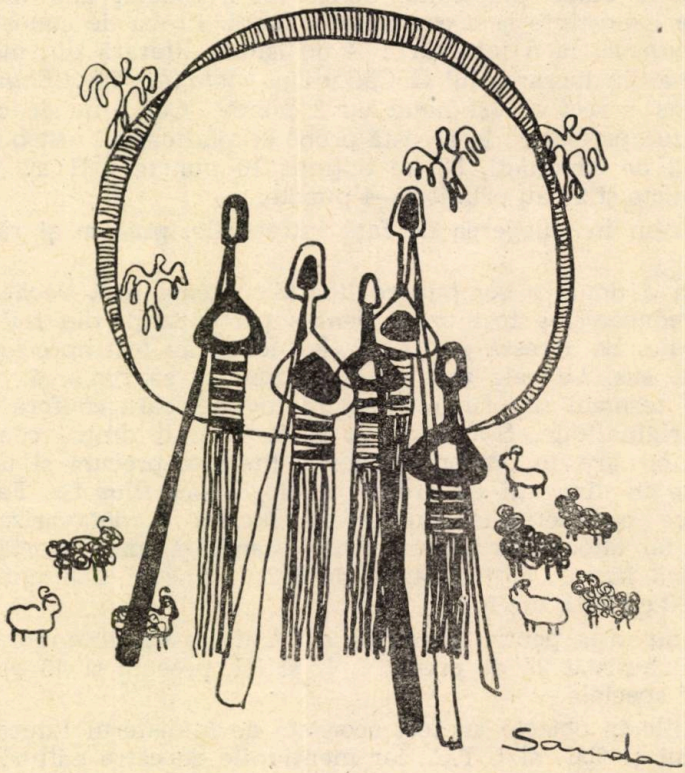

PE MARGINEA UNOR LUCRĂRI PREMIATE

G. G. URSU

I.C.P.P.D., București

Am citit cu emoție opt lucrări încununate pe drept cu premiul I, în faza finală a concursului de literatură „Mihai Eminescu", cu aceeași temă : *Iași, veche cetate de cultură românească*, lucrări aparținînd unor elevi din cei patru ani de studiu ai liceului, din diferite regiuni ale țării.

Din capul locului declar că m-au impresionat nu numai prin cunoașterea esențială a trecutului cultural românesc, ci și prin căldura lirică evocativă, prin sugerarea atmosferei specifice a bătrînei capitale a Moldovei, în care astăzi se confruntă în mod armonios vechiul cu noul, ceea ce a rămas valoros de altădată cu grandioasele construcții ale contemporaneității.

M-a bucurat faptul că generațiile tinere iubesc Iașul, ca și noi cei vechi, mai ales că unii ne-am format la Universitatea din Iași, în ani de demult — 1929—1933. Am avut satisfacția de a vedea adesea citat numele lui G. Ibrăileanu, profesorul nostru neuitat, magul tinereții noastre, la al cărui centenar, organizat în 1971 de Societatea de științe filologice, am fost prezenți cu tot fiorul unei sublime rememorări.

Nici unul dintre premianți nu scrie într-un stil uscat, toți conversează cu Iașul pe care l-au vizitat. De altfel, Năstase Rozaura (Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești, anul II) reproduce exact fraza lui Nicolae Iorga, în care marele istoric afirmă că „cine n-a văzut Iașul nu poate să străbată cu înțelegere foile celor mai frumoase cronici...".

Elevii îl evocă de la obîrșii, ca oraș al vicisitudinilor istorice, dar mai cu seamă ca oraș al culturii. De la cronicarii moldoveni, în frunte cu Miron Costin și Ion Neculce, la Dimitrie Cantemir, de la Alecsandri pînă la Eminescu și Creangă, apoi la Sadoveanu, fără a fi uitați Alexandru Philippide, apoi Ionel Teodoreanu, Otilia Cazimir, scriitorii care s-au înscris în istoria literară a Iașului și a țării sînt în atenția admirativă și iubitoare a elevilor. Îl au în mare dragoste pe Eminescu : cei mai mulți își aduc aminte de marea lui prietenie cu Creangă.

Spineanu Vl. Doina (Liceul nr. 3, Drobeta Turnu Severin, anul III B) sugerează în imagini adecvate elevația universului poetic al lui Eminescu, „lunatecul sublim" cum l-a numit George Călinescu : „Numai parcul Copoului poate să ne spună de cîte ori «luceafărul» poeziei noastre, așezat sub bătrînul tei, a scris despre lumea minunată unde două hotare se întrepătrund, unde zborurile se împlinesc din lumină și lutul se pîrguiește din roade de aur". Liviu Papadima (Liceul „I. L. Caragiale", București,anul I) încearcă să definească nuanța moldovenească a spe-

cificului nostru național în literatură și artă. Dan Călin (Liceul „Ioan Slavici", Arad, anul III M) găsește expresii fericite pentru a numi Iașul „cetate închinată veșniciei prin puritatea memoriei pietrelor". El pleacă de la pietrele sumbre ale Goliei pentru a poposi în extaz, ca și ceilalți, la dantelăria de piatră a mănăstirii Trei Ierarhi. Sasu Carmen (Liceul economic, Brașov) recheamă în amintire pe Olguța din *Medelenii* lui Ionel Teodoreanu : „...în ea a pus toată pofta de viață, de libertate și fericire a adolescenței... Olguța, pe străzile tale, bătrîne Iași, e o glumă într-o rochie albă cu o rachetă de tenis în mînă". Gui Liana (Liceul nr. 2, Oradea, anul II F) caută să reabiliteze formula desuetă, ușor ironică „dulce tîrg al Ieșilor" și o face cu grație stilistică.

În toate lucrările, figuri ca Ștefan cel Mare, Alexandru Ion Cuza, Mihail Kogălniceanu sînt înfățișate ca într-o apoteoză.

Oraș al Unirii, al ideilor și inițiativelor generoase, oraș al poeziei, așa se reflectă Iașul ca în oglinzi de argint, în sufletul tineretului nostru.

„Alăturăm observarea cum că limba, alegerea și cursivitatea espresiunii în espunerea vorbită sau scrisă e un element esențial, ba chiar un criteriu al culturii.

Maturitatea culturii publice a spiritului poporal se manifestă cu deosebire în limba sa, și între culții unui popor se numără numai aceia cari au suit înălțimea și domină terenul întreg.

Comoara și puterea limbistică, felul stilului și a espresiunii la un popor se reflectă și se manifestează în literatura sa națională : *ea este izvorul din care să ieie fiecare".*

MIHAI EMINESCU

PROBA DE COMPUNERE

— fragmente —

Alegem fragmente ilustrative din lucrările premiate, dintre acelea care reușesc să evoce Iașul, cetate a culturii, orașul vechi și nou, atmosfera lui specifică, monumentele de artă, precum și figuri strălucite, de la Miron Costin și Dosoftei la Eminescu, Creangă, Enescu.

*

„Stau pe colț de iarbă, născut în praf. La picioare, un oraș necunoscut.

Aș vrea să mă mișc, dar îmi sînt legate picioarele de mugurii care pocnesc, de cerul care apasă. O pendulare de forme deasupra unui oraș închis, ca o floare patriarhală, în piatră veche, cu rezonanțe profunde. Norii ? Visele ?

Un zid înfipt în coama unui deal. Trainic, demn, statornic în fața scurgerii tumultuoase de oameni, de vorbe, de închipuiri înflăcărate, în rigola cerului, orașul.

Piatra sunătoare, în care se aud vene metalice plesnind. Ferestrele prăvălindu-se din înălțime asupra ochilor.

Un zid vopsit cu chipuri, palide, avide de lumină. Un zid rece și nemuritor, orașul".

(*Papadima Liviu*, anul I, Liceul „I. L. Caragiale", București)

*

„Poetul-tei își plimbă pașii prin parcul Copoului unde se spovedește teiului-tei, sau se retrage în sala întunecoasă a bibliotecii Universității între hrisoave vechi în care, pe foi îngălbenite de vreme și lectură, se înșiruie semne vesele din alfabetul chirilic. Sau merge seara la Pogor să-i întîlnească pe toți : pe Maiorescu, pe Chibici... Acolo unde „Junimea" săpa o literă în lespedea istoriei, acolo unde ideile pluteau în aroma ceaiului fierbinte, acolo unde adversitățile erau rezolvate prin bătăi cu perne, au răsunat adesea melodioasele poezii ale poetului-tei, sau a răsunat glasul său plin de supărare."

(*Culceag P. Anca*, anul IV D, Liceul „Tudor Vladimirescu", București)

*

„Bătrîne Iași, îmi plac poveștile, îmi plac amintirile. Spune, spune, te rog, de ce l-ai iubit pe Creangă. Pentru ochii lui calzi, albaștri, pentru glasul lui vibrînd de aduceri aminte, pentru hazul cu care povestea ? Spune ce-i adevăr și ce-i deja legendă, în bojdeuca din Țicău ? Îmi place acest moldovean cu dragoste de joacă și de pozne.

Îmi place setea lui de viață și surîsul pentru cerul albastru al fiecărei dimineți... Îmi plac haina lui lungă, simplă și mersul apăsat, sau mersul încet, cu ochii adînciți în sufletul lui, în sufletul celor din jurul lui. Numai tu știi adevărul. Creangă nu era un om foarte vesel, nu-i așa ? Prin ochii lui treceau adesea umbre. Ochii lui nu erau întotdeauna surîzători, aveau clipele lor amare. Se-ntristau, atunci — glasul tăcea... Mîna se odihnea, obosită. Și tot sufletul lui cald, generos, se-nchidea în trupul aparent greoi al bătrînului Homer românesc..."

(*Sasu Carmen*, Liceul economic, Brașov)

*

„Acum e seară. Pașii îmi sînt obosiți. Ai obosit și tu, bătrîne, nu-i așa ? E momentul să te odihnești. Hai lasă-mă să-mi mai amintesc o dată de Ei... O singură dată să mă mai ales furată de tenebrele istoriei. Apoi voi pleca. Voi mai urca însă încă o dată treptele bătrînului turn al Goliei, pentru a-mi lua rămas bun. Dar mă voi întoarce. Știi asta. Voi reveni într-o dimineață senină de august, iar tu, bătrîne prieten, mă vei primi cu același surîs cald pe care l-ai arborat mereu față de oaspeții săi. Va fi dimineața tuturor nopților lumii.

Acum plec. Îmi simt inima grea și plînsul mă înecă. Nu pot să-ți spun decît cîteva cuvinte : „La revedere ! Ș mă voi întoarce."

(*Gui Liana*, anul II F, Liceul nr. 2, Oradea)

*

„Iașii — cetate domnească născută în vremi potrivnice — e închinată veșniciei prin puritatea memoriei pietrelor. Pietrele sumbre, de o medievalitate tîrzie ale Goliei, pietre de pisanie și pietre înflorate de morminte, toate ne vorbesc într-o limbă sobră, cu o secretă poezie arhaică, pricinuind o veșnică reîntoarcere în trecut. Iașul nu e o cetate pentru călătorul grăbit, ci pentru cel capabil să privească cu ochii sufletului și ai minții, să simtă în nervurile ciopliturilor pulsația momentului istoric, îmbinat cu cel spiritual."

(*Dan Călin*, anul III M, Liceul „I. Slavici", Arad)

*

„Cînd a venit pentru prima oară în Iași (cetatea de cultură unde apăruseră *Convorbiri literare* și *Contemporanul*), M. Sadoveanu a înțeles că aici este locul unde se va împlini, ca o plantă fermecată într-o lumină nouă. Mai tîrziu va mărturisi singur : «M-am cufundat ca într-o baie de lumină și însușirile mele artistice au evoluat livresc ca o plantă sub soarele ecuatorial»."

(*Spineanu Vl. Doina*, anul III B, Liceul nr. 3, Drobeta Turnu Severin).

*

„Cînd am ajuns la *Casa Dosoftei* eram încă sub impresia măreţelor cetăţi ale prezentului, cetăţi industriale care făuresc tot, chiar şi soare...

Cînd am ieşit din casa-muzeu am început să-mi dau seama că aici, în Iaşi, trecutul şi prezentul înseamnă unul şi acelaşi lucru : frumos, cultură. Şi am mai înţeles că în Iaşi, trecutul şi prezentul se îmbină armonios, pentru că prezent fără trecut nu poate exista."

(*Diaconescu Olivia*, Liceul „Tudor Vladimirescu", Tîrgu Jiu)

*

„...Şi de vei voi, după ce ţi-ai lăsat gîndurile să zboare asemenea pescăruşilor, pe întinsul nemărginit al mării, după ce ai ascultat vrăjit cîntecul feeric al valurilor, după ce ai contemplat visător frunţile de piatră bătrînă ale Carpaţilor, cînd ţi-ai simţit sufletul îmbălsămat de mirosul verde al cetinilor întunecate şi gînditoare, după ce ai zîmbit înseninat de larma gîlcevitoare a unui pîrîu timid, rece ca gheaţa şi cu apa ca lacrima de limpede, după ce ai văzut imensul covor al pămîntului răsfăţîndu-şi mîndru alesele împletituri de iarbă şi flori la soarele care aici e mai strălucitor şi mai generos ca oriunde aiurea, după cei ai văzut, deci, minunaţii ochi frumoşi ai României, călătorule străin, să-i cunoşti şi sufletul ; îndreaptă-ţi atunci paşii uluiţi spre Iaşi, acest mărgăritar de cetate străveche, leagăn al culturii româneşti, plin la tot pasul de viile vestigii ale unui trecut, cu care puţine alte asemenea cetăţi româneşti se pot lăuda, că-i aşa de bogat şi de glorios.

Ca nicăieri pe largul cuprins al gliei româneşti, la Iaşi vei vedea cu sufletul uimit şi înfiorat de preţioasa bucurie a încîntării, a cunoaşterii vii, zîmbindu-şi faţă în faţă, dovezile trainice ale hărniciei şi ale geniului românesc, ale trecutului, ale prezentului, amîndouă privind cu neţărmurită încredere spre viitorul ce le va încununa, falnic. O casă, un pom, o stradă, un nume, aici ; la cîţiva paşi, o altă casă, o altă stradă, un alt nume ; şi tot aşa cît e *dulcele tîrg al Ieşilor* de întins, aceste nepreţuite mărturii ale trecutului, ale culturii româneşti, se salută solemn, în tăcere, zîmbind cu bucurie idealurilor înalte ale sufletelor lor, acum realizate, materializate în semeţe clădiri moderne, în scrieri noi, în viaţa nouă.

(*Năstase Rozaura*, anul II, Liceul nr. 1, „Ion Luca Caragiale", Ploieşti).

RĂSPUNSURILE LA ÎNTREBĂRILE PRIMEI PROBE

ANUL I

1) *Indicaţi titlurile a două lucrări de istorie, scrise de Dimitrie Cantemir.*

„Incrementa atque decrementa Aulae Othomanicae" (Creşterea şi descreşterea Imperiului Otoman), „Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor".

2) *Precizaţi titlurile a trei opere care i-au servit ca model lui I. Budai-Deleanu în elaborarea „Ţiganiadei".*

„Homer, *Batrahiomahia;* Tassoni, *La secchia rapita;* Casti, *Gli animali parlanti".*

3) *Indicaţi autorul şi titlul operei din care este extras textul: „Ţălul nostru este realizaţia dorinţii ca românii să aibă o limbă şi o literatură comună pentru toţi".*

„Mihai Kogălniceanu, *Introducţie* la *Dacia literară".*

4) *Ce principiu de bază în scrierea limbii române susţine I. H. Rădulescu în „Gramatica românească" de la 1828 ?*

„Principiul scrierii fonetice".

5) *Ce funcţii a îndeplinit Eminescu în timpul şederii la Iaşi ?*

„Director al «Bibliotecii Centrale», redactor-administrator şi corector la «Curierul de Iaşi», profesor la Institutul academic din Iaşi".

ANUL II

1) *Din ce cenaclu literar a făcut parte Ion Creangă şi la ce reviste a colaborat ?*

„Ion Creangă a făcut parte din cenaclul literar al Societăţii „Junimea". La îndemnul lui Eminescu, citeşte la „Junimea" şi publică în *Convorbiri literare* poveştile (începînd cu *Soacra cu trei nurori*) şi primele trei părţi din *Amintiri din copilărie.* Creangă a mai publicat în *Albumul macedo-român* şi în *Almanahul* editat de Societatea academică social-literară *România jună".*
(Negoiţă Marilena, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", Bucureşti).

---

* Răspunsurile sînt selecţionate din lucrările elevilor. La acele răspunsuri care solicitau o alegere între mai multe varainte posibile, a fost aleasă una singură.

2) *Reproduceți strofa finală din poemul „Luceafărul“.*

„Trăind în cercul vostru strîmt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece“.

3) *Ce ziar a condus Ioan Slavici ?*

„Ioan Slavici a condus ziarul *Tribuna*“.

4) *La ce manifestare patriotică din Moldova au participat studenții Ioan Slavici și Mihai Eminescu ?*

„Sărbătorirea a 400 de ani de la zidirea mănăstirii Putna, în 1871.“

5) *Numiți titlurile a două capitole din „Viața lui Mihai Eminescu“ de George Călinescu.*

„Student la Viena ; Eminescu și Junimea“.

ANUL III

1) *Precizați titlurile discursurilor de recepție rostite de doi scriitori la primirea ca membri ai Academiei Române.*

„Octavian Goga, *Coșbuc,* Discurs de recepție, cu răspuns de G. Bogdan Duică ; M. Sadoveanu, *Poezia populară,* Discurs de recepție, cu răspuns de G. Bogdan Duică“.

2) *Indicați trei tipuri de avari din literatura universală.*

„Euclio (Plaut, *Aulularia)* ; Shylock (W. Shakespeare, *Negustătorul din Veneția*) ; *Gobseck* (Honoré de Balzac, *Gobseck*)“.

3) *Indicați trei titluri de poezii în care se reprezintă figuri din viața satului transilvănean.*

„*Apostolul ; Dascălul ; Dăscălița* (Cele trei poezii aparțin lui Octavian Goga)“.

4) *Care este izvorul de inspirație al trilogiei lui Barbu Ștefănescu-Delavrancea ?*

„*Letopisețul Țării Moldovei* de Grigore Ureche“.

5) *Titlul capitolului final al operei „Viața lui Mihai Eminescu“ de George Călinescu.*

„*Masca lui Eminescu*“.

ANUL IV

1) *Indicați patru piese scrise de Camil Petrescu.*

„*Suflete tari, Danton, Jocul ielelor, Bălcescu*“.

2) *Care sînt cele două volume de debut ale lui Lucian Blaga, premiate de Academia Română ?*

„*Poemele luminii* (versuri), 1919 ; *Pietre pentru templul meu* (aforisme), 1919“.

3) *Cînd a apărut „Viața lui Mihai Eminescu“ de George Călinescu și cum a fost apreciată de Garabet Ibrăileanu ?*

„Monografia *Viața lui Mihai Eminescu* de George Călinescu a apărut în 1932, fiind apreciată de Garabet Ibrăileanu drept *monumentul cel mai impunător ce s-a ridicat pînă astăzi lui Eminescu.*“ (Schiller Mariana, Liceul nr. 2, Făgăraș).

4) *Precizați titlul poeziei și autorul versurilor :*

„Mă voi urca spre soarele puternic
Să-ntîmpin vremea nouă-n drumul meu"

„Alexandru Philippide, *Izgonirea lui Prometeu"*.

5) *Numiți trei critici literari din perioada interbelică, indicînd titlurile lucrărilor consacrate lui Eminescu.*

„Tudor Vianu, *Poezia lui Eminescu,* București, Cartea românească (1930) 155 (—157) p. (Colecția *Gîndirea*).

George Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu,* București, Cultura națională (1932), 480 p + VII f. p.

Vladimir Streinu, *Clasicii noștri : Al. I. Odobescu, Titu Maiorescu, M. Eminescu, Ion Creangă, G. Coșbuc,* București, 1943.

SESIUNEA DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

Din cele 45 de lucrări științifice ale elevilor, s-au remarcat în mod deosebit următoarele :

ANUL I

Andrei Cornelia, Liceul „Mihai Viteazul", Turda, *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* — recenzie ; Aristescu Ioan, Liceul Boroaia, jud. Suceava, *Trecut și prezent în folclorul local ;* Culceag Anca, Liceul „Tudor Vladimirescu", București, *De la apa vie a folclorului, la basmul cult al lui Al. Odobescu ;* Suciu Elena, Liceul „Mihai Viteazul", Turda, *O sămă de cuvinte — analiză stilistică.*

ANUL II

Bunea Sanda, Pop Ioan Aurel, Zarici Cistina, Liceul nr. 1, Brașov, *Locul și funcția simbolică a drumurilor în opera lui Ioan Slavici ;* Ionescu Irina, Liceul Vaslui, jud. Bîrlad, *Paralelă între „Amintiri din copilărie" de I. Creangă și „Aventurile lui Tom Sawyer" de Mark Twain ;* Munteanu Gabriela, Liceul „C. D. Loga", Timișoara, *Ioan Slavici la Timișoara — Ce arată cataloagele liceului piarist ;* Pop Traian, Liceul „Emil Racoviță", Iași, *Motivul cosmic și lirica eminesciană.*

ANUL III

Ceafcă Dana, Liceul nr. 2, Ploiești, *Arta miniaturalului la Tudor Arghezi ;* Chelaru Oana, Liceul „I. L. Caragiale", București, *Problematica bacoviană și modalitatea ei de expresie ;* Dumitrache Liliana, Liceul „Nicolae Bălcescu", Cluj, *Personajul feminin zugrăvit în literatura română pînă în prima decadă a secolului al XX-lea ;* Mircescu Simona, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești, *„Hanu-Ancuței", metaforă a imaginarului sadovenian ;* Safta Camelia, Liceul „Mihai Viteazul", București, *Paralelă Rebreanu — Wladislaw Reymont ;* Vintilă Violeta, Liceul nr. 1, Timișoara, *M. Sadoveanu, poet muzical și auditiv în „Țara de dincolo de negură".*

ANUL IV

Cobzaru Florentina, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu, *Aspirația spre absolut în poezia Anei Blandiana ;* Moga Cătălina, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", București, *Romanele lui G. Călinescu în critica literară contemporană ;* Visdei Anca, Liceul „Gh. Lazăr", București, *Evadarea din realitate în dramaturgia interbelică.*

Au mai prezentat comunicări următorii elevi :
ANUL I : Bicighean Doina, Liceul Prundu-Bîrgăului, jud. Bistrița Năsăud ; Glavce Ariadna Ioana, Liceul nr. 33, București ; Stoca Simona, Liceul nr. 1, Timișoara ; Șerbănescu Carmen, Liceul Zalău, jud. Sălaj ; Velea Traian, Liceul „Simion Bărnuțiu", Șimleul Silvaniei, jud. Sălaj.
ANUL II : Calițoiu Carmen, Liceul nr. 1 Brașov ; Constantin Gina, Liceul nr. 1, Tecuci ; Man Daniela, Liceul „C. D. Loga", Timișoara ; Munteanu Daniela, Liceul nr. 1, Brașov.

ANUL III : Blaj Marinel, Liceul Bușteni, jud. Prahova ; Bozga Eleonora, Liceul „Andrei Mureșanu", Bistrița, jud. Bistrița Năsăud ; Cioica Dalia, Liceul nr. 2, Satu Mare ; Cosma Draga, Liceul nr. 2, Satu Mare ; Gorgos Cristina, Liceul „N. Bălcescu", Craiova ; Mircescu Anca, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești ; Pitea Mihaela, Liceul „C. D. Loga", Timișoara ; Stănilă Maria, Liceul „Axente Sever", Mediaș ; Velea Traian, Liceul „Simion Bărnuțiu", Șimleul Silvaniei, jud. Sălaj. ANUL IV : Bâscă Gabriela, Liceul „N. Bălcescu", București ; Ciochină Alexandru Dan, Liceul „Dimitrie Cantemir", Iași ; Dobrescu Emilian, Liceul nr. 1, Alexandria, jud. Teleorman ; Ghiță Marius, Liceul „N. Bălcescu", Craiova ; Iovan Valeriu, Liceul „N. Bălcescu", Craiova ; Kiss Brînduța, Liceul „C. D. Loga", Timișoara ; Postolache Doina, Liceul „M. Sadoveanu", Iași ; Ștefan Rodica, Liceul „Mihai Viteazul", București ; Tuchilă Costin, Liceul „Al. I. Cuza", Ploiești.

„...Nu alegem vorbele după cum îndulcesc sau înăspresc lucrul, ci după cum acopăr mai exact ideea noastră. Vorba nu e decît o unealtă pentru a esprima o gîndire, un signal pe care — dă unul pentru a trezi în capul celuilalt identic aceeași idee și cînd sîntem aspri, nu vorbele, ci adevărul ce voiam a-l spune e aspru. De aceea nu prea întrebuințăm eufemismi..."

MIHAI EMINESCU

PREMIANȚII CONCURSULUI DE LITERATURĂ „MIHAI EMINESCU"

Literatura română

(Iași, 6—13 aprilie, 1973)

Licee de cultură generală și licee de specialitate

ANUL I

1. Premiul I Papadima Liviu, Liceul „I. L. Caragiale", București.
2. Premiul I U.T.C. Diaconescu Olivia, Liceul „T. Vladimirescu", Tg. Jiu.
3. Premiul II Hopîrtean Valerica, Liceul nr. 3, Craiova.
4. Premiul II Șubinschi Carmen, Liceul „N. Bălcescu", București.
5. Premiul III Popescu Miruna, Liceul de muzică, Iași.
6. Premiul III Barbacioru Maria, Liceul pedagogic, Caransebeș.

Mențiunea „I. Neculce" : Nițu Liliana, Liceul nr. 2, Ploiești ; mențiunea „D. Cantemir" : Adamek Diana, Liceul nr. 3, Baia Mare ; mențiunea „I. H. Rădulescu" : Gavrilescu Elena, Liceul nr. 1, Brașov ; mențiunea „Gr. Alexandrescu" : Dumitrache Liliana, Liceul „N. Bălcescu", Cluj ; mențiunea „C. Negruzzi" : Merț Janeta, Liceul Aleșd, jud. Bihor ; Mențiunea „V. Alecsandri" : Glavce Ariadna Ioana, Liceul nr. 33, București ; mențiunea „N. Filimon" : Constantinescu Liana, Liceul „Z. Golescu", Pitești ; mențiunea „B. P. Hasdeu" : Dumbravă Maria, Liceul nr. 3, Bîrlad.

ANUL II

1. Premiul I Gui Liana, Liceul nr. 2, Oradea.
2. Premiul I U.T.C. Năstase Rozaura, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești.
3. Premiul II Călin Filica, Liceul Drăgășani, jud. Vîlcea.
4. Premiul III Moisei Corina-Ceriza, Liceul „D. Golescu", Cîmpulung-Muscel.
5. Premiul III Ilieș Emilia, Liceul pedagogic, Baia-Mare.
6. Premiul III Negoiță Marilena, Liceul „Z. Kosmodemianskaia", București.

Mențiunea „Titu Maiorescu" : Bogdan Camelia, Liceul Pucioasa, jud. Dîmbovița ; mențiunea „Mihai Eminescu" : Calancea Vinețeanca, Liceul economic, Buzău ; mențiunea „Ion Creangă" : Dărăbuș Veronica, Liceul pedagogic, Baia-Mare ; mențiunea „I. L. Caragiale" : Manolescu Maria, Liceul de muzică, Galați ; mențiunea „D. Zamfirescu" : Kolko Mariana, Liceul economic,

Reșița ; mențiunea „G. Coșbuc" : Betea Lavinia, Liceul pedagogic, Arad ; mențiunea „C. Dobrogeanu-Gherea" : Sandu Mihaela, Liceul Mărășești ; mențiunea „B. Ștefănescu-Delavrancea" : Purice Daniela, Liceul Vulcan.

ANUL III

1. Premiul I Spineanu Doina, Liceul nr. 3, Drobeta Turnu-Severin.
2. Premiul I U.T.C. Dan Călin, Liceul „Ioan Slavici", Arad.
3. Premiul II Ionescu Mihaela, Liceul nr. 3, Craiova.
4. Premiul II Zahan Mioara, Liceul „Unirea", Focșani.
5. Premiul III Ceafcă Dana, Liceul nr. 2, Ploiești.
6. Premiul III Velea Traian, Liceul „S. Bărnuțiu", Șimleul Silvaniei.

Mențiunea „G. Ibrăileanu" : Șerban Sorin, Liceul nr. 1, Brașov ; mențiunea „Octavian Goga" : Pop Ion-Aurel, Liceul nr. 1, Brașov ; mențiunea „Eugen Lovinescu" : Doru Doina, Liceul „M. Eminescu", București ; mențiunea „Tudor Arghezi" : Minoiu Georgeta, Liceul „C. D. Gherea", Ploiești ; mențiunea „Calistrat Hogaș" : Vasc Mariana, Liceul „M. Eminescu", Cluj ; mențiunea „Liviu Rebreanu" : Dragolea Mihai, Liceul Petroșani ; mențiunea „Matei Caragiale" : Bulancea Roxana, Liceul „N. Bălcescu", București.

ANUL IV

1. Premiul I Sasu Carmen, Liceul economic, Brașov.
2. Premiul I U.T.C. Culceag Anca, Liceul „T. Vladimirescu", București.
3. Premiul II Schiller Mariana, Liceul nr. 2, Făgăraș.
4. Premiul III Tuchilă Costin, Liceul „Al. I. Cuza", Ploiești.
5. Premiul III Pintea Adrian, Liceul nr. 2, Oradea.
6. Premiul III Constantinescu Ruxandra, Liceul „Gh. Șincai", București.

Mențiunea „Camil Petrescu" : Sîrghea Dorin, Liceul de arte plastice, Cluj ; mențiunea „Lucian Blaga" : Soviani Octavian, Liceul nr. 1, Brașov ; mențiunea „Nicolae Labiș" : Barbu Constantin, Liceul „Frații Buzești", Craiova ; mențiunea „G. Topîrceanu" : Neagu Mihaela, Liceul „Dr. I. Meșotă", Brașov.

ANUL V

1. Premiul II Laza Ioan, Liceul pedagogic „Iosif Vulcan", Oradea.
2. Premiul III Ghiță Maria, Liceul pedagogic, Cîmpulung-Muscel.

Mențiunea „Mihai Codreanu" : Ștefan Elena, Liceul pedagogic, Ploiești.

Şcoli profesionale

ANUL I

Menţiuni : Arato Mariana, Centrul şcolar de chimie, Craiova ; Radu Polixenia, şcoala profesională comercială, Craiova.

ANUL II

1. Premiul III : Tuhuţ Dumitru, Şcoala profesională Zlatna, jud. Alba.

Menţiune : Şuiu Vasile, Centrul şcolar M.I.U., Cluj.

Menţiuni speciale

1. Menţiunea *Columna,* acordată de *Editura militară :* Ciochină Alexandru, Liceul nr. 8, „D. Cantemir", Iaşi.
2. Menţiunea editurii *Minerva :* Pop Monica, Liceul nr. 3, Baia-Mare.
3. Menţiunea editurii *Junimea :* Petrişor Lăcrămioara, Liceul „M. Eminescu", Botoşani.
4. Menţiunea Universităţii „Al. I. Cuza" : Dogaru Iolanda, Liceul de muzică şi arte plastice, Iaşi.
5. Menţiunea Asociaţiei studenţilor comunişti din Iaşi : Bugaru Mihaela, Liceul „C. Diaconovici Loga", Timişoara.
6. Menţiunea ziarului *Flacăra Iaşului :* Şerban Melania, Liceul „I. L. Caragiale", Ploieşti.
7. Menţiunile revistei *Cronica :* Diaconescu Olivia, Liceul „T. Vladimirescu", Tg. Jiu ; Gui Liana, Liceul nr. 2, Oradea ; Spîneanu Doina, Liceul nr. 3, Drobeta Turnu-Severin ; Sasu Carmen, Liceul economic Braşov.
8. Menţiunea Comitetului Judeţean U.T.C. : Merişca Dan, Liceul nr. 3, „C. Negruzzi", Iaşi.
9. Menţiunea Studioului de radio Iaşi : Năstase Rozaura, Liceul nr. 1, „I. L. Caragiale", Ploieşti.
10. Menţiunea Inspectoratului şcolar al judeţului Iaşi : Olaru Rodica, Liceul nr. 2, „Mihai Eminescu", Iaşi.
11. Menţiunea Liceului nr. 2, „Mihai Eminescu", Iaşi : Olaru Rodica.

Literatura maghiară

(Cluj, aprilie, 1973)

ANUL I

Premiul I Egyed Emese, Liceul nr. 11, Cluj.

Premiul I U.T.C. Csiky Iren, Liceul „Petru Groza", Odorheiul Secuiesc.

Premiul II Kós Ágnes, Liceul nr. 11, Cluj.

Premiul III Bărbat Liviu, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc.

Menţiuni: Jerzsabek Péter, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare; Both Erzsébet, Liceul nr. 2, Deva; Toró Tibor, Liceul nr. 2, Timişoara; Salat Levente, Liceul „Bolyai Farkas", Tg. Mureş.

ANUL II

Premiul I Szabó Katalin, Liceul „Unirea", Tg. Mureş.

Premiul I U.T.C. Ferenc Márta, Liceul „Ady-Şincai", Cluj.

Premiul II Incze Anna, Liceul „Unirea", Tg. Mureş.

Premiul III Bara Katalin, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc.

Menţiuni: Illyés Mária, Liceul Tîrgu Secuiesc; Haidu Zoltán, Liceul „Bolyai Farkas", Tg. Mureş; Sámi Éva, Liceul „Al. Moghioroş", Oradea; Székely Annamária, Liceul „Unirea", Tg. Mureş; Székely Izabella, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare; Janka Irén, Liceul „Unirea", Tg. Mureş; Gecse Enikö, Liceul nr. 1, Sighişoara; Torma Erzsébet, Liceul nr. 2, Timişoara; Beke Mihály, Liceul nr. 9, Bucureşti.

ANUL III

Premiul I Szentágotai Enikö, Liceul nr. 11, Cluj.

Premiul I U.T.C. File Erika, Liceul cu limba de predare maghiară, Satu Mare.

Premiul II Tréger Enikö, Liceul nr. 3, Cluj.

Premiul III Hosszú Éva, Liceul cu limbă de predare maghiară, Satu Mare.

Menţiuni: Kovács Ilona, Liceul „Arany János", Salonta; Hudy Árpád, Liceul nr. 3, Arad; Kollár Aurora, Liceul nr. 2, Timişoara.

ANUL IV

Premiul I Bodó Iulia, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc.
Premiul I U.T.C. Fazakas Ágnes, Liceul nr. 2, Sfîntu Gheorghe.

Premiul II Egyed Péter, Liceul nr. 11, Cluj.
Premiul III Brezovski Zita, Liceul Valea lui Mihai, jud. Bihor.

Menţiuni : Pál Ilona, Liceul „Unirea", Braşov ; Kósa Erzsébet, Liceul nr. 1, Miercurea Ciuc ; Tötös Katalin, Liceul Sărmăşag ; Székely Éva, Liceul nr. 12, Cluj ; László Maria, Liceul nr. 2, Tîrnăveni ; Székely Annamária, Liceul Şimleul Silvaniei ; Fábian Ilona, Liceul Topliţa ; Szabó Zoltán Zsolt, Liceul de muzică şi arte plastice, Tîrgu Mureş ; Hochbauer Gyula, Liceul Săcele ; Kristo Márta, Liceul nr. 1, Sf. Gheorghe ; Zsigmond Emese, Liceul Topliţa, Székely Jáos, Liceul „Unirea", Braşov.

Literatura germană

(Sibiu, aprilie, 1973)

ANUL I

Premiul I Duldner Gerhilde, Liceul „J. Haltrich", Sighişoara.
Premiul I U.T.C. Hoancă Lucian, Liceul nr. 21, Bucureşti.
Premiul II Theiss Friederich, Liceul nr. 2, Sibiu.
Premiul III Gabriel Renate, Liceul „N. Lenau", Timişoara.
Menţiuni: Herberth Gudrun, Liceul „Honterus", Braşov; Schmidt Agnes, Liceul „A. Sever", Mediaş; Tomescu Mirela, Liceul „N. Lenau", Timişoara.

ANUL II

Premiul I Fronius Maria, Liceul „A. Sever", Mediaş.
Premiul I U.T.C. Klein Gudrun, Liceul „A. Sever", Mediaş.
Premiul II Mihailov Karin, Liceul nr. 21, Bucureşti.
Premilu III Săbău Monica, Liceul „A. Sever", Mediaş.
Menţiuni: Meschendörfer Helgart, Liceul „Honterus", Braşov; Bach Dagmar, Liceul nr. 21, Bucureşti.

ANUL III

Premiul I Cocinschi Monica, Liceul nr. 2, Sibiu.
Premiul I U.T.C. Konradt Edith, Liceul „J. Haltrich", Sighişoara.
Premiul II Copony Ursula, Liceul „Honterus", Braşov.
Premiul III Bohn Albert, Liceul nr. 6, Arad.
Menţiuni: Bertleff Irene, Liceul „J. Haltrich", Sighişoara; Meitert Anneliese, Liceul nr. 21, Bucureşti; Storch Renate, Liceul nr. 21, Bucureşti.

ANUL IV

Premiul I Ballmann Gerlinde, Liceul „N. Lenau", Timişoara.
Premiul I U.T.C. Hensel Klaus, Liceul „Honterus", Braşov.
Premiul II Fink Christine, Liceul „N. Lenau", Timişoara.
Premiul III Schmidt Anneliese, Liceul „J. Haltrich", Sighişoara.
Menţiuni: Zsold Erika, Liceul „Honterus", Braşov; Hauser Renate, Liceul nr. 21, Bucureşti; Fisi Karl-Heinz, Liceul Sebeş.

ÎN ATENȚIA ELEVILOR CARE SE PREGĂTESC PENTRU

CONCURSUL DE LITERATURĂ „MIHAI EMINESCU"

— ediția 1974 —

Ministerul Educației și Învățământului și Societatea de științe filologice din R. S. România, în colaborare cu C.C. al Uniunii Tineretului Comunist, organizează anual un concurs de literatură română, literatură maghiară, literatură germană și limba rusă.

Concursul de literatură „Mihai Eminescu" urmărește să cultive, în rîndurile tineretului, dragostea pentru studiul limbii și literaturii române, pentru studiul limbii și literaturii materne a elevilor din școlile pentru naționalitățile conlocuitoare, precum și interesul pentru cunoașterea limbilor moderne studiate în R.S. România.

Concursul reprezintă, totodată, un mijloc de valorificare a valențelor literaturii în procesul de educație patriotică, etică și estetică, de formare a trăsăturilor morale ale omului înaintat al societății socialiste multilateral dezvoltate.

*

Pentru organizarea și desfășurarea concursului, se constituie o comisie centrală.

Filialele județene ale S.S.F. și inspectoratele școlare județene — în colaborare cu comitetele județene ale U.T.C. — alcătuiesc comisii județene de concurs, care, pe baza instrucțiunilor Ministerului Educației și Învățământului, stabilesc modalități concrete de organizare și de desfășurare a concursului în raza județului, organizează etapa pe școală, în-

tocmesc subiectele pentru această etapă, stabilesc colectivele de profesori pentru corectarea lucrărilor, validează rezultatele, organizează festivitățile de premiere și întocmesc un material de concluzii și procesul-verbal cu privire la elevii recomandați pentru etapa finală, pe care le înaintează comisiei centrale.

*

Concursul de literatură „Mihai Eminescu" se desfășoară în trei etape, conform *Calendarului acțiunilor educative ce se vor organiza cu elevii în anul școlar 1973—1974*, apărut în *Tribuna școlii*, nr. 112, din 6 octombrie, 1973.

*

Concursul constă, în cele trei etape, din două probe : o probă de evaluare a cunoștințelor de limbă și literatură din materia studiată în perioada parcursă a anului școlar respectiv și o probă de compoziție literară liberă.

Prima probă solicită răspunsuri scurte la întrebări. Răspunsurile se notează pe baza unui punctaj, în funcție de dificultatea fiecărei întrebări.

Proba a doua — o compoziție literară liberă — sondează capacitatea creatoare și orizontul pregătirii politico-ideologice.

Dificultatea probelor sporește de la o etapă la alta, nedepășindu-se însă exigențele programelor școlare pentru clasa și categoria de școală a participanților. Greșelile grave de ortografie și de punctuație atrag eliminarea lucrărilor din concurs. Clasificarea generală se obține prin adițiunea punctelor.

*

La faza județeană se acordă premii după cum urmează :

a) premiul I

b) premiul II

c) premiul III

d) mențiuni

La faza finală se acordă premii după cum urmează :

a) premiul I ;

b) premiul II ;

c) premiul III ;

d) menţiuni.

Elevilor care au obţinut nota maximă la proba de compunere literară liberă li se pot acorda premii şi diplome speciale oferite de instituţii centrale, organe de presă, edituri.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ DESPRE VIAȚA ȘI OPERA LUI MIHAI EMINESCU

1. Călinescu, G., *Opere.*
   — Vol. 12. București, Editura pentru literatură, 1969, 532 p.
   — Vol. 13. București, Editura pentru literatură, 1970, 676 p.

2. Călinescu, G., *Viața lui Mihai Eminescu*, București, Editura pentru literatură, 1966, 340 p.

3. Cioculescu, Șerban, *Varietăți critice*, București, Editura pentru literatură, 1966.
   — Alecsandri și Eminescu, p. 188—193.
   — Motivul lebedei la Eminescu, p. 224—231.
   — Universul rural eminescian, p. 235—241.

4. Ivașcu, George, *Confruntări literare*, București, Editura pentru literatură, 1966.
   — Patriotismul lui Eminescu, p. 75—91.

5. Perpessicius, *Eminesciana*, București, Editura Minerva, 1971, 432 p.

6. Streinu, Vladimir, *Clasicii noștri.* București, Editura tineretului, 1969.
   — Mihai Eminescu, p. 105—157.

7. Vianu, Tudor, *Studii de literatură română*, București, Editura didactică și pedagogică, 1968.
   — Personalitatea lui Eminescu, p. 204—208.
   — Pesimism și natură, p. 261—269.
   — Eminescu și etica lui Schopenhauer, p. 241—253.
   — Luceafărul, p. 270—283.

Culegerea LIMBĂ ȘI LITERATURĂ PENTRU ELEVI este editată de Societatea de științe filologice, Bd. Republicii, nr. 55, sector III, București.

Tiparul executat sub com. nr. 2/292 la Întrep. Poligrafică „13 Dec. 1918". București

* * * *

Limbă și Literatură

pentru elevi

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
BUCUREȘTI—1973

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

LIMBĂ ȘI LITERATURĂ
pentru elevi

★ ★ ★ ★

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BUCUREȘTI, 1973

Culegerea LIMBĂ ŞI LITERATURĂ PENTRU ELEVI apare sub îngrijirea unui colectiv format din: GHEORGHE ANTONESCU, CONSTANŢA BĂRBOI, G. BELDESCU, AL. BISTRIŢIANU (redactor responsabil), STELA COADĂ (elevă), MIRCEA FRÎNCULESCU (redactor), EMIL GIURGIUCA, ION HANGIU, DOINA DORU (elevă), VLADIMIR DOGARU, FLORIN IARU (elev), AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, NICOLAE I. NICOLAE, TUDOR OPRIŞ, STERIE RĂDOI, LIVIU PAPADIMA (elev), NICOLAE PĂUNESCU, MIHAELA ROŞU, ADRIANA RUŢĂ (elevă), NICOLAE SAFTU, GHEORGHE ŞOVU, AURORA TOCACIU (elevă), G.G. URSU.

Sumar

ION DUMITRESCU — Ovid Densusianu 5
SIMION BĂRBULESCU — Limbajul poetic la Demostene Botez 10

*

Caiet de analize

G. G. URSU — Mihai Eminescu, *Floare albastră* 14
FLORIN MIHĂILESCU — Mihai Eminescu, *Sărmanul Dionis* 19
CORNEL MORARU — Mihai Eminescu, *Glossă* 24

*

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN — *Corect și greșit* în construcția verbului (I) . 27
G. BELDESCU — Probleme și exerciții 30

*

Concursul de admitere în facultățile filologice

Rezolvarea exercițiilor gramaticale de la concursul de admitere în facultățile și secțiile de limba și literatura română. Sesiunea iulie, 1973 : București — ION DIACONESCU ; Cluj — D. D. DRAȘOVEANU ; Iași — VALENTIN SOFRONIE și CORNELIU DIMITRIU ; Timișoara — SILVIA ROGOBETE 33

*

I. HANGIU — Preliminarii la ediția 1974 a Concursului de literatură „Mihai Eminescu" 43
Capitolele din care se vor formula întrebări la proba de cunoștințe 45

*

Dialog cu poetul ION BĂNUȚĂ 46

Tinere talente

DIANA ALEXE — *Aniversare* 50
ION MUREȘAN — *Sonet* 51

GABRIELA BOGZA — *Şi azi* 52
LIVIU PAPADIMA — *Cuvinte* 53
SILVIU POPA — *Prietenul meu* 54
PETRU SCUTELNICU — *Clopot de linişte* 55
DAN D. PĂCURARIU — *Însemnări dintr-o călătorie* 56
IRINA IONESCU — Paralelă între *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă — *Aventurile lui Tom Sawyer* şi *Aventurile lui Huckleberry Finn* de Mark Twain . 61

★

TUDOR OPRIŞ — *Pregătirea revistei şcolare* 65
GABRIEL STĂNESCU — *Publicaţii şcolare* 68

★

Prima sesiune de cumunicări pe teme folclorice pentru elevi (Felicia Cărăuş) . . . 73
Festivalul „Testament literar" (O. T.) 75
Curier (Aurelia Marinescu) 76

★

Umor fără voie 78

Ovid Densusianu

ION DUMITRESCU
I.C.P.P.D., București

Ovid Densusianu este una dintre marile personalități ale culturii noastre. Sărbătorirea a 100 de ani de la nașterea lui, recomandată de Comisia națională a Republicii Socialiste România pentru U.N.E.S.C.O., atestă prestigiul universal al operei sale, recunoașterea unanimă că prin profunzimea și temeinicia concepției, prin implicațiile etice înălțătoare care o străbat, ea reprezintă o contribuție românească însemnată la dezvoltarea spirituală a omenirii.

De aceea, se cuvine ca evenimentul să fie consemnat și popularizat în cercuri largi, dar cu deosebire în rîndurile tinerei generații, ale cărei energii în desfășurare pot afla oricînd în Ovid Densusianu un exemplu dintre cele mai grăitoare despre ceea ce se poate obține în viață prin stăruință și muncă, prin tărie de caracter.

*

Ovid Densusianu s-a născut la 29 decembrie 1873. El este descendentul unei vechi familii de intelectuali ardeleni, dintre care s-au impus posterității tatăl său Aron Densușianu, profesor universitar la Iași, filolog și literat cu renume în a doua jumătate a secolului trecut, și unchiul său, Nicolae Densușianu, istoric consacrat al răscoalei lui Horia, Cloșca și Crișan. În mediul familial de la Iași, fidel tradițiilor Școlii ardelene, tînărul Ovid Densusianu a crescut în cultul muncii și al sobrietății, al dragostei pasionate pentru știință. Aci, sub atenta îndrumare a tatălui său, a primit el primul impuls de a se consacra principalelor probleme pe care le ridica reconstituirea autentic științifică a istoriei limbii poporului român. Tot aci vor apărea primele sale lucrări : articole de filologie, critică și istorie literară în *Revista critică literară*, condusă de tatăl său. Studiile strălucite din țară le continuă în Franța și în Germania cu romaniștii cei mai de seamă ai epocii, care rămîn uimiți de înzestrarea lui sufletească și de excepționala lui pregătire, dovedite în lucrările elaborate sub îndrumarea lor. Înapoiat în țară, Ovid Densusianu este numit în 1897 profesor la catedra de istoria limbii și literaturii române de la Universitatea din București. Din nevoile legitime de adîncire a întinsului ei domeniu, catedra se scindează în cele două părți organice ale ei în 1901, lui Ovid Densusianu revenindu-i latura lingvistică, iar lui Ion Bianu cea de istorie literară. La noua catedră, denumită *de filologie romanică cu specială privire la limba română,*

Ovid Densusianu va oficia ca la altar pînă la sfîrşitul vieţii sale, survenit la 8 iunie 1938.

Între timp, el a desfăşurat o activitate imensă, ilustrînd mai multe domenii : lingvistica şi filologia ; folcloristica ; istoria şi critica literară ; creaţia poetică ; îndrumarea opiniei prin publicaţii periodice şi conferinţe. Marile sale merite au stîrnit în juru-i iubire şi admiraţie, deşi, cu cît înainta în vîrstă, a trăit tot mai izolat. A fost membru al Academiei Române.

În cele ce urmează, vom creiona sumar contribuţia lui în principalele direcţii în care s-a manifestat.

*

Lingvistica este domeniul care l-a consacrat cu deosebire. Opera sa capitală, *Histoire de la langue roumaine*, elaborată în mare parte înainte de a fi împlinit 30 de ani (primul volum apare la Paris în 1901), rămîne pînă astăzi cel mai de seamă monument pe care conştiinţa ştiinţifică română l-a închinat limbii naţionale. Întrebări fundamentale privitoare la limba noastră precum : teritoriul şi epoca de formaţie ; raportul dintre elementele cu adevărat constitutive şi diversele influenţe ulterioare ; originea dialectelor ; destinul ei de-a lungul evului mediu, apariţia primelor texte româneşti ş.a., care au pasionat pe cercetători timp de veacuri, stîrnind polemici aprige, adesea pătimaşe, fiindcă în spatele lor stăteau interese şi aspiraţii naţionale grave, au fost soluţionate magistral de Ovid Densusianu, pe baza unui material documentar imens, adunat în cea mai mare parte de el însuşi, interpretat cu excepţională intuiţie şi agerime de vederi, cu înaltă ţinută ştiinţifică şi etică, mai presus de orice prejudecăţi. Scrisă cu limpezime de cristal şi cu o putere evocatoare unică, lucrarea înlănţuie pe cititor în mrejele ei, ca un adevărat roman. Desigur, unele dintre ideile susţinute de Ovid Densusianu, cum sînt, bunăoară, cele despre originea dialectelor, au fost parţial modificate de rezultatele mai noi ale cercetării, dar, privită în ansamblu, lucrarea rămîne sinteza fundamentală, deschizătoare de căi, pentru istoria limbii noastre de la origini pînă în veacul al XVII-lea. Intenţia autorului era să continuie urmărirea faptelor pînă în pragul actualităţii, dar, surprins de o moarte prematură, nu şi-a mai putut realiza gîndul, ale cărui linii directoare au şi fost cristalizate în cursurile sale universitare, cu deosebire în cele închinate evoluţiei estetice a limbii române.

*

Preocupările lingvistice şi filologice ale lui Ovid Densusianu au îmbrăţişat deopotrivă domeniul lexicografiei şi pe cel al dialectologiei. *Dicţionarul etimologic al limbii române* (Bucureşti, 1907—1914), elaborat împreună cu I.A. Candrea, excepţionala monografie *Graiul din Ţara Haţegului* (Bucureşti, 1915), culegerea de texte dialectale *Graiul nostru* (vol. I—II, Bucureşti, 1906—1908), alcătuită împreună cu I.A. Candrea şi Th. D. Speranţia, numeroase articole apărute în revista sa *Grai şi suflet* sau în alte periodice de specialitate stau mărturie. Nota lor caracteristică o constituie informarea bogată, la zi, rigoarea şi profunzimea interpretării, abordarea şi soluţionarea problemelor în perspectivă multidisciplinară.

Toate acestea fac din Ovid Densusianu un ctitor al lingvisticii române moderne, poate chiar cea mai de seamă personalitate a ei.

În folclor, de asemenea, Ovid Densusianu a fost un deschizător de cale. Lui îi revine meritul de a fi depășit decisiv faza romantică a interpretărilor și de a situa investigațiile pe o bază științifică certă, prin raportare constantă la datele lingvisticii, etnografiei, istoriei și sociologiei, pe de o parte, la folclorul comparat, pe de altă parte. Lucrarea sa de căpetenie în această direcție : *Viața păstorească în poezia noastră populară* (vol. I—II, București, 1922—1923), aduce lămuriri necesare în geneza creației noastre folclorice, în individualizarea principalelor specii : *doina* și *balada*, în relevarea și interpretarea unora din cele mai frumoase imagini. Cercetările asupra *dorului* ca stare de sentiment specific românească, cele despre *Miorița*, cele privitoare la *descîntece*, antologiile sale de texte folclorice, în frunte cu vestita culegere *Flori alese din cîntecele poporului* (București, 1920), indicațiile despre felul în care trebuie cules și interpretat folclorul, fiecare în felul său, au devenit lucrări de orientare și de referință în istoria folcloristicii noastre.

*

La fel de bogată și de complexă este activitatea de critic și istoric literar a lui Ovid Densusianu. Ea îmbrățișează întreg domeniul literaturii naționale, desfășurîndu-se în permanentă relație cu preocupările lui lingvistice și folcloristice, precum și cu cele de poet, care, sporindu-i receptivitatea, l-au ajutat să facă aprecieri temeinice asupra trecutului, să se orienteze judicios în diversitatea de opinii și de direcții a contemporaneității și să intuiască limpede căile dezvoltării viitoare. Lucrările esențiale de acest fel sînt *Literatura română modernă* (3 volume), reeditată de mai multe ori, *Dante și latinitatea* (București, 1921), *Spiritul latin și literatura nouă* (vol. I—II, București, 1922) și numeroasele intervenții critice din *Viața nouă*, consacrate mai ales literaturii de după 1900. La acestea se adaugă, firesc, amplele considerații de istorie, critică și estetică literară, incluse în cercetările sale lingvistice, deopotrivă în cele întemeiate pe literatura veche și pe folclor, cît și în cele care examinează critic resursele expresive ale limbii în poezia și proza contemporană.

Fără a intra în amănunte, Densusianu a limpezit probleme complexe legate de apariția primelor texte în limba română ; a identificat frumuseți nebănuite în literatura noastră veche, acordînd atenția cuvenită criteriului artistic, fără însă a nesocoti relațiile lui inerente, potrivit specificului epocii, cu criteriul cultural și etic ; a învederat valoarea literară a operelor cronicarilor munteni, priviți în genere cu anumite rezerve din cauza lipsei lor de obiectivitate ; a reconstituit în sinteze exemplare personalitatea marilor noștri scriitori din prima jumătate a secolului al XIX-lea : I. Heliade Rădulescu, Costache Negruzzi, Alecu Russo, Nicolae Bălcescu, Iancu Văcărescu, Vasile Cîrlova, Grigore Alexandrescu ș.a. ; s-a dovedit receptiv față de fenomenul literar simbolist, fiind teoreticianul și îndrumătorul lui necontestat în primele două decenii ale veacului al XX-lea. Cu privire specială la ultimul aspect, este notoriu astăzi faptul că timpul a dat îndreptățire susținerilor lui Densusianu privitoare la nevoia de esențializare și de împrospătare a inspirației, expresiei și tehnicii poetice, de confruntare în adîncime cu sensurile vieții citadine, precum și imperativului de a fi receptivi față de ceea ce este nou și autentic valoros în spiritualitatea contemporană — sincronismul lui Lovinescu este astfel limpede anticipat —, după cum au fost verificate ca îndreptățite și rezervele cu care

a privit semănătorismul și poporanismul, a căror doctrină ducea fără echivoc, spunea el atunci, la diluarea și îngustarea viziunii de artă.

*

Creația poetică a lui Ovid Densusianu, semnată cu pseudonimul Ervin, este cuprinsă în volumele de versuri : *Limanuri albe* (1913), *Heroica* (1918), *Sub stînca vremei* (1919), *Salba clipelor* (1921), *Raze peste lespezi* (1924), *În zorile vieții* (1925).

Cum arată lapidar și titlurile volumelor, inspirația lui crește din cultul valorilor vieții și demnității omului care le-a creat. Eroismul moral ca atitudine de viață, confruntat cu mărginirea opacă și cu trecerea necrutătoare a timpului, stă în inima viziunii lui de artă, a cărei tonalitate statornică de sentiment rămîne melancolia reținută, chiar dacă energetismul frecvent profesat pare a o dezminți.

Privită critic, creația poetică a lui Ovid Densusianu se resimte de marea lui vocație pentru știință, de pasiunea cu care i s-a consacrat. Nu în sensul că sensibilitatea i-ar fi fost diminuată sau și-ar fi pierdut prospețimea, ci în acela că efluviile ei sînt curmate, de la însăși obîrșia procesului creator, printr-un reflex de reținere al conștiinței, preocupată de esențe, nu de aspectul individualizant. De aci caracterul cerebral, uneori discursiv al lirismului său și puterea de sugestie limitată a expresiei sale poetice, căreia însă nu-i lipsește niciodată distincția înaltei intelectualități. Cu aceste atribute, la care se adaugă consecvența în a cultiva versul liber cu mobilitatea lui caracteristică de ritmuri, poezia lui Ovid Densusianu deține un loc particular în contextul simbolismului românesc. De adăugat, rolul lui de conducător de cenaclu și de revistă. Întreg grupul poeților de la *Viața nouă* s-a bucurat de îndrumarea și de sprijinul lui.

*

Personalitate puternică, multilateral înzestrată, Densusianu s-a simțit atras și de viața publică. A dorit să spună un cuvînt liber și autorizat mai ales în problemele de ordin etic ale epocii și l-a spus cu deplină competență și cu neabătută cutezanță atît prin scris, cît și prin viu grai. Numeroase conferințe publice și articole din revista *Viața nouă* și din ziarul *Înălțarea*, periodicele conduse de el, iau în discuție scăderile sociale ale vremii și arată căile îndreptării, punînd un accent special pe rolul intelectualului, pe adevărata menire a tehnicii și a științei. Aspectele tot mai stridente ale nedreptății sociale, ale abuzului de putere ; demagogia libertară și patriotardă ; setea de căpătuială personală, de cîștig fără muncă ; aservirea justiției, împiedicată să impună dreptatea cea dreaptă și adevărul cel adevărat ; rătăcirile tineretului ; decăderea vieții universitare, acestea și multe altele au ultragiat conștiința sensibilă a lui Densusianu și i-au smuls cuvinte aprige de amărăciune și de protest.

Munca și cinstea, dăruirea față de menirea pentru care te simți creat și față de răspunderea pe care ți-a asumat-o, subordonarea interesului personal față de cel obștesc sînt norme de conduită elementară asupra cărora Densusianu a poposit, de asemenea, îndelung, arătînd că ele stau la baza progresului social și dau măsura patriotismului luminat.

De la înălțimea autorității sale morale, această activitate a marelui savant-poet a avut prestigiu în epocă, solidarizînd conștiințele în jurul valorilor care dau preț vieții și o fac demnă de trăit.

*

Un cuvînt despre Densusianu profesorul. I-am fost student timp de trei ani și am avut filologia romanică între obiectele de licență. Mi-aduc aminte cu emoție și azi de ce imens prestigiu se bucura în sînul corpului profesoral al Universității și în fața studenților săi. Tinerii care îl cunoșteau mai de aproape îl venerau cu adevărat. Prin el am înțeles pentru prima dată ce este știința și care sînt rigorile pe care le impune ea. Știa enorm de mult și din domenii variate, examina faptele cu mare profunzime și desăvîrșită probitate, stabilind între fenomene relații inedite, se exprima cu limpezime. Îl văd aevea peste vreme cu ochii lui mari și triști, pierduți spre depărtare, cu fruntea înaltă, gînditoare, peste care, din cînd în cînd, cădeau șuvițele de păr cărunt și-i disting limpede, din banca a doua în care de regulă stăteam, inflexiunile vocii stinse, cu articularea unică a cuvintelor, prezentînd fie aspecte lingvistice ale păstoritului, fie limba română în secolul al XVI-lea, fie evoluția ei estetică de-a lungul ultimelor două veacuri. Impresia este copleșitoare și acum, deși se sprijină pe amintiri de aproape patru decenii. O oră de curs sau de seminar cu Densusianu îți dădea fiorul elementar al cufundării în esența lucrurilor și al extinderii privirii dincolo de zări. A fost profesorul exemplar și prin încrederea pe care ți-o inspira întreaga lui ființă în triumful muncii și al dăruirii pentru ideal, în ciuda adversităților, fie ele cît de mari.

*

Figura lui Ovid Densusianu străbate luminos peste veacuri. Este una dintre marile biruințe ale poporului român.

„O limbă nu este numai un complex de sunete, de forme combinate și schimbate într-un fel sau altul ; ea mai este semnul unui anumit fel de gîndire, al unui anumit chip de viață, expresiunea stărilor sufletești și de cultură determinate de împrejurări. Din cuvintele pe care le aveam altădată sau le-am păstrat încă, din altele pe care le-am primit mai tîrziu, ni se deslușește trecutul ori putem înțelege și judeca timpul de azi ; singur un cuvînt uneori ne reînviază o lume întreagă de odinioară și ne poate spune mai mult decît șiruri de însemnări istorice ; și e destul să prindem din vorbirea de toate zilele cîteva forme pentru ca să putem spune cum gîndim și ce e cultura noastră."

OVID DENSUSIANU

Limbajul poetic la Demostene Botez

Prof. SIMION BĂRBULESCU
Liceul din Bușteni

Cercetarea activității creatoare a lui Demostene Botez constituie un prilej pentru reflecții critice în legătură atît cu concepția și viziunea sa despre lume, cît și cu mijloacele de realizare artistică.

La începutul activității sale, scriitorul pare a interpreta limbajul poetic drept comunicare și descriere a unor sentimente generate de relațiile sale cu mediul, în spiritul tradiției lirice de la care se revendică. Din acest unghi, experiențele marilor înaintași sau contemporani — sub aspectul realizării lor expresive — nu i-au rămas străine. Eminescu, Coșbuc, Goga și mai tîrziu Arghezi, i-au servit drept model. Limbajul poetic al începuturilor reflectă această legătură cu tradiția.

*

Una dintre problemele cheie ale limbajului poetic, de care s-a preocupat Demostene Botez, este cea a accesibilității. Poetului i se pare că rostul expresiei ar fi numai de a da un nume „fiecărui lucru și vietăți". Poezia nu este, totuși, simplă caligrafiere a sentimentelor. Între cuvîntul trăit și cel exprimat se interpun niște obstacole. Scrisul „încremenește" vorba, „cuvîntul viu" devine „semn negru într-un sarcofag". Cuvintele scrise poartă o taină, de multe ori indescifrabilă, rămînînd „slove ne-nțelese", uneori chiar pentru cel ce le-a creat și căruia pot să-i apară mai tîrziu ca niște „însemnări necunoscute". În această privință, poetul constată că nu întotdeauna cuvintele se potrivesc întocmai trăirilor, ceea ce face ca accesibilitatea să rămînă doar un deziderat, mai ales atunci cînd creatorul simte nevoia de a sonda trăiri mai profunde și tainele lumii, de a depăși, cu alte cuvinte, descriptivismul clasic discursiv pentru a prinde în cuvinte „taina întreagă... neînțeleasă și ciudată" pe care fiecare o poartă în sine.

De pe acest nou promontoriu al cunoașterii, deosebit de cel clasic, statuat de Boileau, după care exprimarea clară este un corolar al bunei cunoașteri, poetul își exprimă nemulțumirea față de ceea ce putea să-i ofere tradiția. El simte dureros neconcordanța dintre cuvîntul vechi și noile trăiri :

Cuvîntul vechi cu care-abia pot cere
Amarele fărîmituri de pîne,
Îl simt sărac și palid cum rămîne
Mai dureros de mut ca o tăcere

(Primitivism)

Ca să smulgă taina tăcerilor adormite, poetul simte nevoia aflării unor „cuvinte nouă". Pe acest teren, începe pentru poet lupta dramatică cu logosul, declarîndu-se împotriva acelor „vorbe vechi pentru-o tristeță mare". Poetul devine conștient de rezistența expresiei. Îl zdrobește neputința de a intona „un cîntec straniu", bine cunoscut. Se izbește peste tot de banalitate, monotonie și repetiție — făcîndu-și pînă la urmă din încorporarea lor expresivă în imagine un ideal estetic :

Eu am știut că versul mi-i banal
Și-același : trist și monoton și vechi ;
Dar viața mi-l tot sună în urechi.
Același : simplu și universal.

(Monotonie)

Concomitent cu problema accesibilității limbajului poetic se pune pentru poet chestiunea mult mai controversată a incomunicabilității. Rezolvarea pe planul artei poetice o află în programul simbolist de renunțare la comunicarea discursivă în favoarea sugestiei muzicale.

Speriat de mulțimea cuvintelor în care ideea se poate pulveriza, poetul rîvnește să descopere „un singur cuvînt", care să conțină „energii de dinamită", asemenea celui „dintîi cuvînt : / De pe pămînt / Rostit de-ntîiul om / Vorbind cu sine sau visînd" *(Cuvîntul)*. Suprema sa năzuință devine acum dorința de a prinde din univers „geometrica lui armonie", de a reuși să închidă în poem nu floarea, ci parfumul ei : „subtile și tainice narcoze / Satanic distilate" — ceea ce amintește de recomandarea mallarméană de a evoca „nu lucrul în sine, ci efectul produs de el", nu floarea concretă, ci ideea de floare.

Lupta dintre accesibilitate și incomunicabilitate constituie pentru Demostene Botez nu numai o dilemă teoretică, ci una dintre temele majore ale poeziei sale, rezolvată dramatic, în final, prin renunțarea la cuvînt, pentru gest :

Am vrut să-mi găsesc cuvintele
Care să spună totul pe-nțelesul tuturor.
Și nu le-am găsit. N-am găsit
Decît niște sunete
Ce nu-nchegau nici un gînd.

(Soliloc ratat)

*

Poetul a năzuit cîndva să vorbească mulțimilor, asemenea poate lui Whitman, să devină *poeta vates*, să glăsuiască poporului „cu simplitate, ca-ntr-un soliloc", dar s-a lovit de rezistența cuvintelor, simțindu-le ca pe niște nuci golite de miez ; de aceea, el recurge la sugestie și la semnificația mult mai profundă a gestului.

Între aceste Scylla și Charybda ale cunoașterii poetice, Demostene Botez a reușit să întruchipeze drama zbaterilor dintre trăire și expresie, clamînd neputința tragică a logosului de a recrea existența, fiindcă nu mai poate fi descoperit acel cuvînt „rostit de-ntîiul om vorbind cu sine sau visînd".

Poezia lui Demostene Botez sugerează neputința poetului de a descoperi puterea generatoare, explozivă a cuvîntului primordial al genezei. Poezia lui oferă, totuși, o ieșire : neputînd reface lucrul în sine, poezia îl poate sugera. Rostul actului poetic îl află nu în lucruri, ci în ecoul lor ; poezia nu trebuie să închidă floarea, ci să rețină doar parfumul ei — acele „subtile și tainice narcoze / satanic distilate"...

*

Pornit de la tradiționalism, poetul evoluează spre modernism — asimilat atît prin filieră națională, cît și europeană. Contactul cu simbolismul francez îi deschide calea spre realizarea unei estetici lucide a sugerării plictisului citadin, a conformismului provincial, a repetării spectacular-parodice (susținută de o disponibilitate senzorială pentru corespondențe bizare), anticipînd astfel, prin partea cea mai revelatoare a poeziei sale, apariția — în deceniul al cincilea — a generației lucid-nonconformiste a lui Geo Dumitrescu, Constant Tonegaru, Dimitrie Stelaru, Ben Corlaciu și — ceva mai tîrziu, în deceniul al șaptelea — a poeziei lucid-parodice a lui Marin Sorescu sau a celei lucid-ironice a Anei Blandiana.

Linearitatea sintaxei poetice și folosirea limbajului standard — departe de a constitui niște minusuri — devin valori intenționale adecvate realizării unei estetici a tragismului citadin, a solitudinii existențiale („cu el e singur fiecare"), a efemerității și vanității.

*

Demostene Botez are meritul de a fi descoperit echivalențe pentru sugerarea unor noi sensuri existențiale ale condiției umane, mai puțin explorate. El a realizat o sinteză lirică meritorie între tradiționalismul nostalgic și modernismul lucid, aducînd în lirica românească interbelică, dar și după aceea, o vibrație proprie în fața tainelor vieții, întruchipată în structuri de limbaj surprinzătoare tocmai prin intenționata lor lipsă de strălucire.

Lupta poetului cu logosul s-a soldat astfel cu reale cîștiguri poetice. Demostene Botez a realizat prin opera sa exact ce și-a propus : de a cuprinde în imagini „toată povestirea omului", de a deschide totodată „cărări și punți" către oameni.

Demostene Botez realizează, prin ceea ce are mai de preț în opera sa poetică, acea mult rîvnită „grădină încărcată de vis" — așa cum fără falsă modestie își apreciază întreaga strădanie într-unul dintre poemele din ultima perioadă de creație :

Grădina mea cea mare, cu flori din lumea toată,
Cu suc amar și vînăt, cu miros de otravă,
Grădina cu peluze întinse de otavă
Pe care zboară fluturi cu-aripa colorată, —

...In care dorm subtile și tainice narcoze
Satanic distilate prin vîrful veșnic ud ;
Cu flori nemaivăzute din calde țări de Sud,
Cu orhidei ciudate, cu narcisi și cu roze,

Grădina mea-ncărcată de vis, — grădina mea
Cu atmosfera-i caldă, albastră şi senină,
Cu sufletu-mi într-însa, în flori, ca o lumină,
E-a lumii care nu e şi n-am s-o pot vedea.

(Grădina)

„Poporul îmbogăţeşte vocabularul existent, completîndu-l după nevoi, după evoluţia societăţii, niciodată însă prin înlăturarea vechiului vocabular, aşa cum ar crede că pot s-o facă acei care nesocotesc bogăţia de cuvinte din cronici. Datoria scriitorului în această privinţă este să folosească în scrierea lui un vocabular cît mai bogat, să nu se lase ispitit de comoditatea folosirii unei limbi sărace în cuvinte, ştearsă, fără nuanţe, fără colorit, cu toate că în genere, în raporturile zilnice dintre oameni, se folosesc, fără grijă, un număr restrîns de cuvinte care circulă ca banii mărunţi..."

DEMOSTENE BOTEZ

Mihai Eminescu, *Floare albastră*

G. G. URSU
I. C. P. P. D., Bucureşti

Creator genial de dimensiuni universale, Eminescu a asimiliat influenţele romantismului german în puternica lui personalitate artistică. Romantismul lui poartă pecetea sensibilităţii sufletului naţional şi împrumută adesea imagini din vistieria folclorului, culori din basmele populare. Ideea romantică a geniului singuratic pe pământ, întruchipată într-un astru, din *Luceafărul*, şi aceea a umanităţii comune şi trecătoare, a turnat-o în forma unui basm în care totul se petrece într-un timp nedeterminat, într-un poem fundamental (oricît ar încerca unii critici ca Ion Negoiţescu să-l considere „construit didactic"), pregătit de *Fata în grădina de aur*.

Floare albastră dovedeşte încă o dată puterea artistică a poetului de a prelucra în mod creator unele motive ale romantismului german, topindu-le în structuri originale. Tudor Vianu, în *Poezia lui Eminescu* (Bucureşti, 1930), deosebea radical simbolul florii albastre din romanul lui Novalis *Heinrich von Ofterdingen* de floarea albastră din poezia lui Eminescu. „Eroul lui Novalis porneşte să caute floarea albastră, adică infinitul, ea reprezintă simbolul unei aspiraţii tulburătoare, al nostalgiei către îndepărtata patrie a poeziei". La Eminescu, floarea albastră e simbolul iubirii pierdute, dorul orientat către trecut, una din atitudinile de căpetenie ale eroticii lui Eminescu. Nu numai atît. Zoe Dumitrescu-Buşulenga a urmărit simbolul minunatei flori în mai multe poezii ale lui Eminescu [1]. În *Călin — file din poveste* Eminescu realizează un tablou feeric al naturii, al pădurii de argint, cadru, ca de atîtea ori în creaţia lui, al iubirii, aici al nunţii lui Călin cu fata de împărat, regăsită. În pădurea vrăjită văzduhul e „tămîiet" cu flori albastre, iar mireasa însăşi, apariţie de basm, poartă o stea în frunte, şi în păr flori albastre. Zînele din poemul *Miron şi frumoasa fără corp* poartă, la fel, flori albastre în plete, ca în basmele populare.

În unele variante ale poemului *Despărţire* [2], expresie a unui alt moment liric, a dezamăgirii, poetul nu mai recheamă floarea albastră, ca altădată :

Nu voiu ca floarea cea albastră
Podoaba părului bălai,
Căci dacă am vr-o rugăciune
E-n veci uitării să mă dai.

[1] *Studii eminesciene*, Bucureşti, 1965, p. 192—194.
[2] M. Eminescu, *Poezii tipărite în timpul vieţii*, vol. II, ediţie critică îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, 1943, p. 158—159.

În altă variantă, apare clar că floarea albastră e metafora caducității :

Nu floarea-albastră, peritoare,
Ce văd în părul tău bălaiu. (s.n.)

Forma definitivă e aceea cunoscută. Floarea albastră și-a pierdut culoarea, s-a ofilit. Poetul nu-și mai împodobește iubita cu flori albastre și stea în frunte, ca în vremea cînd credea în iubire. Iubita și-a pierdut puritatea absolută : „Te-aș cere doar pe tine, dar nu mai ești a ta ; / Nu floarea *vestejită* din părul tău bălai" (s.n.).

La Novalis, floarea albastră „e o expresie cromatică pentru sentimentul infinitului, în care romanticii își scăldau sufletul. Aceeași aspirație la un ideal de puritate se află la Leopardi". [3]

Eminescu, în *Floare albastră*, cîntă triumful vieții asupra himerelor, asupra abstracțiilor transcendentale. Floarea rămîne albastră pînă la sfîrșit și e rechemată din trecut ca atare.

Compozițional, *Floare albastră* are 14 strofe. Dintre acestea numai 3 strofe îl exprimă direct pe poet, 11 strofe sînt lirică mascată (formula esteticianului german Wilhelm Scherer, aplicată la noi de Tudor Vianu) și reprezintă monologul liric al fetei, realizînd grația excepțională a acestei poezii, ca și în alte poeme : *Strigoii* sau *Călin — file din poveste*, cînd Eminescu evocă, în alintările iubirii, chemările feminine.

Există o diferență între așa de cunoscutele prime trei strofe, șăgalnic reproș adresat poetului însingurat, cufundat în meditațiile lui filozofice, și celelalte 8 strofe, chemări și făgăduințe ale iubirii, integrate admirabil în peisajul eminescian caracteristic, cu tripticul cunoscut : codru, izvoare, lună.

În cele trei strofe de lirism direct, poetul își exprimă adeziunea totală față de filozofia optimistă a fetei care caută să-l împace cu viața, iar în final apare regretul lui nostalgic, arzător, după o fericire pierdută, o tristețe a ireversibilului, frecvent exprimată în atîtea alte poezii de dragoste, mai ales în versul final al unui sonet : „Pe veci pierduto, vecinic adorato".

În primele strofe, șiragul de imagini reflectă îndepărtarea de viață (stelele, norii, cerurile-nalte), eternitatea (piramidele), moartea (întunecata mare) :

— „Iar te-ai cufundat în stele
Și în nori și-n ceruri nalte ?
De nu m-ai uita încalte,
Sufletul vieții mele".

Distribuirea versurilor în strofă — primele două înfățișează pe „înaltul visător", cum l-a numit Maiorescu, celelalte pe fata iubitoare pentru care el e totul — pune în lumină de la început cele două fețe fundamentale ale lui Eminescu, una îndreptată spre vis și eternitate, a doua spre umanitate și natură [4].

Aceleași accente se regăsesc în strofa a treia a poeziei, ce cuprinde în ultimele versuri sensul ei esențial :

„Piramidele-nvechite
Urcă-n cer vîrful lor mare —
Nu căta în depărtare
Fericirea ta, iubite !"

[3] Vladimir Streinu, în *Studii eminesciene*, p. 475.
[4] Vezi și I. Negoițescu, *Poezia lui Eminescu*, București, 1967.

Strofa a patra poate fi comparată ca sens, sintactic și stilistic, cu penultima strofă din O, *rămîi.*

Astfel zise mititica,
Dulce netezindu-mi părul.
Ah ! ea spuse adevărul ;
Eu am rîs, n-am zis nimica.
(Floare albastră)

Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupra-mi clătinînd ;
Șuieram l-a ei chemare
Ș-am ieșit în cîmp rîzînd.
(O, rămîi)

La fel se poate compara chemarea din *Floare albastră* cu cea din *Dorința :*

„Hai în codrul cu verdeață,
Und-izvoare plîng în vale"
(Floare albastră)

Vino-n codru la isvorul
Care tremură pe prund.
(Dorința)

Forță impetuoasă a lumii organice, cum îl definea G. Călinescu, codrul eminescian e lăcașul iubirii. Marele critic avea dreptate să-l numească pe Eminescu un mare poet al materiei cosmice, pentru că, în ciuda pesimismului teoretic, poezia lui are un suflu vital ca expresie a unui popor sănătos, a unei națiii pline de vigoare.

Unele dintre cele mai suave, mai muzicale și însorite poezii de dragoste, *Floare albastră* și *Sara pe deal,* îmbină sentimentul iubirii cu evocarea unui peisaj rustic.

Pe cărare-n bolți de frunze,
Apucînd spre sat în vale,
Ne-om da sărutări pe cale,
Dulci ca florile ascunse .

Nu numai atmosfera e de țară, de sat, ci și concepția sănătoasă despre dragoste e populară. Fata are tot timpul cuvîntul. E o copilă de la țară lipsită de artificialitate, cu drăgălășenie naturală și zburdălnicie încîntătoare. În opoziție cu însingurarea poetului în abstracțiuni înalte, în neguri himerice, ea reprezenită un tip feminin simbolic, în peisaj cîmpenesc. E de ajuns să amintim poemul simbol *Codru și salon,* cu chipul femeii-înger, al iubirii imaculate, cu fata ce plivește flori de aur și fire de pelin, zînă a lanurilor, cîntînd doina în codrul verde, pocnind în crengi — o imagine serafică —, în antiteză cu demonismul figurii feminine, simbol al necredinței și frivolității, care va deveni Dalila [5].

[5] În același an 1876, Eminescu a scris postumele O, *dulce înger blînd* și *Pierdută pentru mine plutind prin lume treci.* Sînt două ipostaze lirice ale feminității : în prima întîlnim o imagine angelică, în atmosfera de fantastic folcloric ; în a doua postumă, un amplu poem, femeia devine „cochetă, lunecoasă, lingușitoare, rece".

Aceluiaşi peisaj armonios îi aparţine *Sara pe deal*, în care revine imaginea din *Floare albastră* a apelor ce plîng, în vale sau în fîntîni.

O strofă din *Floare albastră* evocă atmosfera folclorică a peisajului natal :

Şi mi-i spune-atunci poveşti
Şi minciuni cu-a ta guriţă,
Eu pe-un fir de romăniţă
Voi cerca de mă iubeşti.

versuri ce amintesc o strofă din postuma *O, dulce înger blînd* :

Mai poţi să-ţi aminteşti
Cum noi umblam disculţi
Şi tu steteai s-asculţi
Duioasele-mi poveşti ?

În *Floare albastră* peisajul e solar :

Şi de-a soarelui căldură
Voi fi roşie ca mărul.

În *Codru şi salon*, zîna lacurilor are faţa de jăratec, iar într-una din versiuni este citată *O, dulce înger blînd :*

Înalte înger blînd
Şi roşie-n obraz.

Dar la Eminescu e de neconceput poezia iubirii fără poezia nopţii şi a lunii :

Cînd prin crengi s-a fi ivit
Luna-n noaptea cea de vară,
Mi-i ţinea de subsuoară,
Te-oi ţinea de după gît.

Interesant că exegeza eminesciană (Şerban Cioculescu [6], Const. Ciopraga [7]) a ajuns la aceleaşi concluzii în ce priveşte poezia nopţii, temă eminesciană eminamente romantică. Eminescu se deosebeşte de culorile tenebroase, de ceţurile romantismului german ; el e un poet al nostru, optimist, în spiritul filozofiei populare române, un însetat de lumină ; chiar moartea e un transfer liniştit în veşnicie ca în *Miorita* (*Mai am un singur dor*). Bocetele noastre făgăduiesc un tărîm de verdeaţă, iar moartea e o cununie cu mireasa lumii.

Luna domină feeria nocturnă din poezia lui Eminescu, tablourile de basm care n-au nimic malefic şi terifiant. Luna stimulează reveria, potoleşte suferinţa, e prietena poetului ca şi întreaga natură, codrul, stelele, izvoarele.

O strofă de rară graţie, de ştrengărie feminină şi umor liric ca aceasta :

De mi-i da o sărutare
Nime-n lume n-a să ştie,
Căci va fi sub pălărie —
Ş-apoi cine treabă are !

---

[6] *Feericul nocturn eminescian*, în *Varietăţi critice*, Bucureşti, 1966.
[7] *Nocturnul în opera lui Eminescu*, în *Portrete şi reflecţii literare*, Bucureşti, 1967.

a fost obiectul, în epocă, al unor critici sub orice nivel. Un versificator ca N. Prunc [8] o socotea o producție incorectă și ironiza cuvîntul „pălărie" ; ceea ce era o inovație, o creație îndrăzneață eminesciană, i se părea prozaic. Nu știm de ce se înverșuna profesorul universitar Aron Densușianu [9] care considera drept „literatură bolnavă" o poezie așa de luminoasă și de suavă ca *Floare albastră.*

Există o antiteză de viziune și de stil între primele versuri ce evocă piramidele învechite, cu o tonalitate gravă, și căldura intimă, așa de umană, din versurile de idilă :

Și sosind l-al porții prag,
Vom vorbi-n întunecime ;
Grija noastră n-aib-o nime,
Cui ce-i pasă că-mi ești drag ?

Frecvența timpului viitor în discursul liric al fetei exprimă făgăduința unei fericiri și încrederea, iluzia că se poate realiza. Sîntem departe de viziunea din *Scrisoarea IV*, influențată de concepția lui Schopenhauer care destrăma mitul „idealității dragostei", reducînd-o la instinct.

În penultima strofă, poetul, cu nepăsarea și voioșia vîrstei, își împodobește „floarea" cu o cunună de epitete : *frumoasă, nebună, albastră, dulce.*

În splendida strofă finală, de adîncă vibrație elegiacă :

Și te-ai dus, dulce minune,
Ș-a murit iubirea noastră —
Floare-albastră ! floare-albastră !...
Totuși este trist în lume !

putem observa că, prin muzicalitatea primelor versuri (se adaugă timpul trecut și frecvența vocalei *u*), se scufundă în trecut imaginea veșnic pierdută a florii albastre, ce și-a ofilit esența. Adîncimea regretului arzător și totodată zădărnicia lui o sugerează, prin repetare, versul al treilea : „Floare-albastră! floare-albastră !..." Ultimul nu mai e un vers enigmatic. Corelativul *totuși*, subliniază ireversibilitatea unei fericiri miraculoase, unice : *cu toate că* a fost posibilă, *totuși*, nu s-a putut împlini.

[8] *Revista contimporană*, 1 martie 1875.
[9] *Literatură bolnavă*, în *Revista critică-literară*, nr. 5—6 (mai-iunie) și 10 (octombrie), 1894.

Mihai Eminescu: *Sărmanul Dionis*

FLORIN MIHĂILESCU
Universitatea din București

Primul lucru care trebuie demonstrat este valoarea de artă a acestei opere eminesciene, operație cu atît mai necesară cu cît analizele se învîrtesc de obicei în jurul implicațiilor filozofice, studiindu-le în sine sau prin raportare la sursele kantiene și schopenhaueriene și nu, așa cum totuși e mai normal, ca epifenomene ale ficțiunii literare. Fie în poezie, fie în proză, meditația filozofică nu poate constitui un scop în sine, ea trebuie să servească puterii de viață și de sensibilitate a operei, altfel, oricît de interesantă ar fi, dăunează condiției estetice. Nu e greu de observat, de altfel, că în *Sărmanul Dionis*, ca și în poeme, meditația lui Eminescu nu e una propriu-zis filozofică, neavînd nici precizia, nici stringența logică necesară, ci mai curînd o reverie specific romantică pe marginea unor idei generale. Ceea ce, cu alte cuvinte, interesează spiritul liric al poetului nu este valoarea de adevăr a reflecțiilor sale, ci farmecul de inedit al perspectivelor adesea imaginare, ipotetice pe care aceste reflecții le presupun. În *Sărmanul Dionis* la o asemenea funcție strict estetică se adaugă și aceea de caracterizare a personajului central și, apoi, de declanșare a mișcării epice și a conflictului interior.

Iată, de pildă, începutul nuvelei. Întorcîndu-se spre casă, Dionis meditează asupra teoriei lui Kant despre subiectivitatea spațiului și a timpului ca forme ale intuiției noastre și face, în consecință, speculații în legătură cu relativitatea dimensiunilor lor. Elementul important al acestor pagini introductive nu e încă reprezentat de ideile ca atare, ci de fantezia ce se naște din ele. Nu urmărim la lectură în primul rînd ideația lui Dionis, ci ipotezele fantastice la care ajunge. Caracterul fantastic al ipotezelor nu vrea să spună că ele sînt lipsite de orice logică, ci doar că presupun împrejurări care trec dincolo de limitele experienței și ale realității constatate și constatabile prin mijloace pozitive.

Implicațiile relativității spațiului și timpului au reținut nu o dată atenția unor scriitori sau gînditori și nu e lipsit de interes să semnalăm aici un text în care meditația apare nu numai în spiritul lui Eminescu, dar chiar și într-o formă foarte apropiată de a lui. În *Grădina lui Epicur*, Anatole France, prefigurat și el de Renan din *Omul și universul*, scrie la un moment dat: „E tot așa de posibil ca milioanele astea de sori, adăugate la alte miliarde ascunse ochilor noștri, să nu formeze laolaltă decît o globulă de sînge sau de limfă

în corpul unui animal sau al unei insecte imperceptibile față de o lume care depășește orice concepție omenească despre mărime și care n-ar fi ea însăși, totuși, comparativ cu cine știe ce altă lume, decît un grăunte de nisip. Tot astfel nu e deloc absurd să ne închipuim că veacuri întregi de cugetare și de inteligență trăiesc și mor sub ochii noștri într-o clipă pe un atom. În ele însele lucrurile nu sînt nici mari, nici mici și cînd afirmăm de pildă că universul este un atom, concepția asta e strict omenească. Dacă lumea întreagă ar fi redusă dintr-o dată la dimensiunile unei alune, proporțiile dintre lucruri rămînînd aceleași, prin nimic n-am putea să ne dăm seama că s-a schimbat ceva în univers. Steaua polară, închisă odată cu noi sub coaja de alună, ne-ar trimite, ca și în trecut, în cincizeci de ani lumina ei. Și pămîntul, mai neînsemnat decît un atom, ar fi stropit totuși de aceeași cantitate de lacrimi și de sînge care îl scaldă și astăzi".

Analogia cu pasajul introductiv din *Sărmanul Dionis* este mai mult decît evidentă și se impune studiului comparat al paralelismelor literare. Am indicat-o aici însă pentru altceva, și anume pentru a sublinia răspîndirea unui motiv al meditației, adică o contemplație a universului *sub specie absoluti*, căci numai așa relativitatea iese mai bine la iveală. Aspirînd spre o cuprindere integrală a lumii, fie măcar cu înțelegerea, omul romantic se izbește la tot pasul de obstacole insurmontabile a căror constrîngere tinde totuși să o depășească prin imaginație. De aici reveria, sau cum ar zice Eminescu însuși, „visătoria".

Un astfel de personaj care se compensează prin vis este și Dionis, numai că el crede cu încăpățînare și exces de subtilitate metafizică în realitatea lui pînă la a confunda cele două planuri și, de n-ar fi ironia autorului („witz"-ul romantic) care privește cu detașare închipuirile eroului său, lucrurile ar rămîne pînă la sfîrșit confuze și n-am ști, poate, care e adevărata ipostază a lui Dionis.

Partea introductivă a nuvelei, care ne familiarizează cu lumea gîndurilor și a existenței cotidiene a personajului principal, continuă prin a ne înfățișa strada, cafeneaua și locuința lui Dionis, toate la fel de sordide, apăsate parcă de un blestem al descompunerii, mai evidentă acum sub ploaia care cade. Singurul element feeric al peisajului e luna, care răsare în cele din urmă dintre norii risipiți după ploaie. Portretul fizic al lui Dionis și imaginea camerei sale confirmă atmosfera romantică a întregii evocări. Aproape toate notele caracteristice viziunii romantice se regăsesc aici : Dionis e tînăr, palid, melancolic, orfan și sărac, povestea însăși a nașterii lui e neobișnuită, ca și destinul tragic al părinților, morți înainte de vreme. Casa unde locuiește e veche și dărăpănată, ascunsă „în mijlocul unei grădini pustii, unde lobodele și buruienile crescuse mari în tufe negre-verzi..." etc., iar camera de la etaj pe care o ocupă Dionis are pereții „negri de șiroaiele de ploaie ce curgeau prin pod și un mucegai verde se prinsese de var..." etc. Mobilierul simplu, aproape elementar, și stivele cîtorva sute de cărți, cele mai multe vechi și ele, completează peisajul. Acumularea de detalii nu dă varietate și complexitate obiectelor, căci romanticul e unilateral ca și clasicul, numai că, spre deosebire de acesta, care urmărește generalul, tipologicul, canonicul, el vizează excepționalul.

Totul pare prin urmare a-l izola pe Dionis și, pentru a desăvîrși situația, însești preocupările lui sînt insolite, căci ele tind să descopere posibilitatea regresiunii în timp și a anulării distanțelor cosmice. Cu ajutorul unui compen-

diu de astrologie care dăruieşte puteri magice cui ştie să-l folosească, Dionis încearcă experienţa crucială, nu înainte de a arunca o privire visătoare spre casa vecină de unde pătrund pînă la el sunetele diafane ale unei voci feciorelnice : „Şi liniile semnului astrologic se mişcau cumplit ca şerpii de jaratic. Tot mai mare şi mai mare devenea painjinul. «Unde să stăm ?» auzi el un glas din centrul de jaratic al cărţii. «Alexandru cel Bun !» putu el şopti cu glasul apăsat, căci bucuria, uimirea îi strîngea sufletul şi... încet, încet painjinul cel roş se lărgi, se diafaniză şi se prefăcu într-un cer rumenit de apunerea soarelui. El era lungit pe o cîmpie cosită..." etc., şi astfel Dionis devine călugărul Dan din Iaşii lui Alexandru cel Bun, trăind cu 500 de ani mai devreme.

În felul acesta, planul real s-a dizolvat în cel imaginar şi asistăm acum la povestea independentă a lui Dan, ucenicul maistrului Ruben, figură tipică de învăţat medieval, un fel de Mefisto, cum s-a observat şi cum se dezvăluie singur într-o scenă ulterioară, jubilînd pentru că a convins pe călugăr să se substituie umbrei sale care semnifică prototipul etern sau archaeul spiritual al tuturor întrupărilor istorice ale individului uman.

Apare limepede acum că, deşi „porneşte de la Kant", Eminescu „construieşte în spirit schopenhauerian", cum a demonstrat definitiv G. Călinescu, căci timpul şi spaţiul sînt numai forme goale şi subiectivitatea lor nu înseamnă şi libertatea de a dispune de obiectul intuiţiei noastre. Concepţia lui Eminescu este palingenetică şi panteistă în sensul lui Schopenhauer.

Dan iubeşte pe Maria, fiica spătarului Tudor Mesteacăn şi, izbutind să-şi înlocuiască umbra şi să intre astfel în posesia eternităţii lui primordiale, o ia cu sine prin acelaşi procedeu şi pe tînăra lui iubită şi călătoresc împreună spre lună în voluptatea unei lungi îmbrăţişări. Astrul nopţii e un Eden cu peisaje feerice pe care Eminescu le descrie cu o insistenţă caracteristică, transformîndu-le în veritabile poeme în proză, dincolo de orice valoare funcţională în structura naraţiunii. Totul ar fi desăvîrşit dacă Dan n-ar fi frămîntat tocmai de taina pe care nu trebuia s-o dezlege : aceea a triunghiului cu ochi de foc dominat de un necunoscut proverb arab. Cînd călugărul care transformase pămîntul într-o mărgea pentru a-l atîrna în salba de mărgăritare a iubitei, bucurîndu-se de forţele ilimitate de care putea dispune, are cutezanţa de a presupune că s-ar fi identificat cu însuşi Dumnezeu : *Oare fără s-o ştiu nu sunt eu însumi Dumne...*, se produce o fantastică prăbuşire cosmică, iar Dan şi Maria sînt proiectaţi în haos şi pămîntul îşi redobîndeţse dimensiunile iniţiale. Ca dintr-un vis, personajul se trezeşte sub forma lui reală, aceea a lui Dionis : „El se scutură oarecum din somn. Soarele se înalţa, ca un glas de aur arzător pe un cer adînc albastru ; grădina dedesubtul ferestrei, în care adormise Dionis, era de un verde umed." etc. Acaparat de propriile lui speculaţii, Dionis se întreabă : „Fusese vis visul lui cel atît de aievea sau fusese realitate de soiul vizionar a toată realitatea omenească ?", iar cînd vede printre perdelele albe de la fereastra casei vecine chipul blond al „copilei", care cîntase înainte ca el să adoarmă, exclamă : „Maria !" şi se hotărăşte să-i scrie. Cînd fata apare la fereastră cu scrisoarea, Dionis leşină şi nu se va trezi decît după un delir în care amestecă din nou planurile (luînd de exemplu pe anticarul Riven drept maistrul Ruben) pentru a constata că întreaga lui situaţie s-a schimbat radical. Se descoperise anume că tînărul sărac şi orfan e beneficiarul unei moşteniri, suficiente pentru a-l determina pe tatăl fetei să-l privească plin de grijă şi de interes. Indiciul fusese tabloul din camera tînărului care

reprezenta chiar pe tatăl său și cu care Dionis dialoga adesea în orele de singurătate.

Trezindu-se, Dionis o descoperă pe fată veghindu-l la marginea patului. Ea se strecurase îmbrăcată băieţeşte după ce prima dăduse alarma cînd tînărul se prăbuşise de la fereastră leşinat. Scena de dragoste încheie astfel fericit destinul rătăcitor şi fantastic al lui Dionis pentru a-i deschide perspectiva împlinirii casnice alături de Maria, perspectivă pe care Eminescu o sugerează printr-un scurt epilog.

Nuvela s-ar fi putut termina aici, dar autorul simte nevoia unui *post-scriptum* explicativ, prin care încearcă să strecoare din nou îndoiala asupra limitelor abia limpezite dintre realitate şi vis : „Fost-au vis sau nu, asta-i întrebarea", zice el hamletic. „Nu cumva îndărătul culiselor vieţei e un regizor, a cărui existenţă n-o putem explica ? Nu cumva suntem asemenea acelor figuranţi, cari voind a reprezenta o armată mare trec pe scenă, încunjură fondalul şi reapar iarăşi ?" etc. „Nu sunt aceiaşi actorii, deşi piesele sunt altele ?".

Iată, deci, cum, după motivul „viaţa e vis" şi după acela al umbrei, apare şi motivul lumii ca teatru, împrejurare ce fixează odată mai mult caracterul de receptacol de cultură universală al acestei nuvele în care răsună atîtea ecouri şi se întreţes atîtea fire venind din cele mai îndepărtate orizonturi. A le investiga pe fiecare pentru a preciza originalitatea tratamentului la care le supune poetul e desigur foarte necesar, dar *Sărmanul Dionis* trăieşte mai cu seamă prin forţa coerenţei sale artistice interne.

Dincolo de incidentele anecdotice ale naraţiunii, nuvela este mai degrabă un portret în mişcare nu numai cu substanţiale interludii poematice, dar, mai presus de toate, cu o viziune lirică fundamentală asupra existenţei şi a naturii umane. Nu faptele îl interesează pe Eminescu şi nici autenticitatea evocării vieţii, ci încărcătura lor emoţională, poezia trăirilor interioare şi zborul eliberator al fanteziei. Pentru a realiza portretul lui Dionis, care dă unitatea lăuntrică a întregului text, poetul utilizează mijloacele de care dispune : descriere, naraţiune şi compoziţie, neglijînd însă limbajul individualizat sau analiza stărilor sufleteşti, care, firește, nici nu s-ar fi potrivit intenţiilor sale, preponderent poematice. Nu numai în *Sărmanul Dionis*, dar şi în *Geniu pustiu* etc., Eminescu se arată atras în primul rînd de problematica personalităţii de excepţie aflate în căutarea echilibrului său interior pe care de obicei îl descoperă în iubire. Mai mult decît experienţele metafizice, trăirile lui Dionis sînt stări de sentiment. Translaţia lui în timp şi spaţiu are în cele din urmă scopul precis de a cîştiga un teritoriu ideal al iubirii, un Eden selenar ca aici, o insulă a lui Euthanasius, ca în *Cezara*.

Ţinta fiind, deci, caracterizarea lirică a tipologiei romantice, scheletul descriptiv şi epic al nuvelei rămîne secundar şi nimeni nu va face, negreşit, din Eminescu un narator. Pentru că, de bună seamă, şi proza fantastică are legile ei şi dacă imaginaţia poate modifica în orice chip datele realităţii, accentul trebuie să cadă mereu pe interesul relatării epice, cu atît mai captivantă cu cît e mai inimaginabilă.

Nu ipostazele fantastice care decurg dintr-o ipoteză metafizică par să fie încununarea artei lui Eminescu în *Sărmanul Dionis*. Imaginea feerică a cosmosului apare nu o dată şi în poezia lui şi atmosfera de acolo nu se schimbă nici aici. Elementul revelator izvorăşte din tiparele acestei tipologii omeneşti pe care ne-o propune Dionis şi care corespunde tipologiei romantice univer-

sale, după cum opera întreagă a poetului e reprezentativă pentru orientarea marelui curent european. Dar cadrele ei generale sînt umplute aici cu o substanță de viață și de spiritualitate care e tipic eminesciană și a cărei însușire de căpetenie pare să fie împletirea farmecului contemplativ cu vibrația dureroasă a unei melancolii împăcate cu sine și izvorînd din înțelepciunea păstorului mioritic. Erosul, mai ales, reprezintă acest loc geometric al valorilor contradictorii, care se regăsesc aici în unitatea lor dialectică în așa măsură încît se confundă unele cu altele. Dionis e un demon, precum Maria e un înger și contopirea lor prin iubire năzuiește a reface o unitate originară, care, pe un plan mai înalt, e *logosul* însuși. Așa cum observa cu perspicacitate Pompiliu Constantinescu, în nuvela lui Eminescu „Eros și Demon vor să se identifice și cu Demiurgul. Voința de a se socoti el însuși Dumnezeu, de a deține taina timpului, spațiului și cauzalității, este suprema treaptă a problemei personalității eminesciene". „Titanismul eminescian este însă subordonat Demiurgului, scrie mai departe criticul, iar singura lui condiție de a se identifica absolutului ține de Eros, de principiul prin care Demiurgul s-a relevat sieși, creînd universul din fecundarea haosului, care este mama, el fiind tatăl, iar lumea — o întrupare a acelui «dor nemărginit» (*Scrisoarea I*)".

Se înțelege că erosul acesta amestecat cu voluptate, dar și cu nostalgie insatisfăcută este celula germinativă a aspirațiilor eminesciene. Setea de absolut, atît de caracteristică omului romantic, nu se poate satisface decît prin iubire, adică prin identificarea spiritului cu propria lui geneză. Erosul devine astfel un simbol universal al creației și treapta superioară a năzuințelor poetului se dezvăluie a fi genialitatea ca ipostază a puterii demiurgice.

Prăbușirea lui Dionis este lecția amară a neputinței identificării supreme. „Ruperea visului și recăderea în timp și spațiu, ca și refacerea identității cosmice, în treptele ei prestabilite are sensul unei veritabile «cenzuri transcendente» a unei fine de neprimire (sic), din partea misterului, a Marelui Anonim", scrie Pompiliu Constantinescu.

Regăsim, așadar, în *Sărmanul Dionis* problematica esențială a întregii opere eminesciene, nuanțată în tiparele nuvelei fantastice, de unde nu rezultă numaidecît asumarea condițiilor viziunii epice. Spirit funciarmente liric, poetul însuflețește cadrele narațiunii printr-o vibrație profund interioară, imprimînd formei literare pecetea propriei sale personalități. Convergența mijloacelor epico-fantastice, precum și a pretextelor filozofice de care uzează autorul, atinge cele mai înalte valori în construcția tipologiei demonice a lui Dionis și în evocarea atmosferei romantice care acompaniază, subliniindu-le, aspirațiile absolutiste ale personajului, nu atît central cît unic. Căci, încă o dată, nuvela lui Eminescu este expresia personalității lui lirice și trebuie judecată după normele interioare ale poemului, și nu după scheletul său epic.

Bineînțeles că esența poemului nu există în afara expresiei sale, dar în *Sărmanul Dionis* expresia rămîne, de asemenea, prin excelență lirică, tiparele epice nefăcînd altceva decît să asigure cadrul ei de manifestare. Nuvela lui Eminescu nu reprezintă, prin urmare, o experiență interioară nouă, nici o schimbare autentică de instrumentație literară, ci o variație pe tema unică a întregii lui opere, o confirmare a unității fundamentale a personalității eminesciene.

Mihai Eminescu: *Glossă*

Prof. CORNEL MORARU
Liceul „Radu Negru", Făgăraș

Publicată prima dată în ediția T. Maiorescu din decembrie 1883, *Glossă* fusese definitivată ceva mai înainte, la sfîrșitul lui 1882, după ce poetul a supus-o unor succesive prefaceri, începînd încă din 1874, paralele cu *Scrisorile* și *Luceafărul*. Se cristalizează pe parcurs trei tipuri de glosă : două de nouă strofe și altul de zece strofe. Maiorescu a preferat versiunea completă (cu zece strofe), probabil pentru simetria și echilibrul compoziției. De remarcat că Eminescu însuși evoluase între timp, sub influența gustului junimist, în direcția unui romantism temperat, cu pronunțate caractere clasiciste.

Ca specie poematică fixă, glosa atrage atenția prin nota ei de perfecțiune și rafinament. Regulile sînt mai severe ca de obicei : întîia strofă este reluată vers cu vers în finalul strofelor următoare, pentru ca ultima s-o reproducă, în aranjament invers, pe prima. Desigur, în absența emoției artistice, glosa devine un exercițiu de pură virtuozitate ; după cum resorbirea integrală a schematismului metric în mișcarea spontană a poemului e privilegiul marilor creatori.

a. Nuanțați ideea, urmărind, eventual, vocația sonetului la Dante și Shakespeare sau fascinația rondelului la Macedonski ;

b. Precizați efectele pozitive ale disciplinei formale : concentrarea lirismului, prelungirea aparentei demonstrații în valori de sugestie etc.

Consistența lirică a glosei eminesciene e mai presus de orice îndoială. Ea e marcată de substratul filozofic, de originalitatea tonului, de profunda vibrație în fața spectacolului vieții. Analiza va trebui să restituie treptat toate aceste atitudini, asimilate în expresia ultimă, impecabilă a discursului poetic.

A. *Motive filozofice.* Multe din versurile *Glossei* transpun liric principii arhicunoscute din filozofia grecilor. Nemișcarea, imobilismul ființei sînt luate de la Parmenide și Zenon din Elea. În general, încremenirea eleată e asociată legii implacabile a naturii așa cum este ea formulată în fizica stoică (Zenon din Atena, Cleanthes și Chrisipp). Din etica aceluiași curent stoic (cu deosebire din Epictet și Marc Aureliu), Eminescu preia motivul lumii ca teatru, semnalat și la Ronsard, Shakespeare sau Baltazar Gracian, și mai ales atitudinea de indiferență senină în fața deșertăciunii lumești (*apatheia*). Bineînțeles, totul e filtrat prin Schopenhauer, iar sursa imediată a *Glossei* a fost identificată în cugetările

suedezului Oxenstiern, traduse în românește pe la 1750 după un intermediar francez.

a. Dezvoltați aceste sumare considerații folosindu-l pe Tudor Vianu *(Studii de literatură română,* E.D.P., București, 1965, p. 250—252);
b. Comentați pe text motivul lumii ca teatru (strofele 4 și 6) și conceptul schopenhauerian al prezentului etern (strofa 5) ;
c. Urmăriți infiltrațiile acelorași motive (plus, imobilismului eleat) în *Împărat și proletar* — ultimele cinci strofe, în *Cu mîne zilele-ți adaogi* și în *Luceafărul* (cf. și Tudor Vianu, *op. cit.,* p 245—246, 279) ;
d. Interpretați versul : *Vreme trece, vreme vine* în spiritul fatalității stoice ;
e. Apropiați versurile : *Ca să nu-ndrăgești nimică / Tu rămîi la toate rece* (într-o variantă : *Și rămîi senin și rece*) de horațianul „nil admirari", echivalentul literar cel mai nimerit al „apatiei" filozofice.

Se înțelege că infrastructura filozofică a poemului nu interesează în sine, ci funcțional. Simpla identificare a cutărui motiv sau concept e mai mult o operație preliminară. Esențială e doar maniera în care reminiscențele filozofice participă la substanța afectivă a lirismului. În acest sens, *Glossă* oferă un model unic de transmutare a preceptelor etico-filozofice în fior liric.

B. *Tonalitate și spectacol.* În *Glossă,* ideile sînt înscenate cu acel simț superior al dramaticului pe care marele poet l-a arătat în multe din operele sale. Efectul este un spectacol de respirație cosmică și socială, grandios și detestabil în același timp. Decorul, aproape abstract, e însuflețit de tonalități adecvate : amestec de indiferență sublimă (ceva din liniștea „auritelor zodii") și de resentimente polemice.

a. Raportați *Glossă* la dubla perspectivă cosmică și polemic-socială din *Scrisoarea I ;*
b. Descrieți cu ajutorul textului mecanica lumii și motivați interpretarea ei ca spectacol ;
c. Descifrați semnificația versurilor : *Timpul care bate-n stele / Bate pulsul și în tine* (dintr-o variantă nepublicată) ;
d. Justificați titlul *En spectateur* dat unei prime versiuni ;
e. Pentru G. Călinescu, poemul e o satiră mascată de limbajul etic și o sublimă scamatorie de idei ; fructificați această intuiție, reconstituind înscenarea polemică din strofele 7, 8, 9.

Timbrul atît de aparte al *Glossei* e mult mai aproape totuși de sentimentul depersonalizării ce însoțește lectura justă a poemului. În măsura în care se depărtează de lume, poetul se depărtează și de sine însuși, proiectîndu-se involuntar într-un „tu" indeterminat.

Aduceți și argumente de ordin stilistic : abundența verbelor la imperativ, însoțite de valori impersonale (exemple).

C. *Muzica ideilor.* La prima vedere, *Glossă* pare o demonstrație în care concluzia repetă întocmai teorema enunțată. Strofa-temă (cum o numea Perpessicius) se desfășoară într-un ciclu pînă ajunge iarăși la sine.

a. Analizați cu atenție strofa-temă și remarcați juxtapunerea ideilor : doar versurile 3—4 și 7—8 implică oarecum raporturi de subordonare ;

b. Urmăriți pe text modalitatea dislocării primei strofe și reluarea fiecărui vers în strofele următoare ;

c. Se va argumenta de ce versurile dislocate nu selectează univoc numai anumite contexte (studiul variantelor ar aduce dovezi și mai puternice) ;

d. Comparați strofa-temă cu strofa recapitulativă ; cum a fost posibilă noua asociere a aceloraşi versuri fără a cădea în non-sens ?

e. Opriți-vă asupra cîtorva dintre caracteristicile așa-numitului stil apoftegmatic : grad sporit de generalitate, stilizare desăvîrșită pînă la „abstracție", claritate absolută, abolirea distincțiilor de timp și spațiu.

Glossă îndeamnă, aşadar, la contemplarea esențelor. Versurile, de factură sentențioasă, sînt dispuse cu multă libertate pe un fond liric exemplar. În acest fel, unitatea emoțională a poemului contrazice spiritul discursiv, geometric, bănuit la început. Ultimul vers este identic cu primul, semn că totul s-a topit în fluiditatea imaterială a unui singur ton. Ceea ce rămîne după consumarea calmă a spectacolului e doar muzica pură a ideilor, covîrșitoarea senzație de limpezime a poemului.

Corect și *greșit* în construcția verbului (I)

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN
Universitatea din București

Scopul acestui articol nu este normativ ; prin urmare, nu ne propunem ca obiectiv principal incriminarea construcțiilor greșite și recomandarea celor corecte și, de asemenea, nu este explicativ, în sensul găsirii cauzelor care au favorizat apariția unei construcții în locul alteia. Intenția noastră este de ordin teoretic și didactic și constă în încercarea de g r u p a r e și de i e r a r h i z a r e a greșelilor care privesc sintaxa verbului.

1. Verbul este suportul sintactic, este nucleul enunțurilor [1] în limba română. Cu foarte puține și nesemnificative excepții [2], orice enunț presupune obligatoriu existența unui verb la mod personal, care asigură organizarea comunicării din punct de vedere sintatic. În jurul verbului la mod personal gravitează celelalte părți componente ale enunțului : subiect, complement direct, complement indirect, nume predicativ, circumstanțiale, grupări prepoziționale necircumstanțiale, fie că aceste componente se realizează prin părți de propoziție, fie că se realizează prin propoziții întregi. Suprimarea verbului la mod personal duce la dezorganizarea sintactică a enunțului și deci la imposibilitatea de a transmite informații.

2. *C o r e c t e* din punct de vedere sintactic sînt enunțurile care satisfac regulile de combinare a verbului [3], adică respectă posibilitățile combinatorii ale nucleului verbal, restricțiile lui sintactice și semantice de combinare, relațiile pe care le stabilește verbul cu ceilalți determinanți. Nerespectarea uneia din aceste reguli atrage după sine o construcție sintactic greșită.

Enumerăm, în cele ce urmează, cele mai importante reguli și restricții de combinare a verbelor în limba română și atragem implicit atenția asupra greșelilor sintactice survenind din nerespectarea lor.

---

[1] Prin e n u n ț înțelegem o comunicare completă din punct de vedere sintactic și semantic. Enunțul se poate realiza prin propoziție — în cazul propozițiilor independente — sau prin frază.

[2] În categoria excepțiilor intră clasa puțin numeroasă a propozițiilor nominale, în care predicativitatea se realizează prin alte mijloace (de obicei prin intonație) decît prin verbul la mod personal (ex. : *Foc !*, *Ajutor !*).

[3] Dacă interesul nostru ar depăși sfera verbului și am cuprinde în discuție și sintaxa substantivului, a adjectivului și a adverbului, am spune că un enunț este s i n t a c t i c c o r e c t atunci și numai atunci cînd se respectă toate regulile de combinare a fiecărui element component din interiorul lui.

3. Determinanţii verbului se împart în două mari categorii : pe de o parte, clasa determinanţilor o b l i g a t o r i i, deci a căror suprimare nu este admisă în limba română, iar, pe de altă parte, clasa determinanţilor f a c u l t a t i v i, deci a căror suprimare este sintactic posibilă.

În consecinţă, p r i m u l t i p d e g r e ş e l i privind sintaxa verbului constă în suprimarea unuia sau a mai multor determinanţi verbali în cazul acelei clase de verbe pentru care determinanţii sînt obligatorii.

— Verbe cum sînt : *a adora, a agrea, a afirma, a binevoi, a cauza, a clarifica, a considera, a deduce, a menţiona, a preconiza, a prefera* au ca determinant obligatoriu complementul direct sau propoziţia completivă directă. Suprimarea complementului direct, deci folosirea acestor verbe în construcţii tranzitiv absolute nu este admisă, iar construcţiile *El adoră, El agreează, El binevoieşte, El clarifică, El consideră, El menţionează* etc., din care lipseşte complementul direct, sînt sintatic incorecte.

— Verbe cum sînt : *a decurge, a reieşi, a rezulta, a surveni* au ca determinant obligatoriu subiectul sau propoziţia care apare în poziţia subiectului. De aceea, construcţiile fără subiect sau fără subiectivă : *De aici decurge, De aici reiese, De aici rezultă, Survine* sînt incorecte.

— Aşa-numitele verbe copulative nu admit suprimarea numelui predicativ. Suprimarea acestuia are ca rezultat fie construcţii incomplete (ex. *El devine, El pare*), fie construcţii sintactic şi semantic ambigue (construcţiile *El ajunge, El arată, El este, El iese, El rămîne, El vine*, din care lipseşte determinantul, sînt ambigue, deoarece verbul lor are în limba română statut dublu : de verb copulativ şi de verb predicativ).

— Verbe cum sînt : *a apela, a atenta, a se baza, a beneficia, a se bizui, a consta, a culmina, a se debarasa, a depinde, a se identifica, a media, a milita, a opina, a predispune, a se preta, a se prevala, a se raporta, a recurge, a se repercuta, a se rezuma* etc. au ca determinant obligatoriu un grup prepoziţional necircumstanţial. Construcţii cum sînt : *El apelează, El atentează, El se bazează, El beneficiază, El se bizuie, Noutatea constă, Evenimentele culminează, El se debarasează, El depinde*, din care lipseşte grupul prepoziţional, sînt sintactic incorecte.

— Verbe ca : *a se comporta, a costa, a data, a decurge, a proceda, a proveni, a se purta, a valora* etc. au ca determinant obligatoriu un circumstanţial, fie de mod (ex. *El se comportă corect, Totul decurge normal, El procedează corect*), fie de loc (ex. *Vinul acesta provine de la Cotnari*), fie de timp (ex. *Scrisoarea datează din secolul trecut*), fie de cantitate (ex. *Caietul costă doi lei*). Suprimarea circumstanţialului are ca rezultat construcţii incomplete şi, prin aceasta, incorecte în limba română (ex. *El se comportă, Vinul provine, Scrisoarea datează, Caietul costă*).

4. Lucrările româneşti de cultivare a limbii române au semnalat existenţa în limba actuală a unor greşeli de sintaxă de acest tip, constînd deci din suprimarea unuia din determinanţii verbali obligatorii.

Iorgu Iordan (în lucrarea *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor"*, Iaşi, 1943) citează construcţia *nu poate interesa pe nici un spirit care vrea să depăşească* (p. 334), unde *a depăşi* este folosit fără complement direct.

Iorgu Iordan, Alexandru Niculescu, Valeria Guţu Romalo (în lucrarea *Structura morfologică a limbii române contemporane*, Bucureşti, 1967) semnalează construcţia *Mîncarea de ieri mi-a cauzat* (p. 18), unde *a cauza*, care cere complement direct obligatoriu, este folosit intranzitiv. Aici se produce şi o

modificare în semantica verbului : în sensul verbului *a cauza* este înglobat și sensul determinantului, *a cauza* avînd în această construcție sensul „a produce neplăceri".

Valeria Guțu Romalo (în lucrarea *Corectitudine și greșeală*, București, 1972) notează construcțiile : *Biografia Anei Micu e încărcată de fapte deosebite, care* s e m n i f i c ă *tocmai prin simplitatea, prin limpezimea lor* (p. 64), *Dar să-l lăsăm pe Carlo Levi* s ă e v o c e (p. 65), *Oare ritmul fantastic nu ne face* s ă a s o c i e m *jazz-ul?* (p. 66), unde *a semnifica* și *a evoca*, verbe cu complement direct obligatoriu, iar *a asocia*, verb cu grup prepozițional obligatoriu (*a asocia cu ceva*), sînt folosite fără determinare. În aceeași lucrare, sînt menționate unele construcții ale limbajului sportiv care prezintă același tip de eroare sintactică : în limbajul fotbalului se aude frecvent *a pasa cuiva, a stopa pe piept*, unde *a pasa* și *a stopa* sînt folosite intranzitiv, deși aceste verbe cer obligatoriu un complement direct, și anume *a pasa mingea, a stopa mingea*.

Probleme și exerciții

G. BELDESCU
I.C.P.P.D., București

1. *Ageamiu, atacant, arbitru, centru, fundaș, maestru, tinichigiu, portar.*

Sarcini : (a) Scrieți substantivele date, însoțite de cuvintele : *aceștia, aceia, niște, toți.* (b) Grupați formele rezultate după un singur criteriu, pe care-l veți fi descoperit. (c) Confruntați din punct de vedere fonetic, al structurii silabice, grupurile alcătuite și notați-vă toate observațiile. (d) Dispuneți în momentul acesta de un nou criteriu de grupare, care vă îngăduie să distingeți, în fiecare categorie de forme stabilită la început, o clasă de substantive de alta. (e) În interiorul uneia dintre clase veți constata o variație de comportament ortografic, pe care trebuie s-o explicați, motivînd în același timp de ce această variație se înscrie în cadrul aceleiași clase. (f) Dacă ați lucrat atent, puteți trage concluzii ferme asupra ortografiei unor forme care vă provoacă adeseori greutăți ; ordonați-le după cuvintele care cer o formă sau alta și după constatările de ordin fonetic. (g) Căutați alte cuvinte care să se comporte, în situațiile date, la fel cu unele sau cu altele dintre cuvintele : *aceștia, aceia, niște, toți.* (h) Măriți cît mai mult numărul substantivelor din cadrul fiecărui tip stabilit.

*

2. Despre «*timp*»

A. (a) Spuneți printr-un singur cuvînt ceea ce are loc : — în fiecare zi ; — în fiecare săptămînă ; — la două săptămîni ; — în fiecare lună ; — la două luni ; — la trei luni ; — la șase luni ; — de două ori pe an ; — în fiecare an ; — la doi ani ; la trei ani. (b) Analizați din punct de vedere lexical cuvintele rezultate și grupați-le după criterii pe care le veți fi descoperit.

B. Vi se dau următoarele serii sinonimice, antonime între ele : — *antediluvian, antic, arhaic, bătrîn, depășit, desuet, fosil, imemorial, preistoric, tradițional, vechi ; — actual, contemporan, modern, nou, proaspăt, recent, tînăr.*

Trebuie să faceți următoarele operații : (a) Găsiți și definiți sensul general care leagă între ele sinonimele din aceeași grupă. (b) Găsiți în fiecare serie cuvîntul «neutru», care exprimă sensul general al seriei. (c) Descoperiți nuanțele de sens care deosebesc un sinonim de altul ; plasați fiecare cuvînt dat într-un mic context care să-i scoată în relief trăsătura semnificativă specifică. (d) Descoperiți relațiile de antonimie dintre cuvintele din prima serie și cele din a doua serie ; observați în ce fel, prin antonimie, ies în evidență și se precizează nuanțele de sens ale fiecărui termen.

C. Vi se dau alte două serii sinonimice, antonime între ele : — *constant, continuu, durabil, etern, neîntrerupt, nemuritor, nepieritor, nesfîrșit, permanent, perpetuu, persistent, stabil, trainic, veșnic ; — efemer, fugar, fugitiv, instabil, nestatornic, pasager, precar, provizoriu, scurt, trecător, vremelnic.*

Sarcinile — ca mai sus, cu adaosul că trebuie să precizați deosebirile de sens general dintre aceste serii sinonimice și cele din (B) — toate subordonate tematic ideii de «timp».

D. Numiți cinci aparate care măsoară timpul.

E. Dați zece exemple de cuvinte formate cu elementul de compunere *crono-*. Precizați-le sensul.

F. Puteți găsi zece expresii sau locuțiuni alcătuite din cuvîntul *timp* însoțit de o prepoziție ? Precizați-le înțelesul, folosindu-le în comunicări scurte și arătați dacă, în toate, puteți înlocui cuvîntul *timp* cu sinonimul lui, *vreme.*

G. Găsiți locuțiuni sau expresii cu alcătuire diferită de cele de mai sus, în care cuvîntul *vreme* să nu poată fi înlocuit cu cuvîntul *timp.*

H. Găsiți zece proverbe despre timp.

I. Încercați să ilustrați în propoziții, prin cuvinte sau prin grupuri de cuvinte, cît mai bogat : momentul, epoca, răstimpul, durata, punctul de plecare în timp și limita în timp (ale unei acțiuni etc.). Precizați-le expresia gramaticală.

J. Vi se dau mai multe propoziții și fraze : — A plecat înainte de venirea ta. — A plecat odată cu venirea ta. — A plecat în timp ce veneai tu. — A plecat înainte de a fi venit tu. — Ai venit după ce plecase el. — Cînd veneai tu, el pleca. — După plecarea lui ai venit tu. — A plecat pînă a nu veni tu. — Cum a plecat el ai venit tu. — Cînd ai venit tu, el plecase. — Cînd plecai tu, el venea. — Ai venit pe cînd pleca el. (a) Grupați-le după natura raportului temporal (anterioritate, posterioritate și simultaneitate. (b) Precizați și explicați cum este exprimat fiecare raport temporal, în fiecare caz.

*

3. Despre «*abilitate*»

A. (a) Cunoscător, destoinic, dibaci, iscusit, îndemînatic, priceput, vrednic ; (b) agil, expeditiv, iute, prompt, ușor, viu ; B. (a) ager, deștept, inteligent, isteț, sprinten (la minte), vioi ; (b) clarvăzător, lucid, pătrunzător, perspicace, prevăzător ; (c) fin, rafinat, spiritual, subtil ; (d) cu tact, descurcăreț, diplomat, insinuant, înșelător, lingușitor, mlădios, șiret, șmecher, viclean ; C. (a) apt, capabil, competent, expert ; (b) antrenat, as, campion, exersat, experimentat, versat, virtuos ; D. creator, ingenios, inspirat, inventiv, talentat.

Sarcini : Toate cuvintele date se pot subordona tematic unei calități foarte cuprinzătoare, exprimate de cuvîntul *abil :* spunem că o persoană care e înzestrată cu una dintre însușirile de mai sus posedă un anumit gen de

abilitate. Persoana noastră imaginară ar putea fi abilă din unul sau din mai multe puncte de vedere : din punctul de vedere al fineței de spirit, al inventivității, al înzestrării optime pentru anumite lucruri sau al îndemînării practice, dobîndite prin cunoaștere, experiență etc. V-am dat cheia grupării în patru categorii a cuvintelor de mai sus. Rămîne să faceți următoarele operații : — să raportați fiecare categorie mare (A, B, C, D) la punctele de vedere arătate ; — să descoperiți criteriul după care a fost alcătuită fiecare subgrupă (*a*, *b*...) ; — să vă gîndiți la persoane cunoscute, la scriitori, oameni de știință etc., cărora să le puteți atribui una sau mai multe din însușirile date — pînă la epuizarea acestora.

4. În „cumplita" *Iarnă* a lui V. Alecsandri, fulgii zboară, plutesc în aer „ca un roi de fluturi albi". O comparație, spunem. Dar comparația aceasta este o imagine de primăvară exuberantă într-un cadru de apocalips alb și înghețat... E vorba de o contradicție, de o nepotrivire ? Dacă e așa, cum o motivați și ce semnificație îi atribuiți ?

5. Un manual auxiliar vă cere să recunoașteți „valorile stilistice" ale unor părți de propoziție. Un exemplu (unul dintre multele de același gen) : *Ah ! amintirile-s ca fulgii rămași uitați în cuiburi goale* (D. Anghel) — în care trebuie precizată „valoarea stilistică" a numelui predicativ. Ați putea descoperi prin ce greșește acest fel de exercițiu ?

CONCURSUL DE ADMITERE ÎN FACULTĂȚILE FILOLOGICE

REZOLVAREA EXERCIȚIILOR GRAMATICALE DE LA CONCURSUL DE ADMITERE ÎN FACULTĂȚILE ȘI SECȚIILE DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ. SESIUNEA IULIE, 1973.

București

Așa cum s-a anunțat într-un volum anterior din *Limbă și literatură pentru elevi*, în scopul îmbunătățirii concursului de admitere la Facultatea de limba și literatura română din cadrul Universității din București, s-au produs unele modificări în conținutul subiectelor la proba scrisă de limba română. În locul subiectelor obișnuite pînă în acest an — o problemă de teorie gramaticală și o problemă de analiză gramaticală — s-au dat probleme care să solicite, într-o mai mare măsură, capacitatea creatoare a candidaților și să permită, în același timp, o apreciere mai obiectivă a rezultatelor, ceea ce s-a și reușit de altfel. Subiectele au fost următoarele :

1. Enunțați propozițiile subordonate construite cu conjuncția *că ;*

2. Determinați familia cuvîntului *a ști ;*

3. Să se facă analiza sintactică a frazei și analiza morfo-sintactică a textului subliniat :

„Încredințat că nimic din ce-a făcut în anii pe care i-a petrecut în școală nu a fost de prisos, dar și convins, că mai are multe de învățat, chiar dacă rezultatele obținute par să fie destul de bune, *tînărul, doritor cum era să se afirme cît mai repede, s-a prezentat la uzină, sigur fiind că ceea ce și-a pus în gînd, fără îndoială, se va realiza“.*

I. Răspunsul exact la primul subiect este condiționat de cunoașterea temeinică a sintaxei frazei, atît sub raport teoretic cît și sub raport practic, într-o altă perspectivă ; din mulțimea faptelor cunoscute privind construcția propozițiilor subordonate trebuie selectate numai acelea care corespund enunțului formulat. Se construiesc cu ajutorul conjuncției *că* următoarele propoziții subordonate :

1. Propoziția subordonată *subiectivă*, cînd predicatul propoziției regente este exprimat prin verbe și expresii verbale impersonale sau prin adverbe predicative : Nu-i convine *că l-am criticat.* E bine *că ai venit.* Firește *că învață bine.*

2. Propoziția subordonată *predicativă*, cînd subiectul propoziției regente este exprimat printr-un substantiv abstract sau printr-un pronume relativ cu valoare nedeterminată : Părerea lui este *că tu nu ai dreptate.* Ceea ce mă supără este *că nu mă asculți.*

3. Propoziția subordonată *atributivă*, cînd termenul determinat din regentă este un substantiv abstract : Gîndul *că va reuși* i-a dat mult curaj. Presupunerea *că va ploua* s-a adeverit.

4. Propoziția subordonată *completivă directă*, numai după verbe tranzitive : El a promis *că va veni.*

5. Propoziția subordonată *completivă indirectă :* Se temea *că va întîrzia.* Era sigur *că va pleca la școală.*

6. Propoziția subordonată circumstanțială *consecutivă :* Era așa de obosit *că abia se mai ținea pe picioare.*

7. Propoziția subordonată circumstanțială *cauzală* de tip explicativ : Povestește-mi *că nu mă supăr.* N-am mai intrat, *că era prea tîrziu.* De cele mai multe ori, conjuncția *că* se întrebuințează în locul lui *fiindcă, pentru că, din cauză că :* Am întîrziat *că a plouat.*

8. Propoziția subordonată circumstanțială *concesivă* : Calul *că are patru picioare* și tot se poticnește.

În afara programei școlare, deci cu ajutorul lecturii particulare, ca să se epuizeze toate posibilitățile de folosire a conjuncției *că*, s-ar mai putea enunța următoarele propoziții subordonate, necunoscute în școala de cultură generală :

9. Propoziția subordonată *apozițională : El* avea o singură speranță, *că nu va mai ploua.*

10. Propoziția subordonată *predicativă suplimentară*, cînd verbul determinat are un complement direct : L-am văzut *că vine.*

II. Determinarea familiei unui cuvînt trebuie să releve în mod sistematic toate cuvintele care aparțin unei familii, grupate pe clase în funcție de mijloacele derivative. Pentru aceasta este necesar să fie cunoscut sistemul pe baza căruia două sau mai multe cuvinte sînt reunite în aceeași familie sau clasă lexicală. În caz contrar, determinarea familiei unui cuvînt degenerează într-un exercițiu anost și ilariant, așa cum au dovedit-o unele lucrări, în care se considerau ca aparținînd radicalului *ști* cuvinte ca : *stilou, stilat, știr, oștire, silință, silitor, ștevie, știrb* etc.

Ținînd seama de cele arătate mai sus, se va proceda astfel la determinarea familiei lexicale a cuvîntului *(a) ști :*

1. ști + *re* = *știre* (substantiv)
   a. *ne* + știre = *neștire* (substantiv), în locuțiunea adverbială „(a vorbi) *în neștire*".
2. ști + *ut* = *știut* (adjectiv sau substantiv) „lucru *știut*", „*știutul* este greu".
   a. *ne* + știut = *neștiut* (adjectiv sau substantiv)
   b. *răs* + știut = *răsștiut* (adjectiv)
3. ști + (u)*tor* = *știutor* (adjectiv sau substantiv)
   a. *ne* + știutor = *neștiutor* (adjectiv, substantiv)
   b. *atot* + știutor = *atotștiutor* (adjectiv sau substantiv)

4. ști + *ință* = *știință* (substantiv)
   a. *ne* + știință = *neștiință* (substantiv)
   b. știință + *ific* = *științific* (adjectiv)
      α. *ne* + științific = *neștiințific* (adjectiv)
      ß. *anti* + științific = *antiștiințific*
      γ. *pseudo* + științific = *pseudoștiințific*
   c. *în* + știință + *a* = *înștiința* (verb)
      α. înștiința + *re* = *înștiințare* (substantiv)
      ß. înștiința + *t* = *înștiințat* (adjectiv sau substantiv)
   d. *con* + știință = *conștiință* (substantiv)
   e. *pseudo* + știință = *pseudoștiință* (substantiv)

Din cele înfățișate pînă acum, fără să fi epuizat toate posibilitățile derivative, rezultă că radicalul *ști* este reprezentat de patru clase, fiecăreia fiindu-i specific un anumit element derivativ, și de o serie de subclase. Se poate trage totodată concluzia asupra posibilităților derivative ale cuvîntului *(a) ști*, pe baza cărora intră în vocabularul fundamental al limbii române.

III. Fraza propusă pentru analiză este alcătuită din 11 propoziții, fiecare fiind reprezentată printr-un predicat verbal *(a făcut, a petrecut, are, să se afirme, s-a prezentat, și-a pus în gînd, se va realiza)* sau nominal *(a fost de prisos, par..., să fie bune, cum era)*. Dificultățile de analiză pe care le prezintă sînt determinate de fenomenele de dislocare și de intercalare a subordonatelor ; acestea pot fi eliminate total dacă se aplică just criteriile de analiză : elementele de relație, natura gramaticală a termenului determinat, conținutul raportului de coordonare sau de subordonare etc.

A. Analiza sintactică a frazei

1. *din ce-a făcut în anii* = propoziție subordonată atributivă (determină pronumele negativ „nimic" din regentă), dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

2. *pe care i-a petrecut în școală* = propoziție subordonată atributivă determinativă, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

3. *că nimic... nu a fost de prisos* = propoziție subordonată completivă indirectă (determină adjectivul participial „încredințat"), simplă, enunțiativă propriu-zisă, negativă.

4. *că mai are multe de învățat* = propoziție subordonată completivă indirectă (determină adjectivul „convins"), dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

5. *chiar dacă rezultatele obținute par* = propoziție subordonată concesivă, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

6. *să fie destul de bune* = propoziție subordonată predicativă (îndeplinește funcția de nume predicativ pe lîngă verbul copulativ „par" din regentă), enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

7. *cum era* = propoziție subordonată circumstanțială de mod (determină adjectivul „doritor" din regentă), simplă, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

8. *să se afirme cît mai repede* = propoziție subordonată completivă indirectă (determină adjectivul „doritor" din regentă), dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

9. *Încredințat... dar și convins... tînărul, doritor... s-a prezentat la uzină sigur fiind* = propoziție principală regentă, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

10. *ceea ce și-a pus în gînd* = propoziție subordonată subiectivă, dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

11. *că..., fără îndoială, se va realiza* = propoziție subordonată completivă indirectă (determină adjectivul „sigur" din regentă), dezvoltată, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă.

Schema acestei fraze are următoarea structură :

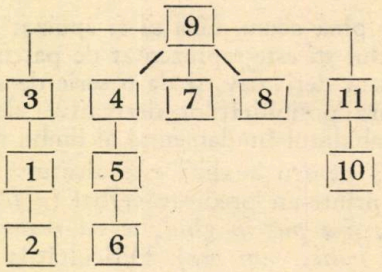

B. Analiza morfo-sintactică a textului subliniat

că = conjuncție simplă subordonatoare.
mai = adverb de mod, fără funcție sintactică.
are = verb predicativ, tranzitiv, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, predicat verbal.
multe = pronume nehotărît (nu adjectiv sau numeral cum au indicat mulți candidați), genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, complement direct.
de învățat = verb nepredicativ, tranzitiv, conjugarea I, modul supin, atribut verbal (determină pronumele nehotărît „multe" ; în cazul în care topica ar fi : „are de învățat multe", verbul la supin ar fi complement direct pe lîngă „are", iar „multe", complement direct pe lîngă „de învățat").
chiar dacă = locuțiune conjuncțională concesivă.
rezultatele = substantiv comun, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic *-le*, subiect.
obținute = adjectiv participial, cu două forme flexionare, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, atribut adjectival.
par... = verb copulativ, nepredicativ, intranzitiv, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formează predicatul nominal împreună cu propoziția predicativă „să fie destul de bune".
să fie = verb copulativ, nepredicativ, intranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formează predicatul nominal împreună cu numele predicativ „bune".
bune = adjectiv calificativ, cu două terminații, se acordă în gen, număr și caz cu subiectul subînțeles „rezultatele", nume predicativ.

ION DIACONESCU
Universitatea din București

Cluj

Delimitarea propoziţiilor, indicarea felului lor şi analiza morfologico-sintactică a cuvintelor subliniate din următorul text :

„După ce-a încălecat *toate* vorbele late şi toate principiile mari *din lume*, începînd cu morala şi sfîrşind cu *diversele ei* imperative categorice, *mi*-a cerut, *fără tranziţie*, să fiu, în *propriul meu* interes, *interpretul lor* pe lîngă conu Manole, să-l conving că *trebuie* să *ne* reunim cu toţii, cum stă bine *elitei unui oraş*, o dată pe săptămînă sau chiar mai rar, dacă nu *se poate altfel*."

(după N. D. Cocea)

A. Analiza sintactică a frazei

Nota 1 : propoziţiile sînt numerotate în ordinea succesiunii predicatelor lor în text ; cifra din paranteză reprezintă regenta.

1. *După ce-a încălecat toate vorbele late şi toate principiile mari din lume, începînd cu morala şi sfîrşind cu diversele ei imperative categorice* — propoziţie subordonată temporală (2).
2. *mi-a cerut, fără tranziţie* — propoziţie principală.
3. *să fiu, în propriul meu interes, interpretul lor pe lîngă conu Manole* — propoziţie subordonată completivă directă (2).
4. *să-l conving* — propoziţie subordonată completivă directă (2), coordonată cu propoziţia 3.

Observaţie. S-a acceptat şi *finală* şi *consecutivă* (3).

5. *că trebuie* — propoziţie subordonată completivă indirectă (4).
6. *să ne reunim cu toţii... o dată pe săptămînă sau chiar mai rar* — propoziţie subordonată subiectivă (5).
7. *cum stă bine elitei unui oraş* — propoziţie subordonată modală (6).
8. *dacă nu se poate altfel* — propoziţie subordonată condiţională (6).

B. Analiza sintactică şi morfologică a cuvintelor subliniate

1. *toate* — atribut adjectival, adjectiv pronominal nehotărît, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ.
2. *din lume* — atribut substantival prepoziţional, substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat.
3. *diversele* — atribut adjectival, adjectiv calificativ, acordat în gen, număr, caz cu substantivul *imperative*, articulat cu articolul hotărît, gradul pozitiv (Vezi *nota 2*).
4. *ei* — atribut pronominal genitival, pronume personal, persoana a III-a, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv.

5. *mi* — complement indirect, pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul dativ.
6. *fără tranziție* — complement circumstanțial de mod, substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat.
7. *propriul* — atribut adjectival, adjectiv calificativ, acordat în gen, număr și caz cu substantivul *interes, articulat cu articolul hotărît* (Vezi *nota 2*).
8. *meu* — atribut adjectival, adjectiv posesiv, persoana I, cazul acuzativ, 1 posesor, 1 obiect posedat.
9. *interpretul* — nume predicativ, substantiv comun, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît.
10. *lor* — atribut pronominal genitival, pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, cazul genitiv.
11. *trebuie* — verb predicativ, conjugarea a IV-a, impersonal, intranzitiv, numărul singular, persoana a III-a, indicativ, prezent, diateza activă (Vezi *nota 2*).
12. *ne* — pronume personal cu rol de reflexiv, persoana I, numărul plural, cazul acuzativ (Vezi *nota 2*).
13. *elitei* — complement indirect, substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul dativ, articulat cu articolul hotărît.
14. *unui oraș* — atribut substantival genitival, substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul nehotărît.
15. *se poate* — predicat verbal, verb predicativ, conjugarea a II-a, numărul singular, persoana a III-a, modul indicativ, timpul prezent, diateza reflexivă, cu pronumele reflexiv în acuzativ, cu valoare impersonală (Vezi *nota 2*).
16. *altfel* — complement circumstanțial de mod, adverb de mod.

N o t a 2. Conformîndu-se cerințelor la nivelul clasei a VIII-a, în care sens orientativ a fost manualul respectiv, comisia, înainte de a trece la corectură, a stabilit *să nu marcheze drept greșeli sau omisiuni* următoarele :

— la pozițiile 3 și 7 : considerarea adjectivelor ca fiind de genul neutru, substantivele cu care acestea se acordă fiind neutre ;
— la poziția 11 : întrucît D. L. R. M. dă verbul cu sensul din text drept tranzitiv, o atare interpretare a fost acceptată ;
— la poziția 12 : a) s-a acceptat și, „direct", și „reflexiv" ; b) comisia a trecut peste menționarea sau nemenționarea funcției (— de complement direct) ;
— la poziția 15 : s-a trecut peste a) menționarea sau nemenționarea regimului (tranzitiv sau intranzitiv) ; b) nemenționarea valorii impersonale ; c) s-a acceptat și „predicativ" și „auxiliar de modalitate".

D. D. DRAȘOVEANU
Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj

Iaşi

a) Secţia de limba şi literatura română

Delimitarea propoziţiilor, indicarea felului lor şi analiza morfologico-sintactică a cuvintelor subliniate din următorul text :

„Astăzi, cînd copiii umblă pe toate drumurile şi cînd visul *fiecăruia* e să se desfacă pe cît poate mai iute *din casa* părinţilor *a căror* vedere singură *pare* că le stăvileşte libertatea şi înseamnă o umilinţă, nu-şi închipuie cineva *din generaţiile nouă* cît de *pe încetul* ajungea un copil de atunci să cunoască lumea din jurul său".

(N. Iorga, O *viaţă de om. Aşa cum a fost*, ediţia 1972, Bucureşti, p. 22)

A. Analiza sintactică a frazei

1. *Astăzi, nu-şi închipuie cineva din generaţiile nouă* = propoziţie principală.
2. *cînd copiii umblă pe toate drumurile* = propoziţie subordonată circumstanţială de timp.
3. *şi cînd visul fiecăruia e* = propoziţie subordonată circumstanţială de timp.
4. *să se desfacă din casa părinţilor* = propoziţie subordonată predicativă.
5. *pe cît poate mai iute* = propoziţie subordonată circumstanţială de mod.
6. *a căror vedere singură pare* = propoziţie subordonată atributivă.
7. *că le stăvileşte libertatea* = propoziţie subordonată predicativă.
8. *şi înseamnă o umilinţă* = propoziţie subordonată atributivă.
9. *cît de pe încetul ajungea un copil de atunci* = propoziţie subordonată completivă directă.
10. *să cunoască lumea din jurul său* = propoziţie subordonată completivă indirectă.

B. Analiza morfologico-sintactică a cuvintelor subliniate

fiecăruia = pronume nehotărît, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv, atribut pronominal genitival.
din = prepoziţie.
casa = substantiv, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, complement circumstanţial de loc.
a căror = pronume relativ, genul masculin, numărul plural, cazul genitiv, atribut pronominal genitival.
pare = verb copulativ, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, singular.
din = prepoziţie.
generaţiile = substantiv, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, atribut substantival în acuzativ.
nouă = adjectiv, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, atribut adjectival.
pe încetul = locuţiune adverbială, complement circumstanţial de mod.

VALENTIN SOFRONIE
Universitatea „Al. I. Cuza", Iaşi

b) Secțiile care au ca specialitate secundară limba și literatura română

Delimitarea propozițiilor, indicarea felului lor și analiza morfologico-sintactică a cuvintelor subliniate din următorul text :

„Cauza *pentru care* poetul recunoscut de toți criticii din Franța, este astăzi socotit de simplu versificator de noua generație de poeți și de o parte din public, este că școala «parnasiană», pe care a reprezentat-o Sully Prudhomme, a fost înlocuită de altele, sau mai bine de alta : *simbolismul*, și se știe că niciodată două școli literare nu sînt mai opuse, mai dușmănoase chiar, decît atunci cînd ele se succedează. Școala nouă e întotdeauna grăbită s-o distrugă pe cea dinainte, iar aceasta, firește, se apără combătînd «ereziile».

(G. Ibrăileanu, *Scriitori români și străini*, vol. II, București, 1968, p. 311)

A. Analiza sintactică a frazei

1. *Cauza este* = propoziție principală.
2. *pentru care poetul recunoscut de toți criticii din Franța, este astăzi socotit de simplu versificator de noua generație de poeți și de o parte din public* = propoziție subordonată atributivă.
3. *că școala „parnasiană"... a fost înlocuită de altele, sau mai bine de alta : simbolismul* = propoziție subordonată predicativă.
4. *pe care a reprezentat-o Sully Prudhomme* = propoziție subordonată atributivă.
5. *și se știe* = propoziție principală.
6. *că niciodată două școli literare nu sînt mai opuse, mai dușmănoase chiar, decît atunci* = propoziție subordonată subiectivă.
7. *cînd ele se succedează* = propoziție subordonată circumstanțială de timp.
8. *Școala nouă e întotdeauna grăbită* = propoziție principală.
9. *s-o distrugă pe cea dinainte* = propoziție subordonată completivă indirectă.
10. *iar aceasta, firește, se apără combătînd „ereziile"* = propoziție principală.

B. Analiza morfologico-sintactică a cuvintelor subliniate

pentru — prepoziție simplă care cere cazul acuzativ.
care — pronume relativ în cazul acuzativ, cu funcție de complement circumstanțial de cauză.
simbolismul — substantiv, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, cu funcția sintactică de apoziție.

Notă : În efectuarea analizelor, s-a avut în vedere programa concursului de admitere în învățămîntul superior și, ca urmare, nu s-a ținut cont de cuvintele incidente ; gerunziul s-a considerat mod nepredicativ. Menționăm că, în exemplul de mai sus, după prima frază, în loc de două puncte, cum apar în textul lui G. Ibrăileanu, s-a pus punct.

CORNELIU DIMITRIU
Universitatea „Al. I. Cuza", Iași

I. Caracteristicile generale ale pronumelui personal şi reflexiv.

II. Să se analizeze textul de mai jos, după cum urmează :

a) Analiza sintactică a frazelor.

b) Analiza sintactică şi morfologică a fragmentului subliniat.

„Era deprins să intimideze el pe alţii, nu să fie intimidat. *Chiar cei care nu ştiau cine-i deveneau deferenţi faţă de el,* dacă erau bărbaţi ; iar pe femei le intriga, dînd celor mai multe imboldul să vorbească franţuzeşte, sau într-o altă limbă străină. Era greu să treacă neobservat. Dădea o primă impresie de exotic oriunde se afla : nu numai în străinătate, dar şi în România. Părea în fiecare loc că vine din altă parte, că e ambasadorul unei ţări depărtate."

(I. Teodoreanu, *Opere alese*)

Notă : Se va scrie separat fiecare propoziţie, arătîndu-se astfel felul ei şi de cine depinde. Nu se vor face scheme.

Rezolvarea exerciţiului

A. Analiza sintactică a frazelor

1. *Era deprins* = propoziţie principală.
2. *să intimideze el pe alţii* = propoziţie completivă indirectă, subordonată faţă de propoziţia 1.
3. *să nu fie intimidat* = propoziţie completivă indirectă, subordonată faţă de propoziţia 1.
4. *Chiar cei (...) deveneau deferenţi faţă de el* = propoziţie principală.
5. *care nu ştiau* = propoziţie atributivă, subordonată faţă de propoziţia 4.
6. *cine-i* = propoziţie completivă directă, subordonată faţă de propoziţia 5.
7. *dacă erau bărbaţi* = propoziţie circumstanţială condiţională, subordonată faţă de propoziţia 4.
8. *iar pe femei le intriga, dînd celor mai multe imboldul* = propoziţie principală.
9. *să vorbească franţuzeşte sau într-o altă limbă străină* = propoziţie atributivă, subordonată faţă de propoziţia 8.
10. *Era greu* = propoziţie principală.
11. *să treacă neobservat* = propoziţie subiectivă, subordonată faţă de propoziţia 10.
12. *Dădea o primă impresie de exotic (...) nu numai în străinătate, dar şi în România* = propoziţie principală.
13. *oriunde se afla* = propoziţie circumstanţială de loc, subordonată faţă de propoziţia 12.
14. *Părea în fiecare loc* = propoziţie principală.
15. *că vine din altă parte,* = propoziţie subordonată predicativă, subordonată faţă de propoziţia 14.
16. *că e ambasadorul unei ţări depărtate* = propoziţie predicativă, subordonată faţă de propoziţia 14 şi coordonată juxtapusă cu propoziţia 15.

B. Analiza sintactică şi morfologică a fragmentului subliniat

Chiar = adverb de mod, fără funcţie sintactică.
cei = subiect exprimat prin pronume demonstrativ, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ.
deveneau deferenţi = predicat nominal, alcătuit din verbul copulativ *a deveni*, de conjugarea a IV-a, diateza activă, intranzitiv, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul plural şi numele predicativ *deferenţi*, adjectiv cu două terminaţii, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ, gradul pozitiv.
faţă de el = complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul acuzativ, precedat de locuţiunea prepoziţională *faţă de*.
care = subiect exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ.
nu ştiau = predicat verbal exprimat prin verb predicativ, de conjugarea a IV-a, diateza activă, tranzitiv, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul plural.
cine-i = predicat nominal, alcătuit din verbul copulativ *a fi*, intranzitiv, de conjugarea a IV-a, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular şi numele predicativ *cine*, pronume relativ interogativ, cazul nominativ.

SILVIA ROGOBETE
Universitatea din Timişoara

„În perioadele cele mai mari ale culturii omeneşti, scriitorii cei buni au fost luminătorii epocei lor ; ei au scris pentru oamenii din timpul lor ; au scris ca să fie pricepuţi de dînşii, şi numai astfel au reuşit chiar a face ca razele răspîndite de ei în timpul vieţuirii să se resfrîngă şi asupra depărtatei posterităţi. A scrie limba trecutului este un joc retrospectiv, o petrecere de anticar care, chiar cînd e perfect executată, rămîne a mulţămi numai un foarte mic număr de amatori. A voi din contra să scrie cineva limba viitorului este o utopie, fără de nici un temei, este a cerca dupe calculele iluzorie viitorul limbelor, precum necromanţii şi vrăjitorii cearcă în zodii şe cu bobii viitorul sufletelor..."

A. I. ODOBESCU

Preliminarii la ediția 1974 a Concursului de literatură „Mihai Eminescu"

Prof. dr. I. HANGIU
S.S.F., București

Calendarul acțiunilor educative ce se organizează în anul școlar 1973/1974, publicat în *Tribuna școlii*, nr. 112 din 16 octombrie 1973, prevede, între altele, organizarea, pentru elevii din învățămîntul liceal, a concursurilor de *limba și literatura română*, *limba și literatura maghiară*, *limba și literatura germană*, și *limba rusă*.

Un elev poate participa, într-un an școlar, la *un singur obiect*, și, în mod excepțional, cu aprobarea conducerii școlii, la *cel mult două activități extrașcolare*, dintre care una va fi cultural-artistică sau sportivă.

Concursurile de limbă și literatură se vor desfășura în anul 1974 în trei etape, și anume : etapa pe *școală*, etapa pe *județ* și etapa *finală* (*republicană* pentru limba și literatura română, *interjudețeană* pentru limba și literatura maghiară și limba și literatura germană). Concursul de limba rusă se va încheia cu etapa județeană, întrucît, în vara anului 1974, nu se organizează olimpiadă internațională de limba rusă.

Calendarul precizează datele la care vor avea loc concursurile : 10—30 ianuarie 1974 — etapa pe școală și 24 februarie 1974 — etapa pe județ. Elevii premiați la etapa județeană a concursului de literatură română își vor încerca forțele la etapa finală care va avea loc la Timișoara, între 7 și 13 aprilie 1973. Etapa finală (interjudețeană) a concursului de literatură maghiară se va desfășura la Cluj și aceea a concursului de literatură germană la Sighișoara, între 8 și 11 aprilie 1974.

Pentru o informare mai largă a elevilor care se pregătesc pentru concursul de literatură română, Societatea de științe filologice a considerat necesar să includă în volumul al II-lea din *Limbă și literatură pentru elevi* materiale referitoare la organizarea și desfășurarea etapei județene a concursului din anul 1973 : întrebări și răspunsuri la prima probă a concursului, numele elevilor care au obținut premii și mențiuni la această etapă. În același scop, precizăm titlul compunerilor libere de la etapa județeană din anul trecut : *În lumea basmelor* (anul I) ; *Peisaj românesc și expresie artistică în literatură* (anul II) ; *Cu scriitorii noștri pe poteci de munte* (anul III) ; *Fapt istoric și creație literară* (anul IV și anul V, licee de specialitate) ; *Meleaguri îndrăgite* (anul I, școli profesionale) ; *O zi în uzină* (anul II, școli profesionale). După cum se vede din formularea temelor, proba a doua nu soli-

cită elevilor cunoştinţe de istorie literară suplimentare, ci un efort de sistematizare a cunoştinţelor într-o compunere literară liberă, cu caracter personal. Comisiile de concurs au apreciat lucrările elevilor nu după volumul de cunoştinţe, ci după calitatea acestor cunoştinţe.

Rezultatele etapei finale a concursului de literatură română, desfăşurat la Iaşi între 6 şi 13 aprilie 1973, au apărut în volumul al III-lea al culegerii *Limbă şi literatură pentru elevi*. S-au făcut, astfel, cunoscute răspunsurile la întrebări, tema dată la proba o doua a concursului — compunerea literară liberă : *Iaşi, veche cetate de cultură* —, extrase din lucrările elevilor care au obţinut premiul I, titlurile comunicărilor prezentate de elevi în cadrul sesiunii organizate cu prilejul etapei finale, precum şi numele celor care au obţinut premii şi menţiuni la Concursul de literatură „Mihai Eminescu" (limba şi literatura română, limba şi literatura maghiară, limba şi literatura germană). Au fost publicate, de asemenea, o notă informativă privind concursul de literatură din anul 1974 şi o bibliografie selectivă despre viaţa şi opera lui M. Eminescu.

Concursul de limba şi literatura română, limba şi literatura maghiară, limba şi literatura germană, va consta, aşadar, din două probe — o probă de cunoştinţe şi o probă de compoziţie literară liberă.

La etapa judeţeană şi finală, întrebările pentru proba de cunoştinţe vor fi formulate din materia parcursă. Vor fi evitate întrebările de amănunt, ca şi cele care apelează exclusiv la memorie. Elevii se pot orienta după întrebările date în anul trecut. Se precizează că răspunsurile se găsesc în manualele şcolare. La etapa republicană a concursului de literatură română, una din întrebări se va referi la opera lui Mihai Eminescu.

Proba a doua a concursului de literatură — compoziţia literară liberă — nu le solicită elevilor o pregătire specială în domeniul istoriei literaturii române. Compunerea liberă este o probă de cunoştinţe generale, acumulate de elevi în anii precedenţi, o probă de formaţie intelectuală. Grija pentru claritate şi concizie în exprimare trebuie să fie permanent în atenţia elevilor. Se înţelege de la sine că lucrările care conţin greşeli de ortografie şi de punctuaţie vor fi eliminate din concurs.

La etapa finală a concursului de literatură română, care va fi organizată la Timişoara, va avea loc o sesiune de comunicări ştiinţifice ale elevilor participanţi. La recomandarea comisiilor judeţene, vor fi programate pentru această sesiune lucrări care s-au remarcat în cadrul cercurilor ştiinţifice ale elevilor.

„Realismul e departe de a se confunda cu trivialitatea şi cei mai buni scriitori realişti sînt cei mai buni artişti. Dacă disprețuieşte scrisul frumos şi arta literară, scriitorul contribuie chiar numai prin aceasta la stricarea limbii, pe care el are tocmai datoria să o apere de stricăciuni."

AL. PHILIPPIDE

Capitolele din care se vor formula întrebări la proba de cunoștințe

	Etapa pe școală	Etapa județeană	Etapa finală
ANUL I	Genuri și specii literare ; curente ; formarea limbii române ; cultura și literatura română în secolele al XV-lea — al XVII-lea.	I. Neculce D. Cantemir Școala ardeleană I. Budai-Deleanu	Cultura și literatura română în prima jumătate a secolului al XIX-lea I. Heliade Rădulescu Grigore Alexandrescu, C. Negruzzi
ANUL II	Junimea și Titu Maiorescu M. Eminescu	I. Creangă I. L. Caragiale (teatru)	I. L. Caragiale (proza) I. Slavici Literatura română la sfîrșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea. B. Ștefănescu Delavrancea
ANUL III	Al. Macedonski, Simbolismul G. Bacovia, G. Ibrăileanu.	O. Goga Literatura română în perioada interbelică. E. Lovinescu	M. Sadoveanu T. Arghezi
ANUL IV	Camil Petrescu L. Blaga	I. Barbu G. Călinescu	Poezia și proza de după Eliberare.

Dialog cu poetul *Ion Bănuță*

„Le mulțumesc încă o dată tinerilor mei prieteni scriitori, pentru tot ce au făcut pentru mine".

— Într-un număr mai vechi al revistei *Argeș* am recitit cu emoție, sub semnătura dv., cîteva cuvinte frumoase pe care, din respect pentru poetul Ion Bănuță și pentru Poezie, îmi permit să le citez :

„Îi sărut pe prietenii mei, tinerii scriitori, care mi-au dat în dar, încă o dată, din mierea viciului necunoscutului, revendicîndu-mă pentru generația lor".

Vă simțiți, altfel spus, spiritualmente încorporat generației tinere ?

— Fără îndoială. Un poet nu poate fi decît tînăr, chiar de-ar trăi — ce păcat că asta se întîmplă prin Caucaz, pe undeva prin America de sud... — 150 de ani. Am avut marea cinste de a lucra ca editor cu aproape toți scriitorii, în frunte cu Tudor Arghezi. Ei bine, acest fantastic mag al versului românesc ne-a demonstrat mereu un condei tînăr, tînăr de tot, pînă în ultimele clipe ale vieții sale. De asemenea, inimitabilul George Călinescu. Poate că această tinerețe veșnică a poetului vine din mireasma florilor și din dulceața pămîntului, din murmurul izvoarelor și din cîntecul vîntului, din focul luptei pentru fericirea oamenilor și din frumusețea semenilor tăi. Ei, da ! Trebuie să recunosc „atentatul" meu de tîlhar fără certificate în regulă ; am furat de la tinerii mei prieteni scriitori tot ce am putut. Am furat din fervoarea lor întru marile zboruri. Și în preajma unui zbor, fiecare dintre noi se încarcă de emoții, fiindcă întotdeauna tentația de a zbura, de a zbura tot mai sus este mare. Le mulțumesc încă o dată tinerilor mei prieteni scriitori, pentru tot ce au făcut pentru mine.

— Fiind director al *Editurii pentru literatură și artă* i-ați editat pe Arghezi, Călinescu, Vinea, Perpessicius. Pentru „vina" superbă de a-i revendica literelor române vă asumați singur răspunderea în fața istoriei literare ?

— *Sine ira et studio.* O ! Nimeni nu-și poate asuma singur o astfel de răspundere.Poate că a da la iveală niște cărți — cărți care să includă, eventual, un trecut, un prezent, un viitor, pentru a afla, vorba lui Eminescu, acele „patimi vii și doruri multe" de care sînt bîntuiți oamenii — este cea mai grea încercare și, aceasta, fără doar și poate, o rezolvă, în primul rînd, scriitorii. Ei înșiși răspund marilor sarcini ale timpului prin scrisul lor. Eu

n-am avut decît datoria de a înţelege sensurile adînci ale editării cărţii, de a fi liantul de durată între Faurul ce o zămisleşte şi Înălţimea-Sa Tipograful. Să fii, cum am mai zis, odată, în revista *Argeş*, un fel de Mecena, de modă nouă însă.

Şi — mai la urma urmei — am încercat să fiu doar un inspirat executant al dorinţelor scriitorilor, ale confraţilor mei de a-şi vedea cît mai repede şi cît mai bine rînduite cărţile în librării. Şi poate că iubirea mea pentru ei, pentru toţi, şi iubirea pentru timpul meu de aur — şi de ce nu, entuziasmul meu — să nu fi fost pierdut, hai, să zicem, degeaba. În acest chip, da, în faţa istoriei literare îmi simt o răspundere absolut singulară.

— Publicîndu-i pe foarte tinerii atunci Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Gheorghe Tomozei, Adrian Păunescu, Fănuş Neagu, nu v-aţi îndoit nici o clipă de talentul lor, aţi crezut de la început în literatura pe care o scriau ?

— La această sublimă enumerare eu aş adăuga : şi... mulţi, mulţi alţii. Este limpede că am crezut. Nici nu se putea altfel. Mai mult, am fost convins de talentul lor, fiindcă pe toţi, înainte de a-i tipări, i-am citit. I-am citit din dragoste, dar şi dintr-o mare datorie. Aceşti scriitori atît de cunoscuţi azi, atunci erau, din punct de vedere literar, nimeni. Dacă, eventual, vreun imberb s-ar fi încumetat să mă admonesteze cu, să zicem, — „Cine e ăsta ?", eu i-aş fi putut răspunde : — „Probabil un Eminescu", înainte de a-l fi publicat. Vorbiţi de îndoială. Oare cine nu este bîntuit de Maiestatea-Sa Îndoiala ? Dar cine nu riscă nu cîştigă.

— Puteţi să-mi spuneţi în ce constă adevărata vocaţie a editorului ?

— Să răspund telegrafic : Dragoste nemărginită faţă de cultura universală în general, de cea română în special. Dăruire, muncă de Sisif, obiectivitate, iubire, multă iubire faţă de confraţi, chiar dacă, uneori, unii dintre ei nu te acceptă. Şi, poate, ar fi bine ca un editor să fie dublat şi de un scriitor adevărat. Deci, toate acestea, şi încă o mie.

— Cum vedeţi azi, din perspectiva celor zece ani de directorat editorial, raportul cititor-scriitor, dar mai ales raportul scriitor-editor ?

— Lucrurile, lucrurile noastre, ca şi viaţa noastră, merg înainte. Scriitorii dau la iveală cărţi, cititorii le cumpără, le iubesc, ori nu. Şi, iarăşi scriitorii scriu cărţi, editorii le editează, Dar... despre acest raport, scriitor-editor, pot vorbi cel mai bine editorii de azi — acest proces al tipăririi cărţilor fiind mult diversificat — aceşti editori care sînt şi editorii mei.

— O mai veche pasiune v-a determinat să conduceţi destinele unui săptămînal...

— Da ! Bine spus. O veche pasiune. Presa este o veche iubire a mea. În anii ilegalităţii, înainte de arestarea mea, să zicem prin 1940, eram în conducerea unui ziar din Timişoara, bineînţeles ilegal şi el. După eliberare am fost preşedintele sindicatului ziariştilor din Banat şi am lucrat în presa

liberă de-acum. Deci pentru mine presa este, în general, o fascinație. Azi sînt redactorul șef al revistei *Albina*. Înființată de marele Spiru Haret, la *Albina* au salahorit Coșbuc, Ispirescu, Sadoveanu, au publicat multe personalități ale culturii românești.

Am venit la *Albina* — pe care o iubesc mult — de la *Editura pentru literatură și artă*, pe care de asemenea am iubit-o.

— Despre poezia dv., în cel mai înalt mod angajată, critica noastră literară — înclin să cred — nu și-a spus ultimul cuvînt. Așteptați în viitor judecăți de valoare de la tinerii critici care se afirmă acum ?

— Sînt, poate, omul cel mai răbdător din lume. Eu scriu. Scriu cu o înverșunare mai acaparatoare decît oricînd. Aștept. Și, bineînțeles, că îi aștept întru judecată în primul rînd pe tinerii critici pe care îi invit să mă cunoască și ei cum m-au cunoscut Călinescu, Perpessicius, Arghezi, Streinu etc. Îi aștept cu încredere. Și mă vor cunoaște. Eu sînt cavalerul speranței și sufăr de un optimism feroce.

— Ce pregătiți pentru tipar, dacă nu cumva această întrebare a devenit deja ridicolă ?

— Desigur că întrebarea nu poate să fie ridicolă. Numai oamenii reușesc, din cînd în cînd, să fie ridicoli. Dar, — mai la urma urmei — ce s-ar face lumea fără ei ? Am fi mai săraci în temele pe care viața însăși le abordează.

Am predat, cu puțin timp în urmă, volumul patru — proiectat în zece — din *Olimpul Diavolului*, pe care l-am botezat *Panorama iubirii zugravului*. În curînd, foarte curînd, voi depune la *Editura Militară o culegere* de poezie patriotică, despre țară și despre lume — cu un cuvînt înainte de George Călinescu. Pînă în decembrie 1973, voi definitiva prima mea carte de scurte proze poematice care se va numi *Deliciile bumerangului* sau *Cronica unui greier*. Pregătesc volumul cinci, *Panorama cîntării Bucureștilor* tot din *Olimpul Diavolului*, o carte închinată lui 23 August 1974, — 30 de ani de la eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist. Și, în sfîrșit, am început să scriu un fel de memorii, în mai multe volume, sub titlul *Incredibile*.

Convorbire realizată de
GABRIEL STĂNESCU
— octombrie 1973 —

TINERE TALENTE

„Limba poetică se deosebește de proza zilnică tocmai prin acest aspect, mulțumită căruia ea, în calitate de limbă sonoră și ritmică, devine icoana miraculoasă a unor stări sau lucruri, exprimate de altă parte și conceptual prin ea. Limba poetică e așadar revelatorie, nu simplu expresivă, și întrucît e revelatorie ea poate fi învestită cu epitetul «metaforicului», indiferent că utilizează sau nu metafore propriu-zise."

LUCIAN BLAGA

Diana Alexe

S-a născut în 1956, la București. Este elevă la Liceul „Nicolae Bălcescu" din București. A publicat în revista școlii, în *Luminița*, *Cutezătorii*, *Echinox* (Cluj) și în *Limbă și literatură pentru elevi*.

ANIVERSARE

Ochiuri de soare,
Rîu de culori,
Ocean de păsări,
Fluvii de flori,

Tărîm de basme,
Și de povești,
Țară bogată,
Frumoasă ești !

Bat fericite
Inimi de fier,
Patrie nouă,
Vast șantier.

Aniversează
Numele-ți sfînt
O, Românie,
Scump legămînt.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Ion Mureşan

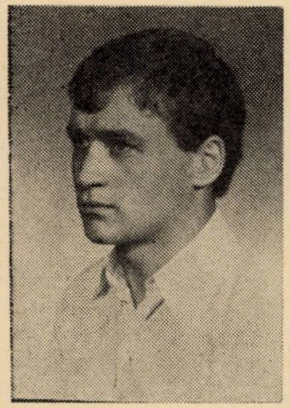

S-a născut în anul 1955, în comuna Vultureni, jud. Cluj. Este elev al Liceului „Gh. Coşbuc" din Cluj. A obţinut premiul I la concursul *Tinere condeie*, ediţia 1973. A publicat în *Cutezătorii*, *Preludiu*, *Amfiteatru*, *Steaua* şi în *Familia*.

SONET

Din pleoapa ta se lasă frig în vin
De cad în dor ninsori de sărbătoare...
Să baţi în poarta vocii de te doare
Căderea din oglindă în destin.

Căci tot ce e născut spre-mpresurare
Printr-un inel de ceaţă curge lin
Iar eu, inel de ceaţă mi te ţin
În degetul de vis şi de culoare.

În moi spirale scapără subţire
Făptura ta, şi-n gol se mistuieşte
Cînd vînturi de plecare te colindă.

Şi nu mai vreau speranţei, în neştire
Să-i fiu iar trup ce cîntă nebuneşte
Cînd tu te-ntorci iar, abur, în oglindă.

Gabriela Bogza

S-a născut în anul 1955, la Tg. Jiu. Este elevă a Liceului „T. Vladimirescu" din Tg. Jiu. A publicat în antologiile județene ale pionierilor și elevilor, în presa locală, în *Preludiu* și *Amfiteatru*.

ȘI AZI...

Și azi și mîine-nchise într-un pumn
Zvîcnesc a soare și a pîine nouă
Din clipa-n care, fruct născut rotund,
S-a împărțit pămîntul pe din două.

Nu căuta minunile pe rînd
În spații siderale și abstracte.
Rostiri profunde se ivesc vibrînd
În frunzele și carnea zilei coapte.

Liviu Papadima

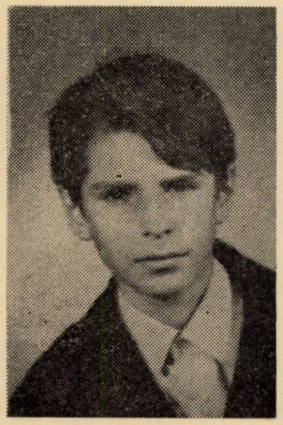

S-a născut la 11 iunie 1957, în Bucureşti. Este elev al Liceului „I. L. Caragiale" din Bucureşti. A obţinut premiul I pentru poezie la ediţiile din 1970 şi 1971 ale concursului naţional al pionierilor şi premiul I la etapa pe ţară a Concursului de literatură „Mihai Eminescu" ediţia 1973. A publicat în *Preludiu, Amfiteatru, Luceafărul, Familia* şi în antologiile *Copii poeţi, Crisalide, Săgetătorul, Ritmuri solare.*

CUVINTE

Vorbele, atît de grele,
Mai grele decît propriile chipuri
Întinse pe clopote,
Atîrnă, picături fierbinţi,
Pe cabluri înţepenite în aer.
Doar atunci cînd le crapă înţelesul
Încins la limită.
Atunci cad pe peluze, desfăcîndu-şi frivol
Învelişul sticlos.

Am văzut stîlpi în zbaterea zilei,
Proptiţi cu încheieturile în asfalt
Pentru cuvintele astea.
Am văzut seara, propoziţii nespuse, împrăştiate
În trupul ierbii,
Cuvinte sfîrtecate de iubire, strivite de ură,
Seminţe prea tîrziu aruncate.
De aceea, cuvintele au şuieratul depărtat
Al vîntului prin peşteri de răşină
În pieptul brazilor ameţiţi de întuneric.

Silviu Popa

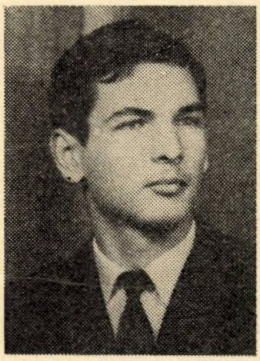

S-a născut în 1956, la Medgidia. Este elev al Liceului nr. 1 din Caracal. A publicat în antologii judeţene şi naţionale: *Copii poeţi, Ritmuri solare.* A obţinut premiul III la concursul naţional al pionierilor, menţiune pentru dramaturgie în versuri la concursul naţional *Tinere condeie,* ediţia 1972, şi premiul III pentru poezie la ediţia 1973.

PRIETENUL MEU

În fiecare săptămînă îl întîlneam,
parcă trebuia să-l întîlnesc
pe străduţele oraşului oltenesc
conştiincios măturate
întotdeauna la şase dimineaţa.

De ce se mai născuse ?
Oamenii îl socoteau un simplu obiect
al străzii — aidoma pavajului,
salcîmilor sau coşurilor de gunoi.
Ba, fiindcă era sperios şi nu muşca,
vreunul, şmecher, îl lovea cu vîrful pantofului
în coaste.

Mie mi-era drag aşa
cu coada grea, de cînepă murdară,
cu botul timid şi veşnicele întrebări din pupile
şi tare aş fi vrut să aflu la ce gîndeşte,
pe cine cheamă el
cînd şade culcat şi scheaună în spatele
cinematografului

căci — am simţit — iarba se foia de la sine,
aşteptînd...
Cred că îi răspundeau de undeva voci...

Tîrziu, trudit, mi-am adus aminte
că unica legătură între mine şi el
sînt străduţele acelea oltenești
conştiincios măturate
întotdeauna la şase dimineaţa.

Petru Scutelnicu

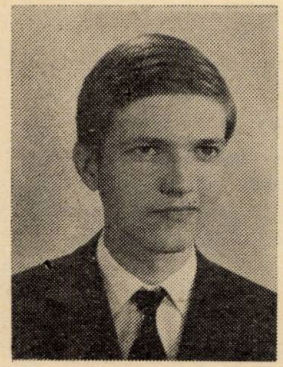

S-a născut la 15 iunie 1957 în Tg. Mureș. Este elev al Liceului „Al. Papiu Ilarian" din localitate. A obținut premiul II la concursul național *Tinere condeie*, ediția 1972. A publicat în antologia județeană *Pe Mureș și pe Tîrnave*, în ziarul local *Steaua*, precum și în *Cutezătorii* și în *Amfiteatru*.

CLOPOT DE LINIȘTE

Lotcile își leapădă clipele
la hotar de așteptare
cînd vin secerătorii
să caute tulpini
de stele.
Degetele serii se preling,
încet, prin părul pădurii.

Dan D. Păcurariu

S-a născut la 21 noiembrie 1961, în București. Este elev în clasa a VI-a a Școlii generale nr. 172 din București. În anul 1969 a primit mențiune la un concurs de desene organizat de revista *Cutezătorii*.

ÎNSEMNĂRI DINTR-O CĂLĂTORIE

Pornind din București spre nordul țării, mașinile se întrec pe larga și moderna șosea care leagă capitala de un alt important centru economic al țării, Ploiești. De-a lungul șoselei se înșiră o adevărată salbă de sate, unele mai mari, altele mai mici, dar toate contopindu-se în aceeași imagine de bun gust și curățenie. Spre Ploiești, autocamioanele se înmulțesc, anunțîndu-ne că intrăm într-un mare oraș industrial. La scurt timp după aceasta încep să apară la orizont siluetele noilor blocuri construite în ultimii ani. Ocolind orașul, pe șoseaua de centură ce-l împrejmuiește și care trece pe lîngă marea rafinărie de la Brazi, ne îndreptăm spre Cîmpina, pentru a vizita castelul Hasdeu. Construcție bizară, oarecum asemănătoare cu aceea a unui castel medieval, e drept la o scară mult mai redusă, castelul ne impresionează prin austeritatea sa. Aici și-a petrecut ultimii ani ai vieții marele învățat Bogdan Petriceicu-Hasdeu, lingvist, istoric și scriitor de seamă, una din figurile cele mai strălucite ale culturii românești din secolul al XIX-lea, autorul celei mai importante drame istorice în versuri din literatura română, *Răzvan și Vidra*.

De la Cîmpina, traseul urmează Valea Prahovei, dominată de „perla munților Bucegi", Sinaia, stațiune balneo-climaterică, vizitată tot timpul anului de turiști atît din țară, cît și din străinătate.

Urcînd versantul sudic al masivului, trecem printr-o altă stațiune, Predeal, la fel de căutată și de admirată de turiști. Dar iată că am ajuns la Brașov. Orașul de la poalele Tîmpei ne primește cu atmosfera sa de veche urbe medievală, dar și cu tumultul unei vieți noi, de mare oraș industrial și important centru cultural. Aici, la vechea școală românească din Șchei, s-au păstrat primele manuscrise în limba română, premergătoare cărților tipărite. În același cartier, pe peretele unei case modeste, o placă menționează că aici s-a născut poetul Șt. O. Iosif. În centru, aproape de piața orașului vechi, o altă placă, pe o casă cu etaj, precizează că acolo a locuit marele cărturar G. Barițiu. În altă parte se menționează numele poetului Andrei Mureșanu.

Pornind din Braşov, drumul taie mai toate formele de relief existente în ţara noastră. De la podiş trecem la munte, apoi la o serie de dealuri, printre care este aşezată Rupea, cu bătrîna sa cetate, care pare a păzi trecerea spre nord, apoi din nou maşina aleargă pe întinsele şosele de cîmpie. La Sighişoara, oraş aşezat în parte pe o colină, în parte, jos, în vale, la poalele ei, putem admira falnicele construcţii medievale, dominate de vestitul turn al orologiului. De aici, pînă la Tîrgu-Mureş, nu mai sînt decît vreo şaizeci de kilometri, pe care îi parcurgem în nici o oră. În centrul oraşului privesc cu admiraţie Palatul Culturii, o adevărată operă arhitectonică, situată pe larga şi frumoasa stradă centrală, la capătul căreia se află un alt splendid edificiu, catedrala ortodoxă. Pe aceeaşi stradă, o clădire veche, fără etaj, poartă o inscripţie care precizează că aici a poposit, în drum spre Blaj, poetul Mihai Eminescu. La Tîrgu-Mureş a locuit o vreme şi Avram Iancu, în anii premergători revoluţiei de la 1848, şi, cu o jumătate de secol înainte, Petru Maior, originar dintr-un sat din judeţ.

Clujul rămîne, de bună seamă, unul dintre cele mai frumoase oraşe ale ţării. Casele din centru, cu patina lor veche, străzile largi şi curate, cartierele Grigorescu şi Mureşanu, cu vile şi grădini, cartierul nou de blocuri, Gheorghieni, ca şi numeroasele construcţii noi din alte cartiere, monumentele istorice şi arhitectonice, Teatrul Naţional, Catedrala catolică, precum şi cea ortodoxă, Universitatea, Grădina botanică, cea mai frumoasă şi mai bogată din tot sud-estul Europei, Casa de cultură a studenţilor, cartierul clinicilor, în sfîrşit, încîntătoarea panoramă a oraşului oferită privitorului de pe Dealul Cetăţuii, sînt imagini care rămîn întipărite în mintea vizitatorului.

La aproximativ şaptezeci de kilometri de Cluj se găseşte casa-muzeu Octavian Goga, de la Ciucea. La capătul unei alei, urcînd la aproape două-

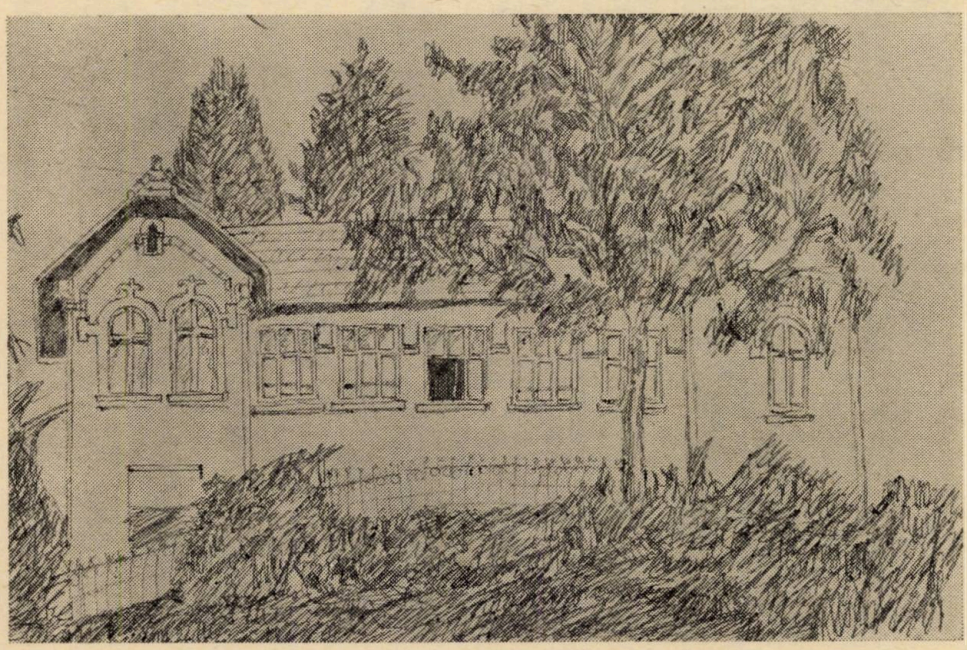

Casa lui Octavian Goga de la Ciucea.

zeci de metri deasupra şoselei, se înalţă semeţ o spaţioasă vilă, aproape un castel. Înăuntru o adevărată colecţie de artă : tapiserii de *Gobelins*, mozaicuri din primele secole ale mileniului nostru, statui, statuete, tablouri, desene, biblioteca poetului. La cîteva sute de metri de „castel" se găseşte un mausoleu, acoperit cu mozaic artistic lucrat de soţia poetului timp de aproape douăzeci de ani.

În partea de nord-est a Transilvaniei se găseşte Năsăudul, vechi centru de cultură românească, unde au studiat personalităţi ca Rebreanu sau Coşbuc. Nu departe de aici se află satul Prislop, cu casa în care a trăit, în anii copilăriei şi ai adolescenţei, Liviu Rebreanu. Înăuntru, mobilier rămas de la părinţii scriitorului şi, în două vitrine mari de sticlă, costumele celor două personaje principale din romanul *Ion*. Tot aici putem vedea masa pe care Rebreanu şi-a scris majoritatea operelor sale, adusă de la Bucureşti cînd casa a devenit muzeu.

Dincolo de Beclean, spre oraşul Bistriţa, şoseaua se bifurcă, dezvăluind privirilor un frumos drum asfaltat ce şerpuieşte printre dealuri împădurite, pe lîngă care curge o apă repede de munte, în undele căreia lucesc, cu reflexe de cristal, razele soarelui de august. Satul George Coşbuc, altădată numit Hordou, nu întîrzie să ne apară în faţă, la o cotitură a şoselei. Case curate, specific ardeleneşti, stau aşezate una după alta, urmînd firul sinuos al dru-

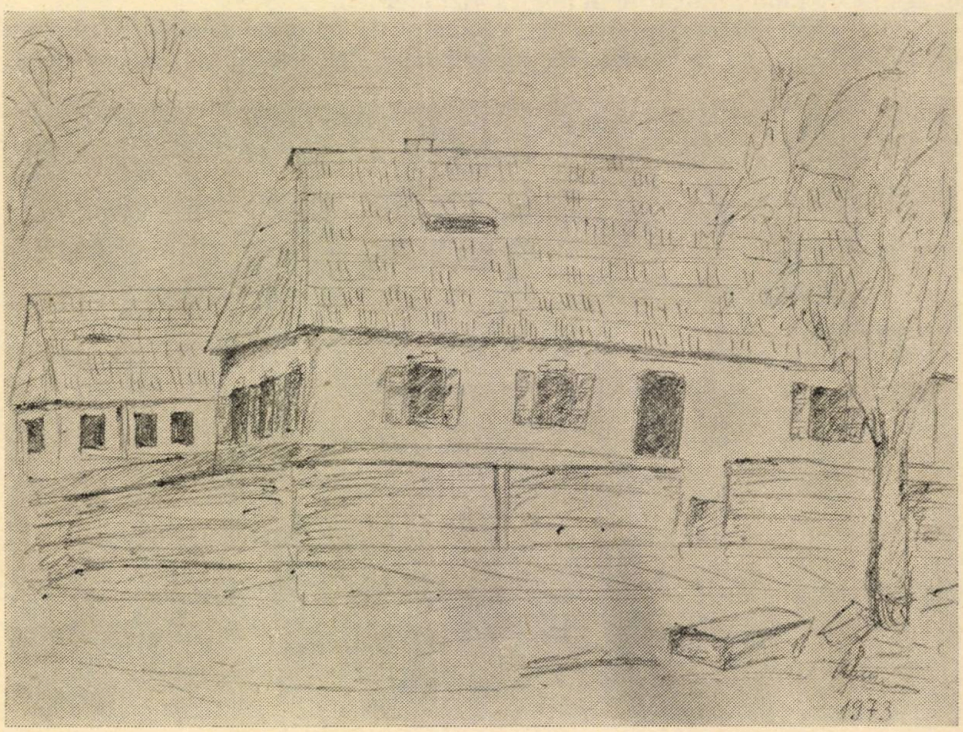

Casa memorială „G. Coşbuc" din Hordou, azi G. Coşbuc.

mului. Dar iată că am ajuns la casa-muzeu unde s-a născut și a copilărit poetul. Mai jos, vechea moară și plopii care i-au inspirat lui Coșbuc versurile :

În vaduri ape repezi curg
Și vuet dau în cale,
Iar plopii în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară,
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.

În casa memorială, casă veche țărănească, ceva mai răsărită decît cele din jur, se păstrează vechiul mobilier din anii copilăriei poetului, leagănul, precum și pupitrul unde Coșbuc, elev începător la școala din sat, își scria lecțiile ; vase de bucătărie, obiecte și unelte de gospodărie rămase de la părinții scriitorului ; fotografii ale poetului și ale familiei, manuscrise, volume din opera scriitorului, cărți și articole despre el. Nu departe de casa lui Coșbuc se află biserica satului unde sînt înmormîntați părinții poetului.

Casa lui I. Creangă de la Humulești (desenele autorului).

Părăsind Transilvania, după ce trecem prin Vatra Dornei, prin Cîmpulung-Moldovenesc și prin Suceava, oraș renăscut ca pasărea Phoenix din propria sa cenușă, ajungem, după un scurt popas în Tîrgul Neamț, lîngă Cetatea Neamțului, neagră și sumbră, sus pe munte, la Humuleștii lui Creangă. Aici, totul pare neschimbat. De la cuptorul așezat în colțul camerei,

pînă la motoceii de care trăgeau pisicile, amănunte neînsemnate, pe care *Amintirile* abia le consemnează, dar pe care restauratorii nu le-au neglijat.

Şi iată că drumul se deapănă din nou în urma noastră. Următorul obiectiv şi totodată ultimul este casa-muzeu Vlahuţă de la Dragosloveni, aflată la un kilometru de şosea, de care este legată printr-un drum asfaltat. Casa, formată din parter şi etaj, este foarte retrasă, situată într-o adevărată „oază" de linişte, loc prielnic pentru munca de creaţie a scriitorului. Aici veneau uneori prietenii apropiaţi ai lui Vlahuţă, scriitorii Caragiale, Delavrancea şi Coşbuc, precum şi pictorul Nicolae Grigorescu, ale căror fotografii se află expuse în casa-muzeu. Casa se păstrează întocmai ca pe vremea scriitorului, cu mobila, tablourile pe pereţi şi toate obiectele care o împodobeau.

Ne întoarcem la Bucureşti, obosiţi de lunga călătorie, dar îmbogăţiţi cu impresii de neuitat. Înţeleg mai bine acum ce ţară frumoasă avem şi ce tezaur de cultură. Înţeleg strădania marilor noştri scriitori de a crea valorile patrimoniului nostru literar, care ne încîntă astăzi şi cu care ne mîndrim. Ele ne-au fost lăsate moştenire şi îndemn, împreună cu dragostea de pămîntul românesc, de frumuseţile lui, de poporul român. Şi această moştenire avem datoria să o sporim şi să o transmitem mai departe.

PARALELĂ ÎNTRE *AMINTIRI DIN COPILĂRIE* DE ION CREANGĂ, *AVENTURILE LUI TOM SAWYER* ŞI *AVENTURILE LUI HUCKLEBERRY FINN* DE MARK TWAIN *

IRINA IONESCU
Liceul „Gh. Roşca Codreanu", Bîrlad

— fragmente —

...Creangă a fost moldovean, ţăran moldovean toată viaţa, dar şi lui anii aceia frumoşi, „pe cînd începusem şi eu, drăguliţă doamne, a mă ridica băieţaş în casa părinţilor mei, în satul Humuleşti" i-au rămas atît de bine săpaţi în memorie, încît ar fi fost mare păcat să nu se spovedească hîrtiei, să nu ne lase şi nouă imaginea plină de farmec şi dulceaţă a unui nebunatic de plod. Creangă nu a avut o viaţă atît de aventuroasă ca Twain ; de aceea, el, cu mintea lui simplă şi îndrăgostită de adevăr, nu a făcut altceva decît să ne repovestească întîmplări din copilăria sa. Mark Twain a fost, în felul lui, un pionier. Născut în orăşelele a căror vîrstă se număra în ani, el a avut o viaţă plină de inedit, într-o societate amestecată, care se preta la dezvăluirea celor mai diferenţiate caractere, a celor mai variate tipuri de oameni, a celor mai năstruşnice întîmplări. În asemenea condiţii, spiritul critic şi satiric înnăscut al lui Samuel Clemens s-a dezvoltat, după cum s-a dezvoltat şi imaginaţia sa creatoare. De aceea, aventurile eroilor săi ni se par, uneori, exagerate. Dar faptul principal rămîne că şi el are la baza operei sale amintirile copilăriei şi că multe din faptele narate cu atîta spirit şi vervă satirică sînt adevărate.

Tom este un băiat dintr-o familie respectabilă, curat, îngrijit, dus la biserică, dar cu o imaginaţie deosebit de bogată şi cu o atracţie deosebită pentru tot ceea ce era străin, neobişnuit, ciudat. E prieten bun cu Huck, un „vagabond" care doarme prin butoaie, prototipul eroului cu picioarele pe pămînt, al omului care cunoaşte greutăţile vieţii. Ionică e un cumul de Tom şi de Huck. E fiul unor oameni nici sărmani, dar nici prea înstăriţi. În ochii lui strălucesc şi întinderile fanteziei şi tăişurile realităţii. El ştie cît de greu se trăieşte, dar ştie şi să viseze. Ionică este un erou apărat de străini cu platoşa curăţeniei sufletului său. Dacă Tom, Huck şi Ion ar fi fost, spre exemplu, francezi şi ar fi trăit în acelaşi orăşel de pe malurile Loirei sau Garonnei, cred că s-ar fi înţeles toţi trei foarte bine.

Pe toţi îi uneşte, ca un fir fluent şi albastru, apa. Apa, care joacă un rol foarte important atît în viaţa lui Tom şi Huck, cît şi în viaţa lui Ionică.

* Comunicare susţinută la sesiunea de comunicări ştiinţifice ale elevilor, în cadrul manifestărilor prilejuite de etapa finală a Concursului de literatură română, Iaşi, 6—13 aprilie, 1973.

Diferența de mărime nu contează. Magnificul Mississippi nu este decît o Ozană raportată la dimensiunile Americii, iar Ozana — un Mississippi moldovean. Pe copii apa îi farmecă, îi atrage, îi subjugă. Băieții o cunosc bine ; îi cunosc tainele, plăcerile și primejdiile, știu să se joace și știu să se lupte cu ea. O iubesc pentru că fără ea copilăria lor ar fi fost poate mai puțin frumoasă, mai lipsită de farmec. Le place să se joace în valuri, să înoate, să se scufunde. Cine nu cunoaște cît de puternică era atracția pentru bietul Ionică, copleșit de treburi în vreme de vară, și cum a pățit-o cînd această chemare s-a dovedit a fi irezistibilă ? Sau, în opera lui Twain cît de frumos era pe insula din mijlocul fluviului, cu o pipă de coceni în gură și cu picioarele bălăngănind în apă, sau ce bine era să plutești zile în șir, căutînd orașul Cairo, împreună cu negrul Jim. Apa caldă din jur te îmbia la scăldat, iar noaptea totul căpăta un aer deosebit : „Era ceva solemn să plutești așa la vale pe fluviul acela mare și liniștit, stînd lungit pe spate, cu ochii la stele ; aproape că nu ne venea să vorbim".

O caracteristică comună ambilor scriitori este aceea că ei prezintă nu numai viața unuia sau a doi-trei copii, ci viața unei întregi societăți, a unei întregi civilizații surprinsă într-un moment al drumului ei. Pentru noi, Ion reprezintă nu numai copilul universal, ci copilul țăran moldovean crescut într-un climat specific, iar Tom și Huck sînt și ei reprezentanții unei societăți aparte, a lumii micilor tîrguri americane cu o viață atît de monotonă în aparență, dar în realitate atît de întortochiată. Ambii scriitori individualizează generalul și generalizează particularul. Eroul e și unul, și toți. Și în această privință procedeele celor doi scriitori se aseamănă uneori. Personajul este prezentat fie în vorbire directă cu celelalte caractere, discuție care ne relevă trăsăturile acestuia, fie personajele secundare vorbesc între ele, dezvăluind un întreg univers de concepții, percepții și sensibilități caracteristice, fie ele sînt amintite și judecate, obiectiv sau subiectiv, de către autor. Un exemplu remarcabil în această direcție îl constituie portretul pe care Ion îl face mamei sale, cea care „închega apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare". De asemenea, demn de remarcat este portretul pe care-l face Huck tatălui său...

Dar eroii nu prezintă numai lumea vie înconjurătoare, ci și natura, mediul civilizat în care au trăit ; prin ei prind formă și culoare lucrurile obișnuite care-i înconjurau zi de zi și care, datorită lor, ne devin și nouă familiare. Parcă împreună cu ei am tresărit de spaimă la vederea Calului Bălan și a Sf. Niculai, parcă împreună cu ei am rătăcit în peșteră, cu un capăt de lumînare, sau am încercat să-l eliberăm pe Jim, săpînd cu tîrnăcoapele, un șanț pe unde să fugă...

Și, fără să vreau, am ajuns la alt punct care unește cele două lucrări. Eroii operelor comentate au toți o imaginație extrem de bogată. Cel mai dotat e Tom. El atacă o școală de duminică, fiind convins că ea este de fapt „un convoi mare de negustători spanioli și bogătași arabi, purtînd o încărcătură de diamante, împreună cu 200 de elefanți, 600 de cămile și peste 1 000 de catîri, escortați de numai 500 de soldați".

Huck îl caracterizează foarte bine pe prietenul său, cînd spune :

„Tom ne porunci să ne lustruim săbiile și puștile și să fim gata. Așa era Tom, nu s-ar fi încumetat să atace nici măcar un car de napi, dar ținea morțiș să aibă săbiile și puștile curățate pentru atac, cu toate că nu erau decît niște biete cioturi și cozi de mătură".

Huck e şi el cuprins de doruri imaginare, dar dorurile lui sînt mai materialiste, mintea lui necultivată nu se poate aventura prea departe. El e omul care a trăit greu şi care nu-şi poate permite să viseze prea mult. Influenţat de Tom, cînd rămîne singur sau cu Jim, Huck îşi îngăduie să fie mai personal şi mai imaginativ, născocind aventuri şi păţanii fantastice sau visînd la o miraculoasă îmbogăţire cu ajutorul lămpii lui Aladin.

Ca şi copiii americani, Ionică e un tip plin de sensibilitate imaginativă. Ca expresie, el se apropie mai mult de Huck. Şi dorinţele lui sînt în mare parte materialiste, dar are şi dorinţe pur fanteziste, create, ca şi la Tom, de o imaginaţie naivă. Pe el capul îl duce mai mult spre poznele tradiţionale, la furat cireşe şi smîntînă, la chiulit de la şcoală, dar nu se dă în lături nici de la cele mai năstruşnice năzbîtii. Să ne amintim episodul cu pupăza.

Această imaginaţie este izvorîtă din necunoaşterea lumii înconjurătoare, fapt normal dacă ne gîndim la puţinii ani ai eroilor. Cu ajutorul ei, copiii se pot transpune în orice loc şi în orice timp, pot explora căi necunoscute, pot descoperi şi cerceta orice taină şi, ceea ce e mai important, imaginaţia îi poate face oameni maturi, capabili să rezolve probleme cu vaste implicaţii civice. E clar că fără această imaginaţie, uneori nestrunită, multe dintre tainele care zguduiseră oraşul St. Petersburg nu ar fi fost dezlegate...

Ionică are, faţă de tovarăşii lui de joacă din cartea lui Mark Twain, un avantaj net — cel al plăcutelor şi păstrătoarelor de datini sărbători de iarnă. Crăciunul cu colinde şi Anul Nou cu pluguşoare umpleau traista copilului cu nuci, mere şi colaci, iar sufletul i-l împodobeau cu frumuseţea unor seri de joacă serioasă, cu mersul prin troienele de zăpadă, cu obrajii înroşiti de atîta cîntec şi cu mîinile înţepenite pe buhai. Tom şi Huck nu cunosc lucrurile acestea, dar ia să ne închipuim ce ar fi fost să fie dacă şi ei ar fi trăit în Humuleştii tradiţionali, încărcaţi de obiceiuri curate şi de datini înfloritoare!

Tom şi Ionică învaţă. Ah, şi ce n-ar da să scape de lungile şi plictiscoasele zile de şcoală, cînd apa e rece sub sălcii, cînd iarba e moale pe dealuri şi cînd soarele încălzeşte orice piatră de pe drum. Ceaslovul lui Ionică a devenit asasinul cohortelor de muşte bîzîitoare, pe cînd pupitrul lui Tom este arena de luptă a celor doi colegi de bancă, captivaţi amîndoi de urmărirea spectaculoasă, de o parte şi de alta a graniţei de cretă, a eroului ultimului serial — chichiriţa din cutia de pocnitori. Sînt amîndoi însetaţi de a şti, dar nici unul nu doreşte descifrarea searbădă a slovelor din abecedar. Şi amîndoi sînt înfricoşaţi de umbra, mare cît un munte, a dascălului lor, sau mai degrabă de umbra bastonului sau a Sf. Niculai. Tom se plictiseşte mai ales la Şcoala de duminică, unde este silit să asculte predici adormitoare pe diferite teme şi să se prefacă a fi pătruns de un aer de cucernică pace sufletească. Se pare că ceea ce simte el simte multă lume adunată acolo, care urmăreşte cu interes întîi mascat, apoi evident, lupta dintre Ciupici, rădaşca lui Tom şi un biet căţel de pripas.

Huck nu învaţă. Cine i-ar fi putut plăti lui taxele şcolare, cine l-ar fi putut îmbrăca şi înzestra cu tot ce ar fi avut nevoie? Dar cînd, odată cu banii descoperiţi, a început şi pentru el traiul civilizat, şcoala a devenit o obligaţie pentru el plăcută, pentru că ea îi dezvăluia lucruri nebănuite. Huck iubea şcoala pentru că iubea învăţătura. Fugea pe ascuns la şcoală, ca să nu dea ochii cu „babacu" şi învăţa atît de bine, încît profesorii îl răsplăteau în diferite feluri. Dar cîteodată şcoala îi apărea nesuferită: cînd dorul de ducă punea stăpînire pe întreaga lui fiinţă şi cînd tînjea după vechea lui viaţă. Hainele

noi și curate îi apăreau atunci strîmte, mîncarea sfințită la fiecare masă — fadă și neplăcută, iar zilele lungi de școală — chinuri sisifice. Ar fi vrut să doarmă iar în butoi și să pescuiască iar în Mississippi, cu pălăria cea desfundată pe cap și cu pipa în gură.

Am arătat pînă aici existența copiilor raportată la anumite cerințe, la anumite jaloane ale societății în care au trăit. Dar ei nu trăiesc numai în lumea guvernată de cei mari, ei au o lume a lor, numai a lor, care, deși se interferează cu cealaltă, se deosebește total de ea. E lumea jocului, rațiunea existenței lor. Și Tom și Huck și Nică trăiesc numai pentru joc și jocul există numai pentru ei. E ceva divin în jocul lor — o puritate neasemuită și o aspirație la universalitate, un dor de fantastic și de locuri noi, o fugă de lumea banală și o avîntare în brațele necunoscutului și ale plăcerii. Cine își poate închipui cîtă voluptate există într-un scăldat în apa limpede și tăioasă a Ozanei sau într-o expediție indiană pe insula din mijlocul fluviului Mississippi? Jocul lor e superior, chiar dacă ei comit, din cînd în cînd, fapte nerecomandabile: Ionică fură cireșe de la hapsîna de mătușă Marioara, Tom se bate cu primul necunoscut întîlnit în cale. Dar ei sînt copii și trebuiesc iertați. Iertarea însă nu vine așa de ușor — pedeapsa mai curînd. Și iată-l pe bietul Nică legănînd copilul și torcînd caiere nesfîrșite și pe Tom oftînd în fața gardului fără sfîrșit: „Douăzeci și șapte de metri de gard, de doi metri și jumătate înălțime! Lumea îi păru deodată fără rost, viața o povară."

Dar mintea lor e mai fugară ca vîntul și împrăștie mai repede norii de tristețe din cugetele lor. Nică sare pîrleazul și fuge la scăldat, Tom îi vrăjește pe ceilalți băieți și îi face să vopsească gardul, ba și contra cost.

Sînt copii și, ca tuturor copiilor, le place tot ce este dulce. Nică face ce face și mai dă o raită pe la oalele cu smîntînă din pod, iar Tom se răsplătește singur pentru hărnicia sa: „Pe cînd încheia cu o frumoasă înfloritură în stil biblic, Tom șterpeli o gogoașă".

Sînt copii, sînt chipuri de neuitat. Ne-au rămas în minte și pentru poznele lor, și pentru gîndurile lor, și pentru limba lor. Ionică e moldovean din inima Moldovei și e înfrățit cu brazii și cu apa scînteindă a Ozanei și a Bistriței. Și limba lui e moale ca foșnetul brazilor moldoveni și ca susurul apei moldovene și plină de rezonanțele satelor pitite în ascunzișuri: „A doua zi am purces din Fărcașa pe la Borca spre Pîrăul Cîrjei... pînă ce am ajuns la Broșteni. Și după ce ne-a așezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca, apoi ne-a dus pe la profesori și pe la biserică de ne-a închinat pe la icoane; și pe urmă ne-a lăsat cu sănătate și s-a întors acasă, trimițîndu-ne din cînd în cînd cele trebuitoare".

Tom vorbește ca un copil civilizat, într-o limbă corectă, dar, pentru a-și da mai multă importanță, folosește un vocabular „radical", termeni extrași din cine știe ce cărți de aventuri, al căror sens nici nu-l cunoaște exact și împrumută idei cărora el nu le poate pătrunde înțelesul...

*

Nică, Tom, Huck. Trei copii, trei prieteni, care au trăit separați de un ocean și de timp, dar care ne-au demonstrat, în ciuda micilor diferențe, că lumea copiilor este unică.

PREGĂTIREA REVISTEI ȘCOLARE

Prof. TUDOR OPRIȘ
Liceul „Gh. Lazăr", București

Tipărirea unei reviste școlare, operație complexă, ridică o serie de probleme de concepție și de practică redacțională. E firesc, deci, ca mulți corespondenți să ne solicite păreri și soluții privind această valoroasă activitate culturală, care polarizează forțele intelectuale ale unei întregi școli.

Cîțiva elevi ne întreabă *la ce sînt utile aceste reviste școlare, de multe ori stîngace și neinteresante.* Desigur, sînt multe reviste modeste ca înfățișare și conținut, însă există destule altele care pot rivaliza cu cele mai bune reviste culturale din țară. Putem cita, în treacăt, publicații școlare de prestigiu ca *Țara visurilor noastre* din Oradea, *Fire de tort* din Turda, *Freamăt* din Baia Mare, *Ritmuri noi* din Ploiești, *A.B.C.*, *Zorile* și *Horea* din Cluj, *Vlăstarul* din Tîrgoviște, *Licăriri* din Craiova, *Revista noastră* din Focșani, *Poteci* și *Luceafărul* din Satu Mare, *Scîntei, 2 000, Funigei, Pe-un picior de plai* din București și altele.

Astfel de reviste sînt un excelent mijloc de educație comunistă multilaterală. Consemnînd tot ce e mai viu și mai caracteristic, el vor deveni peste ani, ca piese de arhivă, un document prețios al unei epoci, al unei generații, cu visele, aspirațiile, modul ei de a gîndi, de a se exprima și a acționa. În sfîrșit, revistele școlare cu frumoasă tradiție constituie adesea prima matrice de formare și de afirmare a unor viitoare talente și personalități culturale.

Alți corespondenți ne cer să le indicăm *care este tipul recomandat de revistă școlară.* În țara noastră există diferite tipuri ; cel mai des întîlnit îl reprezintă așa-zisele reviste-caleidoscop sau reviste-magazin, care își propun să oglindească aspecte cît mai variate din viața școlii, organizației de tineret, comunei, orașului sau județului respectiv, deschizînd în acest scop numeroase rubrici. Se editează uneori și reviste de profil, un fel de anexe ale cercurilor de specialitate. Acolo unde există o anumită tradiție a școlii, este perfect justificată editarea unei reviste de profil. Recomandăm revistele-caleidoscop, care acoperă o arie mai largă de preocupări, o gamă mai bogată de interese și de talente, antrenează un număr mai mare de colaboratori din domenii variate și se adresează unui cerc mai larg de cititori.

Multe întrebări gravitează în jurul unei probleme acute : *cum se poate spori eficiența activității redacționale în vederea realizării unei cuprinderi mai largi de aspecte și a creșterii interesului cititorilor față de revistă.* În acest

caz, colegiul de redacție al revistei, format din profesorul coordonator, redactorul șef, secretarul de redacție, redactorii de rubrică și tehnoredactorul, joacă un rol hotărîtor. De judicioasa împărțire a sarcinilor și de coordonarea efortului redacțional depind imprimarea la timp și calitatea revistei școlare. Reamintim că redactorul șef răspunde, alături de profesorul coordonator, de întregul mecanism de elaborare și de apariție a revistei. Secretarul de redacție răspunde de activitatea redactorilor de rubrică și a tehnoredactorului. Redactorii de rubrică ai revistei sînt reprezentanți ai cercurilor respective (literatură, matematică, fizică, istorie, geografie etc.). Datoria lor este să păstreze o legătură permanentă cu profesorii care conduc cercurile respective, pentru a culege materiale scrise de elevi, sau pentru a invita pe cei mai talentați membri să colaboreze la revistă. Pictorilor și graficienilor recomandați de profesorul de desen li se va solicita colaborarea la executarea coperților, ilustrațiilor, vignetelor etc. Acolo unde există un cerc de foto, membrii lui vor fi antrenați de către tehnoredactor să execute fotografii necesare revistei sau să însoțească pe reporteri pe „teren" (la practică, la munca patriotică, într-o vizită sau într-o excursie — unde aspectul surprins sau acțiunea respectivă trebuie ilustrată).

Stilul de muncă al membrilor colegiului redacțional trebuie să fie cît mai dinamic și mai operativ. Aceștia sînt punțile de unire între revistă și masa de elevi. Viabilitatea revistei depinde, în primul rînd, de realizarea unui colectiv de colaboratori în cît mai multe domenii de activitate. Mergînd din clasă în clasă, sau dîndu-se „sfoară-n țară", se poate întocmi o evidență a acelora care vor să colaboreze regulat la diferite rubrici. Li se pot sugera teme și se pot stabili termene de predare a materialului. Numirea unor corespondenți ai revistei în fiecare clasă sau constituirea unor echipe de reporteri și fotoreporteri pentru realizarea unor raiduri-anchetă, interviuri sau sondaje vor trezi un viu interes în rîndul elevilor.

Ni s-a părut deosebit de interesantă întrebarea *dacă există sau nu un specific al revistelor școlare.*

Într-adevăr, există : el însă nu e legat de rubricație (care e partea cea cea mai convențională a revistei), ci de „aerul" ei tineresc, de calitatea conținutului, de autenticitatea intereselor, sentimentului, tonului care o colorează. Cred că trebuie evitate două aspecte care compromit o revistă școlară. Mai întîi „îmbătrînirea" revistei prin mimarea formei grafice și a structurii revistelor literare și culturale și, în al doilea rînd, oficializarea pînă la răcire a tonului ei sau adoptarea unui caracter festivist, lozincard, de o stridență supărătoare. Personal, sînt adeptul unei reviste tinerești, scrisă cald și sincer. Profesorul coordonator trebuie să stimuleze formele vii, ziaristice. Titlurile originale, revărsările de fantezie, tonul bătăios, sinceritatea dezbaterii etice, instantaneele fotografice, semnalarea unor abateri de la viața școlară, mesele rotunde, foarte gustate cînd abordează teme care interesează cu adevărat pe elevi, interviurile fulger, caricaturile, aspectul grafic vioi, agitatoric, iată ce imprimă cu adevărat viață și strălucire tinerească unei reviste școlare.

În sfîrșit, poate cea mai gravă problemă care mi s-a pus se referă la *modul cum se cîștigă prestigiul unei reviste școlare.* Nu marile nume, nu goana după interviuri senzaționale, nu „găselnițe" căutate cu lumînarea impun revista la nivelul județului sau al țării. Prestigiul ei crește odată cu realizarea unei tradiții. Grija și pasiunea cu care e redactată, calitatea mate-

rialelor, realizarea unei imagini vii, autentice a vieţii colectivului şi a timpului istoric, preluarea unor tradiţii existente în şcoala respectivă, invitarea periodică a foştilor membri ai colegiilor redacţionale, schimbul de articole şi materiale cu alte publicaţii din întreaga ţară asigură prestigiul revistei care trebuie consolidat an de an.

Colegiul de redacţie trebuie să urmărească şi apariţia cu regularitate a revistei, semn al seriozităţii şi al respectului faţă de cititori, să impună şi să păstreze anumite aspecte specifice de prezentare (format, rubricaţie, grafică, tehnoredactare) care să o diferenţieze de alte reviste.

„Credeţi dv. că şcoala este numai buchia cărţii, catehismul manualului ? Stupidă, îngustă, nenorocită concepţie că şcoala aceasta este. Şcoala este tot ce vezi şi tot ce auzi şi adevărat popor este acela care se îngrijeşte ca în viaţa publică nimic să nu se facă, nimic să nu se audă, cari să nu facă parte din învăţământul naţional al unui popor întreg."

NICOLAE IORGA

Publicații școlare

GABRIEL STĂNESCU

„ANIVERSARE"

Extrem de elevată și de îngrijită este noua culegere de versuri editată în acest an de comitetul județean U.T.C. Tulcea, în colaborare cu Consiliul județean al pionierilor, închinată unui eveniment scump poporului român : aniversarea celor 55 de ani împliniți de conducătorul nostru iubit, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Inițiativa nu trebuie să ne surprindă, deoarece în această parte a țării există o admirabilă tradiție în ceea ce privește încurajarea talentelor poetice tinere, tradiție materializată într-un bogat număr de antologii editate anual.

Această culegere cîștigă în strălucire prin profunzimea sentimentelor sincere, puternice, de dragoste și atașament, față de întreaga activitate a omului, a patriotului și a conducătorului partidului și statului nostru, prin identificarea destinului său cu cel al poporului căruia i-a închinat întreaga sa capacitate creatoare.

Sînt versuri, sînt cuvinte memorabile — care revin ca un leit-motiv în memoria noastră.

Citățm cu emoție o foarte frumoasă poezie semnată de Aneste Alexe, elev al Liceului pedagogic Tulcea, intitulată sugestiv *Ora de istorie,* vibrant omagiu adus muncii și dăruirii aceluia pentru care, — cum spune tînărul poet — „limpezimea cerului e un cîntec de vioară și un mănunchi de spice fără sfîrșit crește în soare" :

Niciodată n-am văzut atîta albastru,
Atîta galben,
Atîta roșu,
Piscurile spre cer,
Înălțimea sondelor.
În clocotul izvorului este glas de codru
În limpezimea cerului e un cîntec de vioară,
Și un mănunchi de spice fără sfîrșit
Crește în soare.
Văd un om zîmbitor care ține în mîini
Cununa acestor minuni...

„EXCELSIOR '72"

Apărută cu o întîrziere de un an, tradiționala antologie *Excelsior*, editată de C.C. al U.T.C., reunește sub eleganta ei copertă creațiile în versuri a 48 din cei mai talentați participanți la tabăra națională de creație a liceenilor, organizată în vara anului 1972 la Păușa-Vîlcea.

Antologia propune atenției cititorului cîteva universuri lirice notabile și, în același timp, schițează o imagine de ansamblu a potențialului artistic al viitoarei generații de scriitori.

Printre talentele demne de atenție, cărora această tabără le-a îngăduit să facă un pas sensibil în direcția perfecționării artistice, menționăm pe : Paul Balahur, Dinu Adam, Cătălin Bordeianu, Dan Catană, Teodor Răpan, Ion Petraș Arbore, Valerian Țopa care — deveniți studenți — își pregătesc pentru tipar primul volum de versuri, Ion Mureșan, Doina Doru, Ioan Evu, Domnița Petri, Miruna Gologan, ș.a., laureați ai ediției 1972 a Concursului național *Tinere condeie*.

Ne-a surprins însă ciudata obișnuință, care se manifestă și acum, de a anexa la antologii prefețe convenționale, generale și paternaliste, semnate de persoane care n-au cunoscut nici atmosfera și nici febra creatoare a taberei de creație. Propunem ca, pe viitor, prefețele să fie scrise de persoane care, participînd efectiv la viața spirituală a taberei, vor putea să schițeze cronica vie a acestor laboratoare naționale de pregătire artistică a speranțelor de mîine.

„TEATRU ȘCOLAR 1973"

Sub acest titlu sînt adunate cele mai izbutite lucrări de dramaturgie, premiate, de altfel, la concursul național anual de teatru al elevilor.

Plin de nostalgie și, totodată, impresionant prin grija și încrederea acordată tinerilor dramaturgi este „prologul" semnat de Alecu Popovici, un atent îndrumător și un prieten de nădejde al elevilor-dramaturgi. „Pledăm mereu pentru un teatru al elevilor și realizarea lui e tot mai aproape..." scrie spre sfîrșitul articolului cunoscutul dramaturg. „Cărticica aceasta e un prolog și avînd-o în față simt aevea mirosul de vopsea proaspătă a decorurilor, aud forfota culisei, ascult bătaia primului gong, și, de ce nu,... aplauzele."

Inspirate, în majoritate, din lumea școlii, din tematica adolescentină, tumultoasă și plină de inedit, lucrările, cuprinse în prezentul volum de teatru, semnate de Geta Matei (care dintr-o regretabilă greșeală de tipar figurează sub numele Geta Mihai), Cornel Paroșanu, Mihai Dinu Gheorghiu și Paul Balahur (acesta din urmă prezent cu un montaj de versuri) confirmă o dată în plus încrederea și înțelegerea ce le-au fost astfel acordate, precum și faptul — de altfel cunoscut — că în rîndul liceenilor există multiple resurse și capacități creatoare remarcabile.

„INIMI TINERE"

A treia plachetă de versuri aparținînd cenaclului literar ploieștean *Inimi tinere*, rodul muncii atente și pline de migală a unor entuziaști îndrumători, ei înșiși creatori de talent (George Moroșanu și Nicolae Stanciu), ne mijlocește

plăcuta reîntîlnire cu cîteva voci poetice tinere, în plină ascendență, mulți dintre ei colaboratori la revista *Amfitreatru*, la ziarul județean *Flamura Prahovei*: Mihai Tatu, Angela Marinescu, Dan Nicolau, Georgeta Stănescu, Ion Stratan, Daniela Popescu, Florin Sicoe, Costin Tuchilă, Nadia Dumitru. Sînt versuri în care dragostea de patrie se împletește într-un mod armonios și discret cu sentimentele de atașament și dăruire față de idealurile nobile promovate de Partid. Este și sentimentul exuberant și general cu care tineretul nostru studios întîmpină marile prefaceri contemporane, marile metamorfoze, uimitoarele realizări ale acestei „vîrste de bronz" cum foarte frumos și sugestiv o numea un talentat poet tînăr, plecat prematur dintre noi: Nicolae Labiș.

„COLIER"

De la o școală generală din județul Arad ne parvine, la intervale egale de timp, revista *Colier*. Faptul în sine nu e deloc singular, însă ceea ce ne surprinde plăcut în cazul de față este entuziasmul și grija manifestată de cadrele didactice față de cei care, la o vîrstă atît de fragedă, își lasă umbra peste pagina albă, încercînd să dezlege noi sensuri și semnificații necunoscute, noi adevăruri — foarte tinerii creatori.

Elogiu adus copilăriei luminoase, condițiilor minunate create în anii noi ai socialismului, revista pionierilor din Șiclău — Arad adună în paginile sale atît creații originale, în versuri și proză, cît și strălucitoare piese folclorice locale de o prospețime și o culoare aparte. Nu putem încheia aceste rînduri fără a numi pe doi dintre profesorii îndrumători și inițiatori ai acestei publicații școlare: Viorel Albu și Lucia Sfășie.

„GENERAȚII"

„În Maramureș cînd simți nevoia să-ți ridici o casă ți-o înalți lîngă inimă", sînt cuvintele cu care se deschide o foarte frumoasă culegere literară apărută sub îngrijirea Comitetului județean U.T.C. Maramureș. În prima secțiune, rezervată creației elevilor, poeți din școli generale și licee, am descoperit, pe lîngă cîteva nume deja remarcate în presa școlară (Dan Cătană, Adina Pop, Mariana Andreicuț), noi și promițătoare talente în plină evoluție, dintre care menționăm în mod deosebit pe Liviu Bindea, intrat în atenția unor reviste de cultură, Maria Petrovai, Cornelia Zăvoianu, Dana Șerban, Rodica Ilieș, Ion Greșan.

O notă în plus se cuvine aspectului grafic datorat Georgetei Căprioară.

...Și, pentru că această antologie este într-un fel un omagiu discret adus omului și muncii, nu putem să nu reproducem o nobilă profesiune de credință:

„Casele, aici, sînt de lemn, fîntînile sînt de lemn, pămîntul și animalele sînt de lemn, chipul luminos al țăranilor poartă diademă de lemn. Și din împletirea fascinantă a lemnului cu fruntea și mîinile omului s-a auzit într-o seară în limbajul aspru al tăietorilor de păduri cum lemnul triumfă și cîntă".

„NEBĂNUITELE TREPTE"

Revista *Societăţii literar-artistice „Speranţe bihorene"* din Oradea, publică poezie, proză, recenzii, cronici muzicale etc. Semnează versuri şi proză elevii Emilia Fodor, Viorel Turcuş, Marioara Copil, Mircea Cristea, Ioan Laza, Ionel Pantea ş.a.

Să mai remarcăm două prezenţe critice cel puţin promiţătoare : Gabriela Popa şi Monica Mureşan, care colaborează cu recenzii la romanele *Casa blestemată* a scriitorului spaniol V. Blasco Ibañez, şi *O moarte uşoară* de Simone de Beauvoir şi, respectiv, la recentul volum de versuri al Anei Blandiana *Octombrie, noiembrie, decembrie.*

„AMFITEATRU", NR. 9, 1973

Revista *Amfiteatru* rezervă, de o bună perioadă de timp, cîteva pagini creaţiei elevilor ; o iniţiativă lăudabilă, dublată de bucuria descoperirii unor tinere talente literare.

Numărul pe luna septembrie al revistei păstrează, în general, aceeaşi notă de sobrietate cu care ne-a obişnuit pe parcursul apariţiilor sale. Lirica semnată de Valerian Ţopa, Vasile Poenaru şi Petru Scutelnicu, un frumos jurnal de vacanţă semnat de Anca Voiculeţiu şi propunerile pline de farmec adolescentin datorate lui Alexandru Glad cu privire la aniversările lunii septembrie completează cele două pagini (din păcate numai două !) ale publicaţiei. O iniţiativă — subliniem — cu totul remarcabilă pe care am dori-o urmată îndeaproape şi cu bune rezultate de alte reviste literare.

„CAIET LIRIC"

Al treilea *Caiet liric,* recent editat de *Societatea literară „Alexandru Vlahuţă"* a elevilor dîmboviţeni, cuprinde o antologie a creaţiei poetice prezentată în cadrul tradiţionalului festival *Testament literar,* la care au fost invitaţi peste 120 de elevi din 28 de judeţe ale ţării.

Această bogată şi variată crestomaţie poetică, semnată de nume binecunoscute în publicaţiile şcolare şi literare, centrale ori judeţene, cum ar fi Ioan Petraş, Doina Doru, Cătălin Bordeianu, Olga Neagu, Gh. Albu, Constantin Bădiţa, Emil Muşat, Emil Albişor, Marian Bodea, Mihai Dragoman, Ana Fenoghen, Mihai Dragolea, Doina Stelea, Tatiana Vişescu şi alţii, include şi *Gînduri şi ecouri* despre festival, exprimate de elevi şi personalităţi culturale invitate, precum şi *Cuvîntul înainte* al iniţiatorilor şi organizatorilor.

Faţă de frumuseţea şi amploarea iniţiativei, care atinge proporţiile unui festival naţional de poezie, faţă de calitatea artistică incontestabilă a multor creaţii selectate, forma de prezentare grafică a acestui caiet este sub orice

critică. Lipsa unei vizuni redacționale, șapirografierea neglijentă, greșelile de dactilografiere scad mult din valoarea acestui „document liric" de prim ordin.

Socotim că *tipărirea*, în condiții grafice onorabile, a acestui caiet n-ar depăși fondurile rezervate și s-ar înscrie ca un autentic act de cultură.

„Poezia păstrează sufletelor care se împărtășesc cu ea, în munca profesională a inginerului, a medicului, advocatului, acea tinerețe de naivități scumpe și de încrederi în viață și în purtătorii vieții, care încă nu a dezvățat cîmpia și muntele să scoată flori și parfume, alături de minerale și petrol. Ea face posibilă rezonanța intelectuală și suavitatea existenței, înlătură scepticismul care prăbușește pe oameni, garantează culturii o împrospătare continuă și omului, locuitor al unui mare miracol zilnic mai întins, facultatea de a-l simți."

TUDOR ARGHEZI

Prima sesiune de comunicări pe teme folclorice pentru elevi

— Timişoara, 9—10 iunie 1973 —

Efervescenţa mişcării literare a elevilor din şcolile de toate gradele din ţară îşi găseşte, în ultimul timp, multiple modalităţi de exprimare prin activităţile din cadrul concursurilor de creaţie, al concursului literar anual „Mihai Eminescu", în sesiunile de comunicări ale societăţilor şi cercurilor liceale, cît şi în publicistica şcolară.

Aceste manifestări sînt un minunat prilej de a insufla generaţiilor tinere pasiunea pentru creaţia beletristică, disciplina riguroasă în munca de cercetare literară, pătrunderea în universul umanităţilor prin aplecarea atentă şi emoţionantă asupra filei cărţii în care tînărul descifrează semnificaţii mereu noi.

Cu atît mai demnă de toată lauda este iniţiativa de a organiza o sesiune naţională de comunicări ale elevilor pe teme de folclor, prima de acest fel în ţara noastră, pentru a descoperi roadele căutărilor şi cercetărilor unor iubitori ai comorilor artei noastre populare. Ea aparţine Cercului de etnografie şi folclor al Liceului nr. 4 din Timişoara, sub conducerea prof. emerit Ioan Ocolişan, care în ultimii ani a întreprins numeroase investigaţii în zonele folclorice bănăţene, recoltînd un material bogat şi impresionant prin autenticitatea sa.

Din dorinţa de a valorifica aceste bogăţii folclorice, elevii Liceului nr. 4 au organizat sesiunea cu sprijinul Inspectoratului şcolar judeţean Timiş, al filialei Societăţii de ştiinţe filologice din Timişoara şi al cadrelor universitare timişorene care au onorat conducerea lucrărilor în cele două secţii.

În urma invitaţiei adresate tuturor şcolilor din ţară, la sesiune au participat peste 90 de elevi, într-un buchet multicolor de costume specifice fiecărei regiuni, cu lucrări care au reţinut atenţia prin multitudinea aspectelor din cele mai diverse zone folclorice ale ţării : Sătmarul, Ţara Oaşului, Mărginimea Sibiului, Argeş, Alba, Ţara Năsăudului, Zona Văii Caraşului, cîmpia bănăţeană, meleagurile sucevene şi nemţene.

Comunicările au cuprins toate genurile creaţiei populare din aceste ţinuturi, au valorificat tradiţii arhaice, poezia obiceiurilor agrare şi pastorale, au dezvăluit inepuizabila putere de creaţie a poporului nostru, de-a lungul istoriei sale.

Cu acest prilej, au fost evocate cîteva personalităţi de seamă din folcloristica românească şi rolul unor publicaţii literare în culegerea şi păstrarea patrimoniului popular.

Nivelul ştiinţific al interpretărilor, atmosfera patriotică din timpul lucrărilor sesiunii au imprimat o notă specifică acestei manifestări, pe fundalul binecunoscutei ospitalităţi bănăţene, întrunind aprecierile tuturor participanţilor.

Tinerii folclorişti din ţară au făcut propunerea ca această întîlnire să devină tradiţională, transformîndu-se într-un colocviu naţional pe teme de folclor, care să fie organizat anual sub egida Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului, Comitetului Central al U.T.C. şi Societăţii de ştiinţe filologice, iar ediţia a II-a să aibă loc, în iunie 1974, la Sibiu.

Prof. FELICIA CĂRĂUŞ
Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu

Festivalul „Testament literar"

În zilele de 27 și 28 octombrie 1973 s-a desfășurat la Tîrgoviște a IV-a ediție a festivalului *Testament literar*, închinat aniversării a 5 ani de la înființarea *Societății literare „Al. Vlahuță"* și la care au fost invitați elevi din toată țara, precum și reprezentanții unor cenacluri studențești din Cluj și Iași.

Închinat poeziei patriotice și revoluționare, festivalul a cuprins un concurs de recitare la care au participat 30 de elevi, un concurs de creație originală la care s-au înscris peste 90 de concurenți, precum și dezbateri privind locul și rolul creației literare în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, aportul revistelor, antologiilor, cenaclurilor și societăților literar-artistice la dezvoltarea conștiinței tinerilor creatori, la stimularea talentelor autentice și impulsionarea vieții spirituale a localităților. Tot în cadrul festivalului s-a deschis și expoziția *Din activitatea publicistică a elevilor dîmboviteni.*

Două recitaluri susținute de cunoscutul rapsod Tudor Gheorghe, o excursie la vatra Văcărești lor și satul Haimanale au fost cuprinse în aceste două zile de activitate literară, în care lipsurile și nesincronizările organizării au fost estompate de entuziasmul tinerilor veniți din toate colțurile țării pentru a se cunoaște și a-și uni cîntecele.

O. T.

„A crea — a apuca din haos inform elemente brute, a le topi împreună și a le turna într-o formă care să îmbrace o viață ce se diferențiază într-un chip absolut hotărît de tot ce nu este ea — aceasta este puterea naturii și a artistului.

Și această putere, la artist o numim talent. Talentul este deci puterea de expresivitate ce o au îndeosebi unii, pe lîngă iritabilitatea ce o au toți."

I. L. CARAGIALE

CURIER

Limbă și literatură pentru elevi se arată a fi o publicație citită. Numărul mare de scrisori sosite pe adresa Societății de științe filologice, după numai cîteva apariții, este suficient de elocvent.

Elevi din toate școlile țării ne scriu, manifestîndu-și interesul pentru articolele publicate, făcînd considerații îndreptățite despre spațiul acordat anumitor teme, ca și despre calitatea creațiilor originale, dovedind, într-un cuvînt, că publicația este a lor și că sînt dispuși să participe la buna ei întocmire.

În acest sens, sugestiile primite ne-au convins mai mult decît laudele. Un dialog cu cititorii se impune, așadar ; scrisorile lor își vor găsi de acum înainte răspunsul aici.

Pentru început nu dorim să restrîngem sfera referințelor la anumite probleme privilegitate. Ne vom lăsa de bunăvoie conduși de propunerile sau de întrebările pe care scrisorile voastre le vor conține și le vom întîmpina cu toată căldura.

Vă invităm, dragi cititori, să continuați dialogul început, fiind încredințați că, în felul acesta, ne vom cunoaște mai bine.

Redacția revistei școlare „Muguri", Liceul de cultură generală Tălmaciu, jud. Sibiu : Vă rugăm să ne trimiteți materialele pe care le considerați reușite, în vederea unei selecționări și eventuale publicări.

Ofelia Burcea, Liceul teoretic nr. 5, Oradea : Am reținut sugestiile tale, îți mulțumim și așteptăm materialul promis.

Un grup de elevi de la liceele „Ady—Șincai" și „Emil Racoviță", Cluj : În măsura în care, anul acesta, spațiul grafic ne va permite, sperăm să acordăm mai multe pagini publicării unor creații meritorii prezentate la etapa finală a Concursului de literatură „Mihai Eminescu".

Am primit răspunsuri exacte sau aproape exacte la întrebările din cadrul concursurilor inițiate de publicația noastră de la următorii elevi : Tudorel Tiper, Liceul „Tudor Vladimirescu", Roșiorii de Vede ; Varvara Ostaficiuc, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin ; Gabriela Marcoci,

Liceul „Tudor Vladimirescu", Roşiorii de Vede ; Sandu Dan, Liceul „C. Negri", Tg. Ocna ; Maria Şucu, Liceul „Dinicu Golescu", Cîmplung-Muscel ; Mariana Ionaşcu, Liceul pedagogic, Craiova ; Ioan Gherghişor, Liceul industrial de chimie, Făgăraş.

Anda Marin, Liceul teoretic, Slobozia. Reproducem cîteva versuri din poezia *Eu :*

M-am născut din seva acestui pămînt,
M-am hrănit cu focul ţîşnind din adîncuri,
Am băut spuma izvoarelor reci
Şi m-am călit.
Şi-am început să urc nesfîrşitul albastru,
Şi-am cucerit înălţimile lui ameţitoare,
Şi florile lui de cristal
Şi speranţele lui metalice...

Ilie Mateiuc, Liceul industrial de construcţii, Slatina. Un roman de dragoste, redactat la 18 ani este, poate, prea temerar. Nu avem posibilitatea de a-ţi da un sfat la obiect, deoarece ai omis să ne trimiţi un fragment.

O. B., Galaţi : Este dificil să mai uimeşti lumea cu propria ta uimire, exprimată într-o asemenea sărăcie de imagini. Este de preferat teama de cuvînt şi de debut „răcelii serii", gingaşilor licurici, norilor albi şi jocului lunii reci.

S. M., Lugoj : Am reţinut doar promisiunea cuprinsă în acest ultim vers din poezia *Caiet :* „Motivul rămîne motiv ; caut cu optimism în continuare".

Este greu de identificat un autentic fior liric în cele cîteva poezii, dar el sigur nu există în versuri care nu sugerează, ci somează — chiar dacă sînt la formă negativă : „Nu opriţi timpul !"

Traian Mărunţelu, Şcoala profesională „Timpuri Noi", Bucureşti : Literatura se poate iubi şi citind, nu numai scriind.

Constantin Mamelia, Liceul nr. 2, oraşul Gheorghe Gheorghiu-Dej : Schiţa trimisă are reale calităţi artistice. Aşteptăm pagini şi mai semnificative pe teme diferite.

Cristian Greşanu, Liceul nr. 1, Roşiorii de Vede. Este interesantă percepţia universului în aspectul său dinamic, în *Banchetul culorilor,* dar mai puţin convingătoare este reprezentarea lui cromatică. Încearcă să eviţi monotonia ideii prin repetarea obsesivă a culorii, ca în poezia *Roşu* — rezultatul este obositor şi banal. Finalul amuzant al poeziei *Furtună amînată* nu este de cel mai bun gust literar.

Sorin Marpozan, Liceul „Octavian Goga", Sibiu : Dacă nu... şi *Pastel în roşu* sînt poezii prea „făcute". *Triptic pentru trei nuanţe de iubire* este mai sinceră, mai spontană. Aşteptăm cu încredere şi versuri mai bune, în sensul estompării accentelor retorice.

Prof. AURELIA MARINESCU
Liceul „D. Cantemir", Bucureşti

Umor fără voie

Reproducem, mai jos, un fragment din textul unei teze de literatură română, cu tema „Trecutul de luptă al poporului nostru în poezia lui G. Coşbuc".

Citindu-l, vă veţi da seama că, în privinţa cunoştinţelor literare ale elevului respectiv, lucrarea este un monument de ignoranţă, iar în privinţa formei în care e redactată, un înspăimîntător exemplu de agramatism şi de lipsă a unor elementare deprinderi stilistice.

Hazul caragealian stîrnit de lectura unei astfel de compuneri ascunde însă o îngrijorătoare întrebare : mai există oare, în şcolile noastre, astfel de elevi ignoranţi şi agramaţi ? Lucrarea pe care o reproducem este, totuşi, autentică. Am vrea s-o credem doar o rară excepţie. Oricum, ea este o grăitoare pildă de cum **nu** trebuie să fie „cartea de vizită" a unui elev.

«Anticipînd tradiţia 48-iştilor, Coşbuc, fiind un mare patriotic, pentru a trezi cunoştinţa naţională, redă momente ale istoriei noastre : „Decebal către popor", „Paşa Hassan", etc.

El scrie poezii inspirate încă de pe vremea dacilor. Cea mai importantă poezie scrisă de pe vremea dacilor este „Decebal către popor", unde combate o trădare, arătînd că „numai cine-i cîine-nlănţuit nu se-ngrozeşte de moarte" şi că trădarea şi frica sînt calităţi nedemne de un ostaş.

În poezia „In uxoribus" se vede ura împotriva asupritorilor care asupresc ţara şi pe ţărani. Aici vorbeşte despre un împărat îngropat în codru şi care mormîntul lui era luminat de o stea care l-a sculat din mormînt şi a plecat să elibereze poporul. În poezia „La mormîntul lui Gelu" românii au luptat pt. eliberarea de sub jugul habsburgic. În „Cetatea Neamţului" tratează despre Ştefan cel Mare în chip hazliu şi persiflent...»

Pentru conformitate,

Prof. C. MERIŞCĂ
Tg. Frumos

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Culegerea LIMBĂ ȘI LITERATURĂ PENTRU ELEVI este editată de Societatea de științe filologice, Bd. Republicii nr. 55, sector III, București.

Tiparul executat la „I. P. 13 Decembrie 1918", București